

Ђорђе Јањатовић
БОРБА ЗА ЋИРИЛИЦУ

Документа Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице
(Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ Нови Сад)

Ђорђе Јањатовић
БОРБА ЗА ЋИРИЛИЦУ

Издавач
ПРОМЕТЕЈ, Нови Сад

За издавача
Зоран Колунџија

Рецензенти
Проф. др Душан Берић
Др Драго Његован

Лектура и коректура
ПРОМЕТЕЈ, Нови Сад

Илустрације и насловна страна
Милан Милић Јагодински:
Хрвајска и енглеска латиница јуришају на српску ћирилицу

Тираж: 500 примерака

Припрема и шtamпа
ПРОМЕТЕЈ, Нови Сад

ISBN 978-86-515-0680-5

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
061.23(497.113):003.349(094)
811.163.41:003.349(497.11)

ЈАЊАТОВИЋ, Ђорђе

Борба за ћирилицу : документа Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице (Удружење за заштиту ћирилице српског језика "Ћирилица" Нови Сад / Ђорђе Јањатовић. - Нови Сад : Прометеј, 2011 (Нови Сад : Прометеј). - 485 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 500. - Стр. 467-484: Похара Срба и српског језика / Драгољуб Петровић.

ISBN 987-86-515-06800-5

а) Удружење за заштиту ћирилице српског језика "Ћирилица" (Нови Сад).
Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице - Документа б) Српски језик - Ћирилица - Заштита - Србија

COBISS.SR-ID 267443463

Ђорђе Јањатовић

БОРБА ЗА ЋИРИЛИЦУ

Документа Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице
(Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ Нови Сад)

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

С А Д Р Ж А Ј

Предговор	7
Статут УГ „Тирилица“	17
Документа настала до проглашења новог Устава Републике Србије 8. новембра 2006. године	27
Документа настала после проглашења новог Устава Републике Србије 8. новембра 2006. године	115
Садржај докумената	457
Списак прилога, илустрација и фотографија	463
Милан Милић Јагодински: Српском роду	466
Драгољуб Петровић: Похара Срба и српског језика	467
Белешка о аутору	485

ПРЕДГОВОР

Ову збирку докумената припремио сам за објављивање првенствено са циљем да остане траг о активностима Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ Нови Сад (УГ „Ћирилица“).

Документа која се објављују чине дописи, молбе и, највише, наши захтеви државним органима на републичком, покрајинском и локалном нивоу, као и обраћања институцијама науке и културе да поштују Устав Србије и законску регулативу и спрече затирање српске ћирилице. То су наша обраћања, молбе и захтеви упућени онима који имају моћ одлучивања и који су одговорни за очување ћирилице а тиме и српског националног идентитета.

Обухваћен је период од оснивања УГ „Ћирилица“ 2001. па све до средине 2011. године, што чини десет година борбе за српско писмо – ћирилицу. Документа су у збирци дата хронолошки, онако како су настајала (изузев неколико на почетку књиге), а груписана су у две целине: она настала до доношења новог Устава Републике Србије 8. новембра 2006. године као преломне временске тачке у правном статусу ћирилице и она настала после тога датума.

Унета су документа која сам ради извршавања задатака Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице (Одбор ЋИР) сачинио и проследио примаоцима означеним на документима. Доказе и разне друге прилоге које смо слали уз наше дописе, молбе и захтеве овде због њиховог обима не објављујемо, али су они уз сваки докуменат побројани.

На 4. редовној годишњој (изборној) седници УГ „Ћирилица“, одржаној на Света Три јерарха, у суботу 12. фебруара 2005. године, основан је Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице у следећем саставу: Ђорђе Јањатовић (председник), Крсто Бајовић из Новог Сада (члан), Миле Илић из Ниша (члан), Немања Видић из Београда (члан) и Бора Малешевић из Новог Сада (члан).

Према одлуци о оснивању, задатак Одбора „Ћирилице“ је био да активно ради на остварењу циља да српска ћирилица буде, у складу с решењем из тада важећег Устава Србије (Члан 8), једино службено писмо српског језика у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа, предузећа и других организација кад спроводе јавна овлашћења и једино писмо у јавној употреби, а да националне мањине и етничке заједнице имају право на свој језик

и писмо у складу са стандардима Европске уније. Одбор је задужен и за праћење спровођења Устава и пратећих закона о службеној и јавној употреби језика и писма и предузимање свих правних радњи, као и обавештавање јавности о кршењу Устава и пратећих закона о службеном и језику и писму. За свој рад Одбор одговара Извршном одбору и Скупштини УГ „Ћирилица“.

У периоду од оснивања УГ „Ћирилица“ до 2006. године у нашим дописима и захтевима упозоравали смо државне органе на запостављање ћирилице, њено убрзано нестајање узроковано непоштовањем законске регулативе и, с друге стране, захтевали да се у новом уставу Србије који је припреман унесе одредба о једном писму у српском језику.

Проглашење новог Устава Србије 8. новембра 2006. године сматрамо за најважнији дан за УГ „Ћирилица“ од њеног оснивања а сигурни смо да је то и један од најважнијих дана у новијој историји српског језика и писма.

На свечаној седници Скупштине УГ „Ћирилица“, одржаној поводом проглашења новог Устава Републике Србије у суботу 30. јуна 2007. године, промењена је одлука о оснивању Одбора „Ћирилице“, односно задатак је прилагођен новој уставној одредби о српском језику и писму. Од тада задатак Одбора „Ћирилице“ је да активно ради на остварењу Националне стратегије за враћање ћирилице Србима и српском језику усвојене на 4. редовној седници Скупштине УГ „Ћирилица“ одржаној 12. фебруара 2005. и Плана активности удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије, усвојеног на тој ванредној седници Скупштине како би у складу с решењем из новог Устава Србије (Члан 10) ћирилица што пре постала једино службено писмо српскога језика у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа, предузећа и других организација кад спроводе јавна овлашћења и једино писмо српског језика у јавној употреби, а да националне мањине и етничке заједнице имају право на своје језике и писма у складу са стандардима Европске уније. Одбор „Ћирилице“ задужен је и за праћење спровођења новог Устава и пратећих законских прописа о службеној и јавној употреби језика и писма и предузимање свих правних радњи, као и обавештавање јавности о кршењу Устава и пратећих прописа о службеном и језику и писму. Одбор „Ћирилице“ за свој рад и даље одговара Извршном одбору и Скупштини УГ „Ћирилица“. Састав Одбора није мењан.

На 8. изборној седници Скупштине УГ „Ћирилица“ одржаној 14. фебруара 2009. године свим члановима Одбора „Ћирилице“ обновљен је мандат на следеће четири године са истим задатком како је утврђено на ванредној седници Скупштине УГ „Ћирилица“ одржаној 30. јуна 2007. године.

Због чињенице да су чланови Одбора „Ћирилице“ били из прилично удаљених градова (Нови Сад, Београд и Ниш) задаци су извршавани појединачним активностима сваког од чланова а на годишњим Скупштинама УГ „Ћирилица“ подносили смо извештај о урађеном.

У овој збирци обухваћена су само она документа која су настала извршавањем задатака и активностима које сам лично спроводио у Новом Саду, уз повремене консултације са Бором Малешевићем, дипломираним правником, такође чланом Одбора „Ћирилице“. Иако нарушеног здравља, много ми је помогао својим саветима у припреми одлука и захтева државним органима, посебно у вези с оценом уставности Статута АП Војводине и Закона о службеној употреби језика и писма.

Миле Илић, члан Одбора „Ћирилице“ из Ниша, од оснивања УГ „Ћирилица“ био је веома активан, па је уз подршку председника Извршног одбора Драгољуба Збиљића обезбедио политичку подршку и Скупштина града Ниша је донела одлуку да постане колективни члан УГ „Ћирилице“.

Изузетно активан све време био је Немања Видић, који је јуна 2009. године основао посебно Удружење грађана „Ћирилица“ Београд (www.cirilica-beograd.com) и било би добро када би објавио документа из којих би се виделе активности које је он спроводио у Београду. Од тада су на сајт „Ћирилице“ Београд постављена најважнија документа УГ „Ћирилица“ из Новог Сада, па му се и овом приликом захваљујем.

У збирку су укључена и документа која сам као члан УГ „Ћирилица“ припремао и слао примаоцима у периоду пре оснивања Одбора и којима смо тражили поштовање тадашњег Устава Србије и тада важеће законске регулативе.

При учлањењу у УГ „Ћирилица“, средином јуна 2001. године, са Драгољубом Збиљићем, председником Извршног одбора, договорио сам се да, као економиста по струци са деценијским искуством на спровођењу закона у банкарству (шеф рачуноводства а касније и извршни директор), радим послове у вези са спровођењем уставне и законске регулативе о службеној употреби језика и писма. До оснивања Одбора „Ћирилице“ документа сам израђивао и достављао Д. Збиљићу на лекто-

писање, потписивање и оверавање печатом УГ „Ћирилица“, а потом сам их слао. После избора за председника Одбора „Ћирилице“ примерак документа за архиву УГ „Ћирилица“ после лекторисања потписивао сам и достављао Д. Збиљићу на потпис, а други примерак који сам достављао примаоцима (органима републичке, покрајинске и локалне власти) потписивао је само Д. Збиљић. Од 2008. године па надаље као председник Одбора „Ћирилице“ потписивао сам и примерке који су се слали државним институцијама и институцијама културе и науке. Био сам задужен за чување Архиве Одбора и записника са седница Скупштине које сам сачињавао.

Осим договорених послова везаних за спровођење уставне и законске регулативе о службеној и јавној употреби језика и писма, никаквим другим активностима у УГ „Ћирилица“ нисам се бавио и нисам учествовао у јавним манифестацијама и протестима нити сам наступао у медијима и штампи.

Начин наше сарадње на изради дописа, молби и захтева државним органима и институцијама науке и културе Драгољуб Збиљић овако приказује кад у својој књизи прилаже захтев УГ „Ћирилица“ за оцену уставности члана 26. Статута АП Војводине: „Писац овог писма је Ђорђе Јањатовић, а аутор ове књиге га је само минимално лекторисао и потписао у име Удружења „Ћирилица“¹.

Захтеве државним органима и институцијама науке и културе које сам сматрао посебно значајним као председник Одбора достављао сам Скупштини УГ „Ћирилица“ (пре или након слања) с предлогом да их усвоји као своја програмска документа, што је у овој збирци посебно наглашено у напомени уз таква докумената.

При приказу изнад документа дати су место и време настанка односно слања примаоцима а испод је напомена са објашњењима ако сам проценио да је то потребно. Документа сам израђивао на основу аката УГ „Ћирилица“ (Статута, одлука Скупштине) као реакцију на уставну и законску регулативу или поступање државних органа и институција науке и културе, понекад уз коришћење литературе и готово сва су настала у Новом Саду.

С обзиром на околност да су документа упућивана државним органима и многим институцијама науке и културе, да смо се увек пози-

---

¹ Драгољуб Збиљић, *Српски линивисти двоазбучјем заширу ћирилицу: књига која је обесмислила последње двоазбучје у Европи*, Нови Сад, Ћирилица, 2009, фуснота на стр. 781.

вали на законску регулативу и да је предмет наших захтева увек била службена и јавна употреба српског језика и ћирилице, у њима су честа понављања, понекад су из једних у друга документа преузимани цели пасуси или поглавља. Но пошто се овде ради о збирци докумената, то нисмо могли избећи.

Ради смањења обима штампе у збирци смо се користили следећим скраћеницама:

УГ „Ћирилица“ – Удружење за заштиту ћирилице српског језика
„Ћирилица“, Нови Сад
„Ћирилица“ – знак УГ „Ћирилица“ следећег изгледа

ЗА СВЕ КОЈИ ВОЛЕ СВОЈ НАРОД, ЈЕЗИК И ПИСМО

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА – председник Извршног одбора УГ „Ћирилица“

ПСК УГ ЋИРИЛИЦА – председник Скупштине УГ „Ћирилица“

Одбор „Ћирилице“ – Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице

У збирци су дата и документа која смо, као одговоре на наше захтеве за поштовање Устава Србије и закона о службеној употреби језика и писма, добили од државних органа или институција науке или културе.

Све активности Одбора ЋИР финансирао сам из личних средстава (трошкове умножавања или фотокопирања материјала, ПТТ трошкове, трошкове јавних огласа у *Полицији* са позивом члановима да доставе доказе о кршењу законских прописа о службеној употреби ћирилице, трошкове објављивања обавештења са ванредне Скупштине УГ „Ћирилица“ о захтеву за оцену уставности члана 26 Статута АП Војводине датог у *Вечерњим новостима*) а од 2006. године плаћао сам и све трошкове организовања годишњих и ванредних седница Скупштине УГ „Ћири-

ца“. Никакве донације нити средства УГ „Ћирилица“ нису коришћена за рад Одбора, а за своје лично ангажовање и рад никада нисам ни тражио ни узео било какву накнаду. Издавање ове књиге финансирао сам из личних средстава.

Посебно се захваљујем Драгољубу Збиљићу који је сваку моју идеју за акцију према државним органима и институцијама науке и културе свесрдно подржао, готово сва документа која су дата у овој збирци лекторисао је и као председник Извршног одбора својим потписом стао иза њих и сагласио се с њиховим слањем примаоцима у име УГ „Ћирилица“.

Документа из Архиве УГ „Ћирилица“ која су код председника Извршног одбора Драгољуба Збиљића (годишњи извештаји о раду УГ „Ћирилица“, извештаји о раду Извршног одбора, извештаји Надзорног одбора, финансијски извештаји, спискови чланова, примљена пошта, записници са седница органа УГ „Ћирилица“ и сва преписка коју је он водио) по обиму су вероватно бројнија од ових које објављујемо, али нису укључена у ову збирку јер смо овде обухватили само рад Одбора ЋИР.

Како бисмо са нашим активностима упознали и Србе у дијаспори, током јесени 2010. године прегледао сам део Архиве УГ „Ћирилица“ коју чува Драгољуб Збиљић и сачинио кратак извештај о десетогодишњем раду који је под насловом „Десет година борбе Удружења за заштиту ћирилице српског језика ‘Ћирилица’ објављен у „Људи говоре, часопис за књижевност и културу“, година 4, зима–пролеће, књига 7, свеске 11 и 12, стр. 189–202, NEA Publishing, Toronto, Canada.

Од докумената у овој збирци читаоцима скрећемо пажњу на следећа: „Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику“, „План активности Удружења ‘Ћирилица’ после доношења новог Устава Републике Србије“, расправа о језичкој политици после доношења новог Устава Србије 2006. приложена уз Захтев за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивање његових циљева и Програма рада у складу с чланом 10. став 1. Устава Србије, расправа о Новосадском договору из 1954. приложена уз Захтев за усклађивање *Правовиса српској језика* са чланом 10, став 1. Устава Србије и расправа о *Речнику српскохрватској књижевној и народној језика (Речник САНУ)* у оквиру Захтева за спровођење реституције у српском језику кроз враћање једноазбучја у српски језик са ћирилицом као писмом и кроз поништавање ефекта насилног уношења хрватске (Гајеве или ма чија да је) латинице.

Током вишегодишње борбе за ћирилицу коју је Одбор ЋИР водио са државним органима и институцијама науке и културе стекао сам чврсто

убеђење да је протеривање ћирилице из службене и јавне употребе и њено замењивање (хрватском) латиницом иницирано Новосадским договором 1954. и потом свесном и од државе организованом активношћу у потпуности спроведено.

У току реформе комуналног система, за чије је спровођење био задужен Едвард Кардељ, изгледа по његовом личном налогу, почетком 1960-их у свим државним органима на републичком нивоу (Србија, Црна Гора и Босна и Херцеговина), покрајинским органима у АП Војводини и Косову и Метохији и у општинама у поменуте три републике све ћириличне машине (набављене у време Краљевине Југославије, током Другог светског рата и после) замењене су латиничним. Исто тако натписи назива улица и ознаке на путевима исписани су хрватском латиницом.

Српски лингвисти, који су у то време имали утицај на језичку политику, сагласили су се и са комунистичким властима договорили да се тај процес постепено изведе. Разлози за овако њихово поступање леже у тада општеприхваћеним идејама југословенства и комунизма.

Срби су прихватање идеје југословенства и прављење заједничке државе са Хрватима почетком XX века „платили“ тако да на почетку XXI века у Славонији, Хрватској и Далмацији готово да и нема Срба, а темељито су се проредили и у Босни и Херцеговини.

Прихватање језичког заједништва са Хрватима крајем XIX века, када су они српски језик почели да пишу латиницом, одрекли се кајкавског и чакавског и за језички стандард узели „вуков штокавски (српски) стандард“, уз истовремено одрицање Срба од имена свог српског језика и прихватање његове замене политичком кованицом „српскохрватски језик“, Срби су такође „платили“ почетком XXI века, а цена је настајање „бошњачког“ и „црногорског“ језика.

Прихватање комунистичког концепта решења националног питања формирањем Босне и Херцеговине и Црне Горе у границама Берлинског конгреса, Срби су на почетку XXI „платили“ тиме да данас у многим деловима БиХ више нема Срба, а у Црној Гори се спроводи прогон над Србима.

Прихватање хрватске латинице после Новосадског договора 1954. као равноправне у „српскохрватском језику“ Срби су „платили“ „заборавом своје ћирилице“ и данас нас наши српски лингвисти убеђују да је латиница српско писмо, а већина Срба пише само латиницом.

Коришћење хрватске латинице није Србима омогућило квалитетнију и бржу комуникацију са светом и приступ светској културној

баштини нити укључење српске културе у светске токове. Сасвим супротно, нанело је нашој култури огромну штету.

Хрватска латиница не олакшава комуникацију с другим народима (службену, пословну, приватну) било да је она говорна, писана или преко савремених информационих технологија јер да бисте комуницирали с представником неког другог народа, морате било знати језик тог другог народа или обоје морате познавати исти језик и писмо неког трећег народа (на пример енглески језик и писмо).

Хрватска латиница нам није донела никакву корист већ је српској култури и духовности нанела огромну, још недовољно проучену и схваћену, штету:

- скоро у потпуности је истиснула наше хиљадугодишње писмо ћирилицу и удаљила нас од наше народне традиције и историје,
- удаљила је наш народ од православља, а Српску православну цркву тихо гура у изолацију у односу на сопствени народ истискујући писмо те цркве
- један је од фактора разбијања српског духовног и културног простора и подстицања војвођанског сепаратизма,
- њено увођење у службену употребу у Црној Гори има за циљ издвајање овог дела нашег народа из српског културног и духовног простора,
- њена употреба током неколико деценија комунистичке владавине, ширење атеизма и напуштање православља, ослабили су национални осећај Срба у Хрватској тако да се после распада СФРЈ по неким проценама око 80.000 припадника нашег народа асимиловало у Хрвате,
- отворило се раније непостојеће питање доступности и разумљивости свих дела писаних на ћирилици у протеклих хиљаду година.

Суштину штете коју је хрватска латиница нанела српској култури навели смо у претходном пасусу, а по форми можемо издвојити следеће: *прво*, у свакодневной употреби латиница преовлађује у односу на ћирилицу и *друго*, у протеклих неколико деценија створено је и на латиници написано много вредних дела српске културе.

Одговор онима који упорно тврде да је латиница друго писмо српског језика је један и кратак: латиница може бити писмо српског језика само ако Хрвати, Бошњаци и Црногорци прихвате да су „хрватски“, „бошњачки“ и „црногорски“ само њихови називи за српски језик, али латиница не може бити писмо српског народа нити је икад била. Латиница је

у Срба била а и данас је писмо оних који се свог српског порекла стиде и одричу, најчешће истовремено са њеним прихватањем.

У Краљевини Карађорђевића (1918–1941) сви Срби су писали ћирилицом и апсолутна већина од 6,5 милиона Срба (према попису из 1948. године) такође је писала ћирилицом. Током комунистичке диктатуре организованом принудом и присилом комунисти и њима лојални лингвисти после Новосадског договора из 1954. године извршили су латиничење Срба и Србије натурањем хрватске латинице као званичног, службеног писма и писма јавне употребе, тако да данас, педесет година после Новосадског договора, апсолутна већина од 6,2 милиона Срба у Србији (према попису 2002. године) пише хрватском латиницом, чиме је српски национални идентитет урушен као никада у досадашњој историји, а српска култура је латиничењем, у суштини, постала „огранак“ или „поткултура“ хрватске културе.

Европска унија прихвата државни суверенитет четири државе настале из СФРЈ, четири бивше републике потписнице Новосадског договора из 1954. године и из политичких разлога, позивајући се на права народа, признаје српски, хрватски, бошњачки и црногорски језик и ту ни држава Србија, ни САНУ, ни Матица српска немају никаквог утицаја нити ишта могу променити. Хрватској је већ одобрен пријем у ЕУ током 2013. године и она је свој хрватски језик са својом хрватском латиницом пријавила и регистровала у тој заједници држава.

Бесмислено је и помишљати да Србија може ући у ЕУ узурпирајући туђе писмо (хрватску латиницу) као некакво друго писмо српског језика. ЕУ, та заједница народа и култура, натераће и државне органе Србије и САНУ и Матицу српску да пре пријема прихвате да српски језик има само једно писмо – српску ћирилицу!

Можда и пре уласка у ЕУ, а сигурно у првим годинама по пријему Србије, отвориће се расправа о називу језика четири државе бивше републике СФРЈ потписнице Новосадског договора, али та расправа неће бити научна већ искључиво политичка. Наш једино могући одговор у том моменту биће да је српски језик препознатљив по свом ћириличком писму а преостале три државе које користе латиницу нека се договарају о називу језика који тим писмом пишу. То што тај језик пишу латиницом са историјског и лингвистичког аспекта не може променити чињеницу да се ради о српском језику коме те нове државе дају називе по народима који их користе.

Како је организованом државном акцијом протерана, само исто таквом акцијом ћирилица може бити враћена у службену и јавну употребу, а потом ће, сигурни смо, Срби да је масовно користе и у приватном животу.

Први корак мора учинити држава Србија а то је поштовање члана 10, став 1. Устава Србије који прописује да је ћирилица једино писмо српског језика у службеној и јавној употреби.

Очекивали смо да ће нова демократска власт одмах по доношењу новог Устава Републике Србије предузети акцију на поништавању последица латиничења Срба и Србије у периоду комунистичке диктатуре, но преварили смо се. Владајућа политичка већина, предвођена Демократском странком, два пута је прекршила члан 10, став 1. Устава о ћирилице као једином службеном писму српског језика. Први пут кад је у Скупштини Србије подржала Статут АП Војводине с неуставном одредбом о некавом „латиничном писму српског језика“, и други пут кад је у мају 2010. изгласала измене Закона о службеној употреби језика и писма са хрватском латиницом, која у том закону постоји још од 1991. тј. пре распада СФРЈ.

УГ „Ћирилица“ је пред Уставним судом Србије покренула поступак ради оцене уставности оба поменута акта, али до данас по нашим поднесцима ништа није предузето.

САНУ и Матица српска дужне су да свим својим научним и стручним капацитетима подрже процесе враћања ћирилице у Србију и српски народ и тиме, бар донекле, „окају своје грехе саучесништва“ у њеном прогону у периоду комунизма.

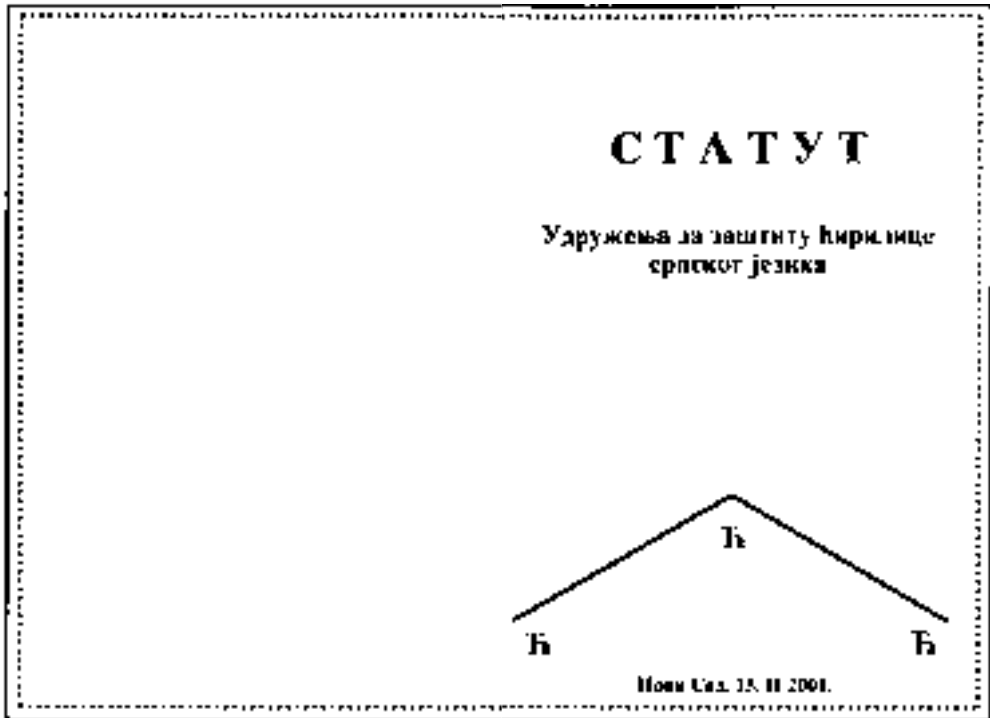
Не постоји ни значајнији, морамо признати, ни тежи задатак у српској култури који САНУ и Матица српска морају предводити и морају спровести, од реституције у српском језику враћањем ћирилице у масовну употребу у српском народу како би се с наше садашње и будуће културне баштине скинуо „хрватски латинички капут“ који су јој заједно с комунистима насилно и политичким притисцима навукли.

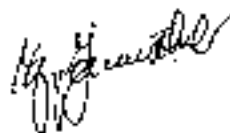
Нико нема право да САНУ, Матицу српску и извршну власт Србије ослободи неизбежне обавезе спровођења реституције у српском језику, а с обзиром на њен значај за очување српског националног идентитета, то право немају ни њихова руководства – то је обавеза ових националних институција према српском народу и само њему за њено неизвршење одговарају.

Нови Сад, 15. фебруар 2001.

Стајатишту УГ „Ђирилица“ који је штампан као брошура и дељен члановима. У Стајатишту је у члану 3. заједом означен део текста који је касније брисан на основу одлуке донете на 1. редовној годишњој седници Скупштине одржаној у Њењак, 15. фебруара 2002. године.

На основу Члана 6. и III. Закона о удруживању грађана у удружена, друштвене организације и политичке организације које се оснивају за територију СФРЈ (Службени лист СФРЈ бр. 42/90) на својој Оснивачкој скупштини, одржаној 15. фебруара 2001. године, усвојен је

СТАТУТ

УДРУЖЕЊА ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА „ЋИРИЛИЦА“

Члан 1.

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ (у даљем тексту: „Ћирилица“) јесте невладино, неполитичко и нестраначко удружење грађана.

„Ћирилица“ делује на територији СР Југославије.

„Ћирилица“ делује на принципу добровољности кроз културне, просветне, научне и сличне активности.

Члан 2.

Назив удружена грађана је: **УДРУЖЕЊЕ ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА**, са скраћеним називом „ЋИРИЛИЦА“.

„Ћирилица“ је правно лице са свим правима, обавезама и одговорностима правног лица у складу с важећим законима и овим Статутом.

Седиште „Ћирилице“ је у Новом Саду.

„Ћирилица“ има свој печат који је округлог облика, промера 3 см, исписан ил српском језику, ћириличким писмом. Текст на печату гласи **УДРУЖЕЊЕ ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА – Нови Сад**, са великим словом **Ћ** у средини печата и скраћеним називом: „ЋИРИЛИЦА“.

„Ћирилица“ има своју заштитницу **БОГОРОДИЦУ ТРОЈЕРУЧИЦУ ХИЛАНДАРСКУ**, а дан „Ћирилице“ је дан оснивања, 15. фебруар 2001.

„Ћирилица“ има и свој симбол: три слова велика ћириличка (**Ћ**) исписани у златојеску.

Члан 3.

Полазећи од природног и уставног право човека да очува свој идентитет по свим законским основама и уставног

прала човека да очува своја етничка обележја, своју културу и духовну основу и баштину, те да на основу демократског карактера савременог друштвеног уређења, савременог српског друштва и његовог неотуђивог права на очување своје културе и своје писма и његовог неотуђивог права и обавеза сваког грађанина да се активно залаже и бори за очување човека као уваженог бића. „Кирилица“ се оснива и делује ради остваривања следних циљева и задатака:

Довођење у статус Кириллице српског језика према Уставу и законским решењима

Стаљна демократска и упорна борба за очување и службену и јавну употребу Кириллице српског језика као примарног писма на коме је засниван темељ културе и свег стваралаштва на српском језику, никакo не одбацивајући ни друго писмо српског језика

задатака „Кирилица“ ће окупљати Србе, али и све друге који јесу на поштовање Устава и закона и службеној употреби језика и писма, без обзира на њихова верска, политичка и остала уверења и на њихову личну страначку, и било какву расну особину ако уважавају код другог оно што траже да и други уважавају код њих. У остваривању циљева и задатака „Кирилица“ ће рачунати на струку и науку као незамењивости у сваком деловању.

Члан 4

Пунoprавни члан „Кириллице“ може постати свако ко прихвати Статут и Програм

„Кирилице“ и потпише пријавницу. Не може бити члан „Кириллице“ лице које ипакже склоност ка насилном методу рада и понашања, као ни онај ко

латиницу, који је такође динас у темељу културе на српском језику

Не пристајати да се, како је то било често у прошлости, под подом лажне равноправности писма начеће само латиница, јер српски језик постоји кроз двозвучје, од којих је Кирилица прот и најсавршеније писмо.

Стаљно укључивање свим државним органима, али и свима који не поштују Устав и закони о службеној употреби језика и писма, на раскорак уставних одредаби и законских одредаби и законских решења с оним што се дешава у пракси, у животу, на улици

Развијање дубави, посебно код пете корисника српског језика и Кириллице, према свом најсавршенијем писму које је у основи српске културе, али и култура свих који користе српски језик, најсавршеније писмо тисуђује, логично, и највеће поштовање

У остваривању својих циљева и

својим понашањем и професионалним радом делује супротно одредбама Статута и Програма.

Члан 5.

Колективним чланом „Кириллице“ може постати правно лице (предузеће, установа, институција, друштвена организација, удружење грађана, занатска или услужна делатност) у складу са поменцимим законима регистраним у Србији и на просторима српског језика и Кириллице у службеној употреби, али и у иностранству, ако за то покажу интересовање или који тако живе, разуме се у складу с пријавица.

Пријем у чланство покато је Скупштина а предлог је у делокругу рада Извршног одбора „Кирилице“ до одступку који ће утврдити својим актом

Члан 6.

Права члана „Ћирилице“ јесу:
Да бира своје представнике у Скупштини „Ћирилице“, који у складу с прописаним правилима рационално одлучују и бирају и могу бити бирани у друге органе „Ћирилице“, с тим што се за званитичка пласе и членд асоцијације предвиђа само та нововишћеност да не може бити искључен из управе

Да активно и лично учествује у раду и активностима „Ћирилице“

Да даје предлоге, иницијативе и мишљења о раду и активностима „Ћирилице“ и њеним актима

Да буде информисан о раду „Ћирилице“

Да у оквиру својих компетенција, по добијеним овлашћењима, спроводи акције, које нису у супротности са Статутом и Програмом „Ћирилице“

Члан 7.

Дужности и обавезе члана „Ћирилице“ су

Да се придржава Статута и Програма „Ћирилице“, да се активно залаже и лично ангажује у остваривању циљева и задатака „Ћирилице“

Да чува углед „Ћирилице“ и свој лични углед као њеног члана

Да обавештава органе „Ћирилице“ о својим активностима у вези са наједничким послом у оквиру „Ћирилице“

Да плаћа редовно чланарину

Члан „Ћирилице“ може истовремено да буде и члан других друштвених организација, удружења грађана и политичких партија, али да не учесу расправу о политици док се расправља о циљевима и задацима „Ћирилице“. Јер данашња постојаност Ћирилице не би могла да издржи политичку претњу у самој „Ћирилице“

Члан 8.

Чланство у „Ћирилице“ престaje:
Доброволним поступањем
Искључењем због неистоваривања обавези и задатака у складу с одговорним актом „Ћирилице“

Због неплаћања чланарине
Из других разлога који имају битнији значај за сваког члана „Ћирилице“

Узрокне описани, не плаћа чланарину.
Против искључења сваког ич право писмене жалбе Скупштини „Ћирилице“.

Члан 10

Скупштина је највише тело „Ћирилице“ и органи Скупштине су Извршни одбор и Надзорни одбор.

На предлог Извршног одбора „Ћирилице“ Скупштина може основати и своја стална или привремена радна тела и службе (Стручна група „Б-3 виче“, радне комисије и сл.). Њихова организација и деловање утврђују се Подзакоником. Административно-техничке послове обавља секретар (који се у „Ћирилице“ зове нашим старком речју ДЕЛОВОДИТЕЉ) „Ћирилице“, који може бити и у другим телима „Ћирилице“, а који рад може обављати и професионално, према одлуци Извршног одбора

Члан 9.

Чланове „Ћирилице“ искључује Скупштина већином гласова ако

Не испуњава дужности према правилима „Ћирилице“, умиси страначке искључивости у раду „Ћирилице“, кривдосаднилу и квару уред „Ћирилице“ (и на тај начин што самостално за штампу изјављује без консултације само оно што било одступа од струке и који се с нормама културног понашања и сл.)

Члан 11.

Мandat председата Скупштине и свих чланова и тела „Тирилице“ износи 4 (четири) године.

Члан 12.

Скупштину „Тирилице“ чине 15 чланова.

Извршни одбор „Тирилице“ има 5 чланова.

Надзорни одбор чине 3 члана

Члан 13.

Чланове у Скупштини „Тирилице“ бирају изборна правна лица „Тирилице“.

Скупштина „Тирилице“ одлучује о следећим питањима:

Донosi Изјаву о раду

Донosi Статут, Програм и друга акта.

као и начине и догуде Статута

Бира председника и потпредседника Скупштине, председника и потпредседника Извршног одбора, чланове Извршног одбора и председника и чланове Надзорног одбора

Усваја програм рада, Финансијски план и извештаје о раду и финансијском пословању за текућу годину

Одлучује и о другим питањима у складу са Статутом и Програмом „Тирилице“, а по предлогу Извршног одбора

Одлучује о приступању међународним организацијама

Одлучује о приступању савезима или другим облицима удружења

Одлучује о престанку рада и расподели имовине у том случају.

Скупштина одлучује гласањем, простим већином, на начин који сама одреди, а у складу са својим Пословником.

Скупштина се састаје најмање једном

годиниње. Скупштину сазива председник Скупштине „Тирилице“ на предлог Извршног одбора. Скупштина се обавезно сазива чак и заједно најмање две трећине чланова Скупштине

Радам Скупштине руководи председник Скупштине, а помаже му деловодитељ.

Приликом избора чланова за сазивове Скупштине „Тирилице“ мора се водити рачуна да најмање једна трећина старог сазива Скупштине буде представља у новим сазиву, како би се обезбедио непрекидан наставак рада.

Члан 14.

Председник Скупштине представља и заступа „Тирилицу“.

Председник Скупштине „Тирилице“ активно учествује у раду свих органа Скупштине.

Имања и обавезе у одсуству председни-

ка Скупштине преузима и врши потпредседник Скупштине „Тирилице“ или лице које они овласте после седнице Скупштине

Члан 15.

Извршни одбор Скупштине „Тирилице“ (даљем тексту: Извршни одбор) извршни је орган Скупштине

Члан 16.

Председник Извршног одбора представља и заступа „Тирилицу“. Сва прва и друга из одсуства председника Извршног одбора преузима и обавља потпредседник Извршног одбора „Тирилице“.

Члан 17.

Извршни одбор руководи „Тирилицу“

поч" у складу са Статутом, Приградом и одлукама Скупштине „Ћирилице“, одговоран је чланству и Скупштини за целокупан рад „Ћирилице“ и у том смислу одлучује о свим питањима која су му дата у надлежност, а посебно о следећем:

Доноси извештај о раду

Доноси План и Програм рада

Доноси финансијски план

Припрема материјал за скупштине уз помоћ деловодитеља

Оснива стална и привремена тела „Ћирилице“ и бира чланове њихове, осим оних које бира Скупштина

Даје предлог Скупштини о пријему у чланство и престанку чланства

Одлучује о вештачким изјављивањима

Одлучује о чланству у другим организацијама и одређује своје представнике

Организује и спроводи акције из Подзаголовка ставља „Ћирилице“.

Прати реализацију свих активности

„Ћирилице“ између две скупштине

Припрема извештаје „Ћирилице“ за претходну годину и извештаје о остваривању планова за претходну годину

Доноси одлуке о различитим финансирањима и о обавезаној делатности „Ћирилице“ ради стицања средстава за плаћање активности које су укључене с материјалним трошковима

Својим активностима уређује надлежност и начин деловања органа и радних тела које је изабрао/а

Одлучује о другим питањима из списа делокруга.

Члан 16

План и Програм рада засниваће се на следећим активностима:

Изучивање ставља и статуса у неки од ћириличких српског језика и све што то исеми прати у прошлости и садашњости и све што ће, рачуна се, у будућности

пратити ово поље

Истраживања о зависности ћирилице српског језика, ма од кога и ма одкле то зависавање долазило, о различитим зависностима и предвиђања шта треба све чинити да се те зависности не додату

Подстицање изражава у живот ћирилице српског језика према одредбама Устава и решењима у Закону о службеној употреби језика и писма

Издавање, тј. објављивање стилих и привремених публикација и стручних и научних дела

Организовање предавања, изложби, представљања књига у вези с ћириличким писмом

Неговање навика у коришћењу ћирилице српског језика и развијање љубави, нарочито код младих, према најсавршенијем писму у Европи и у свету (Павле Илић)

Истраживање ћирилице у складу

једног од основних стубова српске културе и цивилизације, али и културе и цивилизације оних који користе српски језик и ћирилично писмо у службеној употреби

Едукативно деловање у народу у великим срединама и значајем које ћирилица српског језика има у књижевности и другим културним активностима коришћења српског језика и ћирилице

Повећавање са стручњацима и у свету који сведоче и доказују савршеност ћириличног писма у компјутерској техници, али и у свему другом

Сарађивање са онима који користе српски језик и ћирилицу, а пре свега са Српским православном црквом, Матицом српском, као и онима другима који делују у складу с Уставом и Законом о службеној употреби језика и писма на просторима где се српски језик и ћирилица налазе у статусу

службене употребе, ali и študa u zavis-
trajstvu gde ima nashih ljudi na
privremenom radu a zainteresovani su
ta svoj jezik nashem pismo Бирилицу,
kao и sa институцијама oних царевских
zarada koji takođe имају словенске
jezike и њихова Бирилицка писма у
службеној употреби.

Издавање различитих врста публи-
кација, књига, листова и сл.

Члан 19.

Извршни одбор може својом одлуком
ла поштеном административног, матери-
јалног и финансијског пословања
ангажовати и професионалног радника
ла пословна техничког секретара
„Бирилице“ ако обезбеди кроз
добротворство или на друге начине, у
складу са Уставом и законима, матери-
јална средства.

својим овлашћењима а на основу одлу-
ка одговорних органа „Бирилице“.

Председник Извршног одбора је на-
огодјавца за све издате које се врше из
средстава „Бирилице“ после при-
звљани мишљења одговорних тела, а
ипуветно одлучује сам, ако није могуће
окупљати чланова тих одговорних
тела (изог брине и сл.).

Потписник на депо картонима у
служби за платни промет појединачно
може бити, поред председника, и сваки
други члан Извршног одбора који
овластн Извршни одбор својом
одлуком.

За штетне одлуке председник одбора
одовара Скупштини „Бирилице“, која
може предузети мере из своје
издљжности.

Члан 22.

Назорни одбор је највиши надзорни

Члан 20.

Извршни одбор „Бирилице“ пред-
стављају, другим организацијама и суб-
јектима, као и пред државним органима
представља и заступа председник
Извршног одбора у оквирима из-
надлежности Извршног одбора.

Председник Извршног одбора
активно учествује у раду свих органа
Скупштине и свих других тела „Бири-
лице“ које образује Извршни одбор
„Бирилице“.

Председник Извршног одбора може
посебним именским овлашћењем
овластити другог члана Извршног одбора
да га замени у конкретним прелицима.

Члан 21.

Председник Извршног одбора
закључује уговоре и склапа послове у
име и у корист „Бирилице“ у складу са

орган Скупштине чији је задатак да
надзире материјално и финансијско
пословање „Бирилице“.

Назорни одбор има три члана, које
бира Скупштина. Надзорни одбор има
председника који бира Скупштина, а
који руководи радом Надзорног одбора
и за свој рад одговара Скупштини.

Назорни одбор контролише
целокупне активности „Бирилице“ а
нарочито

Надзире законитост рада и примену
аката.

Контролише целокупно материјал-
но финансијско пословање.

Надзире употребу и коришћење свих
ити „Бирилице“ поседује у материјал-
ном смислу.

Контролише организовање и вођење
епидемије учлањивања у „Бирилицу“ и
плаћање чланарине.

Назорни одбор на крају године
писаним извештајем обавештава органе

„Ћирилица“ и о предузетим мерама за отклањање недостатака у раду.

Надзорни одбор одржава седнице према потреби, а обавезно једном годишње.

Седнице Надзорног одбора сазива председник Одбора саминицијативно и на захтев Извршног одбора.

Ораду на седницама води се записник, а Одбор јуноважно одлучује већином гласова свих присутних чланова.

Надзорни одбор доноси Пословник о свом раду.

Члан 23.

„Ћирилица“ се финансира из чланарине, из средстава привредних субјеката, конкурисаним пројеката код државних органа, добродољним и добровољним прилозима, похлонича, манаштањима и на друге начине у складу са законим акт.

Члан 25.

„Ћирилица“ у складу са законим, овим Статутом и својим Програмом, као самостално и независно удружење грађана, успоставља двестране односе сарадње са свим другим организацијама и субјектима ради остваривања статутарних и програмских задатака „Ћирилице“.

Члан 26.

Одлука о престанку рада и постојања „Ћирилице“ сматра се донетом када је усвојио Скупштина „Ћирилице“, или већином гласа против њених чланова. Одлуку о томе доноси Скупштина на предлог Извршног одбора или већином од укупног броја чланова.

Извршни одбор „Ћирилице“ одговоран је за остваривање финансијског плана и програма.

Одлуке и текућем финансијском извештају доноси и извршава председник Извршног одбора кога

Извршни одбор у оквиру важећих правних прописа може својим актима образовати и уредити облике и начине сафинансирања, у складу са Законом.

Члан 24.

Извршни одбор је обавезан да потпуно, квалитето, стручно и благовремено информисе јавност о свим питањима из своје надлежности.

Извршни одбор ће својим актима образовати Информативни центар, чији ће основни задатак бити информисање јавности и свих заинтересованих грађана који прате активности „Ћирилице“.

Члан 27.

У случају престанка рада „Ћирилице“, ако нема ни једног јединог гласа против, сва њена имовина припада манастиру Хиландару на Светој Гори, и заштитници Богородица Тројеручица Хиландарска даде. Узједно с монахиња Хиландира, води даљу бригу о томе хоће ли „Ћирилица“ касатијети рад или се предаје сасвим у Божије руке.

Члан 28.

Овај Статут ступа на снагу када га Скупштина „Ћирилице“ усвоји већином гласова чланова Скупштине.

Члан 29.

Поступак доношења измена и допуна

Статута исти је као и приликом доношења Статута.

Члан 30.

За оне који се понашају према овом Статуу и Уставу и законима Србије бринуће и заштитница „Ђирилице“ Богородица Тројеручица Хиландарска.

Председник
Извршног одбора
Удружења за
заштиту Ђирилице
српског језика
„Ђирилице“

Председник
Скупштине
Удружења за
заштиту Ђирилице
српског језика
„Ђирилице“

(Драгољуб Збанаћ) (Петра Давидовић)

ДОКУМЕНТА НАСТАЛА ДО ПРОГЛАШЕЊА
НОВОГ УСТАВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
8. НОВЕМБРА 2006. ГОДИНЕ

Нови Саг, 15. фебруар 2002.

ЋИРИЛИЦА

З А П И С Н И К

са 1. редовне годишње седнице Скупштине Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ која је одржана у Новом Саду у свечаној сали Матице Српске на Сретење господње – у петак, 15. фебруара 2002. године

Пре почетка Скупштине „Ћирилице“ у Градској библиотеци у Новом Саду (Дунавска 1) у 10 сати отворена је изложба „Година ’Ћирилице’ на којој су приказане најважније активности овог Удружења у прошлој години. Изложбу је отворио директор Градске библиотеке Драган Којић, а о активностима удружења говорио је председник Извршног одбора Драгољуб Збиљић чији говор дајемо у прилогу записника.

Седница Скупштине „Ћирилице“ одржана је у свечаној сали Матице Српске са почетком рада у 11 сати.

Седници је присуствовало преко 400 чланова „Ћирилице“ од којих мањи број није могао ући у свечану салу те је расправе слушао из ходника. Седници су присуствовали и повереници и чланови из Београда, Сомбора, Зрењанина и Бачке Паланке.

Седници су присуствовали и: председник Матице Српске др Божидар Ковачек, свештенство Епархије Бачке, Бранислав Брборић секретар Одбора за стандардизацију српског језика, Александар Раковић у име Савезног министарства вера, директор Архива Војводине Павле Станојевић, директор Градске библиотеке Драган Којић, делегација Српске књижевне задруге.

Прву редовну годишњу седницу Скупштине Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ отворио је поздравним говором председник Матице Српске др Божидар Ковачек. У прилогу је дата његова поздравна реч.

Потом је почео редован рад Скупштине „Ћирилице“.

Прихваћен је дневни ред који је послат уз позиве за седницу.

По предлогу председнице Скупштине у радно председништво су изабрани: председница Скупштине Вера Давидовић, председник Извршног одбора Драгољуб Збиљић, Смиљана Милић и проф. др Мато Пижурица.

Председница Скупштине Вера Давидовић обавестила је присутне да академик Матија Бећковић и проф. др Драгољуб Петровић због спречености не присуствују седници те по тачкама 3 и 4 дневног реда неће бити излагања.

Седница је настављена према достављеном дневном реду који дајемо у прилогу:

1. Одавање поште преминулом поверенику „Ћирилице“ Батрићу М. Бакићу и уводна реч председнице Скупштине Vere Давидовић
2. Смиљана Милић: Завештање Стефана Немање о језику, Опорука Бернарда Шоа за онога ко усаврши енглеску латиницу по угледу на српску ћирилицу, Писма подршке „Ћирилице“,
3. Свечана беседа „Слово о српској ћирилице“ академика Матије Бећковића,
4. Проф. др Драгољуб Петровић: „Ћирилица данас“,
5. Проф. др Мато Пижурица: „Зашто бранимо ћирилицу?“,
6. Драгољуб Збиљић: Извештај о раду Удружења у раздобљу фебруар 2001 – јануар 2002. године.
7. Проф. др Радоје Б. Радуловић: Извештај Надзорног одбора,
8. Закључци о страдању и могућностима обнове српске ћирилице,
9. Програм рада Удружења за 2002. годину,
10. Уручивање повеља, захвалница и похвала установама и појединцима,
11. Саопштење Одељења за естетику писма о наградама краснописцима – учесницима на Конкурсу „Ћирилице“,
12. Питања и предлози

Тачка 1. По овој тачки дневног реда председница Скупштине позвала је присутне да минутом ћутања одају пошту преминулом поверенику „Ћирилице“ Батрићу М. Бакићу. У прилогу је реч председнице Скупштине.

Тачка 2. По овој тачки дневног реда Смиљана Милић прочитала је Завештање Стефана Немање о језику, Опоруку Бернарда Шоа за онога ко усаврши енглеску латиницу по угледу на српску ћирилицу и поздравне телеграме „Ћирилице“. Рад Скупштине Удружења поздравили су телеграмима: проф. др Раде Божовић декан Филолошког факултета у Београдз, Бранислав Лечић, министар културе и просвете Србије, престолонаследник Александар Карађорђевић, Драгиша Пешић, председник Савезне владе СРЈ, Ђорђе Ђукић, председник ИВ АП Војводине, а поздрав Богољуба Шијаковића савезног министра вера прочитао је Александар Раковић саветник у овом министарству који је обећао по-

дршку раду Удружења. Прочитано је и поучно поздравно писмо Мило-сава Реџића из Крагујевца. У прилогу су ови материјали.

По тачкама 3 и 4 није било излагања.

Тачка 5. По овој тачки дневног реда проф. др Маго Пижурица под-нео је реферат „Зашто бранимо ћирилицу?!“ који такође дајемо у прилогу. Рекао је да ће се на овом скупу осетити одсуство речи академика Матије Бећковића и проф. др Драгољуба Петровића који су се до сада веома ак-тивно укључили у рад „Ћирилице“ али је веома охрабрен великим бројем присутних и сада много више верује да ће Удружење успети да оствари своје циљеве. Сматра да „Ћирилица“ треба да прерасте у покрет, да је питање опстанка националног писма – ћирилице, државно питање а ни случајно страначко. Разочаран је што струка потцењује заштиту ћирилице уместо да је она најодговорнија и најактивнија у одбрани ћирилице.

У прилогу записника дајемо текст говора др Мате Пижурице.

Тачка 6. По овој тачки дневног реда Извештај о раду Удружења у раз-добљу фебруар 2001 – јануар 2002. године поднео је Драгољуб Збиљић.

Пре читања Извештаја о раду Драгољуб Збиљић рекао је: „Наше Удружење је добило телеграме подршке али нема представника држав-них органа изузев представника Савезног министарства вера. Иако је данас дан државности Републике Србије сматрам да су представници државних органа морали бити присутни на овој годишњој Скупштини „Ћирилице“, има их довољан број и за прославу тамо и за присуство овде. У Орашцу се данас прославља годишњица једне српске буне а ми овде данас дижемо једну другу буну против затирања ћирилице.“

Извештај о раду је прихваћен без примедби и дајемо га у прилогу записника. После ове тачке дневног реда један број гостију је отишао.

Тачка 7. По овој тачки дневног реда прочитан је Извештај Надзор-ног одбора који је такође прихваћен без примедби. Извештај Надзорног одбора даје се у прилогу и такође чини саставни део овог записника.

Тачка 8. По осмој тачки дневног реда Драгољуб Збиљић прочитао је „Закључке о страдању и могућностима обнове српске ћирилице“ које дајемо у прилогу записника.

По овој тачки дневног реда за реч се јавио и Ђорђе Јањатовић члан „Ћирилице“ из Новог Сада и предложио Скупштини Удружења да размотри и после разматрања усвоји следећу допуну наведених закључака:

„е) да се надлежни органи „Ћирилице“ обратe са захтевом за заштиту законитости влади Републике Србије и да потом републичком јавном тужи-

оцу поднесу захтев за заштиту законитости у смислу Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94).“

Скупштина Удружења једногласно је прихватила предложене „Закључке о страдању и могућностима обнове српске ћирилице“ са допуном коју је дао Ђорђе Јањатовић.

Тачка 9. Прочитан је Програм рада Удружења за 2002. годину који је без примедби једногласно усвојен.

Тачка 10. Председница Скупштине Вера Давидовић уручила је повеље, захвалнице и похвале установама и појединцима. Списак додељених признања сарадницима и добротворима објављен је у првом броју „Ћирилице“ гласила Удружења.

Тачка 11. По овој тачки дневног реда дато је саопштење Одељења за естетику писма о наградама краснописцима – учесницима на Конкурсу „Ћирилице“.

Тачка 12. Дневног реда – Питања и предлози. Поред предлога под тачком 8. Ђорђе Јањатовић је предложио да се у дневни ред Скупштине ставе и Измене Статута „Ћирилице“, односно да се бришу одредбе о „другом писму“ у члану 3. Свој предлог је доставио писмено умножен у 50 примерака:

„На основу члана 29 Статута Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“, Скупштина Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ на својој седници одржаној 15. фебруара 2002. године доноси

Измене Статута

Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“

Члан 1.

У члану 3. став 3. иза текста. „и јавну употребу ћирилице српског језика“ ставља се тачка, а преостали текст се брише.

У члану 3. брише се 4. став, а досадашњи ставови 5, 6 и 7 постају ставови 4, 5 и 6.

Члан 2.

Ове Измене Статута код надлежних органа спровешће Извршни одбор.

Члан 3.

Измене Статута ступају на снагу даном доношења.“

По предлогу за измену Статута Удружења председник Извршног одбора Драгољуб Збилић изнео је став да ова тачка није на дневном реду, да се са овим не треба журити и да се то може урадити у наредној години.

Мирко Радојичић, професор српског језика у Нансију у Француској, поздравио је присутне, позвао чланове „Ћирилице“ да јединствено наставе борбу за опстанак ћирилице, да усагласе ставове о изменама Статута и да се по том питању не деле и обећао да ће основати повереништво „Ћирилице“ у Француској.

По предлогу за измене Статута Удружења за реч се јавио и проф. др Мато Пижурица. Он је рекао да се у досадашњим активностима и данас у свом говору трудио да не буде изван времена и реалних могућности Удружења. Сматра да треба у Удружењу избегавати политичке активности јер имамо пример у прошлости да је наш чувени лингвиста Митар Пешикан, иако бољшевик и комуниста по политичком убеђењу све до смрти био упорни и доследни ћириличар. Предложио је компромисно решење да се приступи изменама Статута, да се предлог прихвати и да се реализује почетком ове године.

После ових дискусија и разматрања чланови Скупштине „Ћирилице“ прихватили су предлог Ђорђа Јањатовића о брисању из члана 3 Статута одредбе о „другом писму српског језика“ с тим да се пречишћени текст Статута одштампа што пре у наредној 2002. години.

Скупштини „Ћирилице“ пригодним поздравним речима обратили су се: књижевник Момир Лазић, Милан Бабић у име удружења „Корени“, представник Светосавске странке Београд који је уједно поднео захтев ове странке да постане колективни члан „Ћирилице“ и Ђорђе Панзаловић члан Удружења из Птуја у Словенији.

Радни део годишње Скупштине завршен је у 14 сати и 20 минута.

По завршетку радног дела председница Скупштине позвала је госте и присутне чланове „Ћирилице“ на малу закуску коју су обезбедили Акционарско друштво „Хлеб“ – Нови Сад и „Папир-сервис“ Нови Сад.

Записничар, с.р.
17 II 2002.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

Нови Сад, 17. фебруар 2002.

Копија Извода из Записника седнице Скупштинине УГ „ЋИРИЛИЦА“ одржане 15. фебруара 2002. године.

Удружење за заштиту ћирилице српског језика
Нови Сад, Никољичева 2
Телефон/факс: 021/523-018
Е-пошта:
Ћирилица
ЗА СВЕ ВАЖИ ВОЈЕ СВОЈ НАРОД, ЈЕЗИК И ПИСМО

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА
са седнице Скупштина Удружења за заштиту ћирилице српског језика "ЋИРИЛИЦА"
одржане 15. фебруара 2002. године

Непотребно изостављено.....

Под последњом тачком дневног реда на предлог чланова удружења разматран је предлог "Имена Статута Удружења за заштиту ћирилице српског језика".

После обављене расправе на основу члана 29 Статута Удружења за заштиту ћирилице српског језика "ЋИРИЛИЦА" Скупштина Удружења за заштиту ћирилице српског језика "ЋИРИЛИЦА" на овој својој седници одржаној 15. фебруара 2002. године доноси,

Измене Статута
Удружења за заштиту ћирилице српског језика
"ЋИРИЛИЦА"

Члан 1.

У члану 3. став 3. иза текста " и јавну употребу ћирилице српског језика" ставља се тачка, а преостали текст се брише.

У члану 3. брише се 4. став, а досадашњи ставови 5, 6 и 7 постају ставови 4, 5 и 6.

Члан 2.

Ове Измене Статута код надлежних органа спровеће Извршни одбор.

Члан 3.

Измене Статута ступају на снагу даном доношења.

Председник Извршног одбора
Удружења за заштиту ћирилице српског језика "Ћирилице"
Драгољуб Збиљћ

Нови Сад, 15. фебруар 2002.

Текст̄ предло̄га за измене Ст̄ату̀та ко̄ји је Ђорђе Јања̀товић̄ прӣпремио, одӣшам̄ио у 50 прӣмерака и по̀делио члановима на седници Ску̀пштин̄е ради размат̄рања и одлучивања.

ЋИРИЛИЦА

Председници Скупштине „Ћирилице“
госпођи Вери Давидовић

Предмет: предлози Скупштине „Ћирилице“ 15. фебруара 2002.

Предлажем Скупштини „Ћирилице“:

- I. да по тачки 8. предложеног Дневног реда „Закључци о страдању и могућностима обнове српске ћирилице“ размотри и после разматрања усвоји следећу допуну наведених закључака:
„е) да се надлежни органи „Ћирилице“ обратe са захтевом за заштиту законитости влади Републике Србије и да потом републичком јавном тужиоцу поднесу захтев за заштиту законитости у смислу Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94).“
- II. да у Дневни ред уврсти тачку – Разматрање и усвајање „Имена Статута Удружења за заштиту ћирилице српског језика“. У прилогу достављам предлог измена Статута с образложењем.

Ђорђе Јањатовић, Нови Сад, Милана Симовића 2
лични број 0205954810039, члан „Ћирилице“

ПРЕДЛОГ

На основу члана 29 Статута Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ Скупштина Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ на својој седници одржаној 15. фебруара 2002. године доноси,

Измене Статута
Удружења за заштиту ћирилице српског језика
„Ћирилица“

Члан 1.

У члану 3. став 3. иза текста. „и јавну употребу ћирилице српског језика“ ставља се тачка, а преостали текст се брише.

У члану 3. брише се 4. став, а досадашњи ставови 5, 6 и 7 постају ставови 4, 5 и 6.

Члан 2.

Ове Измене Статута код надлежних органа спровешће Извршни одбор.

Члан 3.

Измене Статута ступају на снагу даном доношења.

Председник Извршног одбора
Удружења за заштиту ћирилице
српског језика
„Ћирилица“

Драгољуб Збиљић

Председница Скупштине
Удружења за заштиту ћирилице
српског језика
„Ћирилица“

Вера Давидовић

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

уз предлог Измена Статута Удружења за заштиту ћирилице српског
језика „Ћирилица“

ЋИРИЛИЦА ЈЕ ЈЕДИНО СРПСКО ПИСМО

Од X века па до стварања Југославије Срби су у свим државама и покрајинама (Србија, Црна Гора, Босна, Херцеговина, Далмација, Лика, Кордун, Банија, Славонија, Срем, Банат, Бачка) сво време писали ћирилицом и њу сматрали својим јединим писмом. Њена потпуна примена је била у свим областима: у државној управи (изузев у временима туђинске власти), науци, књижевности, штампи... То веома добро илуструје и податак да су на подручју данашње Војводине сви српски листови почев од „Сербскија повседневнија новини“ штампаних у Бечу 1791–2. године па до 1918. штампани ћирилицом (било их је близу двесто).

На жалост данас још једино Српска православна црква ћирилицу сматра јединим српским писмом и уважава ту „хиљадугодишњу“ чињеницу.

Током стручних расправа на скуповима „Ћирилице“ и стручним часописима у протеклих годину дана многи академици, књижевници, историчари, лингвисти изнели су своје ставове потврђујући да је ћирилица једино српско писмо.

ЛАТИНИЦА ЈЕ ОДУВЕК ЗВАНИЧНО И ЈЕДИНО ПИСМО У ХРВАТА!

Овде мислимо на хрватску латиницу. Знамо да већина европских народа такође за писмо има латиницу. Латиница је писмо и Северне и Јужне Америке и Аустралије. У светској научној јавности је општеприхваћено да је латиница која се код нас сада употребљава хрватска.

Хрватска латиница је током 50-годишње диктатуре и периода комунизма, југословенства и братства-јединства натурена Србима (законском принудом, административном подршком...).

Сваки српски научник, књижевник или интелектуалац употребљавајући хрватску латиницу јасно показује другим народима да нема нима ло националног достојанства. С каквим ликовањем таквога посматрају Хрвати, Словенци, муслимани и Македонци можемо само замислити:

Чињеница да се у Србији масовно користи хрватска латиница а веома мало ћирилица показује „непостојање државног суверенитета“ и у области културе поред већ веома ограниченог политичког и војног суверенитета.

СМАТРАЈУЋИ ДА ЈЕ ОВО КРАТКО ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ДОВОЉНО ПРЕДЛАЖЕМ СКУПШТИНИ ДА СЕ ИЗ СТАТУТА БРИШУ ОДРЕДБЕ О „ДРУГОМ ПИСМУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА“.

У Новом Саду, 15. 02. 2002.

Ђорђе Јањатовић, Нови Сад, Милана Симовића 2
лични број 0205954810039, члан „Ћирилице“

Нови Сад, 15. јун 2001.

Чланска картица.

<p>Аа Бб Вв Гг Дд Ђђ Ѓѓ Жж Зз Чч Јј Ћќ Лл Љљ Мм Нн Њњ Оо Пп Рр Сс Тт Ћћ Уу Фф Хх Цц Чч Џџ Шш</p> <p>Најсавршенија азбука заслужује највеће поштовање.</p> <p>Јко сви радимо за ћирилицу, она ће још више радити за нас.</p>	 <p>Аа Бб Вв Гг Дд Ђђ Ее Жж Зз Ии Јј Кк Лл Љљ Мм Нн Њњ Оо Пп Рр Сс Тт Ћћ Уу Фф Хх Цц Чч Џџ Шш</p> <p style="text-align: center;">Ћ</p> <p style="text-align: center;">ЧЛАНСКА КЊИЖИЦА УДРУЖЕЊА ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА Нови Сад, 15. II 2001.</p>
--	--

<p>Број <u>109</u></p> <p>Примљен у Удружење <u>15. јун 2001.</u></p> <p>Рођен-а (када и где) <u>02.05.1954</u> <u>СЕМБОР</u></p> <p>Име <u>ЂОРЂЕ</u></p> <p>Презиме <u>ЈАНЧЕВИЋ</u></p> <p>Пребивалиште <u>НОВИ САД</u> <u>Милана Симоновића 2</u></p> <p>Ради у <u>КРАЈЕВОЛАСКА БАНКА</u> <u>А.Д. Београд, Н.С.А.</u></p> <p>Датум уписања <u>15. јун 2001.</u></p>	<p>2001. ☒ </p> <p>2002. ...</p> <p>2003. ...</p> <p>2004. ...</p> <p>2005. ...</p> <p>2006. ...</p> <p>2007. ...</p> <p>2008. ...</p> <p>2009. ...</p> <p>2010. ...</p> <p>2011. ...</p> <p>2012. ...</p> <p>2013. ...</p> <p>2014. ...</p> <p>2015. ...</p> <p>2016. ...</p> <p>2017. ...</p> <p>2018. ...</p> <p>2019. ...</p> <p>2020. ...</p>	<p>Из Статута „Ћирилица“</p> <p>Члан 7.</p> <p>Дужности члана „Ћирилица“ јесу:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да се придржава Статута и Програма „Ћирилица“, да се активно залаже и лично ангажује у остваривању циљева и задатака „Ћирилица“ • Да чува углед „Ћирилица“ и свој лично углед као члана • Да обавештава органе „Ћирилица“ о својим активностима у вези са заједничким послом у оквиру „Ћирилица“ • Да плаћа редовно чланарину. <p>Члан 10.</p> <p>На предлог Извршног одбора „Ћирилица“ Скупштина може основати стална или привремена радна тела и службе (Стручна група „Б-5 више“ разна комисија, савјетња и сл.).</p> <p style="text-align: center;"></p> <p>Председник Скупштине _____ Председник Извршног одбора _____</p>
--	---	--

Нови Сад, 15. фебруар 2002.

Текст члана 3. Статута УГ ЋИРИЛИЦА после измена од 15. 02. 2002. године.

Члан 3.

Полазећи од природног и уставног права човека да очува свој идентитет по свим законским основама и уставног права човека да очува своја етничка обележја, своју културну и духовну основу и баштину, те да на основу демократског карактера савременог друштвеног уређења, савременог српског друштва и његовог неотуђивог права на очување своје културе и свог писма и његовог неотуђивог права и права и обавеза сваког грађанина да се активно залаже и бори за очување човека као уваженог бића, „Ћирилица“ се оснива и делује ради остваривања следећих циљева и задатака:

Довођење у статус ћирилице српског језика према Уставу и законским решењима,

Стална демократска и упорна борба за очување и службену и јавну употребу ћирилице српског језика.

Стално указивање свим државним органима, али и свима који не поштују Устав и закон о службеној употреби језика и писама, на раскорак уставних одредби и законских одредби и законских решења с оним што се догађа у пракси, у животу, на улици.

Развијање љубави, посебно код деце корисника српског језика и ћирилице, према свом најсавршенијем писму које је у основи српске културе, али и култура свих који користе српски језик; најсавршеније писмо заслужује, логично, и највеће поштовање

У остваривању својих циљева и задатака „Ћирилица“ ће окупљати Србе, али и све друге који јесу за поштовање Устава и закона о службеној употреби језика и писама, без обзира на њихова верска, политичка и остала уверења и на њихову личну страначку, и било какву расну особину ако уважавају код другог оно што траже да и други уважавају код њих. У остваривању циљева и задатака „Ћирилица“ ће рачунати на струку и науку као незаменљивости у сваком деловању.

Београд, 24. септембар 2001.

Издавање Ђорђа Јањићковића „Срби имају само једно писмо – ћирилицу“ приложено у штампаној форми на скупу одржаном 24. септембра 2001. године у Свечаној сали Филолошкој факултету у Београду приликом озваничења повереништва УГ „Ћирилица“ за Београд.

СРБИ ИМАЈУ САМО ЈЕДНО ПИСМО – ЋИРИЛИЦУ

ЋИРИЛИЦА ЈЕ ЈЕДИНО СРПСКО ПИСМО

Од X века па до стварања Југославије Срби су у свим државама и покрајинама (Србија, Црна Гора, Босна, Херцеговина, Далмација, Лика, Кордун, Банија, Славонија, Барања, Срем, Банат, Бачка) све време писали ћирилицом и њу сматрали својим јединим писмом. Њена потпуна примена је била у свим областима: у државној управи (изузев у временима туђинске власти), науци, књижевности, штампи... То веома добро илуструје и податак да су на подручју данашње Војводине сви српски листови почев од „Сербскија повседневнија новини“ штампаних у Бечу 1791–2. године па до 1918. штампани ћирилицом (било их је близу двесто).

На жалост данас још једино Српска православна црква ћирилицу сматра јединим српским писмом и уважава ту „хиљадугодишњу“ чињеницу.

ЗАШТО СРБИ ДАНАС ПРЕТЕЖНО КОРИСТЕ (ХРВАТСКУ) ЛАТИНИЦУ?

Књижевни договор Срба, Хрвата и Словенаца (тада названих „један народ“) потписан у Бечу 1850. отворио је процес језичког приближавања хрватског језика српском. Хрвати су 1892. „преузели“ српску штокавштину и одрекли се свог старог језика и писма што је за последицу имало велико приближавање два до тада прилично различита језика. Појава идеје југословенства је политички зближила ова два народа, а стварањем заједничке државе 1918. Срби и Хрвати су остварили дуго прижељкивану независност у односу на Турску и Аустроугарску. У заједничкој држави два сада већ врло слична језика добила су јединствен назив: српскохрватски-хрваткосрпски језик.

Словенци уопште нису применили ниједну одредбу књижевног договора иако га је њихов представник потписао.

Напомињемо да Бечки договор нису потписали предствници држава већ група тадашњих интелектуалаца. Испред Срба потписао га је Вук Караџић веома упорни противник Српске православне цркве који није ни бележио нити објављивао песме о Светом Сави. Други су их накнадно прикупили и објавили.

Успостављањем комунистичке диктатуре 1945. почела је освета „српским буржујима“ и Српској православној цркви, „ширење братства и јединства“, пропагирање југословенства и доследно свему томе протеривање ћирилице из државне управе а потом и из јавне употребе (књижевност, ТВ, дневна штампа...).

Временом је под политичким притиском међу Србима масовно прихваћен став да се поред ћирилице као друго писмо употребљава и хрватска латиница. Међу лингвистима се појавила накарадна идеја да је „латиница друго писмо српског језика“.

Сачињен је познати Новосадски договор у коме стоји: „Народни језик Срба, Хрвата и Црногораца један је језик“ и „оба писма, латиница и ћирилица, равноправна су; зато треба настојати да и Срби и Хрвати подједнако науче оба писма, што ће се постићи у првом реду школском наставом“ итд.

Језичко приближавање хрватског језика српском и масовна употреба хрватске латинице били су оправдање за „комунисте“ да Србима силом декрета наметну „српскохрватски језик“ док су Хрвати свој језик и даље могли називати хрватским с тим што су вешто увек додавали „или српски“.

Одредбу Новосадског договора којом се обавезују на употребу ћирилице Хрвати су потпуно игнорисали, чак су и Србима у Хрватској забрањивали њену употребу и тиме су изиграли и понизили све српске научнике који су тај договор потписали.

Све научне и културне институције као и већина интелектуалаца прихватили су накарадни став да је „латиница секундарно писмо“ у српском језику.

Тек после распада СФРЈ понеки лингвиста је смогао храбрости да призна и негативне последице Вуковог уласка у језичку заједницу са Хрватима. Тако је и академик Павле Ивић у свом чланку „Вук је направио грешку“ констатовао: „Раскинуто је, не нашом вољом, језичко јединство са Хрватима и муслиманима“ и признао да се после једног века лутања најжалост поставља невероватно питање – језичко јединство међу Србима.

ЛАТИНИЦА ЈЕ ОДУВЕК ЗВАНИЧНО И ЈЕДИНО ПИСМО У ХРВАТА!

Овде мислимо на хрватску латиницу. Знамо да већина европских народа такође за писмо има латиницу. Латиница је писмо и Северне и Јужне Америке и Аустралије.

Хрватска латиница је током 50-годишње диктатуре и периода комунизма, југословенства и братства-јединства натурена Србима (законском принудом, административном подршком...).

Сваки српски научник, књижевник или интелектуалац употребљавајући хрватску латиницу јасно показује другим народима да нема нимало националног достојанства. С каквим ликованем таквога посматрају Хрвати, Словенци, муслимани и Македонци можемо само замислити:

Чињеница да се у Србији масовно користи хрватска латиница а веома мало ћирилица показује „непостојање државног суверенитета“ и у области културе поред већ веома ограниченог политичког и војног суверенитета.

ПРАВНА РЕГУЛАТИВА О УПОТРЕБИ ЈЕЗИКА

Истраживања удружења „Ћирилица“ показују да је у Београду само 31,8% а у Новом Саду тек 18,5% јавних натписа исписано ћирилицом. Незнатан је број дневних и недељних листова штампаних ћирилицом а од укупног годишњег тиража издатих књига нешто испод 30% је ћириличних. По Уставу и законима формално ћирилица је у Србији примарно, а у стварности је писмо другог реда.

У члану 15. Устава СРЈ из 1992. стоји: „У Савезној Републици Југославији у службеној употреби је српски језик екавског и ијекавског изговора и ћирилично писмо, а латинично писмо је у службеној употреби у складу са уставом и законом. На подручјима СРЈ где живе националне мањине у службеној употреби су и њихови језици и писма, у складу са законом“ (видимо да хрватска латиница има третмана секундарног писма, а остале националне мањине могу поред ћирилице користити и своје писмо).

У члану 8. Устава Републике Србије из 1990. стоји: „У Републици Србији у службеној употреби је српскохрватски језик и ћирилично писмо, а латинично писмо је у службеној употреби на начин утврђен законом. На подручјима Републике Србије где живе народности у службеној употреби су истовремено и њихови језици и писма, на начин утврђен законом“ (задржан је термин „српскохрватски језик“, хрватска

латиница има третмана секундарног писма, а остале националне мањине могу поред ћирилице користити и своје писмо.)

На основу члана 8. Устава Републике Србије републичка Скупштина је донела Закон о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) којим је ова материја детаљније уређена.

У члану 1 овог Закона стоји: „У Републици Србији у службеној је употреби српскохрватски језик, који се, када представља српски језички израз, екавски или ијекавски, назива и српским језиком (у даљем тексту: српски језик). У Републици Србији у службеној је употреби ћирилично писмо, а латинично писмо на начин утврђен овим законом. На подручјима Републике Србије на којима живе припадности народности у службеној употреби су истовремено са српским језиком и њихови језици и писма, на начин утврђен законом“ (истичемо да је у ставу 1 члана 1 задржан термин „српскохрватски језик“ који се назива и „српским“ што је највидљивији пример накарадне идеолошке терминологије у нашем језику, затим хрватска латиница и овде има третмана секундарног писма, а остале националне мањине могу поред ћирилице користити и своје писмо).

У члановима 2–7 наведеног Закона детаљније је уређена службена употреба језика и писма у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења. Став 2. члана 4. „У фирми предузећа, установе и другог правног лица, односно радње или другог облика обављања делатности део који се користи као знак може се исписивати само латиничним писмом“ потпуно дискриминише ћирилицу и озакоњује употребу хрватске латинице.

Постоји посебно поглавље: II СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЛАТИНИЧНОГ ПИСМА (чланови 8–10) којим је регулисана службена употреба хрватске латинице као секундарног писма.

Поглавље III СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСМА НАРОДНОСТИ (чланови 11–19) регулише службену употребу језика и писма осталих националних мањина тзв. народности.

У члану 20. Закона утврђено је да се фирме предузећа, установе и другог правног лица као и радњи исписују на српском језику и на језику народности који је у службеној употреби у општини. Код исписивања робног знака (означавања роба) не постоји обавеза исписивања на српском језику.

У поглављу IV СРЕДСТВА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ОВОГ ЗАКОНА (члан 21) утврђено је да средства обезбеђују надлежни органи.

Поглавље V НАДЗОР НАД СПРОВОЂЕЊЕМ ОДРЕДАБА ОВОГ ЗАКОНА (члан 22) утврђује да надзор над спровођењем овог Закона врше министарства надлежна за послове у области управе, саобраћаја, урбанизма и стамбено-комуналних послова, просвете, културе и здравства а свако у свом делокругу.

У поглављу VI КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ (чланови 23–26) утврђује се привредни преступ и новчана казна за непоштовање чланова 19 и 20 Закона (језици и писма националних мањина) док за најважније одредбе Закона о првенственој употреби ћирилице уопште нису утврђене никакве казне.

Рок за усклађивање са одредбама овог закона био је крај 1992. године.

Поред наведеног и у члану 35 Закона о предузећима утврђен је језик на коме се исписује фирма: „фирма гласи на српском језику, а може, поред српског језика, да гласи и на другом језику, с тим да садржина буде иста.“ У пракси судови пошто се под „срским језиком“ подразумева и латиница и у складу са чланом 4 Закона о службеној употреби језика прихватају регистрације фирми само латиницом. Тако судови у Србији учествују у дискриминацији ћирилице и њеном избацавању из службене употребе.

Оцена правне регулативе:

– оба устава и републички закон употребљавају идеолошку терминологију (српскохрватски језик, језички израз, народности...) и прописују коришћење хрватске латинице као секундарног писма

– савезни и републички устав су неусклађени

– многе одредбе Закона о службеној употреби језика су у супротности са одредбама републичког Устава

– у Закону је у ствари дискримисана ћирилица јер је подручје дозвољене употребе латинице шире дефинисано од Уставом утврђеног

– непоштовање законских одредби о службеној употреби ћирилице није законски санкционисано.

Ни овакве правне одредбе нису поштоване од стране државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, у раду уставног, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења почев од времена доношења устава и Закона па до данас. Овлашћена лица у органима задуженим за надзор над спровођењем одредби Закона нису своје обавезе извршавале и нису Скупштину Србије и јавност обавештавали о спровођењу Закона.

МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ О ЈЕЗИЦИМА И ПИСМИМА

У складу са демократским традицијама Европска унија је донела Програм за промоцију језичке различитости. Право на различитост језика и писма је испоштовано у међународним стандардима (користе се у међународним базама података, у националним библиотекама при разврставању страних књига). Као важно наводимо да међународни стандарди разликују:

- српски језик са ћирилицом као писмом
- српскохрватски језик (за период 1892–1990) уз латиницу као писмо
- хрватски језик са латиницом као писмом

Према стандарду ISO/FDIS 12199 у списак језика који користе латиницу није увршћен српски језик. Наши лингвисти не могу да се дозову памети и да напусте тезу о „два писма за један језик“ а међународне институције су то брзо и практично решиле.

ПОЛИТИЧКЕ И ТЕХНОЛОШКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ

Иако је санкцијама и ратовима исцрпљена, Србија ће се у наредних 10–20 година економски опоравити и реорганизовати у демократску државу те сигурно интегрисати у Европску унију (политички, економски, правно, научно, културно ...)

Развој науке а посебно информационих технологија (рачунари, комуникације) је веома убрзан и за најкасније десетак година ће омогућити потпуну употребу писама свих народа у свим друштвеним сегментима. Исправном језичком политиком и улагањем потребних средстава у развој информационих технологија и у краћем периоду је могуће обезбедити примену ћирилице у свим областима појединачних и националних активности.

Имајући у виду хиљадугодишњи развој српског језика и писма и поражавајуће последице политичког и језичког заједништва са Хрватима током 20. века, уважавајући садашњу блискост хрватског и српског језика, сигурни у развој демократског друштва у Србији и убрзани развој информатике, сматрамо да је стратешки национални интерес Срба да јасно „себи и целом свету“ кажу да је ћирилица једино писмо српског језика. Тиме би се нашим потомцима оставила једна чврста духовна вертикала у будућем времену које ће, већ сада наслућујемо, бити оптерећено демографском експлозијом и еколошком кризом. Јасно би се разграничио српски културни простор у односу на хрватски и политичком вољом великих сила новоуспостављени бошњачки.

Задржавање у употреби хрватске латинице или не дај Боже измишљање „српске латинице“ имало би разарајуће дејство на будуће национално, духовно и културно јединство српског народа.

Предлажемо Удружењу „Ћирилица“ да донесе следеће закључке:

1. Полазећи од изборног обећања ДОС-а да ће српском народу вратити достојанство (економским опоравком, укључењем у европске интергационе процесе, успостављањем демократских институција, афирмацијом наше културе у Европи и свету...) од Владе Републике Србије се захтева да сачини извештај о поштовању Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94), достави га Скупштини на разматрање и са њиме упозна целокупну јавност
2. ако републичка Влада утврди да надлежна министарства у протеклих десет месеци нису вршила надзор над спровођењем овог Закона мора да их позове на одговорност (министарства која извршавају послове у области управе, саобраћаја, урбанизма и стамбено-комуналних послова, просвете, културе и здравства)
3. ако републичка Влада утврди да се у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења не поштују одредбе наведеног Закона мора да спроведе поступак утврђивања одговорности за незаконитости у раду
4. да одмах приступи доношењу новог Закона о службеној употреби језика и писма у који ће уградити став о ћирилици као једином српском писму, а употребу језика и писма свих националних мањина регулисти на начин како је то урађено у развијеним европским демократијама (Француска, Немачка, Италија...)
5. алати за подршку српске ћирилице не постоје. Надлежни републички органи треба да организују и финансирају истраживање и развој посебних софтверских алата за подршку српске ћирилице и стандардизују њихову употребу на различитим рачунарима и рачунарским платформама (кодне стране, фонтове)
6. за реализацију овог пројекта Србија мора обезбедити укупно потребна финансијска средства

и закључке:

1. да се независно од активности републичке Владе од научних институција и појединаца чија су специјалност информационе технологије (комуникације, рачунари) захтева да преузму обавезу отклањања могућих проблема у примени ћирилице у прелазном периоду од десетак година коришћењем ћирилице и енглеске латинице (уместо хрватске)
2. да „Ћирилица“ од сада па у будуће организовањем научних истраживања, скупова, медијском пропагандом (ТВ, радио, огласи у штампи) припреми и подстиче укупну српску јавност на искључиву употребу ћирилице
3. да „Ћирилица“ истицањем историјски утемељених традиционалних вредности организује пропагандне активности да се одмах врати ћирилица тамо где је то већ сада могуће (називи улица, исписивање имена и презимена на становима – ПТТ сандучићима-интерфонима-визиткартама, називи фирми, печати, етикете на свим производима, искључива употреба на ТВ, сви штампани материјали...)

Ђорђе Јањатовић, члан „Ћирилице“

Напомена:

Текст издања подељен је свим учесницима скупа. „Ћирилица“ гласило Удружења бр. 1 од фебруара 2002. о томе извештава овако: „Друштво скупа био је испуњено присуством Ђорђе Јањатовића, проф. др Владимира Цветановића, проф. др Милоша Ковачевића, Драгана Илића, др Драга Ћујића, Слободана Турлакова.“

Озваничен рад повереништава „Ћирилица“

Удружење за институт Ћирилице српскога језика „Ћирилица“ делује на целом подручју српскога језика. Његов рад, осим централе у Новом Саду, одвија се кроз делатност повереништава на којима је четири повереника. Рад повереништава заснива се на савезничкој делатности свих повереништава, али и у сарадњи и договорима с централом у Новом Саду којој се за све договоре директно обраћају преко председника Извршног одбора, како је то и одлучено на седници Скупштине Удружења 2. априла 2001.

До сада су озваничена повереништава у Београду, Кикинди, Зрењанину, Сомбору и Бачкој Паланци. Уследило се очекује озваничење рада повереништава у још неколико места.

БЕОГРАД

Рад Повереништава за Београд озваничен је 24. септембра 2001. на скупу одржаном у Салониј сали Филозофског факултета у Београду. Том приликом говорили су: Дана Лола Туродина, чланка Филозофског факултета од факултета проф. др Сте Ћирилица Раде Бокловић, затим председница Скупштине „Ћирилице“ Вера Давидовић, председник Извршног одбора Драгољуб Жилаћ, члан Извршног одбора Владимир Цвијан Сремац, академик Матија Вељковић, координатор Стручне групе „Ћ-Б вине“ проф. др Драгољуб Петровић, члан Стручне групе „Ћ-Б вине“ и Скупштине проф. др Мато Пажурин, повереник за Београд Владимир Денишевић, др Србислав Букурчијевић. Од предлажених говорника највећу напору једино академик Давид Давидовић, а за реч су се јавили и говорили су и председник Савезистичког друштва Србије проф. др Богдан Станковић и Мило Медвић у првом делу скупа.

Други део скупа био је испуњен наступима Ђорђе Јеватиновића, проф. др Владимира Цвијановића, проф. др Милана Ковачевића, Драгана Нећа, др Драга Ђулића, Слободана Турковића, др Владимира Цветковића. Део скупа на овом крају био је посебно уручачкио књижица да тада припадницима.

Повереништво „Ћирилице“ у Београду има до сада око 140 чланова а стотинама их је ушла у „Ћирилицу“ повереница „Ћирилица“ Гордана Лола Туродина.

КИКИНДА

Повереништво за Кикинду озваничено је свој рад 1. новембра 2001. године. Скуп је одржан у Градској библиотеци у Кикинди а целокупан посао у вези с организацијом обавио је повереник за Кикинду Владимир Живановић. Предворје Библиотеке било је испуњено до последњег места, а на скупу су, осим повереника за Кикинду Владимира Живановића, говорили још председник Извршног одбора „Ћирилице“ Драгољуб Жилаћ, потпредседник Извршног одбора Владимир Цвијан Сремац, чланка „Ћирилице“ Снежана Рањков и проф. др Мато Пажурин,

члан Стручне групе „Ћ-Б вине“ и Скупштине „Ћирилице“. После предавањеског дела говорника за реч се јавило вине заинтересованих грађана из публике који су придошавали своја искуства у вези са заостављањем Ћирилице у српском језику.

После одржаног скупа у „Ћирилицу“ се укључило петнаестак грађана.

СОМБОР

У Сомбору је озваничен рад Повереништава у суботу, 8. децембра 2001. Најпре је, у оквиру Културне јавне школе за Ћирилицу, испред Цркве Свете Ђорђе, говорила председница Скупштине „Ћирилице“ Вера Давидовић. У другом делу скупа у сали Градске скупштине заинтересованима су се обратили: председница Скупштине „Ћирилице“ Вера Давидовић, затим председник Извршног одбора Драгољуб Жилаћ, Снежана Рањков, потпредседник Извршног одбора Владимир Цвијан Сремац и координатор Стручне групе „Ћ-Б вине“ проф. др Драгољуб Петровић.

На крају скупа у „Ћирилицу“ се укључило 20 нових чланова.

ЗРЕЊАНИН

Озваничење рада Повереништава за Зрењанин догодило се захваљујући великом разумевању управе Духовног центра у Зрењанину где је одржан импресиван скуп под називом „Културна јавна школа за Ћирилицу“. Било је то 17. новембра 2001. а 17. новембар је значајан за Зрењанин по томе што је

тога дана Српска војска 1918. ослободила овај део града у средњем Банату. Том приликом Удружење и његови чланови и задате представиле су председник Извршног одбора Драгољуб Жилаћ, члан Извршног одбора Владимир Цвијан Сремац, проф. Снежана Рањков и координатор Стручне групе „Ћ-Б вине“ проф. др Драгољуб Петровић.

После одржаног скупа „Ћирилица“ се прикључило 17-оро нових чланова, а за повереника за Зрењанин изабран је г. Војислав Керета.

Скуп у Зрењанину организован је уз велику помоћ чланкиње „Ћирилице“ Милане Лазаревић-Нешковић.

Ана Парановић

Бачалучки Ћириличари

Удружење „Ћирилица“ претрпело је Државу још у априлу 2001. године и од тада тамо делује близу десетак чланова. Већину међу њима чине ученици и професори бачалучке гимназије. То су први наши чланови који су се укључили изван Савезне Републике Југославије. За бачалучки допринос умножавању чланства заслужно је особито професора Радмила Арсенића.

За бачалучке Ћириличаре постоји један податак који потврђује да су савезници пре свега да нам за самог Ћирилицу не само дама већ и други постоје, па су сви платили годишње милосрдне дарове у износу годишње чланарине од девети динара.

БАЧКА ПАЛАНКА

Славница Јурећ, повереница „Ћирилице“ за Бачку Паланку

Озваничење рада Повереништава „ЋИРИЛИЦА“ за Бачку Паланку догодило се 22. децембра 2001. године. За извршну организацију скупа заслужни су Народна библиотека „Вељко Петровић“, где је и одржано представљање, и Друштво за српску духовност и традицију „Пастир“. Читаоница, лепо уређена за ту прилику, била је претесна да зрими све заинтересоване. Истизна, први пут се догодило да су били спречени да дођу сви најважнији говорници, али, што и то се никад мора догодити. Скуп су отворили Кајица Даничић из Библиотеке и Славница Јурећ, која је изабрана за повереницу. На Удружења „ЋИРИЛИЦА“ о његовим циљевима, задацима и реализацији оснивала говорила су: председница Скупштине Вера Давидовић, професорка Снежана Рањков и председник Извршног одбора Драгољуб Жилаћ.

Већи број присутних постављао је питања која су се односила на заостављање српске ћирилице. Исте вечери у Удружење се укључило 21 нови члан.

Занимљиво је податак да се из једне породице укључило све четворо укућана.

Озваничење повереништва УГ „Ђирилица“ за Београд одржано 24. септембра 2001. године у Свечаној сали Филолошкој факултету у Београду.

Нови Сад, октобра 2001.

ЋИРИЛИЦА

РЕПУБЛИЧКО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ
н/р министра, господина Владана Батића

Предмет: захтев за заштиту законитости

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ основано је на Оснивачкој скупштини одржаној 15. 02. 2001, а регистровано у складу са члановима 6 и 10 Закона о удруживању грађана у удружења, друштвене организације и политичке организације које се оснивају на територији СФРЈ (Службени лист СФРЈ бр. 42/90, 24/94, 28/96 и 73/2000).

У Републици Србији у раду свих судова као државних органа морају се поштовати одредбе и Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94). У ставу 2 члана 1 наведеног Закона утврђено је: „У Републици Србији у службеној је употреби ћирилично писмо, а латиничко писмо на начин утврђен овим законом.“ У члану 2. наведеног Закона утврђено је:

„Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се употреба језика и писама у раду: државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина (у даљем тексту: органи), установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења (у даљем тексту: организације које врше јавна овлашћења).

Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се и употреба језика и писама у раду јавних предузећа и јавних служби као и у раду других организација кад врше послове утврђене овим законом.“

Прецизирање појма службене употребе језика и писма законодавац је дао у члану 3:

„Службеном употребом језика и писама сматра се нарочито употреба језика и писама у: 1) усменом и писменом општењу органа и организација међусобно, као и са странкама, односно грађанима; 2) вођењу поступка за остваривање и заштиту права, дужности и одговорности грађана; 3) вођењу прописаних евиденција од стране општинских органа и организација које врше јавна овлашћења на територији општине (у даљем тексту: евиденције); 4) издавању јавних исправа, као и других исправа које су од интереса за остваривање законом утврђених права

грађана; 5) остваривању права, дужности и одговорности радника из рада или по основу рада.

Службеном употребом језика и писама сматра се и употреба језика и писама при: исписивању назива места и других географских назива, назива тргова и улица, назива органа, организација и фирми, објављивању јавних позива, обавештења и упозорења за јавност, као и при исписивању других јавних натписа. „На основу наших истраживања утврдили смо да се дешава да судови не поштују одредбе Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94). Као пример достављамо Вам копију дела једног Решења издатог у Општинском суду Нови Сад током 2001. године у коме су и текст решења и текст печата ПОУКА О ПРАВНОМ ЛЕКУ исписани супротно наведеном Закону.

Овај захтев за заштиту законитости достављамо Вам на даљи поступак у складу са Вашим правима и одговорностима.

С поштовањем.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

8

Нови Сад, новембра 2001.

ЋИРИЛИЦА

РЕПУБЛИЧКА ВЛАДА
н/р председника владе

Предмет: поновљени захтев за заштиту законитости

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ пре неког времена доставило је министру правде и локалне самоуправе господину Владану Батићу захтев за заштиту законитости у коме смо тражили да се у Републици Србији у раду свих судова као државних органа морају поштовати одредбе Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94).

Из кабинета господина Министра смо 08. 11. 2001. године добили одговор (број: 071-00-5303/2001-02) у коме нас обавештава да је наш допис упутио Врховном суду Србије као надлежном органу.

Разочарани поступком министра Владана Батића обраћамо се Вама.

Милошевићева комунистичка власт је Закон о службеној употреби језика и писма донела још 1991. године, рок за усклађивање са одредбама овог закона био је крај 1992. године. Та власт Закон никада није применила јер је за њу и он био само један од инструмената манипулације националним осећањима Срба.

Уверени да се после 5. октобра 2000. и извршених политичких промена приступило изградњи демократског друштва и да су народном вољом изабрани представници власти чврсто опредељени да српском народу врате достојанство и углед у светској заједници народа (економским опоравком, укључењем у европске интеграционе процесе, успостављањем демократских институција, афирмацијом српске културе у Европи и свету...) очекивали смо да ће Министарство правде и локалне самоуправе предузети све захтеване мере да се наведени Закон у потпуности примењује у раду свих судова и органа који су у надлежности овог Министарства.

Међутим, Министарство нам по непромењеној бирократској процедури одговара да је наш предмет проследило даље.

Шта је то по Закону о службеној употреби језика и писма требало да уради Министарство?

Требало је да од свих судова у Србији и свих органа локалне самоуправе затражи да сачине извештај о поштовању Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94), достави га Скупштини на разматрање и са њиме упозна целокупну јавност како је и утврђено у поглављу V НАДЗОР НАД СПРОВОЂЕЊЕМ ОДРЕДАБА ОВОГ ЗАКОНА.

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ послало је захтеве за заштиту законитости на адресе 163 општине у Србији у којима смо тражили од извршних већа општина да сачине извештај о поштовању Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) и да га доставе својим скупштинама на разматрање и са њима упознају јавност.

Од 163 општине којима смо се обратили већина нам није одговорила. Кад нису одговорили удружењу грађана можемо само замислити како се решавају представке појединаца.

Седам општина из Централне Србије и Београда одговорило је да у потпуности поштује одредбе наведеног закона. Тачност изјава проверавају наши чланови.

Са подручја Војводине где је према нашим истраживањима кршење наведеног Закона најчешће није нам одговорила ни једна општина.

Само две општине су поступиле професионално: Ниш и Велика Плана. У ове две општине извршена је анализа, утврђено је где се поштује а где се не поштује наведени Закон и предузете су мере да се он у будуће у потпуности спроводи у раду свих општинских органа. У прилогу Вам достављамо дописе ове две општине.

У пракси привредних судова и даље је присутна демагогија прошлих времена. Конкретно у члану 35. Закона о предузећима утврђен је језик на коме се исписује фирма: „фирма гласи на српском језику, а може, поред српског језика, да гласи и на другом језику, с тим да садржина буде иста. „Пошто се фирма не исписује „језиком“ већ писмом судови ову нејасну одредбу тумаче различито па неки прихватају регистрацију правних субјеката исписану ћирилицом (централна Србија), а неки латиницом (Војводина).

Интенција наведеног члана 35. Закона о предузећима била је да се захтева од правних субјеката да при регистрацији назив фирме исписју ћирилицом („на српском језику“) и ако желе још „на другом језику“ која је одредница предвиђена за предузећа са делимичним улогом иностраних партнера (исписи фирми нпр. на енглеском, немачком...) и као право националних мањина да поред исписа фирме српском ћирилицом то ураде и на свом матерњем писму.

„Ћирилица“ ће писмено захтевати од свих судова у Србији, као што је захтевала од 163 општине, да у потпуности поштују одредбе Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94).

То је требало да уради надлежно Министарство које се финансира из буџета, боље речено финансирају га грађани Србије а не да то ради удружење грађана финансирано из добровољних прилога.

Пошто је кршење Закона о службеној употреби готово правило у раду установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења (организација које врше јавна овлашћења: јавних предузећа, културних институција, управа јавних прихода) удружење „Ћирилица“ је на подручју АП Војводине започело акцију подношења захтева за заштиту законитости наведеним институцијама.

Остајемо у нади да ћете као изабрани представници власти истрајати у напорима да се српском народу врате достојанство и углед у светској заједници народа. Најбољи почетак ка остварењу тог циља је сигур-

но у поштовању националног писма јер како себе поштујемо тако ће и нас други народи.

Достављено:

1. Председнику Скупштине Србије
2. Министру правде и локалне самоуправе

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Напомена:

Како од надлежног министра нисмо добили никакав одговор, крајем новембра 2001. године захтев смо упутили председнику Владе Републике Србије, од кога ипак нисмо добили никакав одговор и не знамо да ли је било постојања по нашем поднеску.

9

Нови Сад, октобра 2001.

ЋИРИЛИЦА

ИНФОРМАТИКА ЈП
за послове из области информатике и наплате
комунално стамбених производа и услуга
НОВИ САД
Булевар Цара Лазара 3

н/р ДИРЕКТОРА ПРЕДУЗЕЋА

Предмет: захтев за заштиту законитости

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ основано је на Оснивачкој скупштини одржаној 15. 02. 2001. а регистровано у складу са члановима 6 и 10 Закона о удруживању грађана у удружења, друштвене организације и политичке организације које се оснивају на територији СФРЈ (Службени лист СФРЈ бр. 42/90).

Обраћамо Вам се као лицу одговорном за законитост у раду предузећа којим руководите а у смислу одреби Закона о предузећима.

Као директор јавног предузећа обавезни сте да обезбедите поштовање и одредби Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94).

У ставу 2 члана 1 утврђено је: „У Републици Србији у службеној је употреби ћирилично писмо, а латиничко писмо на начин утврђен овим законом.“

У члану 2. наведеног Закона утврђено је:

„Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се употреба језика и писама у раду: државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина (у даљем тексту: органи), установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења (у даљем тексту: организације које врше јавна овлашћења).

Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се и употреба језика и писама у раду јавних предузећа и јавних служби као и у раду других организација кад врше послове утврђене овим законом.“

Прецизирање појма службене употребе језика и писма законодавац је дао у члану 3:

„Службеном употребом језика и писама сматра се нарочито употреба језика и писама у: 1) усменом и писменом општењу органа и организација међусобно, као и са странкама, односно грађанима; 2) вођењу поступка за остваривање и заштиту права, дужности и одговорности грађана; 3) вођењу прописаних евиденција од стране општинских органа и организација које врше јавна овлашћења на територији општине (у даљем тексту: евиденције); 4) издавању јавних исправа, као и других исправа које су од интереса за остваривање законом утврђених права грађана; 5) остваривању права, дужности и одговорности радника из рада или по основу рада.

Службеном употребом језика и писама сматра се и употреба језика и писама при: исписивању назива места и других географских назива, назива тргова и улица, назива органа, организација и фирми, објављивању јавних позива, обавештења и упозорења за јавност, као и при исписивању других јавних натписа.

„На основу наших истраживања утврдили смо да предузеће којим руководите не поштује одредбе Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94). Сваког месеца десетине хиљада грађана добије од „Информатике“ ЈП рачуне штампане и исписане (образац и текст) супротно наведеном Закону.

Молимо Вас да одмах предузмете све активности како би се у предузећу којим руководите испоштовао Закон о службеној употреби језика и писма.

Овај захтев за заштиту законитости достављамо Вам на даљи поступак а у смислу тачке 3 члана 63 Закона о предузећима (Сл. лист СРЈ бр. 29/96, 33/96, 29/97 и 59/98).

С поштовањем.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

10

Београд, 16. децембар 2001.

Јавни позив члановима „Ћирилице“ и испоштоваоцима ћирилице српског језика да нам доставе доказе о кршењу одредби Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) који је објављен у Полицији од 16. децембра 2001. као илаћени олас.

82 TUI
 TINACIJE
 E 2001/02.
 RIJA
 IJA
 USKA

ОТСКИ
 Л

2002
 СПОРТ

ДИНА
 СПОРТА
 01.

О
 АН

СТИ
 АД

КАДА
 КАЖЕМ
 НОВИНЕ
 МИСЛИМ

ПОЛИТИКА

а у "Полицици",
 за верне читаоце,

СПЕЦИЈАЛНИ
 ДОДАЦИ

ПЕТКОМ
 7
 ДАНА

СУБОТОМ
 КУЛТУРА УМЕТНОСТ НАУКА

НЕДЕЉОМ
 Магазин

ПОЛИТИКА
 УВЕК
 ИНВЕСТИРА
 У СВОЈЕ
 ЧИТАОЦЕ

Тирилица

Удружење за заштиту Тирилице
 српског језика
 Нови Сад, Николовска 2
 Телефони: 021/27-018 и 300-278

ЈАВНИ ПОЗИВ

члановима „Тирилице“
 и поштоваоцима Тирилице српског језика
 да нам доставе доказе о кршењу одредаби Закона
 о службеној употреби језика и писама
 (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94):

1. фотокопије свих аката који нису исписани Тирилицом (образац и текст), а који сте добили од државних органа (републичке владе, свих републичких министарстава, секретаријата, комисија, судова...), органа Аутономне покрајине Војводине (Покрајинског извршног већа, свих покрајинских органа, секретаријата, комисија...), градова и општина (извршног већа, свих градских и општинских органа, секретаријата, комисија, службе унутрашњих послова, матичарске службе, судова...) и од установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења;
  2. фотокопије свих аката који нису исписани Тирилицом (образац и текст), а који сте добили од јавних предузећа (електропривредних, ПТТ, комуналних, стамбених...) и јавних служби основаних на републичком, покрајинском или општинском нивоу;
  3. под актима из тачки 1. и 2. подразумевају се и сви дописи у писаном општану органа и организација међусобно, као и са странцима, односно грађанима, вођени поступка за остваривање и заштиту права, дужности и одговорности грађана: вођени прописаних евиденција од стране општинских органа и организација које врше јавна овлашћења на територији општине, издате јавне исправе, као и друге исправе које су од интереса за остваривање законских утарбених права грађана: остваривању права, дужности и одговорности ризника из рада или по основу рада;
  4. фотокопије или други докази ако назив места, назив тргова и улица, назив органа, организација и фирми, обављачима јавних послова, обавештења и упозорења за јавност нису исписани Тирилицом.
- Уколико желите, приликом фотокопирања избришите Ваше личне податке у документу који нам достављате. Достављајте нам само фотокопије аката који сте добили после 1. јануара 2001. године. Доказе о кршењу Закона доставите на следећу адресу: „Тирилица“, 21000 Нови Сад, Николовска 2. Доказе ћемо прихвати до 20. јануара 2002. године.

Председница Скупштине „Тирилице“
 Вера Давидовић
 Председник Извршног одбора „Тирилице“
 Драгољуб Збињак

Svet
KOMPJUTERA

ЈАВНИ ПОЗИВ

**ЧЛАНОВИМА „Ћирилице“ И ПОШТОВАОЦИМА ЋИРИЛИЦЕ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**да нам доставе доказе о кршењу одредби Закона о службеној
употреби језика и писма**

(Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94):

1. фотокопије свих аката која нису исписана ћирилицом (образац и текст) а која сте добили од: државних органа (републичке владе, свих републичких министарстава, секретаријата, комисија, судова...), органа Аутономне покрајине Војводине (покрајинског извршног већа, свих покрајинских органа, секретаријата, комисија, ...), градова и општина (извршних већа, свих градских и општинских органа, секретаријата, комисија, службе унутрашњих послова, матичарске службе, судова...) и од установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења.
2. фотокопије свих аката која нису исписана ћирилицом (образац и текст) а која сте добили од јавних предузећа (електропривредних, ПТТ, комуналних, стамбених...) и јавних служби основаних на републичком, покрајинском, општинском нивоу.
3. Под актима из тачке 1 и 2 подразумевају се и сви дописи у писменом општењу органа и организација међусобно, као и са странкама, односно грађанима; вођењу поступка за остваривање и заштиту права, дужности и одговорности грађана; вођењу прописаних евиденција од стране општинских органа и организација које врше јавна овлашћења на територији општине; издавању јавних исправа, као и других исправа које су од интереса за остваривање законом утврђених права

грађана; остваривању права, дужности и одговорности радника из рада или по основу рада.

4. фотокопије или други доказ ако називи места, називи тргова и улица, називи органа, организација и фирми, објављивани јавни позиви, обавештења и упозорења за јавност нису исписани ћирилицом.
5. уколико желите приликом фотокопирања избришите Ваше личне податке у документу који нам достављате
6. достављајте нам само фотокопије аката која сте добили после 1. јануара 2001.
7. доказе о кршењу Закона доставите на следећу адресу: Драгољуб Збиљић, 21000 Нови Сад, Николајевска 2
8. доказе ћемо примати до 20. јануара 2002. године

Напомена:

Достављене доказе о кршењу одредби Закона о службеној употреби језика и писма смо објединили и послали Влади Србије ради спровођења надзора над прекршиоцима. Нисмо добили повратну информацију да ли је надзор спроведен.

11

Нови Сад, новембра 2001.

ЂИРИЛИЦА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
Председнику Скупштине
Господину Драгославу Маршићанину

Предмет: ПОНОВЉЕНИ ЗАХТЕВ да се у Србији у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа, предузећа кад врше јавна овлашћења поштују одредбе Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94)

Секретар Одбора за представке и предлоге упутио је допис 27 бр. 07-1/443/2001. Министарству културе као надлежном органу са молбом да под-

носиоцу представке Удружењу за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилице“ пружи одговор по захтеву за заштиту законитости од 28. 09. 2001.

Без претензија да Министарство културе прогласимо ненадлежним по предмету у нашој представи поново Вам се обраћамо незадовољни одговором на наш захтев да се у Србији у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа, предузећа кад врше јавна овлашћења поштују одредбе Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94).

У Вашем одговору који је заведен под бројем 011-00-23/2001-01 од 23. октобра 2001. године говори се о историји језика и писма, о два писма и језичкој политици али се ништа не говори о примени Закона о службеној употреби језика и писма у раду државних органа тачно онако како је одређено у члану 2. и 3. тог Закона.

Изгледа да ми нисмо били довољно јасни или Ви нисте разумели шта Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ захтева. Ради разјашњења нашег захтева за заштиту законитости у наставку врло детаљно и конкретно износимо шта то захтевамо.

Према члану 2. и 3. наведеног Закона сви државни органи, органи аутономних покрајина, градова и општина, као и установе, предузећа и друге организације кад врше јавна овлашћења морају да користе само ћирилицу као писмо у службеној употреби.

То значи да како и пише у члану 3 наведеног Закона морају ћирилицом да:

- 1) усмено и писмено опште сви наведени органи и организације, међусобно, као и са странкама, односно грађанима;
- 2) воде поступак за остваривање и заштиту права, дужности и одговорности грађана;
- 3) воде прописане евиденције од стране општинских органа и организација које врше јавна овлашћења на територији општине
- 4) издају јавне исправе, као и друге исправе које су од интереса за остваривање законом утврђених права грађана;
- 5) воде преписку и евиденције при остваривању права, дужности и одговорности радника из рада или по основу рада.
- 6) исписују називе места, називе тргова и улица, називе органа, организација и фирми, објављују јавне позиве, обавештења, упозорења за јавност и ћирилицом исписују и друге јавне натписе.

У члану 28. Закона јасно је речено да се одредбе о вођењу евиденције, штампању образаца и издавању јавних исправа примењују од 01. 01. 1992.год. а све остале од дана ступања на снагу Закона.

Очекивали смо да ћете наложити Републичкој влади да изврши надзор над спровођењем наведеног Закона тачно како пише у члану 22. и о томе сачини Извештај за Скупштину Републике Србије. То је тачка 1. нашег ранијег захтева.

Тај Извештај би морао обухватати сва подручја неспровођења Закона (тачке од 1. до 6. како смо горе набројали) на целом подручју Србије (републички ниво, покрајински ниво и све општине).

У тачки 2. ранијег захтева тражили смо да се позову на одговорност сва одговорна лица у министарствима ако не врше надзор над спровођењем овог Закона (министарства која извршавају послове у области управе, саобраћаја, урбанизма и стамбено-комуналних послова, просвете, културе).

Тражили смо да се затражи одговорност органа аутономних покрајина, градова и општина, установа, предузећа која врше јавна овлашћења, ако не поштују одредбе наведеног Закона.

Тражили смо да се одмах приступи доношењу новог Закона о службеној употреби језика и писма у који ће се уградити став о ћирилици као једином српском писму, а употреба језика и писама свих националних мањина (па и хрватске латинице) да се регулише на начин како је то урађено у развијеним европским демократијама (Француска, Немачка).

Тражили смо да Републичка влада организује и финансира истраживање и развој посебних софтверских алата за подршку српске ћирилице и стандардизацију њихове употребе на различитим рачунарима и рачунарским платформама (кодне стране, фонтове). Предложили смо да се употреба ћирилице на рачунарима и електронским медијима стандардизује и да се то регулише посебним Правилником о стандардима за употребу ћирилице на рачунарима и електронским медијима.

Молимо Вас да у складу са Вашим одговорностима предузмете све потребне мере како би се у потпуности испоштовао Закон о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) као и да обезбедите да сви органи из члана 2. у службеној употреби користе ћирилицу како је и утврђено Законом.

Наша истраживања показују да је кршење наведеног Закона веома распрострањено од стране државних органа, органа аутономних по-

крајина, градова и општина, установа, предузећа и других организација која врше јавна овлашћења. Наводимо примере:

Сваког месеца десетине хиљада грађана Новог Сада добије од „Информатике“ ЈП рачуне за стамбено-комуналне услуге штампане и исписане (образац и текст) супротно наведеном Закону. Дајемо једну копију у прилогу.

Сваког месеца десетине хиљада грађана Новог Сада добије од ЈП Пословни простор рачуне исписане супротно наведеном Закону (образац штампан ћирилицом а текст куцан латиницом). У прилогу дајемо једну копију.

Такође сваког месеца стотине хиљада грађана АП Војводине добије од ЈП „Електровојводине“ рачуне штампане и исписане латиницом (образац и текст) супротно наведеном Закону.

Од 1992. године као године почетка примене наведеног Закона па до данас називи места, називи тргова и улица, називи органа, организација и фирми исписани су супротно Закону односно нису исписани ћирилицом.

Републичка управа јавних прихода у Новом Саду често не поштује наведени Закон а у прилогу дајемо копију једног Образложења.

Општински суд Нови Сад издаје судска решења на латиници и користи печате исписане латиницом. Прилажемо копију дела решења.

Матична служба у општини Сомбор изводе из матичних књига издаје на латиници. Тако је у много општина у Војводини.

У истом граду Сомбору Одељење за општу управу чак и Уверење о држављанству куца латиницом. А како је у другим општинама нека провере надлежни органи.

Кад је тако масовно кршење Закона од стране државних службеника у преписци са грађанима можемо само замислити какво је кршење Закона у вођењу евиденција а што нисмо били у прилици да погледамо.

Милошевићева комунистичка власт је доношење Закона о службеној употреби језика и писма искористила за манипулисање националним осећањима српског народа и за 8 (осам) година није имала намеру да га примени чак ни у раду државних органа.

Понављамо Вам наш захтев с уверењем да ћете као представници нове демократске власти опредељени за изградњу правне државе предузети све потребне мере да се обезбеди потпуно спровођење Закона о службеној употреби језика и писма.

Примена овог Закона обезбедила би употребу ћирилице у државним органима Републике, АП Војводине и свих општина а то би сигурно представљало почетак враћања достојанства српском народу у његовој матичној држави.

Остварење права српског народа на своје национално писмо у државама насталим распадом бивше СФРЈ где је он национална мањина није предмет нашег захтева. То је у надлежности Савезног министарства за спољне послове.

С поштовањем.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Достављено:

1. Одбору за представке и предлоге
2. Генералном секретаријату Владе Србије
3. Одбору за законодавство Народне скупштине
4. Републичком секретаријату за законодавство
5. Агенцији за унапређење државне управе

12

Нови Сад, октобра 2001.

ЋИРИЛИЦА

СКУПШТИНА АП ВОЈВОДИНЕ
НОВИ САД

Предмет: Информација о непоштовању одредби Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) у раду органа АП Војводине

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ у жељи да се сачува национално достојанство, са пуном одговорношћу према будућим генерацијама Срба, а у складу са чланом 3 Статута „Ћирилице“ и Закључцима са седнице „Ћирилице“ одржане у Београду 24. септембра 2001. године, пре десетак дана Вам се обратило Захтевом за заштиту законитости.

Уместо да извршите своју законску обавезу надзора извршних органа Скупштине АП Војводине у делу (не)спровођења наведеног Закона Ви нам узвраћате бирократским захтевом „да Вам тачно наведемо...“

Очекивали смо да ће Скупштина АП Војводине у складу с чланом 22 Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) затражити од Извршног већа АП Војводине да сачини извештај о (не)спровођењу наведеног Закона у покрајинским министарствима надлежним за послове у области управе, саобраћаја, урбанизма и стамбено-комуналних послова, просвете, културе и здравства а сваког у свом делокругу. До сада нисте извршили ову своју обавезу надзора (не)спровођења наведеног Закона.

Такође смо очекивали да ће Скупштина АП Војводине упозорити извршна већа свих општина у АП Војводини да су дужна да сачине извештај о (не)спровођењу наведеног Закона у раду општинских органа и да га доставе скупштинама општина на разматрање. Према нашим информацијама ниједна скупштина општине у Војводини до сада није разматрала извештаје својих органа о (не)спровођењу наведеног Закона и није вршила никакав надзор.

Према нашим информацијама овакви извештаји од 1992. године за сво време комунистичке власти Слободана Милошевића нису разматрани на седницама Скупштине АП Војводине.

Како видимо иста пракса је настављена и после демократских промена и за протеклих годину дана нити је сачињен нити је на седници Скупштине АП Војводине разматран извештај о (не)спровођењу наведеног Закона у покрајинским органима.

Тражите да тачно наведемо..., а пре неког времена извршни органи су Скупштини АП Војводине предложили а ова чак усвојила и упутила Скупштини Републике Србије нацрт Закона чија интенција је да ћирилицу потпуно потисне из употребе.

У допису који сте нам послали Ви сте сами као лице запослено у покрајинским органима прекршили Закон о службеној употреби језика и писма јер сте пропратни текст – забелешку на коверти исписали латиницом, а дужни сте да сву преписку водите на ћирилици.

Подржавамо Вашу жељу да сазнате тачно где и ко не поштује наведени Закон па Вам предлагемо да у просторијама покрајинских органа, ту код Вас, завирите у деловодне протоколе и прегледате излазну пошту па ће те се веома брзо уверити колико велики део преписке се одвија на латиници.

Покрајински органи у области управе, саобраћаја, урбанизма и стамбено-комуналних послова и здравства скоро да у својим евиденцијама и преписци и не употребљавају ћирилицу а ви тражите „да вам тачно наведемо...“. У просвети и у области културе је нешто повољнија ситуација. Као што смо Вам предложили затражите извештаје од њих.

Па скоро сва решења судова по Војводини се пишу латиницом. Најближи Вам је Општински суд Новог Сада па се можете и лично уверити.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Напомена:

После слања наведене Информације о испоштовању одредби Закона о службеној употреби језика и писма, изражали смо пријем и 24. јануара 2002. године обавили разговор са шефом кабинета председника Извршног већа АП Војводине у вези с кршењем Закона о службеној употреби језика и писма. Том приликом уручили смо му доказе о кршењу законских одредби о ћирилици као службеном писму које смо прикупили за територију АП Војводине на укупно 68 листова, захтевали да се Одлука о канцеларијском пословању Извршног већа АП Војводине усклади са Законом и да надлежни покрајински орган надзире службену употребу ћирилице. Поштом је у АП Војводини достављено са кршењем Устава Србије и Закона о службеној употреби језика и писма, Удружење „Ћирилица“ се у новембру 2002. године поново обратило свим скупштинама општина (извршним већима) на територији АП Војводине са захтевом за заштитом законности у смислу испоштовања одредби о службеној употреби ћирилице.

Нови Сад, новембра 2001.

ЋИРИЛИЦА

DELOITTE&TOUCHE
Консалтинг и услуге
11000БЕОГРАД
Српских владара бр. 16
н/р директора

Предмет: Молба да предузеће којим руководите при комуникацији са правним и физичким лицима у Србији користи ћирилицу као службено писмо како је утврђено Уставом и Законом

После укидања санкција и пријема СРЈ у Организацију уједињених нација често се у јавности (ТВ, дневна и недељна штампа) помиње „Deloitte&Touche“ кућа у којој сте Ви директор. Није нам познат правни статус Ваше куће и није нам познат власник.

Мотив да Вам се обратимо видимо једино у томе што послујете на територији Србије и сматрамо да ћете се придржавати законских прописа који су у овој земљи у примени. Ви сарађујете са предузећима из много земаља тако да сигурно знате да је то уобичајено у целом свету.

Претпостављамо да је у структури власништва куће којом руководите значајно учешће страних партнера те Вас упућујемо на члан 35 Закона о предузећима у коме је утврђен језик на коме се исписује фирма: „фирма гласи на српском језику, а може, поред српског језика, да гласи и на другом језику, с тим да садржина буде иста.“ Интенција овог члана је била да се фирме исписују ћирилицом и поред тога на језику националних мањина у локалним срединама где су оне већинско становништво или на страном језику и писму (енглески, немачки...) ако је предузеће већим делом у страном власништву.

Претпостављамо да ће неким аналогним или сличним решењем бити задовољни и Ваши страни партнери а учинићете компромис с, морамо признати, контрадикторном и непрецизном законском регулативом о језику и писму у Србији.

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ основано је на Оснивачкој скупштини одржаној 15. 02. 2001. а регистровано

у складу са члановима 6 и 10 Закона о удруживању грађана у удружења, друштвене организације и политичке организације које се оснивају на територији СФРЈ (Службени лист СФРЈ бр. 42/90).

Уверени да после демократских промена народном вољом изабрани представници власти неће као бивша комунистичка власт манипулисати националним осећањима Срба, нисмо „пропустили ту прилику“ и у фебруару ове године основали смо Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“.

Од оснивања до данас упутили смо преко 500 позива (апела) институцијама из културе и науке, дневним и недељним листовима, ТВ станицама, издавачким кућама, познатим лицима да коначно, после рушења педесетогодишње комунистичке диктатуре, могу без страха слободно да употребљавају своје национално писмо – ћирилицу.

Упутили смо захтеве за заштиту законитости, Републичкој и Покрајинској влади да се у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина и у раду установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења употребљава ћирилица како је изричито утврђено у Закону о службеној употреби језика и писма (Сл. гласнику РС, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94). Захтев смо проследили и председницима и извршним већима у 163 општине у Србији. Овај закон бивша власт није спровела за осам година од како га је она донела.

Усвојили смо документ „Упозорење о угоржености српског језика и писма“ и доставили га Скупштини и Влади републике Србије, многим институцијама културе и науке и послали на адресе неколико хиљада Срба по градовима Србије (наши чланови су га убацивали у ПТТ сандучиће).

Упутили смо Скупштини Србије захтев да се донесе нов Закон о службеној употреби језика и писма који би у потпуности био усклађен са европским законодавством у овој области.

У нади да ћете уважити нашу молбу желимо Вам успешну сарадњу с предузећима у Србији.

С поштовањем.

Прилог: Образложење

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ О ЈЕЗИЦИМА И ПИСМИМА

У складу са демократским традицијама Европска унија је донела Програм за промоцију језичке различитости. Право на различитост језика и писма је испоштовано у међународним стандардима (користе се у међународним базама података, у националним библиотекама при разврставању страних књига). Као важно наводимо да међународни стандарди разликују:

- српски језик са ћирилицом као писмом
- српскохрватски језик (за период 1892–1990) уз латиницу као писмо
- хрватски језик са латиницом као писмом

Према стандарду ISO/FDIS 12199 у списак језика који користе латиницу није увршћен српски језик.

ПОЛИТИЧКЕ И ТЕХНОЛОШКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ

Иако је санкцијама и ратовима исцрпљена, Србија ће се у наредних 10–20 година економски опоравити и реорганизовати у демократску државу те сигурно интегрисати у Европску унију (политички, економски, правно, научно, културно...)

Развој науке а посебно информационах технологија (рачунари, комуникације) је веома убрзан и за најкасније десетак година ће омогућити потпуну употребу писама свих народа у свим друштвеним сегментима. Исправном језичком политиком и улагањем потребних средстава у развој информационах технологија и у краћем периоду је могуће обезбедити примену ћирилице у свим областима појединачних и националних активности.

САДАШЊА ПРАВНА РЕГУЛАТИВА О ЈЕЗИКУ И ПИСМУ

У члану 15. Устава СРЈ из 1992. стоји: „У Савезној Републици Југославији у службеној употреби је српски језик екавског и ијекавског изговора и ћирилично писмо, а латинично писмо је у службеној употреби у складу са уставом и законом. На подручјима СРЈ где живе националне мањине у службеној употреби су и њихови језици и писма, у складу са законом“ (видимо да хрватска латиница има третмана секундарног писма, а остале националне мањине могу поред ћирилице користити и своје писмо).

У члану 8. Устава Републике Србије из 1990. стоји: „У Републици Србији у службеној употреби је српскохрватски језик и ћирилично писмо, а латинично писмо је у службеној употреби на начин утврђен законом. На подручјима Републике Србије где живе народности у службеној употреби су истовремено и њихови језици и писма, на начин утврђен законом.“ (Видимо да је задржан термин „српскохрватски језик“, хрватска латиница има третмана секундарног писма, а остале националне мањине могу поред ћирилице користити и своје писмо.)

На основу члана 8. Устава Републике Србије републичка Скупштина је донела Закон о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) којим је ова материја детаљније уређена.

У члану 1 овог Закона стоји: „У Републици Србији у службеној је употреби српскохрватски језик, који се, када представља српски језички израз, екавски или ијекавски, назива и српским језиком (у даљем тексту: српски језик). У Републици Србији у службеној је употреби ћирилично писмо, а латинично писмо на начин утврђен овим законом. На подручјима Републике Србије на којима живе припадности народности у службеној употреби су истовремено са српским језиком и њихови језици и писма, на начин утврђен законом.“ (Видимо да је у ставу 1 члана 1 задржан термин „српскохрватски језик“ који се назива и „српским“ што је највидљивији пример накарадне идеолошке терминологије у нашем језику, хрватска латиница има третмана секундарног писма, а националне мањине могу поред ћирилице користити и своје писмо.)

У члановима 2–7 наведеног Закона детаљније је уређена службена употреба језика и писма у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова, општина и установа.

У ставу 2 члана 1 наведеног Закона утврђено је: „У Републици Србији у службеној је употреби ћирилично писмо, а латиничко писмо на начин утврђен овим законом.“

У члану 2. наведеног Закона утврђено је: „Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се употреба језика и писама у раду: државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина (у даљем тексту: органи), установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења (у даљем тексту: организације које врше јавна овлашћења).

Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се и употреба језика и писама у раду јавних предузећа и јавних служ-

би као и у раду других организација кад врше послове утврђене овим законом.“

Прецизирање појма службене употребе језика и писма законодавац је дао у члану 3:

„Службеном употребом језика и писама сматра се нарочито употреба језика и писама у:

- 1) усменом и писменом општењу органа и организација међусобно, као и са странкама, односно грађанима;
- 2) вођењу поступка за остваривање и заштиту права, дужности и одговорности грађана;
- 3) вођењу прописаних евиденција од стране општинских органа и организација које врше јавна овлашћења на територији општине (у даљем тексту: евиденције);
- 4) издавању јавних исправа, као и других исправа које су од интереса за остваривање законом утврђених права грађана;
- 5) остваривању права, дужности и одговорности радника из рада или по основу рада.

Службеном употребом језика и писама сматра се и употреба језика и писама при: исписивању назива места и других географских назива, назива тргова и улица, назива органа, организација и фирми, објављивању јавних позива, обавештења и упозорења за јавност, као и при исписивању других јавних натписа.“

Став 2. члана 4. „У фирми предузећа, установе и другог правног лица, односно радње или другог облика обављања делатности део који се користи као знак може се исписивати само латиничним писмом.“ потпуно дискриминише ћирилицу и озакоњује употребу хрватске латинице.

Постоји посебно поглавље: II СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЛАТИНИЧНОГ ПИСМА (чланови 8–10) којим је регулисана службена употреба хрватске латинице као секундарног писма.

Поглавље III СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСМА НАРОДНОСТИ (чланови 11–19) регулише службену употребу језика и писма осталих националних мањина тзв. народности.

У члану 20. Закона утврђено је да се фирме предузећа, установа и другог правног лица као и радњи исписују на српском језику и на језику народности који је у службеној употреби у општини. Код исписивања робног знака (означавања роба) не постоји обавеза исписивања на српском језику.

У поглављу IV СРЕДСТВА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ОВОГ ЗАКОНА (члан 21) утврђено је да средства обезбеђују надлежни органи.

Поглавље V НАДЗОР НАД СПРОВОЂЕЊЕМ ОДРЕДАБА ОВОГ ЗАКОНА (члан 22) утврђује да надзор над спровођењем овог Закона врше министарства надлежна за послове у области управе, саобраћаја, урбанизма и стамбено-комуналних послова, просвете, културе и здравства а свако у свом делокругу.

У поглављу VI КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ (чланови 23–26) утврђује се привредни преступ и новчана казна за непоштовање чланова 19 и 20 Закона (језици и писма националних мањина) док за најважније одредбе Закона о првенственој употреби ћирилице уопште нису утврђене никакве казне.

Рок за усклађивање са одредбама овог закона био је крај 1992. године.

Поред наведеног и у члану 35 Закона о предузећима утврђен је језик на коме се исписује фирма: „фирма гласи на српском језику, а може, поред српског језика, да гласи и на другом језику, с тим да садржина буде иста.“

Интенција овог члана је била да се фирме исписују ћирилицом и поред тога на језику националних мањина у локалним срединама где су већинско становништво или на страном језику и писму (енглески, немачки...) ако је предузеће већим делом у страном власништву.

У пракси судови пошто се под „срским језиком“ подразумева и латиница и у складу са чланом 4 Закона о службеној употреби језика прихватају регистрације фирми и латиницом. Тако судови у Србији учествују у дискриминацији ћирилице и њеном изbacивању из службене употребе.

ОЦЕНА ПРАВНЕ РЕГУЛАТИВЕ:

- оба устава и републички закон употребљавају идеолошку терминологију (српскохрватски језик, језички израз, народности...) и прописују коришћење хрватске латинице као секундарног писма
- савезни и републички устав су неусклађени
- многе одредбе Закона о службеној употреби језика су у супротности са одредбама републичког Устава
- Закон је непрецизан и многа подручја употребе језика и писма су нерегулисана
- у Закону је у ствари дискримисана ћирилица јер је подручје дозвољене употребе латинице шире дефинисано од Уставом утврђеног

– непоштовање законских одредби о службеној употреби ћирилице није законски санкционисано.

Ни овакве правне одредбе нису поштоване од стране државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, у раду установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења почев од времена доношења устава и Закона па до данас. Овлашћена лица у органима задуженим за надзор над спровођењем одредби Закона нису своје обавезе извршавале и нису Скупштину Србије и јавност обавештавали о спровођењу Закона.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

14

Нови Сад, новембра 2001.

ЋИРИЛИЦА

ГУВЕРНЕРУ НАРОДНЕ БАНКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
господину Млађану Динкићу

Предмет: захтев за заштиту законитости

Обраћамо Вам се као лицу одговорном за законитост рада Народне банке Југославије, а што је утврђено члан 16 и 17 Закона о Народној банци Југославије (Службени лист СРЈ бр. 32/93, 35/93, 41/94, 61/95, 28/96, 29/97, 44/99, 50/99, 73/2000).

У „Гласу јавности“ од 17. новембра 2001. године (субота) Народна банка Југославије је објавила оглас

„Народна банка Југославије
ОБАВЕШТАВА ВЛАСНИКЕ СТАРЕ ДЕВИЗНЕ ШТЕДЊЕ“

противно члану 15 Устава СРЈ, члану 8 Устава Републике Србије и супротно одредбама Закон о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94).

У члану 15. Устава СРЈ из 1992. стоји: „У Савезној Републици Југославији у службеној употреби је српски језик екавског и ијекавског изговора и ћирилично писмо, а латинично писмо је у службеној употреби у складу са уставом и законом.

У члану 8. Устава Републике Србије из 1990. стоји: „У Републици Србији у службеној употреби је српскохрватски језик и ћирилично писмо, а латинично писмо је у службеној употреби на начин утврђен законом. На подручјима Републике Србије где живе народности у службеној употреби су истовремено и њихови језици и писма, на начин утврђен законом.“

Према нашим истраживањима Народна банка Југославије често у комуникацији са банкама, финансијским организацијама као и државним органима и организацијама крши наведене одредбе Устава СРЈ, Устава Србије и одредбе Закона о службеној употреби језика и писма.

Службена употреба језика и писма детаљно је уређена Законом о службеној употреби језика и писма.

У ставу 2 члана 1 наведеног Закона утврђено је: „У Републици Србији у службеној је употреби ћирилично писмо, а латиничко писмо на начин утврђен овим законом.“

У члану 2. наведеног Закона утврђено је:

„Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се употреба језика и писама у раду: државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина (у даљем тексту: органи), установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења (у даљем тексту: организације које врше јавна овлашћења).

Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се и употреба језика и писама у раду јавних предузећа и јавних служби као и у раду других организација кад врше послове утврђене овим законом.“

Прецизирање појма службене употребе језика и писма законодавац је дао у члану 3:

„Службеном употребом језика и писама сматра се нарочито употреба језика и писама у: 1) усменом и писменом општењу органа и организација међусобно, као и са странкама, односно грађанима; 2) вођењу поступка за остваривање и заштиту права, дужности и одговорности грађана; 3) вођењу прописаних евиденција од стране општинских органа и организација које врше јавна овлашћења на територији општине (у даљем тексту: евиденције); 4) издавању јавних исправа, као и других исправа које су од интереса за остваривање законом утврђених права грађана;) остваривању права, дужности и одговорности радника из рада или по основу рада.

Службеном употребом језика и писама сматра се и употреба језика и писама при: исписивању назива места и других географских назива, назива тргова и улица, назива органа, организација и фирми, објављивању јавних позива, обавештења и упозорења за јавност, као и при исписивању других јавних натписа.“

Захтевамо од Вас да одмах предузмете све активности ради отклањања незаконитости у раду Народне банке Југославије.

Овај захтев за заштиту законитости достављамо Вам на даљи поступак у складу са Вашом надлежношћу и одговорностима.

С поштовањем.

УМЕСТО ОБРАЗЛОЖЕЊА:

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ основано је на Оснивачкој скупштини одржаној 15. 02. 2001. а регистровано у складу са члановима 6 и 10 Закона о удруживању грађана у удружења, друштвене организације и политичке организације које се оснивају на територији СФРЈ (Службени лист СФРЈ бр. 42/90).

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Напомена:

По доласку ДОС-а на власи, Народна банка Југославије почела је масовно да користи латиницу, а из употребе избацује српску ћирилицу. Новембра 2001. године обратили смо се са захтевом за заштитом законитости тадашњем гувернеру Млађану Динкићу. Како одговора није било, већ је НБЈ оштри прекришила законску регулативу шtamпањем у огромном издању на хрватској латиници просјекта „Пуштем штедње пређице на сигурно“, којим грађанима разјашњава поседујак замене дванаест валута земаља Европске уније за нову валуту – „евро“ и „Просјект за продају обвезница старе девизне штедње“, обратили смо се Савезној скупштини СР Југославије (председнику Већа грађана и председнику Већа република) као институцији која именује гувернера и председнику Савезне владе са захтевом да се у раду НБЈ користи српска ћирилица као национално писмо и да гувернер прескоче са вређањем и понижавањем српског народа од кога истовремено тражи да има поверење у НБЈ и банкарски систем. После те интервенције, Народна банка Југославије (данас НБ Србије) у службеној употреби користи ћирилицу.

Нови Сад, децембра 2001.

ЋИРИЛИЦА

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ КИКИНДА
н/рпредседника општине

Предмет: Иницијатива да се „Кикиндске новине“ штампају ћирилицом

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ основано је на Оснивачкој скупштини одржаној 15. 02. 2001, а регистровано у складу са члановима 6 и 10 Закона о удруживању грађана у удружења, друштвене организације и политичке организације које се оснивају на територији СФРЈ (Службени лист СФРЈ бр. 42/90).

Од нашег повереника из Кикинде обавештени смо да се „Кикиндске новине“ штампају латиницом. Према нашим сазнањима овај лист се финансира из буџета општине.

Као што знате у раду општинских органа морају се примењивати одредбе Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94).

У ставу 2 члана 1 наведеног Закона утврђено је: „У Републици Србији у службеној је употреби ћирилично писмо, а латиничко писмо на начин утврђен овим законом.“

У члану 2. наведеног Закона утврђено је:

„Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се употреба језика и писама у раду: државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина (у даљем тексту: органи), установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења (у даљем тексту: организације које врше јавна овлашћења).

Имајући у виду чињеницу да се „Кикиндске новине“ финансирају из општинског буџета сматрамо да се Општина Кикинда и кад на овакав начин информише грађане мора придржавати одредби Закона о службеној употреби језика и писма.

У складу са наведеним одредбама Закона о службеној употреби језика и писма подносимо Вам ову иницијативу да се „Кикиндске новине“ убудуће штампају ћирилицом.

С поштовањем.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

16

Нови Саг, септембра-октобра 2001.

ЋИРИЛИЦА

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ

Град, општина

Адреса

Предмет: захтев да се у Србији у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа, предузећа кад врше јавна овлашћења поштују одредбе Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94)

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ основано је на Оснивачкој скупштини одржаној 15. 02. 2001, а регистровано у складу са члановима 6 и 10 Закона о удруживању грађана у удружења, друштвене организације и политичке организације које се оснивају на територији СФРЈ (Службени лист СФРЈ бр. 42/90).

Од свог оснивања „Ћирилица“ је у писменој форми проследила преко 300 дописа у којима упозорава Скупштину Србије, Владу Републике Србије, Скупштину Војводине, научну и стручну јавност, медије и све Србе на чињеницу да је ћирилица у ствари друго (секундарно) писмо иако је формално по Уставу и законским прописима примарно писмо српског језика. Исто упозорење давано је и на многобројним јавним скуповима и састанцима „Ћирилице“.

Истраживања која је „Ћирилица“ спровела показују да је ћирилица у Београду у употреби са само 31,80%, а у Новом Саду са 18,5% и да је то стање изазвано великим делом непоштовањем Закона о службеној употреби језика и писма.

У жељи да се сачува национално достојанство, са пуном одговорношћу према будућим генерацијама Срба а у складу са чланом 3 Статута „Ћирилице“ и Закључцима са седнице „Ћирилице“ одржане у Београду

24. септембра 2001. године упућујемо Вам овај Захтев за заштиту законитости.

У прилогу Вам достављамо:

1. Упозорење о угоржености српског језика и писма (саставио проф. др Драгољуб Петровић)
2. Записник са седнице „Ћирилице“ одржане у Београду 24. септембра 2001. године
3. Образложење уз овај Захтев за заштиту законитости

Остајемо у нади да ћете и Ви као избрани представници власти истрајати у напорима да се српском народу врате достојанство и углед у светској заједници народа. Најбољи почетак ка остварењу тог циља је сигурно у поштовању националног писма јер како себе поштујемо тако ће и нас други народи.

С поштовањем.

П И О У Г Ћ И Р И Л И Ц А
П С К У Г Ћ И Р И Л И Ц А

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

уз Захтев да се у Србији у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа, предузећа кад врше јавна овлашћења поштују одредбе Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94)

У члану 15. Устава СРЈ из 1992. стоји: „У Савезној Републици Југославији у службеној употреби је српски језик екавског и ијекавског изговора и ћирилично писмо, а латинично писмо је у службеној употреби у складу са уставом и законом. На подручјима СРЈ где живе националне мањине у службеној употреби су и њихови језици и писма, у складу са законом“ (видимо да хрватска латиница има третмана секундарног писма, а остале националне мањине могу поред ћирилице користити и своје писмо)

У члану 8. Устава Републике Србије из 1990. стоји: „У Републици Србији у службеној употреби је српскохрватски језик и ћирилично писмо, а латинично писмо је у службеној употреби на начин утврђен законом. На подручјима Републике Србије где живе народности у службеној употреби су истовремено и њихови језици и писма, на начин утврђен

законом.“ (задржан је термин „српскохрватски језик“, хрватска латиница има третмана секундарног писма, а остале националне мањине могу поред ћирилице користити и своје писмо)

На основу члана 8. Устава Републике Србије републичка Скупштина је донела Закон о службеној употреби језика и писма којим је ова материја детаљније уређена.

У члану 1 овог Закона стоји: „У Републици Србији у службеној је употреби српскохрватски језик, који се, када представља српски језички израз, екавски или ијекавски, назива и српским језиком (у даљем тексту: српски језик). У Републици Србији у службеној је употреби ћирилично писмо, а латинично писмо на начин утврђен овим законом. На подручјима Републике Србије на којима живе припадности народности у службеној употреби су истовремено са српским језиком и њихови језици и писма, на начин утврђен законом.“ (истичемо да је у ставу 1 члана 1 задржан термин „српскохрватски језик“ који се назива и „српским“ што је највидљивији пример накарадне идеолошке терминологије у нашем језику, затим хрватска латиница и овде има третмана секундарног писма, а остале националне мањине могу поред ћирилице користити и своје писмо).

У члановима 2–7 наведеног Закона детаљније је уређена службена употреба језика и писма у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења. Став 2. члана 4. „У фирми предузећа, установе и другог правног лица, односно радње или другог облика обављања делатности део који се користи као знак може се исписивати само латиничним писмом.“ потпуно дискриминише ћирилицу и озакоњује употребу хрватске латинице.

Постоји посебно поглавље: II СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЛАТИНИЧНОГ ПИСМА (чланови 8–10) којим је регулисана службена употреба латинице као секундарног писма.

Поглавље III СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСМА НАРОДНОСТИ (чланови 11–19) регулише службену употребу језика и писма осталих националних мањина тзв. народности.

У члану 20. Закона утврђено је да се фирме предузећа, установе и другог правног лица као и радњи исписују на српском језику и на језику народности који је у службеној употреби у општини. Код исписивања робног знака (означавања роба) не постоји обавеза исписивања на српском језику.

У поглављу IV СРЕДСТВА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ОВОГ ЗАКОНА (члан 21) утврђено је да средства обезбеђују надлежни органи.

Поглавље V НАДЗОР НАД СПРОВОЂЕЊЕМ ОДРЕДАБА ОВОГ ЗАКОНА (члан 22) утврђује да надзор над спровођењем овог Закона врше министарства надлежна за послове у области управе, саобраћаја, урбанизма и стамбено-комуналних послова, просвете, културе и здравства а свако у свом делокругу.

У поглављу VI КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ (чланови 23–26) утврђује се привредни преступ и новчана казна за непоштовање чланова 19 и 20 Закона (језици и писма националних мањина) док за најважније одредбе Закона о првенственој употреби ћирилице уопште нису утврђене никакве казне. Рок за усклађивање са одредбама овог закона био је крај 1992.

Поред наведеног и у члану 35 Закона о предузећима утврђен је језик на коме се исписује фирма: „фирма гласи на српском језику, а може, поред српског језика, да гласи и на другом језику, с тим да садржина буде иста.“ У пракси судови пошто се под „срским језиком“ подразумева и латиница и у складу са чланом 4 Закона о службеној употреби језика прихватају регистрације фирми само латиницом. Тако судови у Србији учествују у дискриминацији ћирилице и њеном избацивању из службене употребе.

Оцена правне регулативе:

- оба устава и републички закон употребљавају идеолошку терминологију (српскохрватски језик, језички израз, народности...) и прописују коришћење хрватске латинице као секундарног писма
- савезни и републички устав су неусклађени
- многе одредбе Закона о службеној употреби језика су у супротности са одредбама републичког Устава
- у Закону је у ствари дискримисана ћирилица јер је подручје дозвољене употребе латинице шире дефинисано од Уставом утврђеног
- непоштовање законских одредби о службеној употреби ћирилице није законски санкционисано

Ни овакве правне одредбе нису поштоване од стране државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, у раду установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења почев од времена доношења устава и Закона па до данас. Овлашћена лица у органима задуженим за надзор над спровођењем одредби Закона нису своје обавезе извршавале и нису Скупштину Србије и јавност обавештавали о спровођењу Закона.

МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ О ЈЕЗИЦИМА И ПИСМИМА

У складу са демократским традицијама Европска унија је донела Програм за промоцију језичке различитости. Право на различитост језика и писма је испоштовано у међународним стандардима (користе се у међународним базама података, у националним библиотекама при разврставању страних књига). Као важно наводимо да међународни стандарди разликују:

- српски језик са ћирилицом као писмом
- српскохрватски језик (за период 1892–1990) уз латиницу као писмо
- хрватски језик са латиницом као писмом

Према стандарду ISO/FDIS 12199 у списак језика који користе латиницу није увршћен српски језик.

ПОЛИТИЧКЕ И ТЕХНОЛОШКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ

Иако је санкцијама и ратовима исцрпљена Србија ће се у наредних 10–20 година економски опоравити и реорганизовати у демократску државу те сигурно интегрисати у Европу унију (политички, економски, правно, научно, културно ...)

Развој науке а посебно информационих технологија (рачунари, комуникације) је веома убрзан и за најкасније десетак година ће омогућити потпуну употребу писама свих народа у свим друштвеним сегментима. Исправном језичком политиком и улагањем потребних средстава у развој информационих технологија и у краћем периоду је могуће обезбедити примену ћирилице у свим областима појединачних и националних активности.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

Напомена:

Током јесени 2001. УГ ЋИРИЛИЦА је послало захтеве за заштитну законитост на адресе 163 оштина у Србији у којима смо изражили од извршних већа оштина да сачине извештај о поштовању Закона о службеној употреби језика и писма о употреби ћирилице и да га доставе својим скупштинама на разматрање и са њима уознају јавности. Већина оштина нам није одговорила а није ништа ни предузела. Према извештајима чланова „Ћирилице“, у већини оштина ништа није предузето по нашем захтеву.

Нови Сад, децембра 2001.

ЋИРИЛИЦА

Повереницима „Ћирилице“,

Предмет: Информација о досадашњем раду и активностима „Ћирилице“

Уверени да после демократских промена народном вољом изабрани представници власти неће као бивша комунистичка власт манипулисати националним осећањима Срба основали смо Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“. У Београду, Новом Саду, Суботици, Зрењанину, Кикинди и Сомбору основали смо повереништва и том приликом одржана су стручна предавања о ћирилици (предавачи су били професори факултета, академици, чланови „Ћирилице“).

Три су основна правца наших активности:

1. ОДНОСИ СА ЈАВНОШЋУ

Од оснивања до данас упутили смо преко 500 позива (апела) институцијама из културе и науке, дневним и недељним листовима, ТВ станицама, издавачким кућама, познатим лицима да коначно, после рушења педесетогодишње комунистичке диктатуре, могу без страха слободно да употребљавају своје национално писмо – ћирилицу.

2. ОДНОСИ СА ЗАКОНОДАВНОМ И ИЗВРШНОМ ВЛАШЋУ

Упутили смо захтеве за заштиту законитости, републичкој и покрајинској влади да се у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина и у раду установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења употребљава ћирилица како је изричито утврђено у Закону о службеној употреби језика и писма (Сл. гласнику РС, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94). Овај закон бивша власт није спровела за осам година од како га је она донела. Упутили смо захтеве за заштиту законитости и на адресе 163 општине у Србији (на име председника општина и председника извршних већа). Упозорили смо и сва јавна предузећа у Новом Саду да поштују Закон о службеној употреби језика и писма.

3. ОДНОСИ СА НАУЧНИМ И КУЛТУРНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА

Усвојили смо документ „Упозорење о угоржености српског језика и писма“ и доставили га Скупштини и Влади републике Србије, многим институцијама културе и науке и послали на адресе неколико хиљада Срба по градовима Србије (наши чланови су га убацивали у ПТТ сандучиће).

Ове активности имају за циљ изјашњење научне и стручне јавности о ћирилици као једином српском писму и поништење „става о два писма у српском језику“.

У дневном листу „Политика“ од прошле недеље објављен је ЈАВНИ ПОЗИВ члановима „Ћирилице“ и поштоваоцима ћирилице српског језика да нам доставе доказе о кршењу одредби Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94).

У прилогу Вам достављамо текст Јавног позива и молимо Вас да нам, ако можете са члановима „Ћирилице“ из Вашег повереништва, доставите неколико копија доказа о кршењу наведеног Закона.

Уједно Вам у прилогу достављамо фотокопију Закона и фотокопије више докумената о раду „Ћирилице“.

С поштовањем.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Напомена:

УГ „Ћирилица“ има тридесетак повереника који већ десет година делују на целој територији Србије и воде борбу за српску ћирилицу. Повремено из централе УГ „Ћирилица“ у Новом Саду шаљемо им информације о нашем раду а на годишњој скупштини којој је до сада увек присуствовала већина повереника се подноси извештај о раду за прошлу годину.

Нови Сад, 24. јануар 2002.

ЋИРИЛИЦА

ПОКРАЈИНСКОМ ИЗВРШНОМ ВЕЋУ

ПРЕДЛОГ ПРОТОКОЛА РАЗГОВОРА У ИЗВРШНОМ ВЕЋУ АП ВОЈВОДИНЕ

1. представљање надлежних лица испред Покрајинског извршног већа и „Ћирилице“
2. уручење докумената о положају српске ћирилице – „Упозорења о угоржености српског језика и писма“, реферата „Како је припреман српски национални слом“ проф. др Драгољуба Петровића и „Закључци о страдању и могућностима обнове српске ћирилице“ Драгољуба Збиљића
3. дефинисање надлежности Покрајинског извршног већа у примени Закона о службеној употреби језика и писма
  - прихватање дефиниција из чланова 1–7 Закона и Одлуке о канцеларијском пословању (Сл. лист АПВ бр. 9/2001). У наведеној Одлуци није уређено питање употребе писма на коме се обавља канцеларијско пословање.
  - прецизирање територијалне надлежности (покрајински органи, општински органи)
4. шта је Покрајинско извршно веће предузело поводом наших ранијих обраћања (прилог: копије свих досадашњих обраћања покрајинским и градским органима)
5. да ли је Покрајинско извршно веће приликом подношења годишњег извештаја о раду Скупштини АП Војводине поднело и извештај о спровођењу Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) и да ли је спроводило надзор из члана 22
6. ако надлежни органи нису вршили надзор над спровођењем овог Закона (обавеза из чл. 22) да ли су позвани на одговорност (органи који извршавају послове у области управе, саобраћаја, урбанизма и стамбено-комуналних послова, просвете, културе и здравства)

7. да ли је покретан поступак према органу или одговорном лицу ако није поштован Закон о службеној употреби језика и писма
8. Копије доказа које смо до сада прикупили
9. Усаглашавање и потписивање записника са састанка

ПАО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСК УГ ЋИРИЛИЦА

Напомена:

Представници ИВ АП Војводине нису пошљивали предложени Протокол. Представник извршне власти АП Војводине је изнео став да Извршно веће пошљивује важећи Закон о службеној употреби језика и писма и своје одлуке.

20

Нови Сад, 25. јануар 2002.

Захтев за доставу једног примерка Извештаја о раду покрајинског извршног већа у 2001. години.

ЋИРИЛИЦА

ИЗВРШНОМ ВЕЋУ АП ВОЈВОДИНЕ

У складу са нашим усменим договором од 24. јануара 2002. године молимо Вас да Удружењу за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ доставите један примерак Извештаја о раду покрајинског извршног већа у 2001. години који је разматран и усвојен на седници Скупштине АП Војводине.

С поштовањем.

ПАО УГ ЋИРИЛИЦА

Београд, 11. октобар 2003.

ЈАВНИ ПОЗИВ

ЧЛАНОВИМА „Ћирилице“, СИМПАТИЗЕРИМА И ПОШТОВАОЦИМА
ЋИРИЛИЦЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

да нам доставе доказе о кршењу одредаба Устава (члан 8) и Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94):

1. Фотокопије свих аката који нису исписани ћирилицом (образац и текст) а која сте добили од: државних органа (Републичке владе, свих републичких министарстава, секретаријата, комисија, судова...), органа Аутономне Покрајине Војводине (Покрајинског извршног већа, свих покрајинских органа, секретаријата, комисија, ...), градова и општина (извршних већа, свих градских и општинских органа, секретаријата, комисија, службе унутрашњих послова, матичарске службе, судова...).
2. Фотокопије свих аката који нису исписани ћирилицом (образац и текст), а која сте добили од јавних предузећа (електропривредних, ПТТ, комуналних, стамбених...) и јавних служби основаних на републичком, покрајинском или општинском нивоу.
3. Фотокопије или други доказ ако називи места, називи тргова и улица, називи органа, организација и фирми, објављивани јавни позиви, обавештења и упозорења за јавност нису исписани ћирилицом.
4. Уколико желите, приликом фотокопирања избришите своје личне податке у документу који нам достављате.

5. Достављајте нам само фотокопије аката која сте добили после 1. јануара 2003. године
6. Доказе о кршењу Устава (Члан 8) и Закона о службеној употреби језика и писма доставите на адресу: „Ћирилица“, 21000 Нови Сад, Николајевска 2
7. Доказе ћемо примати до 15. новембра 2003. године

Напомене:

Достављене доказе о кршењу одредби Закона о службеној употреби језика и писма смо објединили и марта 2004. године послали Влади Србије ради спровођења надзора над прекршиоцима.

Део достављених доказа о кршењу одредби Закона о службеној употреби језика и писма са територије АП Војводине смо кофирали и током марта 2004. године доставили као прилоу уз Захтев за заштитну законност упућен Скупштини АП Војводине.

Ни Влада Србије ни Скупштина АП Војводине ништа нису предузли против прекршиоца закона.

Поменути Закон о службеној употреби језика и писма бивша Милошевићева власт није спровела за осам година од како та је донела. Све одредбе о службеној употреби ћирилице биле су формалне, нису биле предвиђене никакве санкције за њихово кршење и нису се спроводиле, те је ћирилице у службеној и јавној употреби бивало све мање и мање.

Тенденција смањења употребе ћирилице настављена је и после промене власти крајем 2000. године.

ЗА СВЕ КОЈИ ВОЛЕ СВОЈ НАРОД, ЈЕЗИК И ПИСМО

ЈАВНИ ПОЗИВ

ЧЛАНОВИМА "ЋИРИЛИЦЕ", СИМПАТИЗЕРИМА И ПОШТОВАОЦИМА ЋИРИЛИЦЕ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

да нам доставе доказе о кршењу одредаба Устава (Члан 8) и Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94):

1. Фотокопије свих аката који нису исписани ћирилицом (образак и текст) а која сте добили од: државних органа (Републичке владе, свих републичких министарстава, секретаријата, комисија, судова...), органа Аутономне Покрајине Војводине (Покрајинског извршног већа, свих покрајинских органа, секретаријата, комисија, ...), градова и општина (извршних већа, свих градских и општинских органа, секретаријата, комисија, службе унутрашњих послова, матичарске службе, судова...).
2. Фотокопије свих аката који нису исписани ћирилицом (образак и текст) а које сте добили од јавних предузећа (електропривредних, ПТТ, комуналних, стамбених...) и јавних служби основаних на републичком, покрајинском или општинском нивоу.
3. Фотокопије или други доказ ако називи места, називи тргова и улица, називи органа, организација и фирми, објављивани јавни позиви, обавештења и упозорења за јавност нису исписани ћирилицом.
4. Уколико желите, приликом фотокопирања избришите своје личне податке у документу који нам достављате.
5. Достављајте нам само фотокопије аката које сте добили после 1. јануара 2003. године.
6. Доказе о кршењу Устава (Члан 8) и Закона о службеној употреби језика и писма доставите на адресу: „Ћирилица“, 21000 Нови Сад, Николајевска 2
7. Доказе ћемо примати до 15. новембра 2003. године.

Нови Сад, марта 2004.

ЋИРИЛИЦА

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Председнику Владе
Господину др Војиславу Коштуници

Предмет: Захтев да се у Србији у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа, предузећа кад врше јавна овлашћења поштују одредбе Закона о службеној употреби језика и писма.

Према члану 2. и 3. Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) сви државни органи, органи аутономних покрајина, градова и општина, као и установе, предузећа и друге организације кад врше јавна овлашћења морају да користе само ћирилицу као писмо у службеној употреби.

То значи да како и пише у члану 3 наведеног Закона морају ћирилицом да:

1. усмено и писмено опште сви наведени органи и организације, међусобно, као и са странкама, односно грађанима;
2. воде поступак за остваривање и заштиту права, дужности и одговорности грађана;
3. воде прописане евиденције од стране општинских органа и организација које врше јавна овлашћења на територији општине
4. издају јавне исправе, као и друге исправе које су од интереса за остваривање законом утврђених права грађана;
5. воде преписку и евиденције при остваривању права, дужности и одговорности радника из рада или по основу рада.
6. исписују називе места, називе тргова и улица, називе органа, организација и фирми, објављују јавне позиве, обавештења, упозорења за јавност и ћирилицом исписују и друге јавне натписе.

У члану 28. Закона јасно је речено да се одредбе о вођењу евиденције, штампању образаца и издавању јавних исправа примењују од 01. 01.1992.год. а све остале од дана ступања на снагу Закона.

Молимо Вас да као председник Владе затражите од надлежних стручних служби да изврше надзор над спровођењем наведеног Закона (примене члана 2 и 3 Закона) тачно како пише у члану 22 и о томе сачине Извештај за Скупштину Републике Србије.

Тај Извештај би морао обухватати сва подручја спровођења Закона (тачке од 1. до 6. како смо горе набројали) на целом подручју Србије (републички ниво, покрајински ниво и све општине).

Такође Вас молимо да обезбедите да сва министарства у службеној и јавној употреби користе ћирилицу (администрација, преписка са странкама, конференције за штампу и презентације, интернет презентације Владе и министарстава и др...)

Милошевићева комунистичка власт је доношење Закона о службеној употреби језика и писма искористила за манипулисање националним осећањима српског народа и за 8 (осам) година није имала намеру да га примени чак ни у раду државних органа.

Претходна републичка Влада у последње три године није ништа предузела у погледу контроле спровођења Закона о службеној употреби језика и писма и поред више упозорења која смо јој упутили.

Надамо се да ћете питање употребе ћирилице у раду државних органа коначно разрешити.

Спремни смо да Вам на располагање ставимо све податке до којих смо дошли у току наших трогодишњих истраживања о распрострањености ћирилице у службеној и јавној употреби.

С поштовањем.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Нови Сад, марта 2004.

ЋИРИЛИЦА

СКУПШТИНА АП ВОЈВОДИНЕ
НОВИ САД

Предмет: Захтев за заштиту законитости

Удружење „Ћирилица“ је у „Политици“ од 16. децембра 2001. објавило јавни позив члановима „Ћирилице“ и поштоваоцима ћирилице српског језика да доставе доказе о кршењу одредби Закона о службеној употреби језика и писма.

Удружење „Ћирилица“ се у новембру 2002. обратило свим скупштинама општина (извршним већима) на територији АП Војводине са захтевом за заштиту законитости у смислу поштовања одредби Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) (Прилог – текст захтева послатог скупштинама општина).

У јануару 2002. године обратили смо се и Извршном већу АП Војводине и приложили им доказе о кршењу наведеног Закона. На састанку одржаном 24. јануара 2002. године детаљно смо образложили наше захтеве.

Јавни позив члановима „Ћирилице“ и грађанима да доставе доказе о кршењу наведеног Закона поновили смо 11. 10. 2003. године такође у дневном листу „Политика“.

На основу спроведених истраживања и достављених доказа по објављеним јавним позивима Удружење „Ћирилица“ је утврдило масовно кршење одредби Закона о службеној употреби језика и писма на територији АП Војводине у целом периоду истраживања. Прилажемо Вам следеће ДОКАЗЕ:

1. Министарство финансија и економије – пореска управа – филијала Суботица
2. Електровојводина – ЕД „Суботица“
3. ЈП ПТТ Саобраћаја – Суботица
4. ПИО запослених – филијала Суботица
5. ЈКП Водовод и канализација – Суботица
6. ЈП „Суботичка топлана“ – Суботица
7. ЈП ПТТ Саобраћаја – Сомбор

8. Електровојводина – ЕД „Сомбор“
9. ПИО запослених – филијала Сомбор
10. Природно-математички факултет – Нови Сад
11. Студентски центар – Нови Сад
12. Електровојводина – ЕД „Рума“
13. Скупштина општине Апатин
14. Скупштина општине Сомбор
15. Регионална привредна комора Сомбор
16. Историјски архив Сомбор
17. Скупштина општине Сомбор
18. Средња економска школа Сомбор
19. Регионална привредна комора Сомбор
20. Управа царина – царинарница Сомбор
21. Пољопривредни факултет – одељење Сомбор
22. Учитељски факултет Сомбор
23. Здравствени центар „Др Радивој Симоновић“ Сомбор
24. Трговински суд у Сомбору
25. ЈП „Војводинашуме“ Сомбор
26. Извршно веће Војводине
27. Скупштина Војводине
28. Покрајински секретаријат за локалну самоуправу и међуопштинску сарадњу
29. Општина Бач
30. Општина Бела Црква
31. Регионална привредна комора Кикинда
32. Скупштина општине Зрењанин
33. Месна заједница Меленци
34. Регионална привредна комора Зрењанин
35. Регионални центар за развој МСП – Зрењанин
36. Скупштина општине Зрењанин
37. Пореска управа Сомбор
38. Скупштина града Новог Сада

МОЛИМО ВАС ДА:

1. Од Извршног већа АП Војводине у складу с чланом 22 Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) затражите да сачини извештај о (не) спровођењу наведеног Закона у покрајинским министарствима

надлежним за послове у области управе, саобраћаја, урбанизма и стамбено-комуналних послова, просвете, културе и здравства у њиховом делокругу рада.

2. Од скупштина општина (извршних) већа свих општина у АП Војводини затражите да сачине извештај о (не)спровођењу наведеног Закона у раду општинских органа и да га доставе скупштинама општина на разматрање. Према нашим информацијама ниједна скупштина општине у Војводини од 2001. до сада није разматрала извештаје својих органа о (не)спровођењу наведеног Закона и није вршила никакав надзор.
3. Од судова у Војводини затражите да сачине извештај о (не) спровођењу наведеног у свом раду.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

СТАТУС ПОДНОСИОЦА ЗАХТЕВА

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ основано је на Оснивачкој скупштини одржаној 15. 02. 2001, а регистровано у складу са члановима 6 и 10 Закона о удруживању грађана у удружења, друштвене организације и политичке организације које се оснивају на територији СФРЈ (Службени лист СФРЈ бр. 42/90).

ЗАКОНСКИ ОСНОВ

Сви органи Аутономне покрајине Војводине, градови и општине (у даљем тексту: органи), установе, предузећа и друге организације са територије АП Војводине кад врше јавна овлашћења (у даљем тексту: организације које врше јавна овлашћења) обавезни су да поштују и одредбе Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94).

У ставу 2 члана 1 утврђено је: „У Републици Србији у службеној је употреби ћирилично писмо, а латиничко писмо на начин утврђен овим законом.“

У члану 2. наведеног Закона утврђено је:

„Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се употреба језика и писама у раду: државних органа, органа ауто-

номних покрајина, градова и општина (у даљем тексту: органи), установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења (у даљем тексту: организације које врше јавна овлашћења).

Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се и употреба језика и писама у раду јавних предузећа и јавних служби као и у раду других организација кад врше послове утврђене овим законом.“

Прецизирање појма службене употребе језика и писма законодавац је дао у члану 3:

„Службеном употребом језика и писама сматра се нарочито употреба језика и писама у: 1) усменом и писменом општењу органа и организација међусобно, као и са странкама, односно грађанима; 2) вођењу поступка за остваривање и заштиту права, дужности и одговорности грађана; 3) вођењу прописаних евиденција од стране општинских органа и организација које врше јавна овлашћења на територији општине (у даљем тексту: евиденције); 4) издавању јавних исправа, као и других исправа које су од интереса за остваривање законом утврђених права грађана; 5) остваривању права, дужности и одговорности радника из рада или по основу рада.

Службеном употребом језика и писама сматра се и употреба језика и писама при: исписивању назива места и других географских назива, назива тргова и улица, назива органа, организација и фирми, објављивању јавних позива, обавештења и упозорења за јавност, као и при исписивању других јавних натписа.“

У поглављу IV СРЕДСТВА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ОВОГ ЗАКОНА (члан 21) утврђено је да средства обезбеђују надлежни органи.

Поглавље V НАДЗОР НАД СПРОВОЂЕЊЕМ ОДРЕДАБА ОВОГ ЗАКОНА (члан 22) утврђује да надзор над спровођењем овог Закона врше министарства надлежна за послове у области управе, саобраћаја, урбанизма и стамбено-комуналних послова, просвете, културе и здравства а свако у свом делокругу.

Рок за усклађивање са одредбама овог закона био је крај 1992. године.

МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ О ЈЕЗИЦИМА И ПИСМИМА

У складу са демократским традицијама Европска унија је донела Програм за промоцију језичке различитости. Право на различитост језика и писма је испоштовано у међународним стандардима (користе се у међународним базама података, у националним библиотекама при раз-

врставању страних књига). Као важно наводимо да међународни стандарди разликују:

- српски језик са ћирилицом као писмом
- српскохрватски језик (за период 1892–1990) уз латиницу као писмо
- хрватски језик са латиницом као писмом

Према стандарду ISO/FDIS 12199 у списак језика који користе латиницу није увршћен српски језик.

НЕПОСТОЈАЊЕ ТЕХНИЧКИХ ПРОБЛЕМА ЗА ПОТПУНУ УПОТРЕБУ ЋИРИЛИЦЕ

У свим медијима (штампа, телевизија, па и рачунарске технологије) решени су основни технички проблеми и могућа је употреба ћирилице. Као примере дајемо странице са сајтова Завода за статистику (ћирилицом и енглески), Народне скупштине Републике Србије (ћирилица), Савеза рачуновођа и ревизора Србије (ћирилица) и Руске Православне Цркве (руска ћирилица).

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

24

Нови Сад, априла 2004.

ЋИРИЛИЦА

НАЗИВ ПОЛИТИЧКЕ СТРАНКЕ
н/р секретара

Предмет: Захтев за политичком подршком Удружењу „Ћирилица“ у борби да ћирилица по Уставу и закону буде једино писмо у званичној, службеној и јавној употреби у Србији

Имајући у виду да ће Скупштина Републике Србије ускоро приступити изради новог Устава Србије и потом усклађивању законске регулативе са новим Уставом обраћамо Вам се, као парламентарној странци која може утицати на будућа уставна и законска решења, са захтевом за политичком подршком у борби да ћирилица по Уставу и закону буде једино писмо у званичној, службеној и јавној употреби у Србији, а да само у општинама у којима нека национална мањина учествује са више од 10% у

укупном броју становника у јавној употреби буде и писмо те националне мањине.

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ основано је на Оснивачкој скупштини одржаној на Сретење Господње – 15. фебруара 2001. а регистровано у складу са члановима 6 и 10 Закона о удруживању грађана у удружења, друштвене организације и политичке организације које се оснивају на територији СФРЈ (Службени лист СФРЈ бр. 42/90).

Од тада већ више од три године Удружење упозорава државне органе, научне институције и јавност на нестајање ћирилице (српског писма).

О раду Удружења прилажемо годишње извештаје о раду у 2001, 2002. и 2003. години.

Удружење се у више наврата обраћало Скупштини Србије, републичкој Влади, Скупштини АП Војводине са захтевима за спровођењем и поштовањем члана 8. садашњег Устава и Закона о службеној употреби језика и писма. У новембру 2002. Удружење се обратило свим скупштинама општина (извршним већима) на територији Републике Србије са захтевом за заштиту законитости у смислу поштовања одредби Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94).

У прилогу Вам достављамо чланак др Драгољуба Петровића „Нестајање ћирилице или последњи српски слом“ објављен у Летопису Матице српске, год. 177, децембар 2001, књ. 468 и књигу Драгољуба Збиљића *Српски језик под окупиацијом латинице*, Нови Сад 2004. Из ова два рада у потпуности се може сагледати садашњи положај ћирилице и узроци који су довели до њеног потискивања.

Предлажемо да Ваша странка приступи изради програма враћања ћирилице у званичну, службену и јавну употребу као јединог српског писма. У наставку дајемо могући оквир таквог једног програма.

ПРЕДЛОГ ПРОГРАМА ВРАЋАЊА ЋИРИЛИЦЕ У УПОТРЕБУ У СРПСКОМ НАРОДУ

ПОЛАЗНЕ ПРЕТПОСТАВКЕ

1. политички је циљ да ћирилица до пријема Србије у Европску унију (око 2015. године) буде у службеној и јавној употреби као једино српско писмо а да националне мањине имају право и користе своје језике и писма према важећим стандардима ЕУ.
2. Ћирилица је једино српско писмо.

3. Латиница је писмо Хрвата натурено Србима у периоду комунизма, југословенства и братства-јединства током 50-годишње диктатуре (законском принудом, административном подршком...).
4. Чак је и већина чланова научних и културних институција (САНУ, Матица Српска, факултети, институти) као и већина интелектуалаца временом прихватила став да је латиница секундарно српско писмо и данас истрајавају на том ненаучном, неисторијском и неразумном ставу.
5. У систему такозваног „постојања два српска писма“ и даље је приступно убрзавање потискивања ћирилице са тенденцијом њеног потпуног нестајања из јавне употребе.
6. Србија ће се сигурно у наредних 10-так година друштвено-економски, правно, научно, културно... интегрисати у Европску унију.
7. Развој науке, а посебно информационих технологија (рачунари, комуникације), је веома убрзан и веома брзо ће омогућити употребу писама већине држава (народа) у свим сегментима и аутоматске преводе са једног на било које друго писмо.
8. Стратешки је српски национални интерес радикално и убрзано враћање ћирилице у употребу пре уласка у Европску унију где ћемо представљати тек 2–3% становништва.

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ КОЈЕ БИ ЋИРИЛИЦУ ВРАТИЛЕ У УПОТРЕБУ У СРБИЈИ И У СРПСКОМ НАРОДУ

1. Од републичке Скупштине захтевати расправу по питању службене и јавне употребе ћирилице као званичног писма, а од републичке Владе извештај о спровођењу постојећег Закона о службеној употреби језика и писма,
2. У новом Уставу Србије увести обавезу употребе ћирилице у службеној и јавној комуникацији свих државних органа и институција, а питање употребе језика и писама националних мањина уредити у складу са европским стандардима.
3. После доношења новог Устава Србије одмах приступити изради новог Закона о службеној употреби језика и писма у којем прецизно треба дефинисати сва подручја употребе ћирилице као званичног и службеног писма уз прописивање санкција за непоштовање закона (садашњи закон то не предвиђа).
4. Захтевати од научних и културних институција (САНУ, Матица српска, факултети, институти) јавно изјашњење по овом питању

и јавно саопштење о насилном натурању хрватске латинице као секундарног српског писма и заузети јединствен став да је ћирилица једино српско писмо. О овоме народу у Србији треба саопштити дуго сакривани став интелектуалаца из емиграције.

5. Захтевати да научне институције и појединци чија су специјалност информационе технологије (комуникације, рачунари) морају преузети обавезу неутралисања негативних ефеката у прелазном периоду од неколико година коришћењем ћирилице и енглеске латинице (уместо хрватске).
6. Организовањем научних истраживања, скупова, медијском пропагандом (ТВ, радио, огласи у штампи) припремити и подстицати сав српски народ и српску јавност на искључиву употребу ћирилице.
7. Истицањем историјски утемељених традиционалних вредности организовати пропаганду и тако одмах вратити ћирилицу тамо где је то већ сада могуће (називи улица, исписивање имена и презимена на становима, ПТТ сабдучићима, интерфонима, визиткартама, називи фирми, печати, етикете на свим производима, искључива употреба на ТВ, сви штампани материјали...)

Уз ангажовање стручних сарадника Ваша странка може много детаљније разрадити овакав или сличан програм и у Скупштини Србије тражити његову реализацију.

Молимо Вас да обезбедите политичку подршку удружењу „Ћирилица“ у борби да ћирилица по Уставу и закону буде једино писмо у званичној, службеној и јавној употреби у Србији.

Такође Вас молимо да примите представнике Удружења на разговор када бисмо прецизирали детаље политичке подршке.

С поштовањем.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Напомене:

Наведени захтеви проследили смо Српској радикалној странци, Социјалистичкој партији Србије, Демократској странци, Демократској странци Србије и Новој Србији.

Почетком маја председник Извршног одбора УГ „Ћирилица“ Драгољуб Збиљић и Ђорђе Јањковић примљени су на разговор у Извршном

одбору Нове Србије код јосипође Злаише Ђерић, иде су изнели сѣавове Удружења, и обећано је да ће се Нова Србија заложити:

- да се ѣрилицом доношења новој Усѣава Србије бришу одредбе о латииници као секундарном ѣисму, ѣј. сѣречи њихово ѣреношење из Усѣава донетиој 1990.
- да се исѣошѣју сви међународни сѣандарди о ѣравима националних (етничких) мањина на уѣошребу језика и ѣисма и ѣод ѣе одредбе ѣодведе уѣошреба латиинице као ѣисма хрвајске етничке мањине,
- да се захѣева од надлежних државних орѣана да ѣодрже и ѣодсѣакну исѣраживање и развој ѣосебних софѣверских алатѣа за ѣодршку срѣске ћирилице,
- да се захѣева увођење „националне робне марке“ којом би се ѣрописало означавање свих роба ћирилицом, а уколико се робе и извозе, дозволило би се означавање и ѣисмом земље увозника или енѣлеским језиком.

Београд, ѣочетѣком маја 2004.

ЋИРИЛИЦА

ИЗВРШНОМ ОДБОРУ НОВЕ СРБИЈЕ

ПРЕДЛОГ ЗА УСАГЛАШАВАЊЕ

ПРОТОКОЛ О УСПОСТАВЉАЊУ ДУГОРОЧНЕ САРАДЊЕ УДРУЖЕЊА „Ћирилица“ И „НОВЕ СРБИЈЕ“

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“, Нови Сад, Николајевска бр. 2 и политичка партија „Нова Србија“, Београд, Обилићев венац бр. 4 потписују овај Протокол о дугорочној сарадњи ради остварења заједничких циљева утврђених у тексту овог Протокола.

Основни заједнички циљ је да српска ћирилица постане и буде у службеној и јавној употреби као једино српско писмо, а да националне (етничке) мањине имају право да користе свој језик и писмо према важећим међународним стандардима.

Ради остварења овог циља обе потписнице Протокола сагласне су:

1. Да се приликом доношења новог Устава Србије бришу одредбе о латиници као секундарном писму, тј. спречи њихово преношење из садашњег Устава. Да се испоштују сви међународни стандарди о правима националних (етничких) мањина на употребу језика и писма и под те одредбе подведе употреба латинице као писма хрватске етничке мањине.
2. Да се приликом доношења новог Закона о службеној употреби језика и писма такође бришу одредбе о латиници као секундарном писму, тј. спречи њихово преношење из садашњег Закона. Као и у новом Уставу и у овом Закону треба да се испоштују сви међународни стандарди о правима националних (етничких) мањина на употребу језика и писма и под те одредбе треба да се подведе употреба латинице као писма хрватске етничке мањине.
3. Да се захтева од надлежних државних органа да подрже и подстакну истраживање и развој посебних софтверских алата за подршку српске ћирилице, а пре свега да стандардизују и уреде основе за њихову јединствену примену на различитим рачунарима и рачунарским платформама – кодне стране и облике слова (фонтове). Мора се стандардизовати тастатура за рачунаре по следећем принципу „сва она слова која постоје и у ћирилици и у енглеској латиници на типкама тастатуре се исписују само ћирилицом а преостала се исписују двозначно на свакој типци – и ћирилично слово и енглеско за које се употребљава означена типка“. Сваке године у републичком буџету за ове намене се морају обезбедити потребна средства.
4. Да захтевају увођење „националне робне марке“ којом би се прописало означавање свих роба ћирилицом, а уколико се робе и извозе дозволило би се означавање и писмом земље увозника или енглеским.
5. Да се у будуће организовањем научних истраживања, скупова, медијском пропагандом (ТВ, радио, огласи у штампи) припрема и подстиче укупна српска јавност на искључиву употребу ћирилице.
6. Да се истицањем историјски утемељених традиционалних вредности организују пропагандне активности у намери да се ћирилица одмах врати у употребу тамо где је то већ сада могуће (називи улица, исписивање имена и презимена на становима – ПТТ сандучићима, интерфонима, визиткартама, називи фирми, печати, етикете на свим производима, искључива употреба на

државној ТВ, сајтови републичких, покрајинских и општинских органа власти, сви штампани материјали...)

Обе стране потписнице овог Протокола обавезују се да ће се у својим будућим активностима јавно залагати за остварење наведеног заједничког циља и спровођење наведених активности.

У Београду, маја 2004.

ПНО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСК УГ ЋИРИЛИЦАНОВА СРБИЈА

Напомена:

Нова Србија није прихватила потписивање предложеног Протокола, али је изнела став да је потпуно сагласна са нашим ставовима и да ће се у наредном периоду залагати да се решења која смо предложили и усвоје.

Реч су одржали и у Одбору за уставна питања заједно са коалиционим партнером Демократском странком Србије подржали став о ћирилици као једином писму српског језика што је и унео у члан 10, став 1. Устава Србије из 2006. године.

На Срећене Господње, 15. фебруара 2004. у Орашцу, УГ „Ћирилица“ је иодигла Прву српску културну буну за ћирилицу иоводом 200-годишњице Првој српској усипанка из 1804. іодине. Буна је оіашена за цео српски иисани иростіор с иозивом свем Српсіиву да се не умири до ослобођења ћирилице на целом српском іоворном иодручју.

Нови Сад, 15. април 2004.

ЋИРИЛИЦА

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ЗА ВРАЋАЊЕ ЋИРИЛИЦЕ СРБИМА И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

А. Полазне претпоставке

- 1) Државнополитички циљ ове стратегије јесте да ћирилица до пријема Србије у Европску унију буде у службеној и јавној употреби као једино српско писмо, а да националне мањине у Србији задрже право да користе свој језик и своје писмо према важећим стандардима ЕУ;
- 2) Научностручни циљ Стратегије јесте да се ћирилици у српском језику и теоријски и практично врати природна улога јединог српског писма јер је свако писмо могуће сачувати у свом језику само у оквиру једноазбучја пошто никоме на свету није успело да у свом језику вечно остане двоазбучан;
- 3) Гајевска латиница је изворно прављена специјално за потребе Хрвата а наметана је Србима често физичким насиљем и законским одредбама (у време окупација), а нарочито политичким насиљем посебно у периоду комунизма, југословенства и братства-јединства током 50-годишње диктатуре (насилно, административном подршком, политичким притисцима...);
- 4) Чак је и већина чланова научних и културних институција (САНУ, Матица српска, одсеци за српски језик на факултетима, Институт за српски језик САНУ и остали) као и већина интелектуалаца временом прихватила став да је латиница „секундарно српско писмо“, које је све брже прелазило у примарно и преовлађујуће, па и данас истрајавају на том ставу, потпуно супротно, на пример, понашању Хрвата којима није никада пало на памет да уведе „српско двоазбучје“, па су зато и успели да сачувају своје (гајевско, латиничко) писмо иако су једно време учествовали, формално, у изграђивању тзв. заједничког језика са Србима чије је писмо заузимало много шире подручје од латиничког, а ипак се догодило да је хрватско мањинско писмо преправило српско

већинско, не зато што је хрватско писмо функционалније за српски језик, него зато што је било најпре насилно, па онда политички и на све друге начине стално у повлашћеном положају за време трајања заједничке јужнословенске државе у комунистичкој диктатури;

- 5) У систему такозваног „постојања два српска писма“ и даље се, наравно, убрзано потискује ћирилица с јасним знацима који воде к њеном скором неизбежном потпуном нестајању из службене, а посебно из јавне употребе у конкуренцији с политички и на све друге начине потпуно фаворизованом хрватском латиницом;
- 6) Србија ће се сигурно у наредних десетак година друштвено-економски, правно, научно, културно... интегрисати у Европску унију;
- 7) Развој науке а посебно информационих технологија (компјутери, комуникације) веома је убрзан и врло ће скоро омогућити употребу писама већине држава (народа) у свим областима и аутоматске преводе с једног на било које друго писмо;
- 8) Стратешки је српски национални интерес што хитније враћање свом ћириличком једноазбучју у српском језику пре уласка у Европску унију где ћемо представљати тек неколико процената становништва, и ако се што пре не вратимо своме писму, ући ћемо у породицу европских народа с позајмљеним или узурпираним (присвојеним) латиничким саставом који су Хрвати 1992. године заштитили региструјући га у међународним институцијама с хрватским језиком, због чега се од тада све што се објави на српском језику с хрватским писмом књижи као хрватска културна баштина.

Б. Неопходне активности

- 1) Од Републичке скупштине неизоставно треба захтевати расправу о службеној и јавној употреби ћирилице као званичног писма а од Републичке владе извештај о разлозима досадашњег потпуног занемаривања одредаба постојећег Устава Србије и Закона о службеној употреби језика и писма;
- 2) У новом уставу Србије још доследније вратити легалну у српском језику преткомунистичку обавезу коришћења ћирилице у службеној и општој јавној употреби и прецизирати у вези с тим обавезе свих државних органа, институција, предузећа, а питање

- употребе језика и писама националних мањина уредити у складу с европским стандардима;
- 3) После доношења новог устава Србије истог часа треба довршити израду новог закона о службености српског језика и писма у којем треба прецизно навести сва подручја употребе ћирилице као званичног, службеног и јавног писма у службеном српском језику уз прописивање санкција за непоштовање закона (садашњи закон то јасно не предвиђа);
  - 4) Тражити од научних и културних институција (САНУ, Матица Српска, факултети, Институт за српски језик САНУ и други институти) јавно саопштење с јасним објашњењем о вишедеценијском насилном натурању хрватске латинице као формално секундарног, а у ствари потпуно политички и на свакојаче друге начине фаворизованог писма и обелоданити стварну вишевековну истину да је ћирилица била једино српско писмо, а да је продор хрватског писма у српски језик пре свега последица насилног и свакојаког другог начина фаворизовања гајевске латинице. О овоме целом српском народу у Србији и изван Србије треба предочити дуго сакривани исправан став о томе интелектуалаца из емиграције, као и досадашња сведочанства (као што је, на пример, Законска одредба о забрани ћирилице у НДХ-у, с потписима др Анте Павелића и др Андрије Артуковића и сл.) о насилном и стварном идеолошко-политичком, комунистичком и сваком другом прогону ћирилице;
  - 5) Захтевати да научне институције и појединци чија су специјалност информационе технологије (комуникације, компјутери) морају преузети обавезу неутралисања негативних ефеката од досадашњег фаворизовања хрватске латинице у многим областима које покрива српско језичко подручје;
  - 6) Организовати научна истраживања, скупове, медијску истину (ТВ, радио, огласи у штампи) ради што брже припреме и подстицања свег српског народа и српске јавности на искључиву употребу ћирилице у српском језику како се не би настављало вишедеценијско обмањивање српског народа који је делом почео увелико да верује како је то регистровано несмуњиво хрватско писмо – и српско; оно може бити писмо српског језика под условом да се држимо проверених научних чињеница по којима су данашњи хрватски, бошњачки, сутра (не дај Боже)

црногорски, „матерњи“ или ко зна који сличан такав „језик“, у ствари, варијанта суштински српског (штокавског, вуковског) језика, али латиница није никад била специјално састављано латиничко писмо за Србе и српски народ;

- 7) Истичати историјски утемељене традиционалне вредности, организовати предочавање једине, праве истине о овом питању и враћање свуда у српски језик српске ћирилице (називи улица, исписивање имена на врата станова, на ПТТ-сандучиће, интерфоне, визиткарте, називи фирми, печати, етикете на свим производима, ТВ-екрани, сав штампани материјал, књиге, новине, часописи и све остале публикације);
- 8) У школе вратити изучавање ћирилице као писма српског језика, хрватску латиницу савладати само до степена употребне могућности (за читање књига и осталог објављеног хрватским писмом, а никако уз могућност алтернативног коришћења у српском језику), а друга писма учити кад се уче и туђи језици.
- 9) Не допустити, наравно, да хрватско писмо за Хрвате у Србији пролази тако како је у окупационим периодима и у комунистичком периоду диктатуре, али и у досадашњем периоду формалног посткомунизма пролазило српско писмо до сада у Хрватској, Србији, Црној Гори и другде.

Овакав програм може се даље разрадити на овакав или сличан начин и у Скупштини Србије тражити његову реализација.

Важно је да све државне, политичке, стручне, културне и друге напредне снаге државно, политички, стручни и на све друге начине подрже Удружење „Ћирилица“ и његову Стручну групу „Ћ-5 више“ (у којој је преко 160 стручњака за српски језик и писмо) у борби да се ћирилице по уставу и закону и практично (стварно) врати ранија деветоиповековна неприкосновена улога јединог писма у српском језику у званичној, службеној и општој јавној употреби у Србији и изван ње на целом српском говорном подручју, јер није нимало безазлено настављање дељења српског народа на кориснике српске ћирилице и кориснике хрватске латинице. Деоба по тој основи заштрава деобе и по другим основама. То нико до сада није озбиљно имао у виду, а та чињеница није нимало безначајна каквом се може чинити на први поглед.

В. Разјашњење повода за Стратегију

Имајући у виду да је Скупштина Републике Србије започела израду новог Устава Србије, затим да је у Предлогу устава Владе Србије потпуно исправно предложено решење питања писма српског језика, да ће врло брзо морати да уследи усклађивање законске регулативе с новим уставом, као и чињеницу да је из Одбора за стандардизацију српског језика најављена дорада *Правоииса српској језика* (Матица српска, 1993) и његово објављивање за јесен 2005, обраћамо се свима који могу знатније утицати на будућа стручна, уставна и законска решења да стручно, политички и свакојако друкчије подрже борбу удружења „Ћирилица“ да ћирилица по новом уставу и закону остане једино писмо у званичној, службеној и јавној употреби у Србији, као и на целом подручју српског језика, а да у општинама у којима нека национална мањина учествује с више од 20% у укупном броју становника у јавној употреби буду језик и писмо те националне мањине.

Ако предочену борбу „Ћирилице“ данас чврсто и искрено не подрже јаки појединци и, посебно, снажни научни, стручни и други радни колективи, јаче странке, удружења грађана, а средства обавештавања пре свих других, досадашња нечувена и нецивилизацијска деоба једино српског народа у свету на тај начин (деоба на два писма у једном језику) најпре ће подстицати даље разбијање, предвајање и уситњавање српског народа а, затим, сасвим извесно, и губљење српског писма као десетовековне прворазредне културне тековине на рачун хрватског абецедног састава које је најпре буквално насилно, а касније нарочитим политичким притисцима и стручним манипулацијама потискивано кроз неколико деценија комунистичке страховладе и чувеног брозовског оригиналног законоправила: „не држати се закона као пијан плота“.

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“, које је основано на оснивачкој скупштини одржаној на Сретење Господње – 15. фебруара 2001, а регистровано у складу с прописима о удруживању грађана у удружења, друштвене и политичке организације које се оснивају на територији савезне и републичке управе, од тада већ више од три године упозорава државне органе, научне институције и јавност на све очигледније убрзавање нестајања ћирилице (српског писма).

Удружење се у више наврата обраћало Скупштини Србије, Републичкој влади, Скупштини АП Војводине, Покрајинском извршном већу Војводине са захтевима за спровођење и поштовање члана 8. садашњег Устава Србије и Закона о службеној употреби језика и писма. У 2002.

години Удружење се обратило свим скупштинама општина и извршним већима на територији Републике Србије са захтевом за заштиту законитости у смислу поштовања одредби Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94).

Очекујемо да се предложени документ размотри, дотера, среди и усаврши како би био послат Скупштини Србије, Влади Србије и другде као коначан предлог за завршну израду националне стратегије за враћање ћирилице у званичну, службену и општу јавну употребу као јединог српског писма. На други начин српска ћирилица неће моћи да се сачува, јер је до сада било много пропуштених корака и обавеза у овом важном културно-националном послу.

Сматрамо да је могуће даље усавршавање овог документа, али смо сигурни да његово усвајање није могуће одлагати у недоглед, јер је српско писмо у завршној фази нестанка и поред формално доброг и садашњег уставног решења питања писма у српском језику. Нажалост, струка и школство већ дуже од десет година не следе то уставно решење ни теоријски ни практично, због чега је и основано Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“.

Важно је имати у виду зашто ниједан други језик и ниједан други народ на свету не уводи двоазбучје у свој језик јер је то не само бесмислено него и доказано битно утиче на опасну деобу једног народа ослабљујући његове културне, општедуховне и све друге обједињујуће снаге.

Такође је врло важно имати на уму чињеницу да је „хрватски језик“ регистрован 1992. године с хрватском латиницом, а српски језик са српском ћирилицом и да се, како рекосмо, све што се објави српским језиком а на хрватском писму у међународним институцијама данас књижи као хрватска културна баштина. А предавање своје културне баштине у посед другог народа има само једно име које се увек подразумева и кад га не изговарамо.

Напомене:

Почетком априла 2004. године Драгољубу Збиљићу сам доставио предлог текста „Националне стратегије за враћање ћирилице Србима и српском језику“. Сматрајући да текст треба доуништи и стилизовати, он је извршио редакцију и припрему за представљање јавности. По ранијем договору, он је као и сва друга документа која сам припремао и лекторисао. О изради овог документа види: „Драгољуб Збиљић, Српски лингвисти двоазбучјем заширу ћирилицу: књига која је обесмислила

последње двоазбучје у Европи“, Нови Сад, Ћирилица, 2009, сир. 332. и фусноћа на сирани 491.

Документи је представљен и одржан на научностручном скупу „Како решити питање писма у новом правопису српског језика и школству“, одржаном под високим покровитељством Министарства културе Србије и скупштина Београда, Новог Сада и Ниша, у организацији Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ из Новог Сада у Мајници српској 25. јуна 2004. године.

Документ је први пут објављен у Зборнику излагања с Другог симпозијума о ћирици, одржаном у Мајници српској у Новом Саду 25. јуна 2004. године, Ћирилица, Нови Сад, 2004. године.

Други пут овај документ је објављен под називом „Сираиџија за враћање ћирилице Србима и српском језику“ у књизи Драгољуба Збиљића „Издаја српског писма: Удар на Србе и српски језик“, Нови Сад, 2005, сир. 221–227, и прећи пут у књизи Драгољуба Збиљића „Српски лингвистички двоазбучјем замиру ћирилицу: књига која је обесмислила последње двоазбучје у Европи“, Нови Сад, Ћирилица, 2009, сир. 332.

На 4. редовној годишњој (изборној) седници Скупштине УГ „Ћирилица“ одржаној на Света Три јерарха у суботу 12. фебруара 2005. „Национална сираиџија за враћање ћирилице Србима и српском језику“ усвојена је као програмски документ УГ „Ћирилица“ и у наредних неколико месеци уз одлуку Скупштине УГ „Ћирилица“ прослеђена Влади Републике Србије, министру за културу, министру за просвету, министру за телекомуникације, председнику Републике Србије, Скупштини АП Војводине и свим оштинама у Србији (на руке председника оштинских скупштина и председника извршних већа).

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА

са 4. редовне годишње (изборне) седнице Скупштине Удружења за заштиту ћирилице српског писма "ЋИРИЛИЦА" одржане на Света Три Јерарха у суботу 12. фебруара 2005.

III. У трећем, Радном делу седнице донета је

ОДЛУКА

Усваја се „Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику“ у тексту како је дат уз овај записник. Обавезује се Извршни одбор, сви остали одбори и сви чланови „Ћирилице“ да се у свом будућем раду залажу за остварење свих циљева и задатака наведених у овом документу.

Нови Сад,
14. март 2005.

Председница Скупштине „Ћирилице“
Вера Давидовић, с. р.
Председник Извршног одбора
Брагољуб Збињанић, с. р.

Нови Сад, 12. фебруар 2005.

Одлука о формирању Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице.

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА

са 4. редовне годишње (изборне) седнице Скупштине удружења за заштиту ћирилице српског писма „Ћирилица“ одржане на Света Три јерарха у суботу 12. фебруара 2005.

Под тачком

IV. Изборни послови

донета је

ОДЛУКА

Оснива се Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице у следећем саставу:

1. Ћорђе Јањатовић, председник
2. Миле Илић, члан
3. Немања Видић, члан
4. Крсто Бајовић, члан
5. Бора Малешевић, члан

Задатак Одбора је да активно ради на остварењу циља да српска ћирилица буде, у складу с решењем из Устава Србије (Члан 8), једино службено писмо српскога језика у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа, предузећа и других организација кад спроводе јавна овлашћења и једино писмо у јавној употреби, а да националне мањине и етничке заједнице имају право на своје језике и писма у складу са стандардима Европске уније.

Одбор је задужен и за праћење спровођења Устава и пратећих закона о службеној и јавној употреби језика и писма и предузимање свих правних радњи, као и обавештавање јавности о кршењу Устава и пратећих закона о службеном и језику и писму.

Одбор за свој рад одговара Извршном одбору и Скупштини „Ћирилице“

Нови Сад, 14. март 2005.

ПСк УГ ЋИРИЛИЦА
ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

28

Нови Сад, 12. фебруар 2005.

Предлој члана Устава Србије о службеној употреби језика и писма.

ЋИРИЛИЦА

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА

са 4. редовне годишње (изборне) седнице Скупштине удружења за заштиту ћирилице српског писма „Ћирилица“ одржане на Света три јерарха у суботу 12. фебруара 2005.

Под тачком

V. Питања и предлози

Једногласно је донета следећа

ОДЛУКА

1. Удружење „Ћирилица“ подржава одредбе о „језику и писму“ како су дате у Нацрту Устава који је Одбору за уставна питања доставила Влада Републике Србије, с тим да се наведе с малом изменом:

„Језик и писмо

Члан 10.

У Републици Србији службени језик је српски са српским ћириличким писмом.

Националне мањине имају право на службену употребу свог језика и писма, у складу с органским законом.“

2. задужује се Извршни одбор да када јавности буде предочен органски закон којим ће се регулисати права националних мањина и етничких заједница на службену употребу њихових језика и писама, исти размотри и о њему се изјасни.

3. Ова Одлука проследиће се Одбору за уставна питања Скупштине Србије са образложењем како је дато у прилогу.

4. Ова одлука проследиће се културним и научним институцијама и затражиће се њихова подршка.

Нови Сад,
14. март 2005.

ПСк УГ ЋИРИЛИЦА
ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

Иако је санкцијама и ратовима исцрпљена, Србија ће се у наредних десетак година економски опоравити и реорганизовати у демократску државу те сигурно интегрисати у Европску унију (политички, економски, правно, научно, културно ...)

Развој науке, а посебно информационих технологија (рачунари, комуникације), веома је убрзан и најкасније за десетак година омогућиће се потпуна употреба писама свих народа у свим друштвеним сегментима. Исправном језичком политиком и улагањем потребних средстава у развој информационих технологија и у краћем периоду је могуће обезбедити примену ћирилице у свим областима појединачних и националних активности.

Имајући у виду хиљадугодишњи развој српског језика и писма и поразвајајуће последице политичког и језичког заједништва с Хрватима током 20. века, уважавајући садашњу блискост хрватског и српског језика, сигурни у развој демократског друштва у Србији и убрзани развој информатике, сматрамо да је стратешки национални интерес Срба да у својој држави као и већина европских народа правно регулише (Уставом и пратећим законима) употребу српске ћирилице као неизоставног службеног и јавног писма. Тиме би се нашим потомцима оставила једна чврста духовна вертикала у будућем времену које ће, већ сада наслућујемо, бити оптерећено демографском експлозијом и еколошком кризом. Преко (једног) српског писма – ћирилице јасно би се разграничио српски културни простор у односу на хрватски и политичком вољом великих сила новоуспостављени бошњачки. Српска културна баштина настала на хрватској латиници у периоду комунизма може се, уз обезбеђење потребних средстава, у будућности дати на ћирилици и тако сачувати за будућа поколења, с тим што се не сме ни уништавати ишта од онога што је створено на хрватском писму, јер ће постојати увек могућност да Срби, свакако, науче и хрватско писмо да би се

сачувала могућност „комуникације“ и разумевања дела створених на хрватском језичком стандарду и писму. Предност је наша да знамо хрватско писмо, али свака замена нашег писма хрватским у свим областима српског језика у ствари је наша слабост и заопостављање свог миленијумског писма. Ако бисмо наставили да из свог језика истискујемо своје ћирилично писмо, како се то чинило у последњих педесетак година под насиљем и опасним политичко-идеолошким пристисцима, не само да бисмо се све убрзаније кретали к нестанку српског писма него бисмо на тај начин омогућили сасвим извештан ризик да, у будућности, после губљења ћирилице изгубимо и име свог језика. Јер писмо српског језика ћирилица данас је и најважнија одредница између српског и хрватског језика, јер су „оба“ језика, у ствари заснована на српској штокавској (вуковској) стандардној основици.

Званична употреба ћирилице у Србији била би ослонац Србима и њиховим потомцима у свим суседним државама, посебно насталим из бивше СФРЈ, као и целокупној српској дијаспори и велика подршка да истрају у тражењу права на употребу свог језика са својим писмом ћирилицом.

Задржавање у употреби хрватске латинице или, не дај Боже, измишљање попутоно непотребне нам некакве „српске латинице“ имало би разарајуће дејство на будуће национално, духовно и културно јединство српског народа.

Националним мањинама и етничким заједницама, наравно, нити хоће нити ико жели да у Србији оспорава право на службену употребу свог језика и писма у складу с праксом која се примењује у Европској унији и то треба регулисати посебним законом, а не законом о службеном језику и писму.

Нови Сад,
14. март 2005.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Напомене:

Предлој члана Устава Србије о службеној употреби језика и писма дао је Немања Видић, а прашеће образложење Ђорђе Јањковић.

Дана 14. марта 2005. године одлука Скупштине УГ „Ћирилица“ о подршци одредби о „језику и писму“ како су даје у Нацрту Устава који је Одбору за уставна питања доставила Влада Републике Србије прослеђена је Народној Скупштини Републике Србије (Одбору за уставна питања).

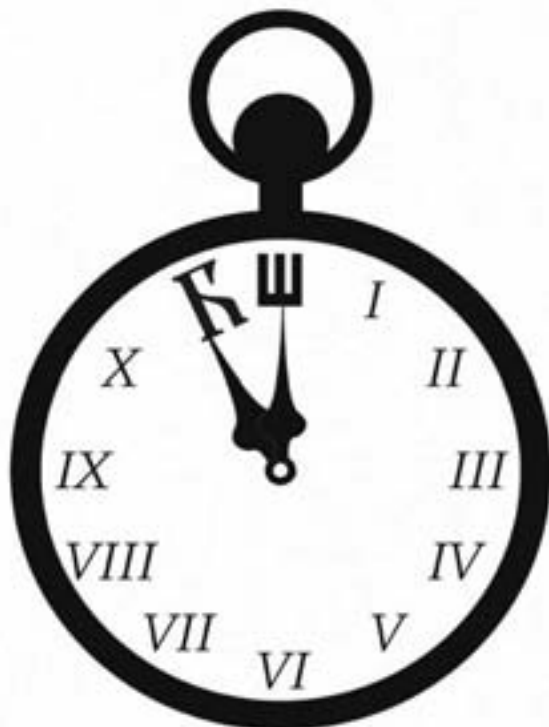
ДОКУМЕНТА НАСТАЈА ПОСЛЕ ПРОГЛАШЕЊА
НОВОГ УСТАВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
8. НОВЕМБРА 2006. ГОДИНЕ

Устав Републике Србије

Октобар 2006.

**СПАСАВАЊЕ ЋИРИЛИЦЕ ДОНОШЕЊЕМ УСТАВА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ 2006.**

Нови Сад, 30. јун 2007.

ЋИРИЛИЦА

З А П И С Н И К

С ванредне седнице Скупштине удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ одржане у суботу, 30. јуна 2007. у 12 сати у Матици српској (Матице српске 1) у Новом Саду

Ванредна седница Скупштине удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ одржана је у суботу, 30. јуна 2007. с почетком рада у 12 сати у Матици српској (Матице српске 1) у Новом Саду.

Седницу је отворила потпредседница Скупштине „Ћирилице“ Јасмина Пивнички, захвалила присутнима на доласку на ову значајну ванредну седницу с основном темом „Преломни час за српску ћирилицу после усвајања новог Устава Републике Србије“ и предложила следећи

Дневни ред

I. Уводна реч:

Драгољуб Збиљић:

Преломни тренутак у враћању српског писма у српски језик

Др Србислав Букумировић:

Примена ћирилице на рачунарима – актуелни тренутак

II. Радни део седнице:

1. Усвајање Плана активности удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије
2. Усвајање одлуке о упућивању захтева Влади Србије као предлагачу да одмах приступи изради потребне законске и подзаконске регулативе за спровођење члана 10. новог Устава Србије којом ће се прецизно навести сва подручја употребе ћирилице као званичног и службеног писма у Србији уз прописивање казних одредби за непоштовање закона и да их по хитном поступку упути Скупштини Србије на усвајање

3. Усвајање одлуке о упућивању захтева Влади Србије да одредбу члана 10. Устава да је у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо примени приликом спровођење, Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Службени гласник Републике Србије 87/2006)
4. Измена Одлуке о оснивању Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице, донете на 4. редовној годишњој (изборној) седници Скупштине удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ одржаној на Света три јерарха у суботу, 12. фебруара 2005. под тачком IV.
5. Усвајање Одлуке о упућивању захтева Матици Српској – Одељењу за језик да прими представнике Удружења за заштиту ћирилице на разговор у вези с углашавањем Правописа српског језика с европском праксом у решавању питања писма у оквиру једног језика, као и усаглашавања с новим Уставом Србије (Члан 10).
6. Молба председника Извршног одбора „Ћирилице“ Драгољуба Збиљића да се, што је могуће пре, пронађе неко ко ће и убудуће моћи да се сав посвећује питању враћања ћирилице у српски језик.

Предложени дневни ред једногласно је прихваћен.

I. Уводна реч:

Драгољуб Збиљић је такође захвалио присутнима што су дошли на овако значајну расправу а потом је укратко поднео излагање „Преломни тренутак у враћању српског писма у српски језик“. Наведено излагање чини саставни део овог Записника.

Потом је др Србислав Букумировић говорио о теми „Примена ћирилице на рачунарима – актуелни тренутак“. И ово излагање чини саставни део овог Записника. Др Србислав Букумировић је прихватио да његово излагање буде Образложење (Прилог) уз захтев Влади Републике Србије да одредбу члана 10. Устава да је у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо примени приликом спровођења Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Службени гласник Републике Србије 87/2006).

II. Радни део седнице:

На почетку овог дела седнице потпредседница Скупштине „Ћирилице“ Јасмина Пивнички поново је прочитала дневни ред, и по захтеву при-

сутних цео текст предложеног Плана активности удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије.

Михајло Пантић предложио је да се захтеви Удружења упуте и политичким партијама, да се иде офанзивније на ТВ, штампу и остале медије а не само бирократским дописима како је предвиђено у предлогу Плана активности. Навео је као пример истрајности захтев оптуженог др Војислава Шешеља да му се сва документа достављају искључиво на српској ћирилици чему је на крају Хашки суд морао удовољити.

Небојша Ћелић предложио је да се Удружење изјасни да ћирилица мора бити и у јавној употреби, а не само у службеној. Сматра да реч „санкције“ треба заменити са „казнене одредбе“ а реч „реализовати“ са „остварити“.

Мр Бошко Брзић је изразио задовољство што је у нови Устав Србије унета одредба да је ћирилица једино службено писмо. Сматра да наведену одредбу треба даље у законској регулативи разрадити а да се у правопису српског језика избегне двоазбучје и да се увек говори о употреби ћирилице, а ако се говори о латиници да се обавезно наводи „хрватска латиница“ или „писма националних мањина“. Сматра да је неприхватљиво садашње стање да се у школским уџбеницима пола градива обрађује ћирилицом а пола хрватском латиницом већ „хрватску латиницу“ треба обрађивати с осталим писмима националних мањина (Мађара, Албанаца) у срединама где они живе и у одговарајућој сразмери. Предлаже да наши представници то увек износе приликом расправа о правопису српског језика.

Немања Видић сматра да је срамота што се одуговлачи доношење закона у коме ће се ћирилица сматрати јединим српским писмом. За време II светског рата Анте Павелић је у НД Хрватској донео Закон о забрани ћирилице, а наша власт није способна да донесе закон о употреби ћирилице. Разуме се да у том закону националне мањине морају имати право на употребу свог језика и писма. Ми Срби сами себе највише угрожавамо својим немаром и небригом о свом писму. Предлаже да се Удружење залаже да се поред ћирилице као српског писма у комуникације с другим народима употребљава енглески језик и писмо и да то буде наш предлог за стандард приказивања на сајтовима институција, штампи и другим медијима.

Мића Илић из Ниша навео је пример доброг покушаја пре неколико година у овом граду када је у општини основано тело за праћење службене употребе ћирилице, али је после неког времена због притиска ло-

калних медија и приватника овај добар пројекат доживео фијаско. Показало се да у „бази“ нема довољно снаге да се избори повратак ћирилице међу Србе и за њену масовну употребу.

Јавивши се поново за реч, Немања Видић је истакао да се од почетка рада „Ћирилице“ залагао за упознавање што шире јавности са питањем писма, а када није било никаквог одзива писмено се обратио „Ћирилице“ с предлогом да се припреми неки памфлет специјално за млади део популације. Највише што је учињено је један памфлет којег је сачинио заједно са Д. Збиљићем. Мисли да је он био одличан а таква је била и реакција оних којима је дељен. Он би могао бити основа за нови бољи материјал у којем би требало навести оцену која је до сада избегавана: да је затирање ћирилице део политичког програма расрбљивања који се спроводи већ више стотина година. Најбољи пример тога је јавно образложење забране ћирилице у Аустријској царевини: да би се ујединиле културе Војводине, Славоније и Хрватске. Данас програм расрбљавања путем одбацивања ћирилице није јавно објављен, али се убрзано спроводи, нарочито после 2000. године, и то без озбиљнијег јавног отпора. Наметнут је став да се у Европу не може с ћирилицом, а да је она пуштена низ воду, потврђује прво Влада Републике Србије, исписујући неуставно и незаконито своје име на српском језику с два писма, приликом одржавања конференција за штампу. Та Влада је истовремено помагала одржавање симпозијума о ћирилици и финансирала и разаслала у српске школе Правопис српског језика из 1993. (штампан 2001. године) у којем је први пут у српској историји измишљена нека „српска латиница“. Остаје при раније више пута изнетој оцени да је главни узрок пропасти ћирилице необавештеност народа, јер је он већ поверовао да су у српском језику два писма, па ако нестане једно, остаће нам друго. Само је занемарљиво мали део народа свестан да се у континуитету спроводи програм дећирилизације. Некада је то радила туђинска власт, а данас је то део државног програма Србије. Ми из „Ћирилице“ смо малобројни да бисмо се супроставили држави, али бисмо највише учинили ако бисмо у што већој мери упознали о томе необавештени део народа. И сада је јасно да су за очување ћирилице више учинили месари, пекари, златари и остали људи из народа који су имена својих фирми исписали српским писмом, него САНУ чији председник заступа тезу о постојању два писма у српском језику. „Ћирилица“ је добро поступила када никада није деловала против латинице, али она мора истаћи да се не може ићи испред обавезности ћирилице у следећим ситуацијама: на свим школама

и факултетима, на производима који се продају у Србији (и домаћим и страним), у натписима сваке врсте, у пословању свих фирми (и приватних и државних).

Предлажем, рекао је Видић, да се у том смислу, уз потребне измене и допуне, припреми текст петиције.

Нема поверења да ће ова Влада нешто значајније урдити, али од данашњих одлука неће бити штете, а можда ће бити користи.

И стручна јавност ћути, додао је Видић. Од познатијих једино проф. др Драгољуб Петровић истрајно инсистира на једноазбучју и очувању ћирилице као јединог српског писма.

Видић сматра да треба појачати активност код маладих и треба јавно саопштити шта тражимо од државних органа.

Др Србислав Букумировић је упознао присутне да је Савет Европе као и остале Европске институције прихватио разноликост писама народа Европе па је тако Бугарска по уласку у ЕУ остварила право да у тим институцијама користи своју ћирилицу.

Крсто Бајовић каже да су чланови „Ћирилице“ најбољи патриоте нашег народа у овом времену а борба за српску ћирилицу је најзначајнија и најсудбоноснија битка у овом времену за српски народ. Што је одзив на ову Скупштину нешто мањи разлог је што је лето и почели су годишњи одмори. Чланство нема право да одустане од борбе и активности. Од 1945. после доласка комуниста на власт па до данас ми нисмо имали „српску владу“ а то се најбоље види кроз деловање државне администрације у прошлости и потискивање српске ћирилице. Овај значајан скуп се одржава у просторијама Матице српске и хвала јој, али и она ћути о питању нестајања ћирилице. Од политичких странака, сматра Бајовић, једино Српска радикална странка има исправан и доследан став о српској ћирилици и само њу користи а остале политичке партије само у предизборним кампањама. Као кључне противнике српске ћирилице види чиновнике у државном апарату, многе институције и „ћифтински менталитет“ и код малих и код великих приватника.

Павел Домоњи као гост је саопштио да према његовим сазнањима, а, каже, добро је обавештен, материјали у Скупштини Србије и АП Војводине су на ћирилици а тако је и у општинским скупштинама. То је значајан помак и то је решено од када се у раду користе рачунари. Код примене још увек важећег Закона о службеној употреби језика и писма није ваљала примена јер нису основана одељења инспекције за надзор

његове примене. Признаје да нема анализа исписивања назива улица и назива фирми, али и то се може урадити.

Петар Ћировић из Сремске Митровице сумња да, и ако донесемо предложене одлуке и проследимо их Влади, то неће ући у скупштинску процедуру. Потом је предочио историју својих обраћања државним органима у вези с употребом ћирилице.

По завршетку расправе потпредседница Јасмина Пивнички је предложила да се гласа и једногласно су прихваћене одлуке које се дају као прилози уз овај записник и чине његов саставни део.

Записничар, с.р.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Напомена:

Предлоје свих одлука за седницу Скупштине сачинио је Ђорђе Јањашиновић. Драгољуб Збиљић је сировео организацију, окупио излајаче, припремио приодне трансијареније и илакајше, и донеше одлуке изнео на конференцији за шћамју.

30

Нови Сад, 30. јун 2007.

Измена Одлуке о оснивању Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице донеше на 4. редовној годишњој (изборној) седници Скупштине УГ „Ћирилица“ 12. фебруара 2005. године.

ЋИРИЛИЦА

Извод из записника ванредне седнице Скупштине Удружења за заштиту
ћирилице српског језика „Ћирилица“ одржане у суботу,
30. јуна 2007. године

Под тачком II.4. Радни део седнице донета је следећа

ОДЛУКА

Мења се Одлука о оснивању Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице, донета на 4. редовној годишњој (изборној) седници

Скупштине Удружења за заштиту ћирилице српског писма „Ћирилица“ одржаној на Света три јерарха у суботу, 12. фебруара 2005. под тачком IV. Изборни послови а у делу задатака Одбора и сада гласи:

Оснива се Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице у следећем саставу:

1. Ђорђе Јањатовић, председник
2. Миле Илић, члан
3. Немања Видић, члан
4. Крсто Бајовић, члан
5. Бора Малешевић, члан

Задатак Одбора је да активно ради на остварењу Националне стратегије за враћање ћирилице Србима и српском језику усвојене на 4. редовној седници Скупштине „Ћирилица“ одржаној 12. 02. 2005. и Плана активности удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије усвојеног на ванредној седници Скупштине како би у складу с решењем из новог Устава Србије (Члан 10) ћирилица што пре постала једино службено писмо српскога језика у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа, предузећа и других организација кад спроводе јавна овлашћења и једино писмо у јавној употреби, а да националне мањине и етничке заједнице имају право на своје језике и писма у складу са стандардима Европске уније. Одбор је задужен и за праћење спровођења новог Устава и пратећих законских прописа о службеној и јавној употреби језика и писма и предузимање свих правних радњи, као и обавештавање јавности о кршењу Устава и пратећих прописа о службеном и језику и писму.

Одбор за свој рад одговара Извршном одбору и Скупштини „Ћирилица“

Нови Сад, 30. јуна 2007. године

ПАО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСК УГ ЋИРИЛИЦА

Нови Саг, 30. јун 2007.

План активности Удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије.

ЋИРИЛИЦА

Схватајући да је проглашење новог Устава Србије 8. новембра 2006. године најважнији дан за „Ћирилицу“ од њеног оснивања и један од најважнијих дана у новијој историји српског језика и писма јер је сада, после вишедеценијског потискивања, ћирилица у Србији у службеној употреби као једино српско писмо, радосни што је коначно вољом народа исказаном на референдуму укинута „двоазбучје“ у српском језику наметнуто комунистичком идеологијом, ради реализације Националне стратегије за враћање ћирилице Србима и српском језику усвојене на 4. редовној седници Скупштине Удружења одржаној 12. фебруара 2005, скупштина Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ доноси

ПЛАН АКТИВНОСТИ УДРУЖЕЊА „ЋИРИЛИЦА“ ПОСЛЕ ДОНОШЕЊА НОВОГ УСТАВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

1. Захтевати од Владе Србије као предлагача да одмах приступи изради потребне законске и подзаконске регулативе за спровођење члана 10. новог Устава Србије којом ће се прецизно навести сва подручја употребе ћирилице као званичног и службеног писма у Србији уз прописивање казних одредаба за непоштовање закона и да их по хитном поступку упути Скупштини Србије на усвајање. Све потребне активности ради реализације ове тачке спроводиће Извршни одбор и Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице.
2. Захтевати од Владе Србије и свих органа локалне самоуправе да у свом раду примењују одредбу члана 10. Устава по којима је у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо. Све потребне активности ради реализације ове тачке спроводиће Извршни одбор, Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице, повереници и сви чланови „Ћирилице“.
3. Захтевати од Владе Србије да одредбу члана 10. Устава да је у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично

писмо примени приликом спровођење Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Службени гласник Републике Србије 87/2006). Све потребне активности ради реализације ове тачке спроводиће Извршни одбор и Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице.

4. Захтевати од научних и културних институција (САНУ, Матица српска, факултети, Институт за српски језик и други институти) подршку у спровођењу овог Плана активности. Све потребне послове ради реализације ове тачке спроводиће Извршни одбор.
5. Захтевати од научних институција и појединаца чија су специјалност информационе технологије (комуникације, рачунари) помоћ приликом спровођења тачке 3. овог Плана. Све потребне послове у вези с овом тачком спроводиће Извршни одбор и Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице.

Извршни одбор и Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице, по могућству, једном тромесечно ће одржавати заједничке седнице на којима ће разматрати спровођење овог Плана активности. За наредну редовну годишњу седницу Скупштина ће припремити посебан извештај о о томе.

У Новом Саду, 30 јуна 2007. године

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

Очекујемо да ће се Србија у наредних десетак година друштвено-економски, правно, научно и културно прикључити Европској унији.

Европске демократске традиције пружају сваком народу чија држава улази у Европску унију могућност да сачува свој национални и културни идентитет те ће у тим будућим процесима њихово очување зависити првенствено од нас самих.

Српски национални идентитет одређен је првенствено с неколико тачака ослонаца: православљем с нашом особеношћу прослављања крсног имена, културно-историјским наслеђем, српским језиком и ћирилицом као писмом. У последњих 50-ак година под притиском комунистичке идеологије и западног мондијализма све наведене тачке ослонаца готово су потпуно урушене.

Удужење „Ћирилица“ од свог оснивања па до данас чинило је огромне напоре да очврсне и у српски народ врати један од ових ослонаца националног идентитета – српску ћирилицу.

Из наведеног разлога проглашење новог Устава Србије 8. новембра 2006. године сматрамо најважнијим даном за „Ћирилицу“ од њеног оснивања, а сигурни смо да је то и један од најважнијих дана у новијој историји српског језика и писма. После више од пола века потискивања ћирилица је поново једино српско писмо – како је и утврђено у новом Уставу Србије у члану 10.

Овај дан представља прави почетак раскида с комунистичком прошлошћу и „ослобођење“ ћирилице од окупације хрватске латинице. Сматрамо да су за то заслужни сви они који су претходних неколико година водили велику битку у јавности за „васкрс српске ћирилице“ а међу њима сигурно значајно место заузима и удружење „Ћирилица“.

Свесни смо да је у том процесу одлучујућа улога предлагача Устава, претходне Владе Републике Србије која је наведену одредбу о ћирилици као једином српском службеном писму унела у предлог Устава а народ то на референдуму својом вољом потврдио.

Сматрамо да наведена уставна одредба представља почетак повратка ћирилице међу Србе и тиме поновно успостављање прекинуте стожерне вертикале српског духовног, културног и историјског идентитета.

Такође сматрамо да она пружа Србији као матичној држави свеукупног српског народа могућност стварања једне духовне хоризонталне равни – „ћириличног простора“ који би се простирао и на подручја суседних држава у којима у знатном броју живе Срби. На тај начин јасно би се разграничио српски културни простор у односу на хрватски и политичком вољом великих сила новоуспостављени бошњачки.

Убрзан развој информационих технологија омогућава да се ћирилично писмо примени као српски језички стандард приликом спровођења Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Службени гласник Републике Србије 87/2006), што би подразумевало „локализацију Винодуса“ и других софтвера на ћирилици, стандардизовање ћириличких фонтова, стандардизовање ћирилично-енглеске тастатуре за рачунаре и друго...

То су основни поводи за сазивање ванредне Скупштине а циљ је промена начина рада Удружења и померање активности у правцу захтева од свих државних органа да што пре испоштују одредбу члана 10. Устава Србије и да се врати језичко достојанство српском народу.

Зато на овој седници Скупштине предлагемо доношење Плана активности удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Србије, као и промену Одлуке о оснивању Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице у делу задатака тог Одбора.

ПАО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСК УГ ЋИРИЛИЦА

Напомена:

План активности удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Србије сачинио је Борђе Јањковић и његов предлог је на седници УГ „Ћирилица“ прихваћен.

32

Нови Сад, крајем маја 2008.

Молба Савезу рачуновођа и ревизора Србије да Рачуноводствени софтверски стандард РСС 33, предвиди обавезујућу употребу српске ћирилице при изради рачуноводствених софтвера (апликација, програма) а сагласно ставу 1. члана 10. важеће Устава Републике Србије.

ЋИРИЛИЦА

Савезу рачуновођа и ревизора Србије
Његошева 19, 11000 Београд

Мр Перо Шкобић, генерални секретар
Драгољуб Мојиловић, председник Секције произвођача
рачуноводствених софтвера

Поштовани,

обраћамо Вам се као заинтересовани учесник у Јавној расправи поводом националног рачуноводственог софтверског стандарда РСС 33 коју сте отворили преко Вашег веб сајта www.srrs.co.yu и јавности ставили на увид Нацрт наведеног документа.

Користимо ову прилику да Вам се захвалимо што сте свих протеклих деценија у целокупној издавачкој делатности користили српску ћирилицу и тиме поштовали хиљадугодишњу традицију писмености у Срба. Види-

мо да тако поступате и данас у време великог и брзог развоја информаци-оних технологија и да сте Ваш сајт поставили на српској ћирилици.

Веома је мали број установа из свих области друштвених активно-сти које су као Ви користили ћирилицу у периоду када је она потискива-на из службене и јавне употребе, на жалост, често и уз прећутну или чак јавну подршку политичких власти. Тако доследно као СРРС ћирилицу је у издавачкој делатности користила једино још Српска књижевна задру-га. Са Вашим поштовањем српске ћирилице упознаћемо наше чланство на првој наредној редовној Скупштини Удружења.

Молимо Вас и сугеришемо да у Рачуноводствени софтверски стан-дард РСС 33, сагласно ставу 1. члана 10. важећег Устава Републике Ср-бије, унесете обавезу произвођача рачуноводствених софтвера да тим софтверима за потребе корисника обезбеде:

– унос свих података и информација на српском језику и ћирилич-ком писму

– израду свих извештаја на српском језику и ћириличком писму.

Наша примедба и сугестија заснована је на томе да је после ступања на снагу новог Устава Републике Србије (8. новембра 2006), сагласно ставу 1. члана 10, у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо.

Обавештавамо Вас да су сви државни органи обавезни да одредбу члана 10. Устава, да је у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, примењују приликом спровођења Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Службени гла-сник Републике Србије 87/2006).

Срдачно Вас поздрављамо у нади да ћете нашу сугестију прихвати-ти и тиме наставити Вашу традицију поштовања ћирилице.

ПАО УГ ЋИРИЛИЦА

ПСК УГ ЋИРИЛИЦА

УМЕСТО ОБЈАШЊЕЊА ПРИЛАЖЕМО ИЗВОД СА САЈТА СРРС

„Обавештавамо све заинтересоване, а пре свега произвођаче и ко-риснике рачуноводствених софтвера да је Савез рачуновођа и ревизо-ра Србије, сачинио Нацрт ревидираног националног рачуноводственог софтверског стандарда РСС 33 (претходни назив ЈРС 33) те да се исти ставља на јавну расправу.

Јавна расправа траје до 15. јуна 2008. године.

Текст нацрта рачуноводственог софтверског стандарда РСС 33, са којим се сви заинтересовани могу упознати, објављен је на веб сајту Савеза рачуновођа и ревизора Србије: www.srrs.co.yu.

У циљу побољшања текста и израде што квалитетније финалне верзије, пре коначног усвајања, молимо све заинтересоване а посебно произвођаче и кориснике рачуноводствених софтвера да своје коментаре, примедбе и сугестије доставе путем е-маила: rasprava@srrs.org.yu, најкасније до 15. јуна 2008. године.

САВЕЗ РР СРБИЈЕ
Секција произвођача
рачуноводствених софтвера
Председник секције

Напомене:

У Србији су данас рачуноводствени софтвери по правилу на хрватској латиници а само код неких је предвиђена могућност штиамје и на српској ћирилици.

Савез рачуновођа и ревизора Србије од свој оснивања 1955. године па до данас сва своја издања (приручнике, часописе, преводе међународних рачуноводствених стандарда, међународних стандарда ревизије, међународних стандарда интерне ревизије и друго) објављује само на српској ћирилици. И сајт Савеза рачуновођа и ревизора Србије је само на ћирилици (види www.srrs.rs).

Од институција културе, колико нам је познато, само се Српска књижевна задруга све време држала једноазбучја у српском језику са ћирилицом као јединим писмом.

Нови Сад, 26. септембар 2008.

ЋИРИЛИЦА

ЗАПИСНИК

с ванредне седнице Скупштине удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ одржане у петак 26. септембра 2008. са почетком у

11 часова и 15 минута у малој сали Матице српске (Матице српске 1) у Новом Саду.

На почетку седнице потпредседница Скупштине „Ћирилице“ Јасмина Пивнички прочитала је предложени дневни ред и констатовала да није присутан др Драгољуб Петровић.

Потпредседница Скупштине „Ћирилице“ је такође констатовала да није присутан ни Бора Малешевић дипл. правник, члан Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице органа који је заједно са Извршним одбором Удружења припремио предлог одлука. Бора Малешевић нам је усмено саопштио да је због личних пословних обавеза морао хитно отпутовати у Републику Српску. Наведени предлог одлука са правним образложењима је уз позив за седницу послат на адресе 150 чланова Удружења али овој седници, вероватно због лошег времена, присуствује само 20-так.

Скупштина је једногласно прихватила предложен дневни ред са једном тачком дневног реда како је дато у позиву за седницу – Јавна расправа о члану 26. Нацрта статута АП Војводине (службени језици и писма)..

Потом је потпредседница Скупштине „Ћирилице“ Јасмина Пивнички изложила свој став поводом тачке дневног реда и он се у писменој форми прилаже уз овај записник и чини његов саставни део.

Уводничар Драгољуб Збиљић председник Извршног одбора „Ћирилице“ поднео је реферат под називом „Неуставно латиничко писмо и ново черечење српског језика“ који се прилаже уз овај записник и чини његов саставни део.

После уводног излагања приступило се расправи о правном и лингвистичком садржају службене употребе српског језика и писма. Пошто је члан „Ћирилице“ др Драго Његован доставио свој писани материјал, први је добио реч.

Др Драго Његован је изложио своју „Критику Нацрта Статута Аутономне покрајине Војводине“ која се такође прилаже уз овај записник и чини његов саставни део.

У даљој расправи учествовали су још неки чланови Удружења те у наставку дајемо резимеа њихових излагања.

Петар Јаћимовић је тражио да се исправи техничка грешка на страни 2. Образложења уз одлуку под дел. бројем 2/26.09.2008. јер је 1918. створена Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца која је касније преименована у Краљевину Југославију и то је једногласно прихваћено. Затим је затражио да се у образложење дода и констатација да су 1918. године

и Срби из Барање донели одлуку да се присаједине Србији и у склопу ње да уђу у Краљевину СХС. Затим је затражио да се са свим нашим одлукама упозна целокупна српска јавности и да се све одлуке проследи опозиционим посланичким групама у Скупштини Војводине а које нису учествовале у изради Нацрта Статута АП Војводине.

Крсто Бајовић је изнео став да су чланови „Ћирилице“ најбољи патриоте нашег народа у овом времену а борба за српску ћирилицу је најзначајнија и најсудбоноснија битка у овом времену за српски народ. По први пут ће бити личан у Матици српској, светој кући српског народа, и лично позива свеукупну политичку и културну српску јавност на савест и уважавање чињенице да су 1918. године Срби са подручја данашње Војводине ушли у Србију, донели одлуке о присаједињењу Србији, а да је у време комунистичке диктатуре 1948. године Војводина издвојена у посебну покрајину. Од 1918. од када су се Срби из Војводине присајединили Србији њима више не треба никаква покрајина већ јединствена, јака и добро организована држава Србија. Питање српског језика и српског писма ни у уставно-правном, ни историјском ни културном смислу није у надлежности Скупштине АП Војводине у којој седе посланици Срба из Војводине у којој живи само око 1,7 милиона од укупно око 10 милиона Срба. Пред тих 10 милиона Срба највећа је одговорност Скупштине Србије и САНУ као историјског центра српске културе. О таквим питањима може одлучивати само цео српски народ, а по питању српског језика и српског писма он је такву одлуку донео на референдуму о Уставу Србије и та одлука је јасно написана у члану 10 став 1 тог Устава.

Мр Бошко Брзић је изјавио да одредба из Нацрта Статута АП Војводине о службеној употреби некаквог „латиничног писма српског језика“ представља увреду за Србе и деградацију њихове историје културе и писмености. Слично је и са третманом Војвођанске академије наука и уметности у Нацрту Статута АПВ који понижава српски народ и његову културно-историјски најзначајнију институцију Српску Академију наука и уметности чији огранак постоји у Новом Саду. Посланици Срба из Војводине у којој живи само око 1,7 милиона од укупног броја немају овлашћење српског народа за сепарацију најважније културне институције САНУ јер и Срби имају право да као и други народи (Французи, Немци, Енглези, затим околни народи Мађари, Хрвати...) имају само једну српску академију наука и уметности. Уколико би се та такозвана „Војвођанска академија наука и уметности“ бавила само културом

националних заједница и етничких мањина то се мора у Статуту АПВ јасно написати, а извори средстава из буџета обезбеђивати сагласно тој намени. Нацрт Статута АПВ како је дат не само да врши сепарацију српског писма у службеној употреби него преко институције ВАНУ врши и сепарацију институција српске културе и разбија њихово јединство. За српски народ су увредљиве и неке одредбе Нацрта Статута АПВ које на врло перфидан начин Србе третирају као „националну заједницу“ а не као државотворан народ Србије.

У току расправе због приватних обавеза потпредседница Скупштине Јасмина Пивнички је напустила седницу а у наставку седницом је председавао председник Извршног одбора Драгољуб Збилић.

По завршетку расправе председавајући је предложио да се приступи гласању о предложеним одлукама.

По обављеној јавној расправи а полазећи од тога да су службени језик и писмо један од елемената суверенитета и интегритета сваке државе Скупштина удружења „Ћирилица“ једногласно је донела следеће одлуке:

- 1) Упућује се Координационом телу посланичких група у Скупштини АП Војводине „За европску Војводину“, „Мађарска коалиција“, „СПС – ПУПС – ПВРЕР И Лига социјалдемократ Војводине – „Заједно за Војводину“ предлог за измену члана 26. Нацрта статута АП Војводине у тексту како је дато уз позив за седницу Скупштине (Одлука дел. број 1/26.09.2008. године)
- 2) Упућује се Координационом телу посланичких група у Скупштини АП Војводине „За европску Војводину“, „Мађарска коалиција“, „СПС – ПУПС – ПВРЕР И Лига социјалдемократ Војводине – „Заједно за Војводину“ следећи
„ПРЕДЛОГ

Уколико се не прихвати Одлука Удружења „Ћирилица“ дел. број 1/26. 09. 2008. од 26. 09. 2008. године за измену члана 26. Нацрта статута АП Војводине, предлажемо да се из наведеног члана брише став 2 који гласи: „Примена латиничког писма српског језика уредиће се покрајинском скупштинском одлуком“ и да се брише члан 34. алинеја 27. која гласи „уређује примену латиничког писма“ јер су супротни члану 10. став 1. Устава Републике Србије.“ (Одлука дел. број 2/26. 09. 2008).

- 3) Овлашћује се Извршни одбор „ЋИРИЛИЦЕ“ да, уз подршку Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице предузима свре правне поступке и радње ради спровођења члана 10. став 1. Устава

Србије, а по одлуци у тексту како је дат уз позив за седницу (Одлука дел. број 3/26.09.2008. године).

Све три одлуке чине саставни део овог записника.

По обављеној јавној расправи а уважавајући ставове чланова који су изнети у току данашње расправе којим је тражено изјашњење и о другим одредбама Нацрта Статута АП које се односе на културу српског народа Скупштина Удружења једногласно је донела и следеће одлуке:

4) Задужује се Извршни одбор Удружења да са свим одлукама са данашње Скупштине упозна целокупну српску јавност и поред тога да све те одлуке проследи опозиционим посланичким групама у Скупштини АП Војводине а које нису учествовале у изради Нацрта Статута АПВ.

5) Од посланика у Скупштини АПВ захтева се да из Статута избаце све одредбе:

– којима се нарушава државни интегритет и целина Србије и тиме нарушавају интереси српског као државотворног народа јер у Скупштини АПВ седе представници само око 1,7 милиона од укупно око 10 милиона Срба;

– којима се супротно Уставу Србије, члану 10. став 1. уређује питање службености српског језика и писма из истог разлога као и код алинеје прве;

– све одредбе о Војвођанској академији наука и уметности као институцији која представља и српску науку и уметност. Разлог је што Нацрт Статута АПВ понижава српски народ и његову културно-историјски најзначајнију институцију Српску Академију наука и уметности чији огранак постоји у Новом Саду. Посланици Срба из Војводине, у којој живи само око 1,7 милиона од укупног броја, немају овлашћење српског народа за сепарацију најважније културне институције САНУ јер и Срби имају право да као и други народи (Французи, Немци, Енглези, затим околни народи Мађари, Хрвати...) имају само једну српску академију наука и уметности. Уколико би се та такозвана „Војвођанска академија наука и уметности“ бавила само културом националних заједница и етничких мањина то се мора у Статуту АПВ јасно написати, а извори средстава из буџета обезбеђивати сагласно тој намени. Нацрт Статута АПВ како је дат не само да врши сепарацију српског писма у службеној употреби него преко институције

ВАНУ врши и сепарацију институција српске културе и разбија њихово јединство;

– све одредбе које на врло перфидан начин Србе третирају као „националну заједницу“ а не као државотворан народ Србије.

И ове две одлуке чине саставни део овог записника.

Скупштина је свој рад завршила у 13 часова и 5 минута.

Записничар, с.р.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Напомена:

Предлоге свих одлука за седницу Скупштинине сачинио је Ђорђе Јањаковић, Драгољуб Збиљић је сировео организацију, окупио излагаче и донели одлуке саопштински јавности.

34

Нови Сад, 8. октобар 2008.

Опас у Вечерњим новостима, среда, 8. октобар 2008, којим је јавности обавештена о одлукама Скупштинине УГ ЋИРИЛИЦА да се од владајуће коалиције у Скупштини АП Војводине тражи брисање одредбе о „латиничном писму српског језика“ јер је сувројна Устави Србије.

УДРУЖЕЊЕ ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
„Ћирилица“

Нови Сад, Николајевска 2, телефон 021/527-018 и 064/314-3673

СРПСКОМ НАРОДУ
ЧЛАНОВИМА „Ћирилица“
упућујемо следеће
ОБАВЕШТЕЊЕ

Удружење „Ћирилица“, на отвореној ванредној седници своје Скупштине, одржало је у петак 26. септембра 2008. у Матици српској у Новом Саду јавну расправу о Члану 26. Нацрта статута АП Војводине (службени језици и писма).

По обављеној јавној расправи, а иолазећи од тога да су службени језик и писмо један од елемената суверенитета и интeријетa сваке државе, Скупштина Удружења „Ћирилица“ једногласно је донела одлуку:

- 1) да се владајућој коалицији у Скупштини АП Војводине упути предлог да из Нацрта статута АП Војводине брише одредбе супротне Уставу Републике Србије и то:
  - Члан 26. став 2. који гласи „Примена латиничног писма српског језика уредиће се покрајинском скупштинском одлуком“
  - и Члан 34. алинеја 27. (надлежност Скупштине АПВ) која гласи „уређује примену латиничног писма“

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ НАШЕГ ПРЕДЛОГА

Уставно-правни основ. Члан 26. став 2. и Члан 34. алинеја 27. Нацрта статута АП Војводине супротни су Члану 10. став 1. Устава Републике Србије који гласи „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо“, чиме је предвиђена непосредна примена службене употребе српског језика и ћириличног писма. У Уставу се не предвиђа уређивање овог питања законом нити подзаконским актом.

Ненадлежности. Службена употреба српског језика и ћириличног писма спроводиће се непосредном применом, како је утврђено у Члану 10. став 1. Устава а службена употреба других језика и писама уређује се законом који ће донети Скупштина Републике Србије јединствено за целу територију државе. Члан 183. Устава Србије утврдио је надлежности покрајина и није предвидео да оне регулишу службену употребу језика и писма, већ да се оне само „старају о остваривању људских и мањинских права, у складу са законом“ који јединствено за целу државу доноси Скупштина Србије.

Историјско државно-правни разлог (уважен је у Члану 10. став 1. Устава Србије који у службеној употреби предвиђа српски језик и ћирилично писмо).

У свим српским државама током целокупне њихове историје све до 1945. и увођења комунистичке диктатуре у државној/службеној употреби једино су српски језик и ћирилично писмо.

У Српској православној цркви од почетка њене аутокефалности 1219. године па до данас у службеној употреби, увек и једино, јесу српски језик и ћирилично писмо.

Друге државе у којима су Срби живели као мањина, ако су им давале право на коришћење свог језика као службеног, као писмо су увек наводиле само ћирилицу.

Данас, као и раније у Мађарској и Румунији законодавство препознаје српски језик и ћирилично писмо као језик српске етничке мањине.

Нама суседне државе, бивше републике СФРЈ, после њеног распада у својим правним системима када су Србима давале право на коришћење свог језика као службеног за њега су везивали само ћирилицу.

У периоду постојања Војводства Србије и Тамишког Баната (1849–1860) као аутономне јединице у Хабзбуршкој монархији на њеној територији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо. Та аутономна јединица обухватала је данашњу Бачку и Банат, као и делове Срема и Источне Славоније.

Државни разлої (иакође уважен у Члану 10. став 1. Устава Србије):

Службени језик и писмо су један од елемената суверенитета и интегритета сваке државе.

Чланом 26. став 2. и Чланом 34. алинеја 27. сепаратише се државна администрација тако да би они државни службеници северно од плавог Дунава, у АП Војводини „интегрисаној у европски систем региона“ у службеној употреби користили „латинично писмо српског језика“ а Дунав би био „европска жута линија“ која их раздваја од државних службеника на осталој територији Србије (неинтегрисаној у Европу) који би користили српски језик и ћирилично писмо.

Оцена правника Секретаријата за прописе АПВ да су наведене одредбе Нацрта статута АПВ у сагласности с Уставом Србије не може имати већу правну снагу од оцене Уставног суда Србије која ће, сигурни смо, бити сасвим супротна.

Политичка воља владајуће коалиције у АП Војводини за сепарацију државних службеника у решавању питања службене употребе српског језика и писма не може бити јача од Члана 10. став 1. Устава Србије донетог на референдуму спроведеном по најстрожим стандардима уставног права.

На основу Устава Србије законодавна и извршна власт имају обавезу да штите суверенитет и интегритет државе па и у делу службене употребе српског језика и ћириличног писма на својој територији и, с друге стране, да у међународним односима обезбеде Србима у другим државама употребу српског језика и ћириличног писма у складу с међународним правом.

Ако то право не могу Србима да обезбеде, како ће онда обезбедити да Покрајина Косово и Метохија остане саставни део територије Србије и у оквиру њеног уставног система.

У време славног Војводства Србије и Тамишког Баната у службеној употреби је био српски језик и ћирилично писмо, а данас су Срби чланови владајуће коалиције у АП Војводини потписали Нацрт статута АП Војводине у коме захтевају службену употребу хрватске (Гајеве) латинице.

Владајућа коалиција пренела је из Нацрта у Предлог статута АП Војводине одредбе о сепаратисању покрајинских државних службеника у решавању питања службене употребе српскога језика и писма у односу на службенике на остатку територије исте државе Србије.

Скупштина Удружења „Ћирилица“ једногласно је донела и следећу одлуку:

- 2) овлашћује се Извршни одбор „Ћирилице“ да, уз подршку Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице, предузима све правне поступке и радње у захтевању од извршних власти спровођење члана 10. став 1. Устава Србије, да за то ангажује адвоката или адвокатску канцеларију и да о свим одлукама са обављене јавне расправе о Нацрту статута АПВ обавести целокупну српску јавност.

Извршни одбор Удружења „Ћирилица“

Нови Сад, 26. септембар 2008.

Одлука о овлашћењу Извршног одбора „ЋИРИЛИЦЕ“ да, уз подршку Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице, у име Удружења води посвојеник оцене уставности члана 26. став 2. Статута АП Војводине и других одредаби о неком „латиничном писму српског језика“.

ЋИРИЛИЦА

На ванредној седници Скупштине Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ која је одржана у петак 26. септембра 2008. почев од 11 сати у Матици српској (Матице српске 1) у Новом Саду обављена је јавна расправа чланова „Ћирилице“ о члану 26. Нацрта статута АП Војводине (службени језици и писма) и донета следећа

ОДЛУКА

Овлашћује се Извршни одбор „ЋИРИЛИЦЕ“ да, уз подршку Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице, у име Удружења „Ћирилица“:

1) Користи право на петицију из члана 56. Устава Републике Србије ради спровођења члана 10. став 1. Устава Републике Србије, односно примене ћириличног писма у службеној употреби;

2) Поднесе захтев Народној скупштини Републике Србије за оцену уставности члана 26. став 2. Нацрта статута АП Војводине и/или неке друге одредабе из Предлога статута АП Војводине којом се супротно Уставу Републике Србије у службену употребу уводи „латиничко писмо српског језика“ а у времену давања „претходне сагласности на Статут Аутономне Покрајине Војводине“ од Народне скупштине Републике Србије (Члан 99. Устава РС);

3) Да по поступку из тачке 1) ове одлуке и/или обраћањем посланичким групама и посланицима Народне скупштине Републике Србије захтева оцену уставности одредабе статута АП Војводине којом се супротно Уставу у службену употребу уводи „латиничко писмо српског језика“, уколико се она из Нацрта пренесе у Предлог и потом усвоји у новом Статуту АП Војводине. Правни поступак ће се водити у складу

с чланом 168. Устава РС на основу иницијативе Извршног одбора „Ћирилице“ која ће се упутити неком државном органу, органу територијалне аутономије или локалне самоуправе или групи од најмање 25 народних посланика;

4) Да ради спровођења активности из тачке 2) и 3) ангажује адвоката или адвокатску канцеларију.

Уједно се задужују Извршни одбор „Ћирилице“ и Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице да изврше све потребне активности ради спровођења ове Одлуке и о томе Скупштини „Ћирилице“ поднесу извештај на редовној годишњој седници.

Дел.бр.

Нови Сад, 26. септембра 2008. године

ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

Ради спровођења Националне стратегије за враћање ћирилице Србима и српском језику усвојене на 4. редовној седници Скупштине Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ одржаној 12. фебруара 2005. године, односно ради омогућавања Извршном одбору „Ћирилице“ и Одбору за службену и јавну употребу српске ћирилице да предузимају и правне радње ради спровођења члана 10. став 1. Устава Републике Србије, предложили смо доношење Одлуке каква је дата у тексту.

Због кршења одредбе Устава Републике Србије о службеној употреби српског језика и ћириличног писма могуће су ситуације да ћемо морати користити право на петицију из члана 56. Устава Републике Србије ради спровођења члана 10. став 1. Устава Републике Србије и остварења циља потпуне примене ћириличног писма у службеној употреби (тачка 1. Одлуке).

Такође је могуће да владајућа коалиција Скупштине АП Војводине не прихвати наше примедбе које дајемо у поступку јавне расправе о члану 26. став 2. Нацрта статута АП Војводине и да у Предлогу статута АП Војводине буде одредба која у службену употребу уводи „латиничко писмо српског језика“, што је супротно Уставу (Члан 10, став 1) те предлажемо да се омогући вођење правних поступака у времену давања „претходне сагласности на Статут Аутономне Покрајине Војводине“ од Народне скупштине Републике Србије (тачка 2. Одлуке).

Но, пошто је и у Народној скупштини Републике Србије владајућа коалиција иста као и у Скупштини АП Војводине, може се десити да Статут АП Војводине добије „претходну салгасност“ иако у њему буде одредба која у службену употребу уводи „латиничко писмо српског језика“. Стога предлажемо да се омогући вођење поступка оцене уставности наведене одредбе Статута АП Војводине у Уставном суду Србије (тачка 3. Одлуке).

Пошто наведени правни поступци захтевају изузетно познавање уставног права, за такве случајеве предлажемо ангажовање адвокатаа или адвокатске канцеларије а средства бисмо обезбеђивали из спонзорстава и донаторства чланова „Ћирилице“ и поштовалаца српске ћирилице.

Одлуком се задужују Извршни одбор „Ћирилице“ и Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице да учине све потребне активности ради спровођења ове Одлуке и да о томе Скупштини „Ћирилице“ поднесу извештај на редовној годишњој седници.

Ово образложење подноси Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице и Извршни одбор Удружења.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

36

Нови Сад, август и септембра 2008.

ЋИРИЛИЦА

ОПШТИНСКОМ ВЕЋУ
ПРЕДСЕДНИКУ СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ

Предмет: захтев за спровођење члана 10 новог Устава Србије

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ основано је на Оснивачкој скупштини одржаној 15. 02. 2001. а регистровано у складу са члановима 6 и 10 Закона о удруживању грађана у удружења, друштвене организације и политичке организације које се оснивају на територији СФРЈ (Службени лист СФРЈ бр. 42/90, 24/94, 28/96 и 73/2000).

Од оснивања до данас „Ћирилица“ је улагала огромне напоре за спасавање српског писма од потпуног нестајања. Активности су усмераване у више праваца. „Ћирилица“ је деловала према представницима власти, затим према јавности (преко средстава јавног обавештавања и

путем организовања разних скупова, културних похода за ћирилицу), припремала је стручне материјале, проспекте, водила кореспонденцију ради обезбеђивања утицаја на државне службе, државнике, политичаре, стручњаке, бавила се издавачком делатношћу, организовала научно-стручне скупове.

Управа и чланови „Ћирилице“ објавили су на стотине чланака у штампи, учествовали су у више телевизијских и радио-емисија.

Од 12. фебруара 2005. при Удружењу постоји Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице.

На 4. редовној годишњој седници Скупштине удружења „Ћирилица“ одржаној 12. фебруара 2005. усвојена је „Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику“ (докуменат дајемо у прилогу) и задужени Извршни одбор, Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице и сви чланови „Ћирилице“ да се у свом будућем раду залажу за остварење свих циљева и задатака наведених у том документу.

Коначно вољом народа исказаном на референдуму крајем 2006. донет је нови Устав Србије којим је укинута „двоазбучје“ у српском језику наметнуто Србима комунистичком идеологијом. После више од пола века потискивања ћирилица је поново једино српско писмо – како је утврђено у члану 10. новог Устава Србије.

Из наведеног разлога проглашење новог Устава Србије 8. новембра 2006. године сматрамо за најважнији дан за „Ћирилицу“ од њеног оснивања, а сигурни смо и један од најважнијих дана у новијој историји српског језика и писма.

Овај дан представља прави почетак раскида са комунистичком прошлошћу и „ослобођење“ ћирилице од окупације хрватске латинице.

Сматрамо да су за то заслужни сви они који су претходних неколико година водили велику битку у јавности за „васкрс српске ћирилице“ а међу њима сигурно значајно место заузима и Удружење „Ћирилица“.

Удружење „Ћирилица“ одржало је ванредну седницу Скупштине 30. јуна 2007. године на којој је усвојен План активности Удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије (документ дајемо у прилогу) и за његову реализацију задужени су Извршни одбор и Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице.

Стратешки је српски национални интерес што хитније враћање свом ћириличком једноазбучју у српском језику пре уласка у Европску унију где ћемо представљати тек 2–3% становништва. Ако се што пре не вратимо своје писму, ући ћемо у породицу европских народа с позајмље-

ним или узурпираним (присвојеним) латиничким саставом који су Хрвати 1992. године заштитили региструјући га у међународним институцијама с хрватским језиком, због чега се од тада све што се објави на српском језику с хрватским писмом књижи као хрватска културна баштина.

Сматрамо да наведена уставна одредба представља почетак повратка ћирилице међу Србе и тиме поновно успостављање прекинуте стожерне вертикале српског духовног, културног и историјског идентитета.

Такође сматрамо да она пружа Србији као матичној држави свеукупног српског народа могућност стварања једне духовне хоризонталне равни – „ћириличног простора“ који би се простирао и на подручја суседних држава у којима у значајном броју живе Срби. На тај начин јасно би се разграничио српски културни простор у односу на хрватски и политичком вољом великих сила новоуспостављени бошњачки.

Убрзани развој информационог технологија омогућава да се ћирилично писмо у складу са чланом 10. новог Устава примени као српски језички стандард приликом спровођења Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Службени Гласник Републике Србије 87/2006) што би подразумевало „локализацију Виндоуса“ и других софтвера на ћирилици, стандардизовање ћириличких фонтова, стандардизовање ћирилично-енглеске тастатуре за рачунаре и друго...

Савет Европе као и остале Европске институције су прихватиле разноликост писама народа Европе па је тако Бугарска по уласку у ЕУ остварила право да у тим институцијама користи своју ћирилицу које право од раније има и Грчка.

Према нашој законској регулативи локална самоуправа остварује се у општинама и градовима а највиши правни акт јединице локалне самоуправе је Статут. Јединица локалне самоуправе одговорна је за квалитетно и ефикасно вршење својих и поверених надлежности.

У вршењу своје надлежности, јединица локалне самоуправе доноси прописе самостално, у складу са својим правима и дужностима утврђеним Уставом, законом, другим прописом и статутом. Она доноси и своје програме развоја, буџете и завршне рачуне као и многа друга акта у складу са законским прописима.

У складу са изнетим подносимо Вам овај захтев да у јединици локалне самоуправе спроведете одредбе члана 10. новог Устава Србије који се примењује од 8. новембра 2006. године.

Очекујући да ћете обезбедити да се у јединици локалне самоуправе у службеној употреби користи српски језик и ћирилично писмо бићемо

слободни да Вам предложимо да ради спровођења одредбе члана 10. новог Устава Србије:

- ускладите Статут јединице локалне самоуправе са чланом 10 Устава Србије, разуме се ако то до сада нисте урадили
- извршите анализу коришћења српског језика и ћириличног писма у јединици локалне самоуправе
- донесете посебан план за спровођење одредбе члана 10. новог Устава Србије и у буџету општине за то обезбедите потребна средства

С поштовањем.

У Новом Саду,

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Прилози:

1. Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику.
2. План активности Удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије.

37

Нови Саг, септембра 2008.

ЋИРИЛИЦА

ПОВЕРЕНИЦИМА „ЋИРИЛИЦЕ“

Предмет: предлог активности до годишње Скупштине „Ћирилице“

Господину

Поштовани,

Обраћамо Вам се овим писмом с молбом да се активно укључите у наредне активности „Ћирилице“ које смо планирали да спроведемо до годишње Скупштине 14. фебруара наредне године.

Убеђени смо да је дан доношење новог Устава Србије, 8. новембар 2006. године, најважнији дан за „Ћирилицу“ од њеног оснивања, а сигурни смо и један од најважнијих дана у новијој историји српског језика и писма.

Новим Уставом Србије укинута је „двоазбучје“ у српском језику наметнуто Србима комунистичком идеологијом. После више од пола века потискивања ћирилица је поново једино српско писмо – како је утврђено у члану 10. новог Устава Србије:

„У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.

Службена употреба других језика и писама уређује се законом, на основу Устава.“

Сматрамо да наведена уставна одредба омогућује почетак повратка ћирилице међу Србе и тиме поновно успостављање прекинуте стожерне вертикале српског духовног, културног и историјског идентитета.

Сматрамо, такође, да она пружа Србији као матичној држави свеукупног српског народа могућност стварања једне духовне хоризонталне равни – ћириличног простора који би се простирао и на подручја суседних држава у којима у знатнијем броју живе Срби. На тај начин јасно би се разграничио српски културни простор у односу на хрватски и политичком вољом великих сила новоуспостављени бошњачки.

Удружење „Ћирилица“ одржало је ванредну седницу Скупштине 30. јуна 2007. године на којој је усвојен План активности Удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије (документ дајемо у прилогу) и за његову реализацију задужени су Извршни одбор и Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице.

Извршни одбор и Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице у последњих неколико месеци појачали су активности како би се наведена уставна одредба у потпуности спроводила на целој територији Србије. За сада се то не спроводи, али би њено спровођење могло зависити и од наше упорности да то тражимо.

Први део наших активности односи се на остварење циља – да се сада ћирилице и у струци, односно у правопису врати природна улога јединог српског писма како је то било у претходној готово целој хиљадугодишњој историји писмености у Срба све до доласка комуниста на власт 1945. године

Истовремено нам је важан циљ и да Гајева (хрватска) латиница, коју на жалост још и данас већина чланова научних и културних институција (САНУ, Матица српска, одсеци за српски језик на факултетима, Институт за српски језик и остали лингвисти) и даље сматрају „секундарним српским писмом“, има третман хрватског писма (што она и јесте) које ће у Србији користити Хрвати као национална мањина.

Намера је да у наредном периоду учинимо снажан притисак на научне и културне институције да уставну одредбу о „једноазбучности у службеном језику и писму“ прихвате као враћање хиљадугодишњој традицији и ћирилицу поново у правописима и речницима српског језика озваниче као једино српско писмо. Тек када стручна и научна јавност прихвати овај став – који је за сада само народ на референдуму приликом усвајања Устава прихватио – оствариће се раскид с „комунистичком лингвистиком“ и ћирилица ће се „ослободити“ од окупације хрватске латинице.

Остварење наведених циљева веома је тежак задатак зато што се код нас још не поштује Устав. То ће захтевати године упорног рада, али смо убеђени да је то стратешки национални интерес и да морамо радити на „исправљању грешака наших комунистичких лингвиста и државника“ у корист наших потомака.

За шира објашњења можете се јавити Драгољубу Збилићу, председнику Извршног одбора „Ћирилице“:

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“, Нови Сад, Николајевска 2 телефон/факс: 021/527-018, мобилни: 064/314-36-73 или на е-пошту: cirilica@EUnet.yu

Други део активности треба да омогући да се на целој територији Србије у потпуности спроводе одредбе члана 10. став 1. Устава Србије и да се ћирилица користи у службеној употреби (а то подразумева и јавну употребу) у свим пословима Владе Србије и државне управе (министарствима, органима управе у саставу министарстава и посебним организацијама), у органима АП Војводине, у органима градова и општина, у свим другим организацијама и установама покрајинске и локалне самоуправе, као и у општој јавној употреби.

Захтев за спровођење члана 10. Устава Републике Србије удружење „Ћирилица“ упутило је крајем августа и почетком септембра о. г. Влади Србије, Скупштини и Извршном већу АП Војводине, као и у 164 општине у Србији (председницима општинских скупштина, председницима општина и председницима општинских већа).

Од свих смо тражили да зарад спровођења одредбе члана 10. став 1. новог Устава Србије:

- ускладе сву законску, подзаконску и локалну регулативу са чланом 10. Устава Србије, ако то до сада нису урадили;
- сачине анализу коришћења српског језика и ћириличног писма у службеној употреби;

Донесу посебан план за спровођење одредбе члана 10. став 1. новог Устава Србије и да у буџетима за наредну годину обезбеде за то неопходна средства.

Намера нам је да у релативно кратком року (година-две) убедимо представнике извршне власти на сва три нивоа (републичком, покрајинском и општинском) да у свим пословима у службеној употреби користе ћирилицу и тако Србима као већинском и државотворном народу обезбеде основно људско и уставно право на свој језик и писмо.

Планирамо да у наредних неколико месеци све до годишње скупштине „Ћирилице“ путем писмених поднесака „прозивамо“ државне службенике (секретаре општина, директоре јавних предузећа, директоре јавних установа... и друге представнике извршних органа) због кршења одредбе Устава о службеној употреби ћирилице где год то установимо. Уколико нас приме на разговор и престану са кршењем одредбе о службеној употреби језика и писма сматраћемо то нашим заједничким успехом. Уколико не, обраћаћемо се увек првом вишем државном органу (у односу на прекршиоца) и подносити пријаву против прекршиоца са захтевом за покретање његове одговорности.

Молимо Вас да се активно укључите у ове активности било подношењем пријава у Вашем месту, било слањем доказа о кршењу одредбе Устава о службеној употреби ћирилице Удружењу „Ћирилица“ које би даље водило поступак.

Молимо Вас да копију пријаве сачувате у својој архиви, а пријаве да подносите уз потврду пријема.

Ову групу активности води Ђорђе Јањатовић, председник Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице (уз неопходну сарадњу с Драгољубом Збиљићем, председником Извршног одбора „Ћирилице“) а и ви му се можете обраћати:

Ђорђу Јањатовићу

Нови Сад, Милана Симовића 2, стан 15

Телефон: 063/515-035

Е-пошта: zivan1@sbb.co.yu

За годишњу Скупштину „Ћирилице“ сачинили бисмо извештај о предузетим активностима и сачинили План рада за наведене две групе послова у 2009.

С поштовањем,

Одбор ЋИР
ПАО УГ ЋИРИЛИЦА

Прилози:

1. Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику
2. План активности Удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије
3. Захтев за спровођење члана 10 новог Устава Србије који смо упутили органима извршне власти

38

Нови Саг, септембра 2008.

ЋИРИЛИЦА

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
11000 БЕОГРАД
Немањина 24

ПРЕДСЕДНИКУ ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Господину Мирку Цветковићу

Предмет: захтев за спровођење члана 10. став 1. Устава Србије, захтев за извршење надзора усклађености статута аутономних покрајина, општина, градова, града Београда, јавних предузећа, установа и ималаца јавних овлашћења у вези с чланом 10. став 1. Устава Србије и захтев за спровођење надзора службене употребе ћирилице.

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ основано је на Оснивачкој скупштини одржаној 15. 02. 2001, а регистровано у складу с члановима 6. и 10. Закона о удруживању грађана у удружења, друштвене организације и политичке организације које се оснивају на територији СФРЈ (Службени лист СФРЈ бр. 42/90, 24/94, 28/96 и 73/2000).

Од оснивања до данас „Ћирилица“ је улагала огромне напоре за спасавање српског писма од потпуног нестајања. Активности су усмераване у више праваца. „Ћирилица“ је деловала према представницима власти, затим према јавности (преко средстава јавног обавештавања и путем организовања разних скупова, јавних културних похода за ћирилицу), припремала је стручне материјале, проспекте, водила кореспонденцију ради обезбеђивања утицаја на државне службе, државнике, политичаре, стру-

чњаке, бавила се стручнонаучном издавачком делатношћу, организовала научностручне скупове.

Управа и чланови „Ћирилице“ објавили су на хиљаде чланака у штампима, учествовали су у великом броју телевизијских и радио-емисија.

Од 12. фебруара 2005. Удружење има и Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице.

На 4. редовној годишњој седници Скупштине удружења „Ћирилица“ одржаној 12. фебруара 2005. усвојена је „Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику“ (докуменат дајемо у прилогу) и задужени су Извршни одбор, Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице и сви чланови „Ћирилице“ да се у будућем раду упорно залажу за остварење свих циљева и задатака наведених у том документу.

Коначно вољом народа исказаном на референдуму крајем 2006. донет је нови Устав Србије којим је – у складу с праксом у свим европским државама укинута погубно „двоазбучје“ у српском језику наметнуто Србима у време комунистичке идеологије. После више од пола века њеног прогањања ћирилица је поново постала једино српско писмо – како је народ утврдио а Скупштина Србије озваничила у члан 10, став 1. новог Устава Србије.

Из наведеног разлога проглашење новог Устава Србије 8. новембра 2006. године сматрамо најважнијим даном за српски народ у вези с његовим правом на своје језик са својим писмом и, наравно, најважнијим даном и за „Ћирилицу“ од њеног оснивања. То је, сигурни смо, и један од најважнијих дана у новијој историји српског језика и писма.

Овај дан морао би бити почетак раскида с комунистичком прошлостју и ослобађање ћирилице од окупације хрватском латиницом.

Сматрамо да су за то заслужни многи који су претходних педесетак година водили велику битку за васкрс српске ћирилице а међу њима смо и ми у удружењу „Ћирилица“ који смо у тој дугој и уистину тешкој борби дали свој допринос.

Удружење „Ћирилица“ одржало је ванредну седницу Скупштине 30. јуна 2007. године на којој је усвојен План активности Удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије (документ дајемо у прилогу) и за његово спровођење задужени су наш Извршни одбор и Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице.

Стратешки је српски национални интерес што хитније враћање свом ћириличком једноазбучју у српском језику пре уласка у Европску унију где ћемо представљати тек 2–3% становништва. Ако се што пре

не вратимо своје писму, ући ћемо у породицу европских народа с позајмљеним или узурпираним (присвојеним) латиничким саставом који су Хрвати 1992. године заштитили региструјући га у међународним институцијама с „хрватским језиком“, због чега се од тада све што се објави на српском језику с хрватским писмом књижи у хрватску културну баштину.

Сматрамо да наведена уставна одредба може и мора да представља почетак повратка ћирилице међу Србе и тиме поновно успостављање прекинуте стожерне вертикале српског духовног, културног и историјског идентитета.

Такође сматрамо да она пружа Србији као матичној држави свеукупног српског народа могућност стварања једне духовне хоризонталне равни – ћириличног простора који би се простирао и на подручја суседних држава у којима у знатном броју живе Срби. На тај начин јасно би се разграничио српски културни простор у односу на хрватски и политичком вољом великих сила новоуспостављени бошњачки.

Убрзани развој информационих технологија омогућава да се ћирилично писмо у складу с чланом 10. новог Устава примени као српски језички стандард приликом спровођење Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Службени Гласник Републике Србије 87/2006), што би подразумевало „локализацију Виндоуса“ и других софтвера на ћирилици, стандардизовање ћириличких фонтова, стандардизовање ћирилично-енглеске тастатуре за рачунаре и друго...

Савет Европе као и остале Европске институције прихватиле су разноликост писама народа Европе па је тако Бугарска по уласку у ЕУ остварила право да у тим институцијама користи своју ћирилицу а то право одраније има и Грчка са својим писмом из кога и проистиче српско писмо.

Према Уставу Србије и Закону о Влади за свој рад Влада је одговорна Скупштини Србије. Она припрема и сачињава буџет и одговорна је за њега.

У складу са свим до сада изнетим подносимо Вам овај

ЗАХТЕВ

Молимо Вас да у свим пословима Владе Србије и државне управе (министарствима, органима управе у саставу министарстава и посебним организацијама) спровдете одредбе члана 10. став 1. новог Устава Србије који је на снази од 8. новембра 2006. године.

Такође од Вас тражимо и да извршите надзор усклађености статута аутономних покрајина, општина, градова, града Београда, јавних предузећа, установа и ималаца јавних овлашћења са чланом 10. став 1. Устава Србије.

Треће захтевамо извршење надзора службене употребе ћирилице на свим нивоима извршне власти и у јавној употреби како би се обезбедило потпуно спровођење члана 10. став 1. Устава Србије

Удружење „Ћирилица“ у писаним захтевима тражило је спровођење члана 10. новог Устава Србије од 164 општине у Србији (председника општинских скупштина, председника општина и председника општинских већа) а у прилогу Вам достављамо копије потврда о пријему наших захтева.

Према нашим истраживањима у целој Србији, као и у АП Војводини, у органима градова и великог броја општина у Србији масовно се крши одредба Устава Србије о службеној употреби ћирилице и уместо ње и даље се користи хрватска латиница.

У државама Европске уније незамисливо је да се намеће писмо једне државе и народа (латиница из Хрватске) другој држави и другом народу (Србији и Србима) што су комунисти у време диктатуре Јосипа Броза урадили.

Нове власти су после свргавања комуниста по питању језика и писма, тек у Уставу из 2006. у наведеном члану 10. став 1, успоставиле правно стање које је у Србији постојало од почетка писмености (X век) у току владавине Немањића и од Карађорђевог устанка 1804. до 1945. године. Чак је и у петвековном периоду турске окупације у Србији ћирилица употребљавана као друго званично писмо.

На жалост, и данас су градови и села широм Србије и даље јавно преплављени хрватском латиницом, као да је ово држава хрватског, а не српског народа.

Скоро две године је прошло од доношења новог Устава, а држава (сви нивои извршне власти) је неспособна (незамисливо је да не жели) да спроведе уставну обавезу службене и јавне употребе ћирилице. Неспособна је да успостави интегритет језика и писма а како ли ће тек бранити територијални интегритет Србије?

Веома су бројна кршења одредбе Устава Србије о службеној употреби ћирилице на свим нивоима извршне власти а овде наводимо само следећа и прилажемо доказе:

– На хрватској латиници су сајтови: Министарства спољних послова (за неповеровати али је тако) и Министарства пољопривреде и шумарства, затим Комисије за хартије од вредности, Агенције за приватизацију, Друштва судија Србије итд.

– Такође су на хрватској латиници у АП Војводини сајтови: Покрајинског секретаријата за образовање (доступан и на писмима 6 националних мањина, само нема на српској ћирилици), Скупштине и Извршног већа АП Војводине као и већине покрајинских секретаријата итд.

– На хрватској латиници су и сајтови великог броја градова: Суботице, Сенте, Шапца, Крагујевца, Вршца, Панчева итд.

Молимо Вас да нам на нашу притужбу доставите одговор у складу са чланом 81 Закона о државној управи.

Очекујући да ћете обезбедити да се у свим пословима Владе Србије и државне управе, као и у органима АП Војводине и органима градова и општина и свим другим организацијама и установама покрајинске и локалне самоуправе, у службеној и јавној употреби користи српски језик и ћирилично писмо, бићемо слободни – јер смо на то као невладина организација и овлашћени – да Вам предложимо да ради спровођења одредбе члана 10. став 1. новог Устава Србије:

– Ускладите што је могуће хитније сву законску и подзаконску регулативу из свих области са чланом 10. Устава Србије, ако то до сада нисте урадили;

– Сачините анализу коришћења српског језика и ћириличног писма у свим пословима Владе и државне управе;

– Донесете посебан план за спровођење одредбе члана 10. став 1. новог Устава Србије и у буџету за наредну годину обезбедите за то неопходна средства.

С поштовањем,
У Новом Саду,

Одбор ЋИР
ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

Прилози:

1. Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику.

2. План активности Удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије.

3. Копије потврда о пријему наших захтева за спровођење члана 10. новог Устава Србије послатих у 164 општине у Србији

Напомена:

Захтеве сличне садржине послали смо и Министарству просвете, Министарству културе и Скупштини АП Војводине.

39

Нови Сад, септембра 2008.

ЋИРИЛИЦА

МИНИСТАРСТВО ЗА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ И
ИНФОРМАТИЧКО ДРУШТВО

11000 БЕОГРАД

Маршала Бирјузова 3–5

МИНИСТРУ ЗА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ И
ИНФОРМАТИЧКО ДРУШТВО

Госпођи Јасни Матић

Предмет: захтев за спровођење члана 10 новог Устава Србије и захтев за употребу српског језика и ћириличног писма при спровођењу Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Службени Гласник Републике Србије 87/2006).

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ основано је на Оснивачкој скупштини одржаној 15. 02. 2001, а регистровано у складу са члановима 6 и 10 Закона о удруживању грађана у удружења, друштвене организације и политичке организације које се оснивају на територији СФРЈ (Службени лист СФРЈ бр. 42/90, 24/94, 28/96 и 73/2000).

Од оснивања до данас „Ћирилица“ је улагала огромне напоре за спасавање српског писма од потпуног нестајања. Активности су усмераване у више праваца. „Ћирилица“ је деловала према представницима власти, затим према јавности (преко средстава јавног обавештавања и путем организовања разних скупова, културних похода за ћирилицу), припремала је стручне материјале, проспекте, водила кореспонденцију ради обезбеђивања утицаја на државне службе, државнике, политича-

ре, стручњаке, бавила се издавачком делатношћу, организовала научно-стручне скупове.

Управа и чланови „Ћирилице“ објавили су на стотине чланака у штампима, учествовали су у више телевизијских и радио-емисија.

Од 12. фебруара 2005. при Удружењу постоји Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице.

На 4. редовној годишњој седници Скупштине удружења „Ћирилица“ одржаној 12. фебруара 2005. усвојена је „Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику“ (докуменат дајемо у прилогу) и задужени Извршни одбор, Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице и сви чланови „Ћирилице“ да се у свом будућем раду залажу за остварење свих циљева и задатака наведених у том документу.

Коначно вољом народа исказаном на референдуму крајем 2006. донет је нови Устав Србије којим је укинута „двоазбучје“ у српском језику наметнуто Србима комунистичком идеологијом. После више од пола века потискивања ћирилица је поново једино српско писмо – како је утврђено у члану 10. новог Устава Србије.

Из наведеног разлога проглашење новог Устава Србије 8. новембра 2006. године сматрамо за најважнији дан за „Ћирилицу“ од њеног оснивања, а сигурни смо и један од најважнијих дана у новијој историји српског језика и писма.

Овај дан представља прави почетак раскида са комунистичком прошлошћу и „ослобођење“ ћирилице од окупације хрватске латинице.

Сматрамо да су за то заслужни сви они који су претходних неколико година водили велику битку у јавности за „васкрс српске ћирилице“ а међу њима сигурно значајно место заузима и Удружење „Ћирилица“.

Удружење „Ћирилица“ одржало је ванредну седницу Скупштине 30. јуна 2007. године на којој је усвојен План активности Удружења после доношења новог Устава Републике Србије (документ дајемо у прилогу) и за његову реализацију задужени су Извршни одбор и Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице.

Стратешки је српски национални интерес што хитније враћање свом ћириличком једноазбучју у српском језику пре уласка у Европску унију где ћемо представљати тек 2–3% становништва. Ако се што пре не вратимо своме писму, ући ћемо у породицу европских народа с позајмљеним или узурпираним (присвојеним) латиничким саставом који су Хрвати 1992. године заштитили региструјући га у међународним институцијама с хрватским језиком, због чега се од тада све што се објави

на српском језику с хрватским писмом књижи као хрватска културна баштина.

Сматрамо да наведена уставна одредба представља почетак повратка ћирилице међу Србе и тиме поновно успостављање прекинуте стожерне вертикале српског духовног, културног и историјског идентитета.

Такође сматрамо да она пружа Србији као матичној држави свеукупног српског народа могућност стварања једне духовне хоризонталне равни – „ћириличног простора“ који би се простирао и на подручја суседних држава у којима у значајном броју живе Срби. На тај начин јасно би се разграничио српски културни простор у односу на хрватски и политичком вољом великих сила новоуспостављени бошњачки.

Убрзани развој информационих технологија омогућава да се ћирилично писмо у складу са чланом 10. новог Устава примени као српски језички стандард приликом спровођење Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Службени Гласник Републике Србије 87/2006) што би подразумевало „локализацију Виндоуса“ и других софтвера на ћирилици, стандардизовање ћириличких фонтова, стандардизовање ћирилично-енглеске тастатуре за рачунаре и друго...

Савет Европе као и остале Европске институције су прихватиле разноликост писама народа Европе па је тако Бугарска по уласку у ЕУ остварила право да у тим институцијама користи своју ћирилицу које право од раније има и Грчка.

Према законској регулативи министарство за телекомуникације и информатичко друштво обавља послове државне управе у области телекомуникација и информатичког друштва који се односе на: поштански и телекомуникациони саобраћај, међународни телекомуникациони и поштански саобраћај; уређење и безбедност техничко-технолошког система телекомуникационог и поштанског саобраћаја; инспекцијски надзор; стратегију развоја телекомуникационог и поштанског саобраћаја; издавање употребне дозволе за телекомуникационе објекте и инфраструктуру; организовање финансијске и техничке контроле; међународне послове у области поштанског саобраћаја и телекомуникација; мере за подстицање истраживања и развоја у области поштанског саобраћаја и телекомуникација; утврђивање предлога плана намене радио фреквенцијских опсега и доношење плана расподеле радио фреквенција; одлучивање о броју и роковима, односно периоду на који се издаје лиценца за јавне телекомуникационе мреже, односно за услуге за које се може издати ограничен број дозвола, као и о минималним условима за издавање тих дозвола;

утврђивање листе основних услуга (универзални сервис) које треба да пруже оператори јавних фиксних телекомуникационих мрежа; мере ради спречавања унакрсног власништва или других облика повезивања између телекомуникационих оператера да би се забранило и спречило стварање доминантног положаја и обезбедила слободна конкуренција; утврђивање политике и стратегије изградње информационог друштва; припрему закона, других прописа, стандарда и мера у области електронског пословања; примену информатике и интернета; пружање информационих услуга; развој и унапређење академске рачунарске мреже; координацију у изради стратешко-развојних докумената на нивоу Републике Србије; развој и функционисање информационе инфраструктуре, као и друге послове одређене законом.

У вршењу своје надлежности министарство је одговорно Влади и Скупштини Србије. Оно учествује у изради буџета и у извршењу буџета у делу своје надлежности.

У складу са изнетим подносимо Вам овај захтев да у свим пословима државне управе из Ваше надлежности спроведете одредбе члана 10. став 1. новог Устава Србије који се примењује од 8. новембра 2006. године.

Такође захтевамо да одредбу члана 10. став 1. новог Устава да је у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо примените приликом спровођење Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Службени Гласник Републике Србије 87/2006).

Очекујући да ћете обезбедити да се у свим пословима државне управе из Ваше надлежности у службеној употреби користи српски језик и ћирилично писмо бићемо слободни да Вам предложимо да ради спровођења одредбе члана 10. став 1. новог Устава Србије:

– ускладите сву законску и подзаконску регулативу из области за које сте надлежни са чланом 10 Устава Србије, разуме се ако то до сада нисте урадили

– извршите анализу коришћења српског језика и ћириличног писма у свим пословима државне управе из Ваше надлежности

– донесете посебан план за спровођење одредбе члана 10. новог Устава Србије и у буџету за наредну годину обезбедите за то потребна средства

С поштовањем.

У Новом Саду,

Одбор ЋИР
ПАО УГ ЋИРИЛИЦА

Прилози:

1. Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику.
2. План активности Удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије.

40

Нови Сад, октобра 2008.

ЋИРИЛИЦА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
Председнику Скупштине и
Одбору за уставна питања

Предмет: захтев за разматрање члана 26. Статута АП Војводине у поступку давања сагласности Народне скупштине, захтев за оцену његове усклађености са Уставом Републике Србије и предлог да се не да претходна сагласност на Статут АП Војводине

Поштовани,

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ основано је на Оснивачкој скупштини одржаној 15. 02. 2001. а регистровано у складу са члановима 6 и 10 Закона о удруживању грађана у удружења, друштвене организације и политичке организације које се оснивају на територији СФРЈ (Службени лист СФРЈ бр. 42/90, 24/94, 28/96 и 73/2000).

Ради реализације „Националне стратегије за враћање ћирилице Србима и српском језику“ подносимо Вам овај захтев за разматрање члана 26. Статута АП Војводине у поступку давања сагласности Народне скупштине и захтев за оцену његове усклађености са Уставом Републике Србије.

На ванредној седници Скупштине удружења „Ћирилица“ која је одржана у петак 26. септембра 2008. у Матици српској у Новом Саду обављена је јавна расправа чланова „Ћирилице“ о члану 26. Нацрта статута АП Војводине (службени језици и писма).

По обављеној јавној расправи, а полазећи од тога да су службени језик и писмо један од елемената суверенитета и интегритета сваке државе, Скупштина „Ћирилице“ донела је одлуку да упути Скупштини АП Војводине предлог да се из члана 26. Нацрта статута АП Војводине брише став 2 који гласи: „Примена латиничног писма српског језика уре-

диће се покрајинском скупштинском одлуком“ јер је супротан члану 10. став 1. Устава Републике Србије. Ова одлука је заједно са још 4 одлуке са ванредне седнице Скупштине „Ћирилице“, 29. 09. 2008. године, и до-стављена Скупштини АП Војводине.

Сигурни смо да би сваком српском ћаку-основцу кад би прочитао члан 10, став 1. Устава Републике Србије који гласи „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо“ било јасно које је службено писмо српског језика. Исто би било јасно и свим непис-меним Србима кад би им наведени члан Устава Републике Србије неко на српском језику прочитао.

Међутим, Срби, чланови владајуће коалиције у АП Војводини, безобзирно су се оглушили о наше аргументе и потписали су Предлог статута АП Војводине у коме у члану 26. став 2. супротно Уставу Репу-блике Србије захтевају службену употребу хрватске (Гајеве) латинице. Овај чин самопонижавања српских посланика у АПВ остаће забележен у српској историји и будућим генерацијама Срба још више ће показати достојанство Срба у време славног Војводства Србије и Тамишког Бана-та, које је у Хабзбуршкој монархији обухватало и територију данашње Бачке и Баната, а који су се изборили да тада у службеној употреби буду српски језик и ћирилично писмо.

Чланом 26. став 2. Предлога статута АП Војводине који гласи „При-мена латиничког писма српског језика у органима и организацијама АП Војводине уредиће се покрајинском скупштинском одлуком у складу са законом“ врши се сепарација државне администрације тако да би они др-жавни службеници северно од плавог Дунава, у АП Војводини „састав-ном делу јединственог културног, цивилизацијског, економског и географског простора Средње Европе“, у службеној употреби користили „латиничко писмо српског језика“ а Дунав би био „жута линија“ која их раздваја од државних службеника на осталој територији Србије (неког другог, изгледа мисле, „бизантијског“ културног, цивилизацијског, економског и географског простора) који би користили српски језик и ћирилично писмо.

У доба комунистичке диктатуре Јосипа Броза и касније Слободана Милошевића комунистички посланици би Уставе какве им диктатори поднесу једногласно усвајали али би касније све законе и подзаконске акте доносили у складу са тим уставима. Данас, владајућа коалиције у АП Војводини сматрајући да је њена политичка воља за сепарацију др-жавних службеника у решавању питања службене употребе српског је-зика и писма јача од члана 10. став 1. Устава Републике Србије, донетог на референдуму спроведеном по најстрожим стандардима уставног пра-

ва, изгласала је Предлог статута АПВ са чланом 26. став 2. супротним Уставу Републике Србије.

Сигурни смо да оцена секретаријата за прописе АП Војводине да је Предлог статута АП Војводине, па и члан 26. став 2, у сагласности с Уставом Републике Србије не може имати већу правну снагу од оцене Уставног суда Србије која ће, сигурни смо, бити сасвим супротна.

Из наведених разлога подносимо Вам и предлог да Скупштина Србије не да претходну сагласност на Статут АП Војводине.

На основу Устава Србије законодавна и извршна власт имају обавезу да штите суверенитет и интегритет државе па и у делу службене употребе српског језика и ћириличног писма на својој територији и, с друге стране, да у међународним односима обезбеде Србима у другим државама употребу српског језика и ћириличног писма у складу с међународним правом.

Историјска је истина да је латиница у српску културу дошла од Хрвата током заједничког живљења у истој држави у периоду југословенства и комунизма. Нисмо сигурни да смо у овом времену у целини сагледали њен деструктивни, могло би се рећи разарајући, утицај на духовност и културу српског народа.

Надамо се да Срби посланици у Скупштини Србије знају да прочитају и правно протумаче члан 10, став 1. Устава Републике Србије, да им је јасно да је ћирилица једино српско писмо у хиљадугодишњој историји писмености и да је њихова обавеза да после педесет година комунистичке диктатуре ћирилицу врате српском језику и српском народу, а не да прећутно подржавају пројекат „полатинчење Срба и Србије“ започет у време диктатуре „највећег сина наших народа и народности“. Такође се надамо да схватају и своју одговорност према Србима у другим државама чије право на употребу своје ћирилице су дужни да штите.

Надамо се и да ће Срби посланици из владајуће коалиције схватити грешку њихових колега у Скупштини АП Војводине, да ће схватити да је увођење некаквог „латиничког писма српског језика“ супротно Уставу Републике Србије, да то значи сепарацију државних службеника у решавању питања службене употребе српског језика и писма и разбијање јединства српске културе и да ће тражити да се брише члан 26. став 2. Предлог Статута АПВ.

Стога очекујемо да ће Срби посланици у Скупштини Србије из наведених разлога одбити да дају претходну сагласност на Статут АП Војводине.

С надом да ће се у Србији поштовати Устав и уставно-правни поредак очекујемо да ће се ускоро српска ћирилица потпуно примењивати

у службеној и јавној употреби а одмах потом да ће се укинути и „двоазбучје“ у српском језику и правопису наметнуто после 1945. године у периоду комунистичке диктатуре.

Прилози:

- 1) Образложење
- 2) „Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику“
- 3) План активности удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије
- 4) Одлуке са ванредне седнице Скупштине „Ћирилице“ која је одржана у петак 26. септембра 2008.

Одбор ЋИР
ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

захтева за разматрање члана 26. Статута АП Војводине у поступку давања сагласности Народне скупштине, за оцену његове усклађености са Уставом Републике Србије и предлога да се не да претходна сагласност на Статут АП Војводине

Члан 26. став 2. Предлога статута АП Војводине који гласи „Примена латиничког писма српског језика у органима и организацијама АП Војводине уредиће се покрајинском скупштинском одлуком у складу са законом“ супротан је члану 10. став 1. Устава Републике Србије који гласи „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.“ што сматрамо довољним разлогом да Скупштина Србије не да претходну сагласност на Предлог статута АП Војводине.

Од оснивања до данас Удружење „Ћирилица“ је улагало огромне напоре за спасавање српског писма од потпуног нестајања. Активности су усмераване у више праваца. „Ћирилица“ је деловала према представницима власти, затим према јавности (преко средстава јавног обавештавања и путем организовања разних скупова, културних похода за ћирилицу), припремала је стручне материјале, проспекте, водила кореспонденцију ради обезбеђивања утицаја на државне службе, државнике, политичаре, стручњаке, бавила се издавачком делатношћу, организовала научностручне скупове.

Управа и чланови „Ћирилице“ објавили су на стотине чланака у штампани, учествовали су у више телевизијских и радио-емисија.

Од 12. фебруара 2005. при Удружењу постоји Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице.

На 4. редовној годишњој седници Скупштине удружења „Ћирилица“ одржаној 12. фебруара 2005. усвојена је „Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику“ и задужени Извршни одбор, Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице и сви чланови „Ћирилице“ да се у свом будућем раду залажу за остварење свих циљева и задатака наведених у том документу. Овај наш докуменат дајемо у прилогу и он чини саставни део овог Образложења.

Коначно, вољом народа исказаном на референдуму крајем 2006, донет је нови Устав Србије којим је укинута „двоазбучје“ у српском језику наметнуто Србима у време комунистичке диктатуре. После више од пола века потискивања ћирилица је поново једино српско писмо – како је утврђено у члану 10. новог Устава Србије.

Из наведеног разлога проглашење новог Устава Србије 8. новембра 2006. године сматрамо за најважнији дан за „Ћирилицу“ од њеног оснивања, а сигурни смо и један од најважнијих дана у новијој историји српског језика и писма.

Овај дан представља прави почетак раскида са комунистичком прошлошћу и „ослобођење“ ћирилице од окупације хрватске латинице.

Сматрамо да су за то заслужни сви они који су претходних неколико година водили велику битку у јавности за „васкрс српске ћирилице“ а међу њима сигурно значајно место заузима и удружење „Ћирилица“.

Удружење „Ћирилица“ одржало је ванредну седницу Скупштине 30. јуна 2007. године на којој је усвојен План активности Удружења после доношења новог Устава Републике Србије и за његову реализацију задужени су Извршни одбор и Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице. И овај наш докуменат дајемо у прилогу и он чини саставни део овог Образложења.

Стратешки је српски национални интерес што хитније враћање свом ћириличком једноазбучју у српском језику пре уласка у Европску унију где ћемо представљати тек 2–3% становништва. Ако се што пре не вратимо своме писму, ући ћемо у породицу европских народа с позајмљеним или узурпираним (присвојеним) латиничким саставом који су Хрвати 1992. године заштитили региструјући га у међународним институцијама с хрватским језиком, због чега се од тада све што се објави на српском језику с хрватским писмом књижи као хрватска културна баштина.

Сматрамо да наведена уставна одредба представља почетак повратка ћирилице међу Србе и тиме поновно успостављање прекинуте стожерне вертикале српског духовног, културног и историјског идентитета.

Такође сматрамо да она пружа Србији као матичној држави свеукупног српског народа могућност стварања једне духовне хоризонталне равни – „ћириличног простора“ који би се простирао и на подручја суседних држава у којима у значајном броју живе Срби. На тај начин јасно би се разграничио српски културни простор у односу на хрватски и политичком вољом великих сила новоуспостављени бошњачки.

Убрзани развој информационих технологија омогућава да се ћирилично писмо у складу са чланом 10. новог Устава примени као српски језички стандард приликом спровођења Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Службени Гласник Републике Србије 87/2006) што би подразумевало „локализацију Виндоуса“ и других софтвера на ћирилици, стандардизовање ћириличких фонтова, стандардизовање ћирилично-енглеске тастатуре за рачунаре и друго...

Савет Европе као и остале Европске институције су прихватиле разноликост писама народа Европе па је тако Бугарска по уласку у ЕУ остварила право да у тим институцијама користи своју ћирилицу које право од раније има и Грчка.

Сматрамо да Скупштина Србије треба да од Владе Србије захтева да изради и спроведе једну државну стратегију за враћање ћирилице Србима и српском језику. То је и уставна обавеза која проистиче из члана 10. став 1 Устава Републике Србије. Циљеви те стратегије били би потпуна примена ћирилице у службеној и јавној употреби и укидање „двоазбучја“ у српском језику и правопису наметнутог после 1945. године у периоду комунистичке диктатуре. Наведена стратегија би морала садржати мере за реализацију циљева, средства потребна за њено спровођење а морале би се прописати и санкције за случајеве неспровођења или кршења предвиђених мера.

Одбор ЋИР
ПАО УГ ЋИРИЛИЦА

Напомене:

Из кабинета председника Скупштине Републике Србије добили смо обавештење у коме нам се одговара: „Председница се са великом пажњом упознала са аргументима које износише“ (дајте у прилогу).

Нејуна два месеца касније у Скупштини Србије вољом владајуће већине усвојен је Службени АП Војводине сувишан Уставу Србије.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
Кабинет председника
01 Број 022-2778/08
11. март 2009. године
Београд

УДРУЖЕЊЕ ЗА ЗАШТИТУ ИРИЛИЦЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
„ЂИРИЛИЦА“

21000 НОВИ САД
Ул. Николајева 2

Председница Народне скупштине Републике Србије, проф. др Славница Ђукић-Дејановић примила је Ваше писмо у коме износите своје мишљење у вези са садржајем, поступком и начином третирања Предлога статута Војводине.

Председница се са великом пажњом упознала са аргументима које износите. Ваше сугестије ће се прикључити великом броју идеја и предлога у вези са давањем сагласности на предложени статут.

Захваљујемо на Вашим сугестијама.

Срдчан поздрав.

ШЕФ КАБИНЕТА
Алија Брањко Брањковић

Нови Сад, крај октобра 2008.

ЋИРИЛИЦА

МИНИСТАРСТВО ЗА ДРЖАВНУ УПРАВУ И
ЛОКАЛНУ САМОУПРАВУ
11000 БЕОГРАД
Бирчанинова 6

Министру господину Милану Марковићу

Предмет: захтев за оцену уставности члана 6. Статута општине Бечеј који је донет на V седници Скупштине општине Бечеј која је одржана 16. 09. 2008. године

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ добило је од својих чланова из Бечеја притужбу да је члан 6. Статута општине Бечеј који је донет на V седници Скупштине општине Бечеј, која је одржана 16. 09. 2008. године, супротан Уставу Србије и да нарушава права српског народа у делу службене употребе језика и писма. Према попису становништва из 2002. у општини Бечеј има 40.987 становника од чега су 41,07% Срби.

Из наведеног разлога подносимо Вам овај захтев за оцену уставности члана 6. Статута општине Бечеј.

Молимо Вас да у складу са Вашим надлежностима из члана 8. Закона о министарствима и овлашћењима из члана 75. Закона о државној управи извршите надзор над радом органа општине Бечеј у поступку доношења Статута општине Бечеј с обзиром да је члан 6. Статута ове општине супротан Уставу Србије. При спровођењу надзора поред осталог молимо да проверите усклађеност поступања органа општине са чланом 57. Закона о државној управи.

Молимо Вас да нам на нашу притужбу доставите одговор у складу са чланом 81 Закона о државној управи.

Прилог: извод из Статута општине Бечеј са спорним чланом 6.

С поштовањем,
У Новом Саду,

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Захтева за оцену уставности члана 6. Статута општине Бечеј

У члану 6. Статута општине Бечеј утврђено је следеће: „На територији Општине у службеној употреби су српски језик са ћириличним и латиничним писмом и мађарски језик и његово писмо, на начин утврђен Уставом, законом и овим Статутом.“, а што је супротно члану 10. став 1. Устава Републике Србије у коме је утврђено: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.“ Из наведеног члана 10. став 1. Устава Републике Србије сваком иоле писменом и добронамерном човеку јасно је да Устав не предвиђа у службеној употреби никакво „латинично писмо српског језика“.

Не улазећи овом приликом у мотиве и разлоге како је дошло до пропуста у припреми и усвајању Статута општине Бечеј који су довели до тога да је његов члан 6. супротан Уставу Србије молимо Вас да у складу са Вашим надлежностима из члана 8. Закона о министарствима и овлашћењима из члана 75. Закона о државној управи извршите надзор над радом органа општине Бечеј у поступку доношења Статута општине Бечеј.

Имајући у виду изнето молимо Вас да при спровођењу надзора поред осталог проверите усклађеност поступања органа општине са чланом 57. Закона о државној управи.

С обзиром да као удружење грађана заступамо људско право српског народа на употребу свог хиљадугодишњег писма – српске ћирилице, молимо Вас да нам на нашу притужбу доставите одговор у складу са чланом 81 Закона о државној управи.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

Напомене:

Стајануи оштинине Бечеј је при доношењу одишамјан само на хрвајској латиници и на мађарском језику и писму. Министарство за државну управу и локалну самоуправу нас је обавестило да је наш захтев проследило надлежном управном инспектору (обавештење дајемо у прилогу), али никад нисмо добили повратну информацију иша је у овом случају предузето.

И Стајануи оштинине Бујановац је био суштинан Уставу Србије, ша смо и у овом случају уштили приговор Министарству за државну управу и локалну самоуправу које је наш захтев проследило надлежном управном инспектору. Ни у овом случају нисмо обавештени да је било иша предузето.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ЗА ДРЖАВНУ УПРАВУ
И ЛОКАЛНУ САМОУПРАВУ
Сектор за управни надзор
- Одељење управне инспекције -
Број: 07-00-412/2008-13
Датум: 05.11.2008. године
Београд

УДРУЖЕЊЕ ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
„ЋИРИЛИЦА“
- председнику Извршног одбора „Ћирилице“ -

НОВИ САД
Николајевска 2

Поводом Ваше представке упућене Министарству за државну управу и локалну самоуправу, којом сте затражили вршење надзора у органима општине Бечеј ради испитивања законитости службене употребе језика и писма у овој јединици локалне самоуправе, обавештавамо Вас следеће:

Актом број 07-00-412/2008-13 од 05.11.2008. године, Министарство за државну управу и локалну самоуправу је Вашу представку проследило управом инспектору Јужнобачког управног округа са седиштем у Новом Саду на даљу надлежност и поступање и предузимање мера у складу са законским олашћењима.

УПРАВНИ ИНСПЕКТОР

Миломир Видаковић
Миломир Видаковић

Нови Сад, марта 2009.

ЋИРИЛИЦА

ПРЕДСЕДНИКУ СКУПШТИНЕ СРБИЈЕ
ГОСПОЋИ СЛАВИЦИ ЋУКИЋ-ДЕЈАНОВИЋ

Предмет: захтев за оцену уставности Закона о изменама и допунама закона о службеној употреби језика и писама пре његовог ступања на снагу

Скупштина Републике Србије је ставила на увид јавности Предлог Закона о изменама и допунама закона о службеној употреби језика и писама који јој је Влада Републике Србије поднела на разматрање и усвајање.

У складу са чланом 169 Устава Републике Србије подносимо Вам овај захтев за оцену уставности Закона о изменама и допунама закона о службеној употреби језика и писама пре његовог ступања на снагу и молимо Вас да га у складу са Вашим овлашћењима и одговорностима доставите Скупштини Републике Србије и Уставном суду Србије.

Члан 1. став 1. Закона о службеној употреби језика и писама (Службени гласник РС, бр. 45/91, 53/93-др. закон, 67/93-др. закон, 48/94-др. закон и 101/05-др. Закон, предлог Закона Владе од 28.12.2008) који гласи „У Републици Србији у службеној је употреби српски језик.“ супротан је члану 10. став 1. Устава Републике Србије који гласи „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо“

У Уставу Републике Србије поглавље „Језик и писмо“ има само један члан (Члан 10) са два става.

Чланом 10. став 1. „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.“ је регулисана службена употреба језика и писама у Србији као држави и уједно је регулисана службена употреба језика и писама српског народа као државотворног (преамбула Устава Републике Србије и члан 1 истог). Овај став има двоструку уставноправну улогу, у једној је регулисано питање службене употребе језика и писама државе Србије, а у другој питање језика и писама српског народа. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо и то у обе уставноправне улоге. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише. Овај Став је императиван,

могућа је његова директна примена у правној пракси и за српски језик је везано и именовано само једно писмо – ћириличко.

Чланом 10. став 2. „Службена употреба других језика и писама уређује се законом, на основу Устава.“ су регулисана права припадника националних мањина на службену употребу њихових језика и њихових писама. Овим ставом регулисана је службена употреба других језика и писама осим српског језика и писма. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише за све националне мањине које живе у Србији. Овај Став није императиван, није могућа његова директна примена у правној пракси већ само преко законске регулативе.

У члану 1. став 1. Закона о службеној употреби језика и писама уз српски језик изостављено је одређење службеног писма као да српски народ нема право на службено писмо, у суштини изостављено је одређење ћирилице као јединог службеног писма српског народа. Таквом „сакатом“ правном формулацијом остављен је „правни вакуум“ како би се у службену употребу увела „латиница“ без одређења којег народа је она писмо и тиме у целини овог Закона она третирала као писмо српског језика а што је супротно члану 1. став 1. Устава Републике Србије. Оваква формулација члана 1. став 1. наведеног Закона била је основ да се из до сада важећег Закона о службеној употреби језика и писма не бришу:

– члан 1. став 2. који гласи „У Републици Србији у службеној је употреби ћириличко писмо, а латинично писмо на начин утврђен овим законом.“,

– члан 4. став 1. који гласи „Орган, организација и други субјект може свој назив, фирму или други јавни натпис да испише, поред ћириличног, и латиничким писмом.“,

– члан 4. став 2. који гласи „У фирми предузећа, установе и другог правног лица односно радње или другог облика обављања делатности део који се користи као знак може се исписивати само латиничким писмом.“,

– члан 5. став 1. који гласи „Саобраћајни знаци и путни правци на међународним и магистралним путевима, називи места и други географски називи исписују се ћириличким и латиничким писмом.“,

– члан 5. став 2. који гласи „Саобраћајни знаци и путни правци на другим путевима, називи улица и тргова и други јавни натписи могу се, поред ћириличног, исписивати и латиничким писмом.“,

– затим и цело поглавље „II Службена употреба латиничког писма“, брисани су само чланови 8 и 9 овог поглавља а не и члан 10. који гласи

„кад се, у складу са одредбама овог закона текст исписује и латиничким писмом, текст на латиничком писму исписује се после текста на ћириличком писму, испод или десно од њега“.

Предлагач Закона Влада Републике Србије наводи „Уставни основ за доношење предложеног закона садржан је у одредбама члана 10. Устава Републике Србије, којима је утврђено да су у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо и да се службена употреба других језика и писама уређује законом, на основу Устава.“ а у целом тексту Закона о изменама закона у службеној употреби језика (укупно 8 чланова са 19 ставова) не одређује и не регулише које је службено писмо српског језика и српског народа којим поступком српски народ ставља у неравноправан однос према свим националним мањинама јер је њихово право на службену употребу њихових језика и писама јасно уређено у складу са Оквирном конвенцијом за заштиту националних мањина, Законом о заштити права и слобода националних мањина и тиме је прекрешен члан 49 Устава Републике Србије у смислу равноправности.

Пропуштањем да из уставног основа у Закон о изменама и допунама закона о службеној употреби језика и писма преузме одредбу о „ћириличком писму“ као једином службеном писму српског језика предлагач је пропустио да у до сада важећем Закону о службеној употреби језика и писма изврши прилагођавање члану 10. Устава Републике Србије:

– казних одредби из чланова 23, 24, 25. и 26. у којима су утврђене казне за непоштовање законских одредби о правима националних мањина на службену употребу њихових језика и писама али нису утврђене казне за непоштовање одредби Устава Републике Србије о праву српског народа на службену употребу свог језика и свог писма и тиме је прекрешен члан 49 Устава Републике Србије у смислу равноправности;

– прелазних одредби из чланова 27, 28. и 29. у којима се утврђује поступак примене закона у правној пракси и тиме није обезбедио правне поступке за спровођење уставног права српског народа на службену употребу свог језика и свог писма док је такве поступке обезбедио за спровођење права свих националних мањина и тиме је прекрешен члан 49 Устава Републике Србије у смислу равноправности.

Да је уставотворац у члану 10. став 1. Устава Републике Србије изричито и као једно једино писмо српског језика одредио ћирилично писмо види се из поређења члана 8. став 1. Устава Републике Србије из 1990. који гласи „У Републици Србији у службеној употреби је српскохрватски језик

и ћирилично писмо, а латинично писмо је у службеној употреби на начин утврђен законом“ који је познавао за један језик тада називан „српскохрватски“ два писма (ћирилично и латиничко) са чланом 10. став 1. важећег Устава Републике Србије који гласи „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо“ који познаје за један језик једно писмо (српски језик и само ћирилично писмо).

Питање права националних мањина на службену употребу свог језика и свог писма уређено је чланом 10. став 2. важећег Устава Републике Србије, а у Уставу Републике Србије из 1990. године то је било регулисано у члану 8. став 2. али уз употребу појма „народности“.

Давањем у процедуру разматрања у Скупштину Србије Закона о изменама и допунама закона о службеној употреби језика и писма истовремено са Предлогом статута АП Војводине, Закона о преносу надлежности са Републике Србије на АП Војводину (најављено ових дана), јасно је да је и овај закон стављен у политичку функцију одбране неуставног и антидржавног Предлога статута АП Војводине и, конкретно у овом случају у делу, увођења у службену употребу „некаквог латиничког писма српског језика“.

Високи политички представници владајуће коалиције предвођени Демократском странком обилазе Шумадију убеђујући српски народ да Статут АПВ није сепаратистички акт а требало би да се због предлагања једног таквог антидржаног акта извињавају потомцима храбрих српских јунака из ондашње Србије који су у Првом светском рату изгинули за присаједињење данашњег Срема, Бачке, Баната и још неких ондашњих области Краљевини Србији, којима тада није падало на памет да траже аутономију већ су се изјаснили за безусловно присаједињење Краљевини Србији.

Владајућа политичка већина је и на нивоу републичке владе подржала одредбе Статута АПВ о службеној употреби „некакве српске латинице“, и то сада подржала и предлагањем неуставног Закона о изменама и допунама закона о службеној употреби језика и писма. Тиме је подржала разбијање јединства српског културног простора, отворила простор за формирање и увођење некаквог „војвођанског језика“. Те одредбе не само да су директно супротне Уставу Републике Србије већ ударају на национални идентитет српског народа.

У неколико одредби Статута АПВ на врло перфидан начин Срби се третирају као „национална заједница“ а не као државотворан народ Србије, а у предлогу Закона о изменама и допунама закона о службеној

употреби језика и писма српски народ је стављен у неравноправан положај у односу на све националне мањине јер није одређено које је његово службено писмо, нису предвиђене санкције за кршење службености српског језика и писма и прелазним одредбама није обезбеђен поступак за спровођење одредби Закона у делу службености српског језика и писма.

Све наведено ће имати за последицу издвајање Војводине из Србије као посебне културне целине што је почетак разбијања државе преко разбијања српског културног и духовног јединства у оквиру државе Србије.

Достављено:

1. председнику Републике Србије
2. Српској православној цркви
3. председнику САНУ
4. председнику Матице Српске
5. Вуковој задужбини
6. Институту за српски језик
7. посланичким групама у Скупштини Србије

Одбор ЋИР
ПАО УГ ЋИРИЛИЦА

43

Нови Сад, 14. фебруар 2009.

ЋИРИЛИЦА

ИЗВОД

из Записника са 8. седнице Скупштине УГ „Ћирилица“ одржане на Св. мученика Трифуна (претпразништво Сретења) – у суботу, 14. фебруара 2009. године у Матици српској у Новом Саду

Схватајући да је проглашење новог Устава Србије 8. новембра 2006. године најважнији дан за „Ћирилицу“ од њеног оснивања и један од најважнијих дана у новијој историји српског језика и писма јер је њиме после вишедеценијског потискивања и протеривања ћирилица враћена српском народу, радосни што је коначно вољом народа исказаном на референдуму укинута „двоазбучје“ у српском језику наметнуто комунистичком идеологијом, ради реализације Националне стратегије за враћање ћирилице Србима и српском језику усвојене на 4. редов-

ној седници Скупштине удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ одржаној 12. фебруара 2005, полазећи од члана 10. став 1 Устава Србије донетог на референдуму спроведеном по најстрожим стандардима уставног права и уважавајући научну истину да је од почетка писмености у Срба па до 1945. ћирилица једино српско писмо, скупштина Удружења на својој 8. изборној седници, одржаној 14. фебруара 2009. године у Матици српској у Новом Саду под тачком III. 5. Радни део седнице доноси следећу

ОДЛУКУ

- 1) упућује се захтев Министарству просвете да се у новом Правопису српског језика, у складу са чланом 10. став 1 Устава Србије, у српски језик врати једноазбучје са ћирилицом као писмом а како је било од почетка писмености у Срба па до 1945. године;
- 2) задужује се Извршни одбор удружења „Ћирилица“ да у складу са овом одлуком захтев да се у новом Правопису српског језика у складу са чланом 10. став 1 Устава Србије у српски језик врати једноазбучје са ћирилицом као писмом упути и Министарству културе, Институту за српски језик САНУ, Матици српској – Одељењу за српски језик, Филолошком факултету Београд – Катедри за српски језик, Одбору за стандардизацију српског језика и Вуковој задужбини;
- 3) задужује се Извршни одбор „Ћирилица“ да у складу са овом одлуком упути молбу за подршку захтеву Удружења „Ћирилица“ да се у новом Правопису српског језика у складу са чланом 10. став 1 Устава Србије у српски језик врати једноазбучје са ћирилицом као писмом Синоду Српске православне цркве и српским патриотским организацијама (Српском покрету Светозар Милетић, Двери србске и другим удружењима која се залажу за очување српске ћирилице).

У Новом Саду,
14. фебруара 2009. године

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ОДЛУКЕ

о упућивању захтева Министарству просвете да се у новом Правопису српског језика у складу са чланом 10. став 1 Устава Србије у српски језик врати једноазбучје са ћирилицом као писмом а како је било од почетка писмености у Срба па до 1945. године

Очекујемо да ће се Србија у наредних десетак година друштвено-економски, правно, научно и културно интегрисати у Европску унију.

Европске демократске традиције пружају сваком народу чија држава улази у Европску унију могућност да сачува свој национални и културни идентитет те ће у тим будућим процесима њихово очување зависити првенствено од нас самих.

Српски национални идентитет одређен је првенствено са неколико тачака-ослонаца: православљем с нашом особеношћу прослављања крсног имена, културно историјским наслеђем, српским језиком и ћирилицом као писмом. У последњих 50-так година под притиском комунистичке идеологије и западног мондијализма све наведене тачке ослонаца су готово потпуно урушене.

Удужење „Ћирилица“ од свог оснивања па до данас чинило је огромне напоре да очврсне и у српски народ врати један од ових ослонаца националног идентитета – српску ћирилицу.

Из наведеног разлога проглашење новог Устава Србије 8. новембра 2006. године сматрамо за најважнији дан за „Ћирилицу“ од њеног оснивања а сигурни смо и један од најважнијих дана у новијој историји српског језика и писма. После више од пола века потискивања ћирилица је поново једино српско писмо – како је и утврђено у новом Уставу Србије у члану 10. став 1.

Овај дан представља прави почетак раскида са комунистичком прошлошћу и „ослобођење“ ћирилице од окупације хрватске латинице.

Сматрамо да су за то заслужни сви они који су претходних неколико година водили велику битку у јавности за „васкрс српске ћирилице“ а међу њима сигурно значајно место заузима и удружење „Ћирилица“.

Свесни смо да је у том процесу одлучујућа улога предлагача Устава, претходне Владе Републике Србије која је наведену одредбу о ћирилици као једином српском службеном писму унела у предлог Устава а народ на референдуму својом вољом потврдио.

Сматрамо да наведена уставна одредба представља почетак повратка ћирилице међу Србе и тиме поновно успостављање прекинуте стожерне вертикале српског духовног, културног и историјског идентитета.

Такође сматрамо да она пружа Србији као матичној држави свеукупног српског народа могућност стварања једне духовне хоризонталне равни – „ћириличног простора“ који би се простирао и на подручја суседних држава у којима у значајном броју живе Срби. На тај начин јасно би се разграничио српски културни простор у односу на хрватски и политичком вољом великих сила новоуспостављени бошњачки.

Убрзани развој информационих технологија омогућава да се ћирилично писмо примени као српски језички стандард приликом спровођење Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Службени Гласник Републике Србије 87/2006) што би подразумевало „локализацију Виндоуса“ и других софтвера на ћирилици, стандардизовање ћириличких фонтова, стандардизовање ћирилично-енглеске тастатуре за рачунаре и друго...

С надом да ће се у Србији поштовати Устав и уставно-правни поредак очекујемо да ће се ускоро српска ћирилица потпуно примењивати у службеној и јавној употреби и да ће се у новом Правопису српског језика укинути „двоазбучје“ у српском језику наметнуто Србима после 1945. године у периоду комунистичке диктатуре.

И даље је међу српским политичарима и, нажалост, међу многим српским лингвистима, прихваћена теза о „латиници као другом српском писму“.

У српској лингвистици отворена је расправа, да ли је код нас у масовној употреби „хрватска латиница“ или „латиница као друго српско писмо“, која је сузила временски оквир посматрања на 20 век у коме су Срби подлегли заблудама југословенства и комунизма а намерно се избегава расправа о претходних девет векова писмености у Срба са ћирилицом као писмом.

Овакав методолошки поступак у расправи показује да у српској лингвистици још увек доминирају кадрови из периода комунистичке диктатуре који су били или учесници, саучесници или неми посматрачи шездесетогодишњег протеривања ћирилице и замењивања хрватском латиницом. Они немају храбрости да српској јавности саопште научну истину да су српски лингвисти, под дејством опијума југословенства и комунизма, били саучесници у по Србе погубном пристанку да у свој језик приме хрватску латиницу.

Остаје задатак новим покољењима српских лингвиста да истраже да ли је убацивање хрватске латинице у српски језик започело када су Вук Карацић и Ђура Даничић потписали Бечки књижевни договор са

Хрватима 1850. на латиници или после Новосадског књижевног договора 1954. када су комунисти у државној администрацији у Србији ћирилицу заменили латиницом.

Нисмо сигурни да смо у овом времену у целини сагледали деструктивни, могло би се рећи разарајући, утицај хрватске латинице на нашу духовност и културу.

Уколико се у веома кратком року (пре уласка у ЕУ) Срби не определиле за једноазбучје и повратак ћирилице, српски језик и писмо, а сигурни смо и укупна српска култура, склизнуће незауостављиво у провалију „полатинчења“ са последицама које сада само можемо наслућивати. У том случају Срби ван Србије ће духовно ослабити и биће подложнији асимилацији, првенствено од Хрвата али и других мањих суседних народа. „Латинчење“ би за Србе значило почетак нове културе, али и суштински, националну катастрофу.

Полазећи од напред изнетог, сваку лингвистичку расправу о српском писму треба одвојити од расправе о историји српског језика у периоду југословенства и комунистичке диктатуре. Током скоро једног века заједничког живљења Хрвата и Срба хрватски језик се веома приближио српском језичком стандарду тако да су данас разлике незнатне. Но ако се посматра историја словенских језика њихово раздвајање, на оне са „ћириличким“ и оне са „латиничким“ писмом, одвијало се на линији раздвајања православља и католичанства и раздвајања утицаја византијске, касније и руске државне политике и утицаја политика западноевропских држава. Од ових фактора зависиће и у будућности приближавање односно удаљавање српског језика од хрватског. То је најважнији разлог зашто питање српске ћирилице треба посматрати и решавати одвојено од питања стандардизације српског језика.

Полазимо од тога да склопом историјских околности расправа о српском писму у данашњем времену представља расправу о „судбини духовности и културе у Срба“ у будућим вековима првенствено из два разлога.

Први је што су Срби после хиљаду година употребе ћирилице у периоду југословенства почели употребљавати и хрватску латиницу а у периоду комунистичке диктатуре она је у Србији принудом уведена у службену и јавну употребу.

Други разлог је свеопшти процес глобализације и незауостављив процес укључења Србије у Европску унију и он потенцијално може има-

ти још већу разорну моћ на духовну снагу Српског народа од утицаја првог разлога.

У овом времену Срби ће или поклекнути и потпуно се „полатинчити“ или ће се духовно ојачати, оснажити и вратити свом историјском писму – ћирилици.

Свесни смо да се „једноазбучје у српском језику“ неће моћи остварити ако на томе не пораде државне институције и најважније научне и културне институције (САНУ, Матица српска, универзитети, факултети, разни институти...) и не израде и спроведу једну националну стратегију „враћања једноазбучја у српском језику“.

Но, удружење „Ћирилица“ има храбрости да српској јавности упути овакав један захтев за израду државне стратегије „враћања једноазбучја у српском језику“.

Одлука да се у потпуности испоштује одредба Устава Србије о службеној и јавној употреби ћирилице од судбинског значаја је за будућност духовности и културе нашег народа.

Данас, у условима примене новог Устава Србије, погрешна одлука не би се више могла исправити – ако сад не уведемо једноазбучје у правопис протоком времена створиће се пракса службено ћирилица – јавно и масовно и латиница.

Духовно биће српског народа и његов национални осећај пола века су били изложени снажним ударима југословенства и комунистичког атеизма те је наша национална снага, може се слободно рећи, на најнижем нивоу у последња три века.

Политички посматрано српски народ је разбијен у више држава, а садашњи политичари нису показали способност да јачањем културних веза јачају осећај националног заједништва преко насиљем великих сила успостављених граница. У Војводини неке политичке странке чак јавно пропагирају сепаратизам у Срба, а у Црној Гори владајућа политичка елита подстиче антисрпство и противи се јединству Српске православне цркве оспоравајући јој историјску аутентичност на тој територији.

Мислимо да члан 10, став 1. Устава пружа Србији као матичној држави свеукупног српског народа могућност стварања једне духовне хоризонталне равни – „ћириличног простора“ који би се простирао и на подручја суседних држава у којима у значајном броју живе Срби.

Овде смо дали резиме разлога за враћање једноазбучја у Правопис српског језика и у српски језик са ћирилицом као писмом у складу са

чланом 10. став 1 Устава Србије а како је било од почетка писмености у Срба па до 1945. године.

Као стручно лингвистичко образложење нашег Захтева прилажемо књигу Драгољуба Збиљића *Српски лингвистички доазбучјем зајпиру ћирилицу* издату у Новом Саду попчетком 2009. године.

У Новом Саду,
14. фебруара 2009. године

Одбор ЋИР
ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Напомена:

Предлој одлуке и праићеће образложење сачинио је Ђорђе Јањаићовић који је водио и сву даљу коресионденцију са државним орјанима и научним и културним инстипиуцијама у вези са захтевом за усклађивање правописа српској језика са чланом 10, став 1. Устава Републике Србије.

44

Нови Сад, 6. новембар 2009.

Захтев за реорјанизацију Одбора за стандардизацију српској језика и утврђивање његових циљева и Програма рада у складу с чланом 10, став 1. Устава Србије са образложењем у прилоју. Као образложење приложен је шексј Лезичко планирање после доношења новој Устава Србије 2006. (Тезе о српском језику и ћирилицу као сјојеру српске културе у 21. веку.)

Предсенику Српске академије наука и уметности (САНУ)
Председнику Матице српске, Нови Сад
Одбору за стандардизацију српског језика, Београд
Институту за српски језик САНУ, Београд
Српској књижевној задрузи, Београд
Филолошком факултету у Београду
Филозофском факултету у Новом Саду
Филозофском факултету у Нишу
Филолошком факултету у Косовској Митровици
Универзитету у Крагујевцу
Министарству за просвету, Београд
Министарству за културу, Београд

Нови Сад, 6. новембар 2009. године

**Предмет: захтев за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика
и утврђивање његових циљева и Програма рада
у складу с Чланом 10. ставом 1. Устава Србије**

У Београду је 12. децембра 1997. године, у време постојања Савезне Републике Југославије (СРЈ), на предлог председника трију академија и Матице српске основан Одбор за стандардизацију српског језика (Одбор) чији су чланови: Српска академија наука и уметности (САНУ), Црногорска академија наука и уметности (ЦАНУ) и Академија наука и уметности Републике Српске (АНУРС), Матица српска, Институт за српски језик у Београду, филолошки факултети у Београду и Приштини и филозофски факултети у Новом Саду, Никшићу, Нишу, Српском Сарајеву и Бањој Луци, као и Универзитет у Крагујевцу и Српска књижевна задруга у Београду.

Чланови су потписали Споразум о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика (Споразум) у чијем се Члану 4. каже „О свом раду и његовим резултатима Одбор обавештава надлежне државне органе (министарства СРЈ, Републике Србије, Републике Црне Горе и Републике Српске). Представници тих органа, или једнога од њих који одреди надлежна влада, могу присуствовати седницама Одбора и учествовати у његовом раду, јер језичка стандардизација није само лингвистички него је и најшири друштвени, социокултурни и цивилизацијски процес.“

За протеклих дванаест година десиле су се велике промене на територији бивше СРЈ тако да је сада Црна Гора независна а војном интервенцијом НАТО је преузео контролу над Косовом и Метохијом чиме је на дужи рок угрожен државни суверенитет Србије.

Поставља се сада питање међународно правне валианости Споразума с обзиром на то да се СРЈ распала на две државе и да је Црна Гора својим Уставом за службени прогласила црногорски језик.

Чланом 13. Устава Црне Горе утврђено је следеће:

„Службени језик у Црној Гори је црногорски језик. Ћирилично и латинично писмо су равноправни.

У службеној употреби су и српски, босански, албански и хрватски језик.“

У складу с међународним правом Срби у Црној Гори имају право на употребу свога језика и писма Ћирилице који су у употреби и у њиховој матичној држави Србији а према регулативи која се стандардизује у оквиру језика и писма свих Срба.

Државни органи Србије су по Уставу Републике Србије обавезни да траже заштиту мањинских интереса у смислу права на службену употребу језика и писма за Србе у свим другим државама где они живе, па и у Црној Гори.

У Републици Српској за српски језик употребљава се ћирилично писмо.

Амандманом LXXI на Устав Републике Српске утврђено је:

„1. Српски, хрватски и бошњачки језик, ћирилично и латинично писмо, равноправно се употребљавају у Републици Српској. Начин такве службене употребе језика и писма уређују се законом.

2. Овим амандманом замењује се став 1. члана 7. Устава.“

У Члану 10. ставу 1. Устава Србије из 2006. утврђено је: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо“.

Одбор је на својој другој седници 12. јануара 1998. године усвојио Програм рада Одбора за стандардизацију српског језика (Програм рада) у раздобљу које је пред нама.

Неке од одредби овог Програма рада супротне су Члану 10. ставу 1. Устава Србије а друге одредбе су у колизији с језичком праксом на подручју бивше СФР Југославије.

На крају тачке 5. Програма рада Одбора наводи се „Шта год мислити о хрватском и бошњачком стандардном идиому, који су у многим погледу неједнаки ентитети, ми их не можемо оспорити, а још мање «укинути», али можемо пратити њихов развој.“ што и данас стоји, али уз допуну да се појавио и трећи идиом – црногорски.

На крају тачке 6. стоји „Најкраће речено – Одбор се неће бавити никаквим укидањем, већ само сређивањем и уређивањем српскога стандардног језика са оба његова изговора (екavianца и ијеkavianца) и оба његова писма (ћирилица и латиница)“, што је супротно Члану 10. ставу 1. Устава Србије који, сасвим у складу са светском апсолутно преовлађујућом праксом, за српски језик познаје једино писмо – ћирилицу, како је било у протеклих хиљаду година писмености у Срба све до комунистичке диктатуре када је Србима као друго писмо политичком принудом натурена хрватска (у науци познатија као Гајева, данас је неоправдано и неприхватљиво у Србији у делу струке преименована у „српску“) латиница.

Цела одредба тачке 10. која гласи: „Одбор ће настојати да преко надлежних државних органа у Савезној Републици Југославији (СРЈ), односно у Републици Србији (РСБ) и Републици Црној Гори (РЦГ), као и у Републици Српској (РСп), те преко спонзора, прибавља неопходна новчана средства за рад Одбора и што боље и плодотворније објављивање његових резултата. Одбор ће такође настојати да изван његовог видног поља не остану ни језички проблеми делова нашег народа у старој и новој дијаспори“ – не примењује се јер никакве комуникације с надлежним државним органима Црне Горе по питању српског језика нема после црногорске језичке сепарације.

Службени језик и писмо су један од елемената суверенитета и интегритета сваке државе. На основу Устава Србије законодавна и извршна власт имају обавезу да штите суверенитет и интегритет државе па и у делу службене употребе српског језика и

ћириличног писма на својој територији и, с друге стране, да у међународним односима обезбеде Србима у другим државама употребу српског језика и ћириличног писма у складу с међународним правом.

Ово би био правни основ за наставак рада Одбора, с тим да Академија наука и уметности Републике Српске остаје потписник а из Црне Горе обавезно укључити неку институцију културе или удружење грађана који ће заступати Србе из ове државе.

Изостављање Академије наука и уметности Републике Српске било би супротно интересима Срба у обе државе а ми смо сигурни да је овакав међудржавни споразум могуће потписати и успешно спроводити. Оквир за укључење Срба с Косова и Метохије је државни суверенитет Србије а за укључење Срба из Црне Горе правни основ треба тражити у регулативи Европске уније о људским и мањинским правима.

Реорганизација Одбора би, с једне стране, подразумевала усклађивање програма и циљева рада Одбора с Чланом 10. ставом 1. Устава Србије а, с друге, промену састава Одбора уз принцип да се у њега не могу бирати чланови који који су у протекле две године водили и јавно пропагирани активности супротне наведеној уставној одредби.

Из наведених разлога подносимо Вам овај захтев да у складу с Вашим надлежностима и одговорностима извршите реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивања његових циљева и Програма рада у складу са Чланом 10. ставом 1. Устава Србије. Као научностручно образложење нашем захтеву прилажемо текст – „Језичко планирање после доношења новог Устава Републике Србије из 2006. (тезе о српском језику и ћирилици као стожеру српске културе у 21. веку).

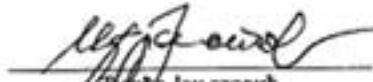
Спремни смо да своје аргументе о начину реорганизације Одбора и стратешким циљевима језичког планирања детаљније изложимо и у разговору, ако будемо позвани, или на неком тематском скупу или семинару и сучелимо их с аргументима могућих неистомишљеника.

С поштовањем.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ У ПРИЛОГУ:

Језичко планирање после доношења новог Устава Србије 2006.

(Тезе о српском језику и ћирилици као стожеру српске културе у 21. веку)

Вукобрат Јанјатовић

(председник Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице)

Драгољуб Збиљић

(председник Извршног одбора «Ћирилице»)

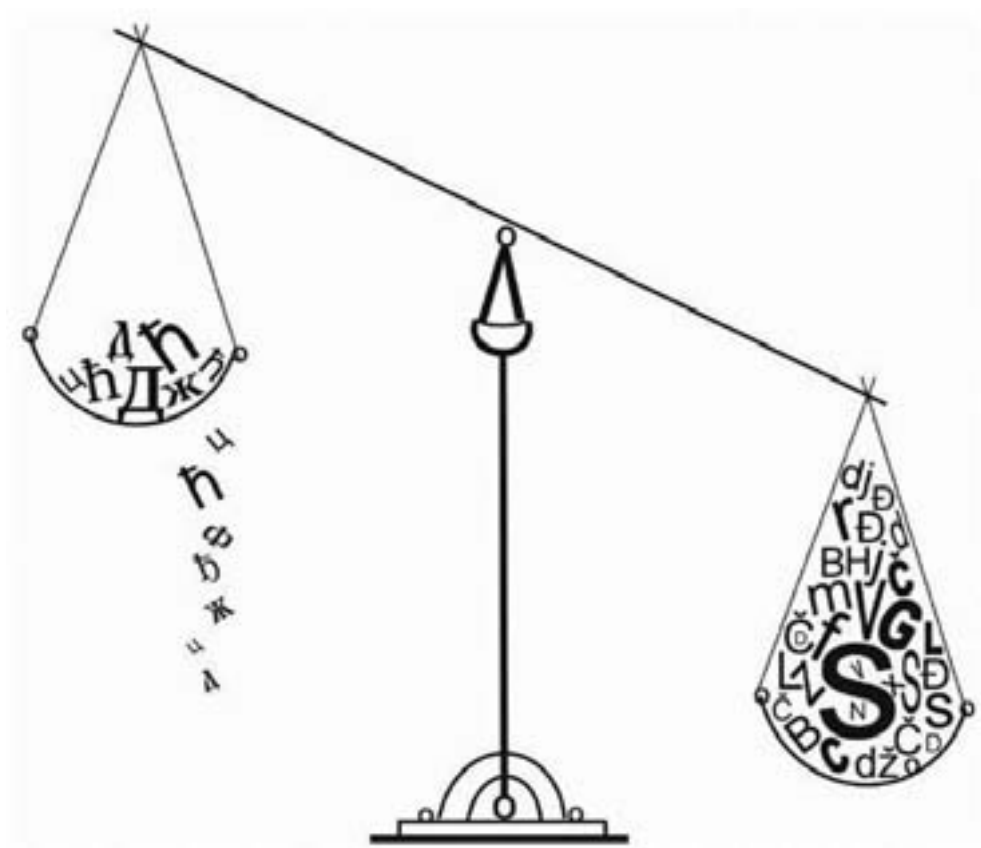
Достављено и:

Српској православној цркви

Академији наука и уметности Републике Српске

Стављањем на интернет даје се јавности на увид:

Српском народу у отаџбини, Републици Српској, Црној Гори и у расејању

Made in: ODBOR ZA STANDARDIZACIJU SRPSKOG JEZIKA

ЋИРИЛИЦА

Предсенику Српске академије наука и уметности (САНУ)

Председнику Матице српске, Нови Сад

Одбору за стандардизацију српског језика, Београд

Институту за српски језик САНУ, Београд

Српској књижевној задрузи, Београд

Филолошком факултету у Београду

Филозофском факултету у Новом Саду

Филозофском факултету у Нишу

Филолошком факултету у Косовској Митровици

Универзитету у Крагујевцу

Министарству за просвету, Београд

Министарству за културу, Београд

Нови Сад, 6. новембар 2009. године

Предмет: захтев за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивање његових циљева и Програма рада у складу с чланом 10. став 1. Устава Србије

У Београду је 12. децембра 1997. године, у време постојања Савезне Републике Југославије (СРЈ), на предлог председника трију академија и Матице српске основан Одбор за стандардизацију српског језика (Одбор) чији су чланови: Српска академија наука и уметности (САНУ), Црногорска академија наука и умјетности (ЦАНУ) и Академија наука и умјетности Републике Српске (АНУРС), Матица српска, Институт за српски језик у Београду, филолошки факултети у Београду и Приштини и филозофски факултети у Новом Саду, Никшићу, Нишу, Српском Сарајеву и Бањој Луци, као и Универзитет у Крагујевцу и Српска књижевна задруга у Београду.

Чланови су потписали Споразум о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика у чијем се члану 4. каже „О свом раду и његовим резултатима Одбор обавештава надлежне државне органе (министарства СРЈ, Републике Србије, Републике Црне Горе и Републике Српске). Представници тих органа, или једнога од њих који одреди надлежна влада, могу присуствовати седницама Одбора и учествовати у његовом раду, јер језичка стандардизација није само лингвистички него је и најшири друштвени, социокултурни и цивилизацијски процес.“

За протеклих дванаест година десиле су се велике промене на територији бивше СРЈ тако да је сада Црна Гора независна, а војном интервенцијом НАТО је преузео контролу над Косовом и Метохијом чиме је на дужи рок угрожен државни суверенитет Србије.

Поставља се сада питање међународно правне ваљаности Споразума с обзиром на то да се СРЈ распала на две државе и да је Црна Гора својим Уставом за службени прогласила црногорски језик.

Чланом 13. Устава Црне Горе утврђено је следеће:

„Службени језик у Црној Гори је црногорски језик. Ћирилично и латинично писмо су равноправни.

У службеној употреби су и српски, босански, албански и хрватски језик.“

У складу с међународним правом Срби у Црној Гори имају право на употребу свога језика и писма ћирилице који су у употреби и у њиховој матичној држави Србији, а према регулативи која се стандардизује у оквиру језика и писма свих Срба.

Државни органи Србије су по Уставу Републике Србије обавезни да траже заштиту мањинских интереса у смислу права на службену употребу језика и писма за Србе у свим другим државама где они живе, па и у Црној Гори.

У Републици Српској за српски језик употребљава се ћирилично писмо.

Амандманом LXXI на Устав Републике Српске утврђено је:

„1. Српски, хрватски и бошњачки језик, ћирилично и латинично писмо, равноправно се употребљавају у Републици Српској. Начин такве службене употребе језика и писма уређују се законом.

2. Овим амандманом замењује се став 1. члана 7. Устава.“

У члану 10. став 1. Устава Србије из 2006. утврђено је: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо“.

Одбор је на својој другој седници 12. јануара 1998. године усвојио Програм рада Одбора за стандардизацију српског језика у раздобљу које је пред нама.

Неке од одредби овог Програма рада супротне су члану 10. став 1. Устава Србије, а друге одредбе су у колизији с језичком праксом на подручју бивше СФР Југославије.

На крају тачке 5. Програма рада Одбора наводи се „Шта год мислили о хрватском и бошњачком стандардном идиому, који су у многим погледу неједнаки ентитети, ми их не можемо оспорити, а још мање

’укинути’, али можемо пратити њихов развој.“ што и данас стоји, али уз допуну да се појавио и трећи идиом – црногорски.

На крају тачке 6. стоји „Најкраће речено – Одбор се неће бавити никаквим укидањем, већ само сређивањем и уређивањем српскога стандардног језика са оба његова изговора (екавица и ијекавица) и оба његова писма (ћирилица и латиница)“, што је супротно члану 10. став 1. Устава Србије који, сасвим у складу са светском апсолутно преовлађујућом праксом, за српски језик познаје једно писмо – ћирилицу, како је било у протеклих хиљаду година писмености у Срба све до комунистичке диктатуре када је Србима као друго писмо политичком принудом натурена хрватска (у науци познатија као Гајева, данас је неоправдано и неприхватљиво у Србији у делу струке преименована у „српску“) латиница.

Цела одредба тачке 10. која гласи: „Одбор ће настојати да преко надлежних државних органа у Савезној Републици Југославији (СРЈ), односно у Републици Србији (РСБ) и Републици Црној Гори (РЦГ), као и у Републици Српској (РСп), те преко спонзора, прибавља неопходна новчана средства за рад Одбора и што боље и плодотворније обзнањивање његових резултата. Одбор ће такође настојати да изван његовог видног поља не остану ни језички проблеми делова нашег народа у старој и новој дијаспори“ – не примењује се јер никакве комуникације с надлежним државним органима Црне Горе по питању српског језика нема после црногорске језичке сепарације.

Службени језик и писмо су један од елемената суверенитета и интегритета сваке државе. На основу Устава Србије законодавна и извршна власт имају обавезу да штите суверенитет и интегритет државе па и у делу службене употребе српског језика и ћириличног писма на својој територији и, с друге стране, да у међународним односима обезбеде Србима у другим државама употребу српског језика и ћириличног писма у складу с међународним правом.

Ово би био правни основ за наставак рада Одбора, с тим да Академија наука и умјетности Републике Српске остаје потписник а из Црне Горе обавезно укључити неку институцију културе или удружење грађана који ће заступати Србе из ове државе.

Изостављање Академије наука и умјетности Републике Српске било би супротно интересима Срба у обе државе а ми смо сигурни да је овакав међудржавни споразум могуће потписати и успешно спроводити. Оквир за укључење Срба с Косова и Метохије је државни суверенитет

Србије, а за укључење Срба из Црне Горе правни основ треба тражити у регулативи Европске уније о људским и мањинским правима.

Реорганизација Одбора би, с једне стране, подразумевала усклађивање програма и циљева рада Одбора с чланом 10. став 1. Устава Србије а, с друге, промену састава Одбора уз принцип да се у њега не могу бирати чланови који су у протекле две године водили и јавно пропагирали активности супротне наведеној уставној одредби.

Из наведених разлога подносимо Вам овај захтев да у складу с Вашим надлежностима и одговорностима извршите реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивања његових циљева и Програма рада у складу са чланом 10. став 1. Устава Србије. Као научностручно образложење нашем захтеву прилажемо текст „Језичко планирање после доношења новог Устава Републике Србије из 2006. (тезе о српском језику и ћирилици као стожеру српске културе у 21. веку).

Спремни смо да своје аргументе о начину реорганизације Одбора и стратешким циљевима језичког планирања детаљније изложимо и у разговору, ако будемо позвани, или на неком тематском скупу или семинару и сучелимо их с аргументима могућих неистомишљеника.

С поштовањем.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ У ПРИЛОГУ:

Језичко планирање после доношења новог Устава Србије 2006.
(Тезе о српском језику и ћирилици као стожеру српске културе у 21. веку.)

Одбор ЋИР
ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

Достављено и:

Српској православној цркви
Академији наука и умјетности Републике Српске

Стављањем на интернет даје се на увид:

Српском народу у отаџбини, Републици Српској, Црној Гори и у расејању

ЈЕЗИЧКО ПЛАНИРАЊЕ ПОСЛЕ ДОНОШЕЊА НОВОГ УСТАВА СРБИЈЕ 2006.

– Тезе о српском језику и ћирилици као стожеру српске културе у 21. веку –

У овом тексту покушали смо – на основу државног, политичког, друштвеног и културног оквира у коме се српски народ данас налази и очекиване дугорочне перспективе нашег живљења у Европској унији – утврдити стратешке циљеве језичког планирања и државно-политичке, организационо-институционалне и лингвистичке методе за његово остварење. Уставно-правни основ за утврђивање стратешких циљева језичког планирања представља члан 10, став 1. Устава Републике Србије по коме „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо“.

I

ДРЖАВНИ, ПОЛИТИЧКИ, ДРУШТВЕНИ И КУЛТУРНИ ОКВИР У КОМЕ СЕ СРПСКИ НАРОД ДАНАС НАЛАЗИ

На почетку ове расправе или документа (узмимо га како хоћемо) осврнули бисмо се прво на државни, политички, друштвени и културни оквир у коме се српски народ данас налази. Не спорећи да су интереси великих западних сила и њихове политичке и војне акције крајем 20. века имали одлучујући утицај на разбијање бивше Југославије као државног оквира у коме је живео највећи део српског народа, можемо утврдити да тадашње српско политичко вођство није било дорасло проблемима који су се у том процесу отворили, што је додатно допринело да наши губици буду већи.

Политички наш народ је разбијен у више држава, већина живи у матичној држави Србији, а знатан број је у Босни и Херцеговини (на територији Републике Српске) и у Црној Гори. У свим другим државама може се говорити само о постојању наше дијаспоре (исељеништва) на просторима бивше Југославије у Словенији, Хрватској, Македонији, онедавно гажењем међународног права самопроглашеном Косову у коме се српском народу одузимају основна државна и људска права, и у удаљенијим државама (Аустрији, Немачкој, САД...).

Постоји бојазан да ће се убрзати процеси асимилације Срба у исељеништву у народне заједнице држава у којима живе те је на дужи рок за

очекивање да ће ове наше заједнице биолошки нестати а остаће само мали трагови нашег краткотрајног присуства у тим земљама.

У Републици Српској наш народ ће, према неким показатељима, на дуги рок бити изложен политичким притисцима европске администрације уз стално подстицање сукоба с Бошњацима и Хрватима, што ће имати за последицу постепено и тихо исељавање у Србију знатног броја њених становника.

На територији данашње Црне Горе током целог средњег века и у доба турске окупације осећај припадности српском народу је био јако изражен, народ је говорио српски а својим писмом је сматрао само ћирилицу. У доба кнежевине Црне Горе у службеној употреби је српски језик са ћирилицом као писмом.

Током 19. века Србија и Црна Гора су биле две српске државе и у обема су тежње народа ка уједињењу биле снажне.

Данас је ситуација сасвим супротна.

У Црној Гори владајућа политичка гарнитура за своју идеолошку основу има изградњу црногорског националног идентитета заснованог на антисрпству, уз сталан притисак на Српску православну цркву, што ће, с једне стране, потискивати осећај српства у народу и смањивати број оних који се национално опредељују као Срби и, с друге стране, бити потенцијално трајан извор сукоба Срба и Црногораца у тој држави.

Тешко је очекивати да ће се у Црној Гори изградити, односно обновити, друга српска држава као што је то по својој суштини била Црна Гора у доба династије Петровића. Но ако би се то десило, наша радост би била неизмерна а сигурно и васцелог српстава.

Прошле су већ две деценије од пропасти комунистичких диктатура у Источној Европи, а у Србији не постоје стабилне друштвене институције нити је изграђен демократски политички систем. Народна Скупштина ни после две године од доношења новог Устава Србије није донела законе потребне за усклађивање уставно-правног поретка а у њој су „устоличени“ посланици Српске напредне странке која није ни постојала у време избора, што је супротно основним начелима демократије. И даље су у државном и јавном сектору присутне манипулације ради остварења партијских интереса и ове институције још нису подређене искључиво остварењу интереса грађана из чијих прихода се финансирају.

Духовно српски народ је разједињен и не постоји довољна већина са чврстим и постојаним националним осећајем која би изнедрила по-

литичку елиту дораслу проблемима с којима се Србија и српски народ суочавају у овом веку.

Основни узроци данашњег правог духовног растројства народа јесу: још увек присутан утицај југословенства и комунистичке идеологије код средњих и старијих генерација, затим атеизам и код њих и код младих и све-присутни економско-материјалистички принцип који се на нивоу друштва изражава у концепту либералног капитализма чије су основе већ изграђене, а његово прихватање од појединаца доводи до саможивости и себичности уз разбијање у Срба традиционално чврстих породичних веза.

Но, најпогубнији и најразорнији утицај на национално достојанство у последњих 20-ак година има „епитет злочиначког и геноцидног народа“ – натурен српском народу перфидном политиком најјачих западних земаља после рушења Берлинског зида 1989. и током распада СФРЈ. На жалост, ова идеја је прихваћена и подржана и у једном делу политичке и интелектуалне елите у самој Србији, у култури и медијима.

Биолошки српски народ не остварује ни своју просту репродукцију и на неким рубним подручјима у Србији (делови Баната, источна и јужна Србија) већ је потврђено његово видно нестајање, а празна и ненасељена места сигурно ће у наредном времену населити неки други суседни народи. На другој страни, изван матичне државе Србије подручја која насељавају Срби у Републици Српској и Црној Гори ретко су насељена и изложена сталном притиску насељавања од стране других народа.

Економски српски народ је упропашћен, и то како на нивоу државе, тако и посматрано на нивоу појединаца.

Србија је економски уназађена у периоду транзиције из социјалистичког друштва у капиталистичко (из друштвеног власништва у приватно) и потпуно под утицајем страног капитала, с разрушеном структуром економије без развијених основних привредних грана (индустрија, пољопривреда), уз несразмерно учешће трговине и финансијског сектора. Овакво стање није одрживо на дуги рок и обим економије ће се на средњи рок прилагодити реалном сектору, али на нижем нивоу. Новобогаташи, тзв. „тајкуни“, успели су да у највећем делу легализују своје у транзицији стечено богатство и сада, може се слободно потврдити, имају одлучујући утицај у свим економско-финансијским структурама и у суштини једини су саговорник страном капиталу. Србија је ушла у фазу у којој формални у јавности приказиван политички утицај имају политичке партије, а стварно одлучујући политички фактор постали су домаћи богаташи. Постоји

опасност да за будућност Србије буде кључан њихов политички договор са западноевропским и америчким политичарима и страним капиталом, а знамо да они немају никакву државничку, политичку или националну одговорност, већ само неограничену дрскост, безобзирност и незаситу жељу за увећањем својих „на српској муци и крви“ насталих богатстава.

Посматрано на нивоу појединаца, највећи део становништва Србије на крају периода транзиције припада најнижем социјалном слоју који не успева да задовољава ни основне животне потребе без јасне перспективе за скорији напредак, а само веома мали број чине економски ботати појединци. Средњи слој готово и не постоји. Оваква социјална структура друштва, која прати лошу структуру економије са slabим развојним перспективама у ближој будућности, биће сталан извор социјалних притисака, а могуће је и озбиљнијих социјалних потреса.

Наша је процена да ће Срби ван Србије који живе у другим државама – што због слабог националног осећаја, што због политике тих држава – на дуги рок бити изложени процесу асимилације у друге народе. Поред тога код њих је тежња за пресељење у Србију веома изражена и процеси имиграције у матичну државу биће дугорочни.

Како зауставити ове негативне токове једно је од најтежих питања која се постављају пред политичку и интелектуалну елиту Србије као „матице“ свих Срба? Може се рећи да је политичка елита у Србији одредила однос према Републици Српској као према другој држави српског народа, али има недефинисан однос према српском питању у независној Црној Гори и слаб, често и никакав, наступ у одбрани интереса српског народа у државама насталим од бивших југословенских република. Ни интелектуална елита, уопштено говорећи, изузимајући појединце и неке институције које немају значајну моћ утицаја, не предузима никакве активности које би могле зауставити наведене негативне тенденције. У овом времену једина институција која чврсто, непоколебљиво и трајно стоји на бранику српских националних интереса јесте Српска православна црква. Нажалост, као да су отуда и тако чести данашњи удари на њу у самој Србији и изван ње.

Биолошки, економски, политички и духовни опоровак српског народа, и уз претпоставку да га почну водити активне и одговорне политичке и интелектуалне елите, не може се очекивати у кратком року, а питање је да ли је могућ и у наредних неколико деценија. А за почетак активности тада би могло бити и касно.

II

ДУГОРОЧНЕ ПЕРСПЕКТИВЕ НАШЕГ ЖИВЉЕЊА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

(Европска унија као наше окружење и као „мегадржава“)

Процеси глобализације, а нарочито њихово убрзање после пада Берлинског зида 1989. године, одредили су Европску унију као међународни правно-политички оквир у коме ће Срби живети у наредном веку, а могуће је и дугом, вишевековном периоду. Србија ће се сигурно у наредних десетак година друштвено-економски, правно, научно, културно укључити у Европску унију.

У перспективи организација Европске уније ићи ће ка јачању суверенитета централних институција и слабљењу суверенитета националних држава чланица (захтеви за сарадњом регија из различитих држава, сарадња програмски сродних партија). У централним институцијама ЕУ доминираће представници неколико великих народа (Немачка, Француска, Италија, Енглеска) а мањи народи ће бити изложени сталним притисцима и отвориће се простори за њихову асимилацију од моћнијих.

Званично, ЕУ биће устројена на принципу националне, верске и културне разноликости, али ће она ипак бити доминантно католичка с израженим утицајем Ватикана на њену свеукупну политику и неизбежно супротстављена православној Русији и исламском свету преко граница с Турском. И у Европи организованој на овакав нови начин Србија ће и даље бити у граничном појасу великих култура: на истоку према исламском свету, а на западу и северу према католичким земљама.

Изградња јединственог европског тржишта појачаће притиске да се сви национални и локални интереси, укључујући националне културе, подреде том јединственом економском систему. Већ сада међународне корпорације не поштују национални суверенитет и у стању су да остварују своје интересе и противно жељама појединих мањих држава.

И поред постојања наведених притисака, мислимо да европске демократске традиције пружају сваком народу чија држава улази у Европску унију могућност да сачува свој национални и културни идентитет, а да ли ће српски народ у томе успети, зависиће највише од напора који у то уложи и од политичке и интелектуалне елите чијем се вођству препусти.

Да бисмо у будућности опстали и трајали као народ у оваквом политичком, друштвеном и културном оквиру каква ће бити Европска унија, морамо имати јасне националне циљеве у свим областима нашег бити-

сања и чврсто и упорно истрајавати на остварењу својих економских интереса.

На државно-политичком нивоу циљ би морао бити потпуна идејна усаглашеност да у будућности све државне акције морају бити руковођене начелом да је „Србија матична држава свих Срба“ и тај принцип мора да прожима све духовне, културне, економске и политичке пројекте који се финансирају из буџета. Србија и њени државници дужни су да такву улогу што пре преузму и да за остварење овог циља снесу историјску одговорност. Ово је основ поновног успостављања „националног достојанства“, поштовања сопствене државе од већине српског народа и буђење оптимизма код народа захваћеног апатијом и сиромаштвом.

Мора се направити реална процена о перспективама српског народа у суседним државама (Босни и Херцеговини и Црној Гори), везе овог дела српског народа преко регионалних пројеката морају се стално учвршћивати, а ови пројекти финансијски помагати. Циљ мора бити потпуно национално јединство (духовно, културно, економско) са Србијом као матицом уз поштовање регулативе ЕУ која се односи на успостављање оваквих веза. По нашем мишљењу, у будућности оваквим активностима Срба у прилог иду акције Немачке државе које она већ више деценија вешто и истрајно спроводи у оним државама где у знатном броју живе Немци. Немачка је из разлога учвршћења веза са својим сународницима у другим државама успела да у ЕУ законодавство и регулативу угради „принцип регионалног повезивања“ народа и то користи као „алат“ за пружање подршке немачком народу у другим државама¹. Али и Србија мора наступати са истим правним и социокултурним аргументима и исто тако бити истрајна као Немачка и отуда је корисно српску јавност упознати с оваквом праксом.

Исељенике у друге државе где се процењује да ће у средњем или дугом року бити асимиловани (Словенија, Хрватска, Македонија, Аустрија, Немачка, САД), нарочито млађу и средњу генерацију, треба на разне начине подстицати на повратак у Србију, односно Републику Српску и Црну Гору. За њихов повратак морају се редовно у буџету издвајати финансијска средства јер би њихов повратак у већем броју оснажио већ веома ослабљено биолошко биће српског народа.

Српски национални идентитет одређен је првенствено с неколико тачака-ослонаца: православљем с нашом особеношћу прослављања

---

¹ Види Милорад Екмечић: „Региони – европски кошмар“, *Вечерње новости*, 25. 10. 2009.

крсног имена, културно историјским наслеђем, српским језиком и ћирилицом као писмом. У последњих 50-так година под притиском комунистичке идеологије и западног мондијализма све наведене тачке ослонаца су готово потпуно урушене.

На духовном плану треба наставити подршку Српској православној цркви и истицати патријархалну српску здраву породицу као основ савремене породице. Оба ова елемента чврсто уградити у систем васпитања, образовања и школства све до академских студија.

Српској ћирилици се мора успоставити, у складу с праксом у целом напредном свету, природна улога јединог државног писма, баш како је и усвојено на референдуму у новом Уставу Србије.

Истицањем моралних вредности и принципа организације и рада као часних основа богаћења мора се што пре неутралисати деструктивно дејство транзиције на моралне вредности.

У медијима и култури упорно спроводити потпуно елиминисање трагова злосрећног југословенства и погубног комунизма.

Инсистирати на што чвршћим културним, економским и политичким везама с Републиком Српском и на међународном плану стати у одбрану њене државности, а не остављати је, под изговором немешања у унутрашња питања других држава, саму пред притисцима Бошњака (често подржаних од Хрвата) и западних сила чији је циљ њено растакање.

Спречити даље ширење сепаратистичких идеја међу Србима у АП Војводини јавним истицањем погубних последица „одвајања покрајинске администрације од Београда“ и упозорењем да се то врло лако може завршити исто као у случају „административних граница између република“ у бившој СФРЈ – разбијањем државе.

Циљ мора бити стварање друштвене климе у којој ће сваки Србин бити поносан на своју државу, као што је Немац, Мађар или Грк поносан на своју, а политичари на власти одговорни за савремену организацију државе, демократско уређење и економски опоравак.

Пошто биолошки српски народ не остварује ни своју просту репродукцију треба надлежну државну институцију обавезати да у најкраћем року изради стратегију биолошког опоравка народа и она мора бити максимално финансијски подржана од свих будућих влада. Неуспех овог пројекта на дуги рок може угрозити и сам опстанак српског народа иако то данас несавесним и неодговорним појединцима може звучати бесмислено.

На економском плану опоравак се, нажалост, неће остварити у скорој време без обзира на велику понуду „савремених модела развоја“ израђених према начелу „стручност изнад политике“ уколико се у кратком року не успостави принцип стварне одговорности Републичке владе за реализацију програма предочених јавности. Уколико јавност не буде истрајавала на захтеву за смену неуспешне владе, и даље ће економске активности Републичке владе бити подређене интересима домаћих богаташа и страног капитала, а не опоравку народне економије.

Решавање проблема сиромаштва великог броја људи и развој неразвијених подручја биће најбољи показатељи мере успешности будућих влада и одлучујуће ће утицати на положај и стабилност наше економије као дела ЕУ-економије.

III

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ ЈЕЗИЧКОГ ПЛАНИРАЊА И ДРЖАВНО-ПОЛИТИЧКЕ МЕТОДЕ ЊЕГОВОГ СПРОВОЂЕЊА

Државни, политички, друштвени и културни оквир у коме се српски народ данас налази, а који смо описали и који се у ближој перспективи неће битније променити, као и уређење и амбијент Европске уније представљају, дугорочно посматрано, најзначајније факторе који ће утицати на српски језик и његов однос према суседним језицима. Имајући то у виду, тешко је проценити могућности утицаја једног квалитетног језичког планирања и сталне организоване акције на остварењу усвојених циљева на будући развој српског језика и ареал његовог простирања. Но, то никако није разлог да се такве активности истрајно не спроводе.

Сви пројекти у науци, култури и образовању који се финансирају из буџета, било да се оставрују у матичној држави или у некој од регија суседних држава где Срби живе, морају уважавати начело да је „Србија матична држава свих Срба“. Разуме се, уз поштовање регулативе ЕУ.

Овај принцип да је „Србија матична држава свих Срба“ мора бити и окосница језичког планирања било да га спроводи држава или институције у области науке и културе, а оно мора покривати сва подручја где наш народ живи.

Уставно-правни основ за утврђивање стратешких циљева језичког планирања представља члан 10, став 1. Устава Републике Србије по коме „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилич-

ко писмо“. Ово је други принцип који морају испоштовати политички представници српског народа у Србији без обзира на партијску припадност и све институције српске културе и појединци који у њима руководе и представљају их.

Један од стратешких циљева језичког планирања заснованог на ова два принципа мора бити постављање српског језика и ћириличног писма за стожер српске културе у 21. веку чиме би била изграђена непробојна брана свим покушајима „латиничења“ Срба и увлачења у процес унијаћења и чиме би се спречило претакање нашег народа у друге народе.

Другачије речено, стратешки циљ јесте „ослобођење“ ћирилице од окупације хрватске латинице, односно увођење ћирилице у масовну примену у Срба, чиме би се поновно успоставила прекинута стожерна вертикала српског духовног, културног и историјског идентитета.

Уједно, на тај би се начин Србији као матичној држави свеукупног српског народа пружила могућност стварања једне духовне хоризонталне равни – „ћириличног простора“ који би се простирао и на подручја суседних држава у којима у знатном броју живе Срби. На тај начин јасно би се разграничио српски културни простор у односу на хрватски и политичком вољом великих сила новоуспостављени бошњачки а ојачао осећај српства у Црној Гори.

Ово би био први стратешки циљ језичког планирања.

Шта се то значајно у вези са српским језиком и писмом десило проглашењем новог Устава Србије 8. новембра 2006. године?

У српском језику успостављено је једноазбучје с ћирилицом као писмом, како је било у претходних хиљаду година писмености у Срба све до 1954. После више од пола века протеривања и потискивања у периоду комунистичке диктатуре ћирилица је поново једино српско писмо, како се то питање решава у свим престижним језицима и народима.

У Уставу Републике Србије поглавље „Језик и писмо“ има само један члан (Члан 10) са два става.

Чланом 10. став 1. који гласи „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.“ регулисана је службена употреба језика и писма у Србији као држави и уједно је регулисана службена употреба језика и писма српског народа као државотворног (Преамбула Устава Републике Србије и његов члан 1). Овај став има двоструку уставноправну улогу: у једној је регулисано питање службене употребе језика и писма државе Србије, а у другој питање језика и

писма српског народа. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, и то у обе уставноправне улоге. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише. Овај Став је императиван, могућа је његова директна примена у правној пракси и за српски језик је, попут свих престижних језика у свету, везано и именовано једно писмо – ћирилично.

Чланом 10. став 2. који гласи „Службена употреба других језика и писама уређује се законом, на основу Устава.“ регулисана су права припадника националних мањина на службену употребу њихових језика и њихових писама. Овим ставом регулисана је службена употреба других језика и писама осим српског језика и писма. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише за све националне мањине које живе у Србији. Овај Став није императиван, није могућа његова директна примена у правној пракси, већ само преко законске регулативе (питање права националних мањина на службену употребу свог језика и свог писма и није предмет ове расправе).

Да је уставотворац у члану 10. став 1. Устава Републике Србије изричито и као једно писмо српског језика одредио ћирилично писмо, види се из поређења члана 8. став 1. Устава Републике Србије из 1990. који гласи „У Републици Србији у службеној употреби је српскохрватски језик и ћирилично писмо, а латиничко писмо је у службеној употреби на начин утврђен законом“ који је познавао за један језик тада „српскохрватски“ два писма (ћирилично и латиничко) са чланом 10. став 1. важећег Устава Републике Србије који познаје за један језик једно писмо (српски језик и само ћирилично писмо). На тај начин Устав Србије усагласио је решење питања писма с праксом целе европске породице народа и свега престижног света.

С научног и лингвистичког аспекта нови Устав Србије је правно утврдио неопходан „развод српскохрватског језичког брака“ између Срба и Хрвата, односно напуштен је двоазбучни српскохрватски и замењен једноазбучним српским језиком. У Уставу Србије се језик српског народа поново именује као српски, како га је обичан народ све време и називао, а Хрватима је враћена латиница коју су они унели у „српскохрватски језички брак“ који је отишао у историју заједно с комунизмом (заједно су живели и заједно отишли у историју). Сви правописи и правописни приручници који прописују двоазбучје у српском језику противуставни су и морали су бити усклађени с Уставом Републике Србије до 31. 12. 2008. године (рок прописан Уставним законом за спровођење Устава Републике Србије).

Хрвати су овај „развод српскохрватског језичког брака“ самовољно озваничили још у свом првом посткомунистичком Уставу из 1990. Они из државног буџета финансирају нормирање хрватског стандардног језика и јасно су одредили стратешке циљеве језичког планирања. Одлуком „*ministra znanosti, obrazovanja i športa*“ основали су „*Vijeće za normu hrvatskoga standardnog jezika*“ које је између осталог задужено и да води „*skrb o mjestu i ulozi hrvatskoga standardnog jezika s obzirom na proces integracije Republike Hrvatske u Europsku uniju*“.

А у Србији у научним институцијама и филолошким факултетима још се брани давно мртав концепт „српскохрватског језика“ кроз покушаје наставка рада на пропалом пројекту израде речника српскохрватског језика (Одељење језика и књижевности САНУ) и покушаје задржавања у правопису двоазбучја и латинице (Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике при Одбору), и обоје, супротно највишем правном акту државе – Уставу Републике Србије. Наставак финансирања ових пројеката је после доношења новог Устава по својој суштини ненаменско трошење буџетских средстава јер је немогуће усвајање буџета за намене супротне Уставу. Наставак оваквих пројеката је могућ с аспекта историје језика и писама само у сарадњи са Хрватима, ако су они заинтересовани за српскохрватски језик и очување њихове латинице у Србији, и то само по принципу заједничког финансирања.

Ови покушаји показују колико су само у Србији још увек јаки утицаји југословенства и комунизма, с једне стране, и колико је озбиљно нарушен наш национални, културни и језички идентитет с друге.

У ближој а, вероватно, и даљој будућности развој српског језика ићи ће истим током као и до сада, али се наша култура у погледу писма које се користи удаљила са свог хиљадугодишњег правца, односно ћирилицу је заменила хрватском латиницом с тенденцијом потпуног потискивања српског миленијумског писма. Члан 10, став 1. Устава Републике Србије је најчвршћа брана која је зауставила ове наопаке и недопустиве процесе, а обавеза је ове генерације да учини све могуће напоре како би се у српску културу вратила ћирилица, и то у масовну употребу у народу. Аргумент да би ово било „насиље над идентитетом 90 одсто грађана Србије“² најобичнија је неокомунистичка замена тезе јер је насиље над идентитетом српског народа извршено кад је комунистичком принудом ћирилица избацивана, а латиница пропагирана, а храбрих који би то за-

---

² Владимир Павловић, *Политика* од 15. септембра 2009, у рубрици „Међу нама“.

уоставили тада очигледно није било у довољном броју јер је већина њих протерана из земље или су морали побећи да не би били убијени.

Српска култура припада оном ареалу где су Грчка, Бугарска, Украјина и Русија, односно културама православља и ћириличких писама а насиље над идентитетом је, у ствари, сваки покушај да се Срби из овог културног корпуса истргну.

Чињеница да и две године после доношења новог Устава Србије нема јавног и бројног ангажовања истакнутих српских лингвиста за враћање једноазбучју, већ има прилично бројног опирања овом процесу које иде преко захтева за измену ове уставне одредбе чак до отворене најаве кршења Устава, изгледа разоткрива разочарање једног прилично великог броја наших лингвиста што нисмо наставили у правцу који је у 14. веку у Пољској завршио преласком на латиницу.

Но изгледа да смо овог пута донели праву одлуку уз по Србе срећан склоп унутрашњих политичких околности у времену доношења новог Устава Србије.

По нашем мишљењу, истрајан рад на стандардизацији српског језика, са оба његова изговора (екавским и ијекавским) и ћирилицом као писмом на једном широко распрострањеном штокавском говорном подручју сигурно би светској научној јавности стално указивао на чињенице да су „бошњачки“ и „црногорски“, језици уведени политичким актима, а да је хрватски у суштини присвојени новоштокавски дијалект српског језика ијекавског изговора. Штокавски говор би се трајно одредио као говор српског народа.

Ово би, по нашем мишљењу, био други стратешки циљ језичког планирања.

Службена употреба ћирилице као писма српског језика у администрацији Европске уније као заједнице народа и култура обезбедила би Србима и Србији препознатљивост нашег језика и културе као стожера очувања националног идентитета у будућности, што је трећи и обједињујући стратешки циљ језичког планирања.

У свакој историји, па и у историји језика, после неког временског протока увек се разоткрива суштина дешавања и праве намере свих учесника у неким дешавањима, тако да ће будуће генерације историчара српског језика и писма вероватно о данашњим дешавањима много боље судити.

Правна последица овог догађаја (проглашења новог Устава Србије) јесте да су српски језик и ћирилично писмо у службеној и јавној употреби на њеној територији, да је обавезна њихова употреба у наведеним

областима уз подразумевајуће право националних мањина на употребу својих језика и писама у складу са законом (прихваћена међународна обавеза) и изузимање из приватне области појединаца (обезбеђење основних људских права и слобода).

IV

ОБАВЕЗНОСТ И ПОДРУЧЈА ПРИМЕНЕ ЧЛАНА 10. СТАВА 1. УСТАВА СРБИЈЕ О СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ЋИРИЛИЧКОГ ПИСМА

Примена Устава у свакој земљи је обавезна и начелно утврђена у том правном акту. С друге стране, примена устава у правној пракси мера је демократије у одређеној земљи и мера квалитета и стабилности правног поретка те земље.

Подручје примене неке уставне одредбе одређено је самом том одредбом, осталим одредбама устава, законском регулативом, уставно-правном праксом одређене земље и упоредним правом.

Ови општи принципи уставног права важе и за примену члана 10. став 1. Устава Србије о службеној употреби српског језика и ћириличног писма.

Примена члана 10. став 1. Устава Србије значи да српски језик и ћирилично писмо морају у свом раду да користе сви државни органи, органи аутономних покрајина, градова и општина; установе, предузећа и друге организације кад врше јавна овлашћења; јавна предузећа и јавне службе; предузећа, друге организација и предузетници када обављају делатности од јавног и општег интереса; установе предшколског, основног, средњег и високог образовања као и друге образовне организације; телевизије и јавна гласила (штампана и електронска) која су у већинском власништву или под контролом државе, као и све научне, научноистраживачке и културне институције које су у већинском власништву или под контролом државе и то су подручја примене.

Под употребом писма службеног језика подразумева се употреба писма у руком писаним документима, штампаним и куцаним документима (папирним документима) и електронским документима као и употреба писма у сајбер простору.

Подручја примене службеног језика и писма се у упоредном праву и код нас детаљније регулишу законом.

Корисно би било при доношењу закона и детаљном регулисању подручја службене примене српског језика и ћириличног писма консул-

товати законску регулативу и правну праксу православних земаља Русије, Грчке, Бугарске...

Примена члана 10. став 1. Устава Србије значи напуштање српскохрватског језика и двоазбучности (примена ћирилице и латинице) а како је било у периоду од 1974. до 2006. године.

Тумачење да се двоазбучност напушта само у службеној и јавној употреби, а не и у језичкој пракси је „правни изум“ наших лингвиста јер несагласност између службене и јавне употребе и језичке праксе не постоји ни у једној јединој европској или престижној светској земљи.

У свим европским земљама у установама предшколског, основног, средњег и високог образовања, као и у институцијама науке и културе примењује се службени језик и писмо уз право етничких заједница (националних мањина) на употребу свог језика и писма у складу с међународним актима којима је то регулисано.

Српскохрватски језик са два писма је после 2006. године само једна од тема у историји језика, а свака његова службена и јавна употреба, као и убацивање двоазбучја у правопис српског језика и употреба хрватске латинице као некаквог назовиписма српског језика противуставне су радње које подлежу санкцијама предвиђеним у нашем правном систему за такве радње, с напоменом да се овде не разматра језик и писмо у приватној сфери појединаца и права националних мањина на употребу својих језика и писама.

Сасвим је сигурно да уставноправни систем одговорности за кршење Устава Србије не изузима српске лингвисте без обзира на то да ли су они са „научним заслугама“ или су само „запослени у научним институцијама“.

Одговорност државних чиновника за кршење Устава и закона у демократским системима, поред законом предвиђених санкција, подразумева и губитак посла у државним органима, организацијама или установама где је држава власник.

Хрватска латиница је и правно гледано и с лингвистичког аспекта писмо Хрвата као националне мањине, што је наша држава обавезна да им обезбеди, а Хрватска има право да то тражи у складу с начелом реципроцитета. Колико ће Срба и даље употребљавати хрватску латиницу у приватном животу је ствар сваког од њих појединачно и то је питање ван службене и јавне употребе.

Прошло је већ више од две године од доношења новог Устава Србије, а уставна одредба о службеној употреби српског језика и ћирилице

масовно се крши, закон којим се ова одредба детаљније разрађује није донет, владајућа политичка већина у Скупштини АП Војводине упутила је Скупштини Србије Предлог статута АПВ у коме се предлаже сепарација у државној администрацији кроз употребу неуставног „латиничног писма српског језика“ у предложеном члану 26. Статута и тиме се у Војводини озваничава и наставља недопустива окупација српског језика латиничким хрватским писмом из времена комунистичке аутономије, у многим медијима се спроводи пропаганда против ћирилице и извршна власт у АПВ, у ствари, и без одобрења Скупштине Србије, наставља да чини насиље над Србима и српским језиком.

Колики је значај писма у нашем језику види се по томе што су сепаратисти у Војводини проценили да ће сепарацијом по питању писма одвојити културу српског народа северно од Дунава с дугорочном намером прикључења некој новој Средњој Европи³ и такву одредбу унели у Предлог статута АПВ. Њихов аргумент је исти као и аргумент „великих српских лингвиста“ да и у српском, као и у српскохрватском језику, постоји двоазбучност јер то показује језичка пракса.

Истина је другачија – Уставом Србије из 2006. у наш језик је враћено преткомунистичко практично и са светском престижном праксом усклађено једноазбучје, а то што Срби масовно користе хрватску латиницу и то што многи српски лингвисти још „српскохрватски“ говоре и пишу питање је нашег националног достојанства, а искрено речено и личног достојанства и нехајности сваког оног Србина који тако поступа.

Питање примене уставне одредбе о ћирилици као једином српском писму јесте питање од највећег националног значаја, по нашем мишљењу – ништа мање важно од неизоставног очувања Косова и Метохије у саставу Србије, или од опстанка Републике Српске и опстанка српства у Црној Гори.

Извршавање ове уставне обавезе од стране државника и лингвиста и одвијање процеса повратака Срба употреби ћирилице биће најбољи показатељи брисања последица по нашу духовност погубне комунистичке идеје која је пет деценија просто харала Србијом. Уједно, то ће на најважнијем примеру показати и колико је политичка и интелектуална елита дорасла проблемима које је ово време Србима донело, колика је наша национална снага и шта ћемо ми то оставити у наслеђе потомцима – које територије и какву културу.

---

³ Види Милорад Екмечић: „Региони – европски кошмар“, *Вечерње новости*, 25. 10. 2009.

V

ЈЕДАН НЕУСПЕО ПОКУШАЈ ЈЕЗИЧКОГ ПЛАНИРАЊА
У ВРЕМЕ РАСПАДА ЈЕЗИЧКОГ ЗАЈЕДНИШТВА С ХРВАТИМА

Као што се српско политичко вођство није снашло у периоду распада бивше Југославије јер није разумело последице тог чина и није предвидело будућа политичка догађања, исто тако ни српски лингвисти нису 1992. схватили утицај тих догађаја на српски духовни простор и нашу културу и при језичком разлазу с Хрватима предузимали су акције без утврђивања стратешких дугорочних циљева језичке политике те се само после десетак година показало да су учињени огромни пропусти и изгубљено драгоцено време.

Тек пет година после распада Југославије у Београду је, 12. децембра 1997. године, на предлог председника трију академија и Матице српске, основан Одбор за стандардизацију српског језика чији су чланови: Српска академија наука и уметности (САНУ), Црногорска академија наука и умјетности (ЦАНУ) и Академија наука и умјетности Републике Српске (АНУРС), Матица српска, Институт за српски језик у Београду, филолошки факултети у Београду и Приштини и филозофски факултети у Новом Саду, Никшићу, Нишу, Српском Сарајеву и Бањој Луци, као и Универзитет у Крагујевцу и Српска књижевна задруга у Београду. Сматрало се да је то најбољи институционални оквир за одговор на потребе за обједињавањем стручњака за српски језик и институција које се научно баве српским језиком на целокупном његовом говорном простору и потребе за језичким планирањем које би водило одговарајућој језичкој политици и пракси изазваној политичким променама у држави и међународном окружењу.

У Споразуму о оснивању Одбора утврђени су следећи његови циљеви

- обједињавање људи од науке и струке као и њихових институција на целокупном говорном простору српског језика како би програми истраживања стандарднојезичке и комуникацијске проблематике били што плодотворнији;
- систематско нормирање српског језика, с екавским и ијекавским изговором, свеобухватно и у појединостима, и израда одговарајућих докумената и приручника, као и доношење аката који би обезбеђивали проходност меродавних иновација у нормативистици и језичкој пракси;
- доприношење међународној сарадњи домаћих институција и стручних појединаца са странама и уклапању српског језика и

србистике у међународне пројекте и стандарде, термилошке, комуникацијске и информатичке, а, када је неопходно, и оглашавање у међународним форумима, агенцијама и институцијама;

- унапређивање сарадње с државним органима како би србистика, и материјално, и кадровски, и програмски, могла јачати и оспособљавати се за адекватно реаговање на нове изазове, процесе и програме који се, и зависно од технолошких (р)еволуција и независно од њих, намећу или се могу наметати на домаћој и међународној сцени.

Организација Одбора није била чврста – није имао статус правног лица, стручно-административне послове за Одбор обавља Институт за српски језик у Београду који сноси и највећи део трошкова, а рад се одвија преко пленума и комисија. Одбор доноси одлуке, ставове, мишљења, препоруке, саопштења, реаговања и исправке с намером да утиче на побољшање јавне речи у свим регистрима и подрегистрима (стиловима и подстиловима) стандардног језика.

Споразумом је предвиђено да о свом раду и његовим резултатима Одбор обавештава надлежне државне органе (министарства СРЈ, Републике Србије, Републике Црне Горе и Републике Српске). Представници тих органа, или једнога од њих који одреди надлежна влада, могу присуствовати седницама Одбора и учествовати у његовом раду, јер језичка стандардизација није само лингвистички него је и најшири друштвени, социокултурни и цивилизацијски процес.

На другој седници Одбора, 12. јануара 1998. године усвојен је Програм рада Одбора у коме је предвиђено да се:

- прати и подстиче рад комисија и успостављање чвршћих програмских и радних веза с оснивачима;
- прати и подстиче рад на хитном остваривању библиографских пројеката, укључујући и онај свеобухватни (компјутерски);
- прати и подстиче рад на већ прихваћеним капиталним пројектима (две синтаксе, творба речи, фонологија, једнотомни речник, обратни речник, двојезични речници, заокруживање правописног комплекса);
- настоји наћи радно језгро и за непокривене капиталне пројекте (морфологија, акценатски речник и др.);
- очекује да се сваки члан бар једном годишње огласи у двама часописима који се баве (и) нормативистиком (*Наш језик* и *Језик данас*);

- од својих чланова који раде у настави Одбор очекује да мотивишу студенте за проучавање нормативних питања и њихово укључивање у нормативистички рад како би се подигао стандардолошки и језикословни подмладак са намером оспособљавања за одговоре на стандардолошке изазове. У те изазове спада и продор најмоћнијег светског језика (*lingua franca*), енглеског, у све поре планетарног па и нашег живота на говорном простору српског језика. Тај нас изазов обавезује и на што боље познавање тог језика, али и на заштиту српског језика;
- од својих чланова и чланова комисија очекује се да допринесу неопходном терминолошком разграничењу (језички стандард/ стандардни језик : језик књижевности/књижевни језик : супстандардни језички израз[и] : дијалекти);
- неће се бавити никаквим укидањем, већ само сређивањем и уређивањем српскога стандардног језика са оба његова изговора (екавица и ијекавица) и оба његова писма (ћирилица и латиница);
- очекује од својих чланова и чланова комисија да у својим установама и изван њих доприносе атмосфери сарадње, разумевања, толеранције и саборности, без обзира на атмосферу на друштвеном макроплану и у друштвеним микројединицама. Одбор не може битно утицати на развој друштвених прилика, често обележених острашћеношћу и несаборношћу наших људи, али понешто може и мора утицати, и то у правцу који призива слогу, а не потпирује сукобе. Стварање боље атмосфере само је по себи програмски задатак првог реда;
- настојаће се да изван видног поља Одбора не остану ни језички проблеми делова нашег народа у старој и новој дијаспори.

Одбор је са својим радом упознавао јавност, а осам година од оснивања објављују се све дотадашње одлуке Одбора уз још неколико радова наших познатих лингвиста и том приликом приређивачи изражавају очекивања да ће то „допринети подизању и унапређивању не баш завидног нивоа наше језичке културе“ и очекивања „од свих чланова Одбора и његових комисија, као и сваког другог добронамерног појединца, да се заложе за што успешнији рад Одбора и убудуће како би се могло спроводити организовано *језичко планирање и остваривање адекватна језичка политика у пракси*“.⁴

---

⁴ Бранислав Брборић, Јован Вуксановић, Радојко Гачевић: *Српски језик у нормативном огледалу*, Београд, 2006, Напомене приређивача, стр. 13.

Прошло је ево већ више од 10 година од оснивања Одбора, а стање српског језика и писма на почетку 21. века приказано у раду Предрага Пипера⁵, са којим приказом се потпуно слажемо, тако је лоше да се поставља питање какво смо то „језичко планирање“ имали, односно да ли смо га уопште имали, а „језичку политику у пракси“ сигурно нисмо ни имали што само стање језика и писма показује. Смањена је територија на којој се српски језик говори и смањен је број говорних представника српског језика, појавили су се „бошњачки“ и „црногорски језик“ који су лингвистички посматрано огранци српског језика а политичком вољом се именују као посебни језици, у Хрватској и Босни и Херцеговини и Црној Гори постоје стални притисци ка потискивању српског језика и српске ћирилице чиме се део нашег народа асимилује у друге народе, лингвисти српског говорног подручја су нејединствени а потребна нам је слога већа него икад.

Овако лоше стање српског језика и писма на почетку 21. века показује да рад Одбора није дао очекиване резултате, а, по нашем мишљењу, у није их ни могао дати јер су његов Програм рада и циљеви у суштини остали на позицијама српскохрватског језика и двоазбучја. Одбор се није вратио хиљадугодишњој вертикали у српском језику и његова „стандардизација“ је наставак оне из претходних деценија, односно стандардизација српскохрватског језика само сада под формалним називом „српски“. Хрвати су већ више деценија развијали свој посебан језички стандард и 1990. га само државно-правно потврдили као свој у међународним научним и политичким институцијама. Што се тиче двоазбучја, Одбор чак у свом Програму рада наводи да се неће „бавити никаквим укидањем, већ само сређивањем и уређивањем српскога стандардног језика са оба његова изговора (екавица и ијекавица) и оба његова писма (ћирилица и латиница)“ уместо да као један од својих главних циљева постави враћање једноазбучја у српски језик са ћирилицом као писмом. Зар је могуће да су чланови Одбора заборавили да је хрватска (Гајева) латиница у језичку праксу српског народа уведена политичком принудом у време комунистичке диктатуре Јосипа Броза а по животним годинама већина су сведоци тог процеса?⁶

---

⁵ Предраг Пипер: „Српски језик на почетку века“, објављено у књизи *Српски језик у нормативном огледалу* (приређивачи Бранислав Брборић, Јован Вуксановић, Радојко Гачевић), Београд, 2006, стр. 281–293.

⁶ Павле Ивић: „Језичко планирање у Србији данас“, објављено у књизи *Српски језик у нормативном огледалу* (приређивачи Бранислав Брборић, Јован Вуксановић,

Да ли можда не постоји храброст да се јасно одреди ћирилица као једино српско писмо из страха од оптужби за спровођење „великосрпске идеологије“? Зар се још нисмо ослободили страха од политикантског етикетирња у стилу аустроугарских намештеника и комунистичких политкомесара?

Или су трагови југословенске и комунистичке идеје у нас још толико јаки а „чојство и јунаштво“ и свако национално достојанство „затворено“ у епским делима о којима се потомцима у јавним медијима са спрдњом говори? Да ли је разлог за овакво стање српског језика и писма на почетку 21. века то што су српски лингвисти од почетка периода комунизма у Југославији својим ћутањем у суштини свесно подржавали процесе продирања латинице у српски културни простор и што су наставили таква поступања и после пада комунизма и обнове демократије у Срба? Да ли још и данас живи идеја да Срби треба да напусте своју ћирилицу и пређу на латиницу зарад „уважавања културних и демократских вредности европске традиције“?

Или смо ми Срби изгубили духовну снагу и поклекли под утицајима западне католичке културе и масовно се одричући ћирилице, уз истовремено ширење атеизма, сада смо „спремни“ за почетак унијаћења?

Да ли ови процеси већ сада започињу у Црној Гори где се први пут у историји законом уводи латиница у употребу – да ли се то понављају процеси који су се дешавали у Боки Которској пре неколико векова?

Овим питањима мораће се позабавити наши историчари јер ако се не открију прави узроци оваквог стања неће се моћи наћи ни права решења за заустављање наведених негативних трендова.

VI

ПРОБЛЕМИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА ДАНАС

Суштину проблема српског језика данас најбоље је дао Павле Ивић када каже „Догађаји који су започели 1991. године и који су довели до распарчавања Југославије, а с њом и ареала употребе српскохрватског језика, само су незнатно утицали на структуру и супстанцу стандардног

Радојко Гачевић), стр. 276. и Драгослав Михаиловић: „Погрешна језичка политика“, објављено у *Дијалекти и српска књижевност: тема Борине недеље*, Врање: Књижевна заједница „Борисав Станковић“, 2008, стр. 13.

језика којим се служе Срби. Много су важније промене које се тичу имена језика и алфабета којим се он пише.⁷

Сва друга питања и проблеми биће много лакше решавани ако се на ова два круцијална питања да исправан одговор и потом трајно у државној и лингвистичкој пракси спроводи јасна и чврста језичка политика.

Па да онда прво укратко нешто кажемо о та два проблема: имену нашег језика и алфabetу којим се он пише.

О имену нашег језика

Највероватније је да кад смо у давној прошлости добили своје национално српско име, тад смо и свој језик српским назвали. Надамо се да нико не спори да смо од почетка писмености па до 1918, негде око хиљаду година, наш језик једино српским називали.

Прво разводњавање јасног поимања имена српског језика као националног језика Срба најавио је Бечки књижевни договор 1850. године између представника српских, хрватских и словеначких књижевника који Словенци практично нису никад ни спроводили. Но пресудне политичке одлуке донете су приликом стварања Југославије када је створен концепт о истом народу са три различита имена (Срби, Хрвати, Словенци) чији је језик означен као српско-хрватско-словеначки (устава из 1921. и 1931).⁸

У пракси са Словенцима никаквог језичког јединства није било и они су остали верни свом кајкавском дијалекту.

Хрвати су крајем 19. века почели напуштати свој чакавски и свој кајкавски дијалект и прелазити на новоштокавски дијалекат који је Бечким договором прихваћен као основ заједничког књижевног језика. Од настанка Југославије у нашу језичку праксу уводи се назив „српскохрватски језик“, или кратко време „хрватскосрпски“. Хрвати су овај израз кратко време употребљавали, а онда су се вратили на свој назив „хрватски или српски“, да би од доношења „Декларације о називу и положају hrvatskoga jezika“ већ 1967. (Декларација) свој језички стандард развијали

---

⁷ Павле Ивић: „Језичко планирање у Србији данас“, објављено у књизи *Српски језик у нормативном ојлегалу* (приређивачи Бранислав Брборић, Јован Вуксановић, Радојко Гачевић), стр. 273.

⁸ Бојан Јовановић: Српски језички идентитет у рајама договорне науке, објављено у „Дијалекти и српска књижевност: тема Борине недеље“, Врање: Књижевна заједница „Борисав Станковић“, 2008, стр. 23–33.

потпуно независно. Од Устава из 1990. за назив језика употребљавају искључиво израз „хрватски језик“.

Хрвати су све активности на изради српскохрватског (хрватскосрпског) речника прекинули још 1967. у време доношења Декларације.⁹

Франц Миклошић, један од највећих словенских филолога, утврдио је да су чакавски и штокавски два посебна језика и да Хрвати говоре чакавским, а Срби штокавским. Овај став и данас прихвата већина наших лингвиста.¹⁰

„Зато је српскохрватски, у ствари, био сам лоша и неадекватна сложеница за српски који су говорили и Хрвати. Прихвативши српски као свој језик кварили су га и преиначавали да би га коначно присвојили и назвали хрватским. Из једне друге реалније перспективе, штокавски говор губи своју дотадашњу дијалекатску ознаку, јер је говор српског језика и као такав је основ српске културе без обзира на то да ли се ради о староштокавском или новоштокавском. У том смислу српскохрватски може бити само назив за штокавско-чакавски речник.“¹¹

Ако је све овако, онда је наш највећи национални интерес да свој језик зовемо српским као што смо га и вековима називали, а своје речнике – „српским речницима“.

Уставном одредбом о српском језику и ћириличком писму као језику и писму српског народа и његове државе исправљене су велике грешке из периода југословенства и комунизма када смо хрватско присвајање нашег језика сами прикрили мењајући назив свог језика у српскохрватски а наше преузимање њиховог писма (Гајеве латинице) свима обзнанили масовно се одричући свог вишевековног писма – ћирилице.

Код нас се и после доношења Устава Србије 2006. године, током 2008. и 2009. секретар Одељења језика и књижевности и нови председник Одбора залажу за наставак рада на *Речнику српскохрватскога књижевног и народног језика*, као да су њихова овлашћења и они лично изнад Устава.

У Хрватској је свако ангажовање или било какав рад у вези с хрватскосрпским („хрватским или српским“) језиком кажњив и „Вијеће за норму хрватског стандардног језика“ задужено је да упозорава „на примјере непоштовања уставне одредбе о хрватском као службеном језику у Republici

⁹ Рјечник хрватскосрпског књижевног језика (књ. I. А-Ф, књ. II. Г-К), Мatica hrvatska – Мatica srpska, 1967.

¹⁰ Никша Стипчевић: интервју *Вечерњим новостима* од 2. 6. 2005.

¹¹ Бојан Јовановић: „Српски језички идентитет у раљама договорне науке“, објављено у „Дијалекти и српска књижевност: тема Борине недеље“, Врање: Књижевна заједница „Борисав Станковић“, 2008, стр. 33–34.

Hrvatskoj“ а санкције одређује „ministratvo znanosti, obrazovanja i športa“. Њихови лингвисти, за разлику од наших, свој Устав и закон поштују и спроводе.

На основу увида у литературу о историји нашег језика и писма, сматрамо да је неспорно да је појам „српскохрватски језик“ ушао у нашу науку о језику и језичку праксу у периоду Краљевине СХС и Краљевине Југославије.

Увидом у уставноправну регулативу те државе утврдили смо да појам српскохрватског језика није тада коришћен.

Но у тој првој Југославији је још задржана разлика у погледу писама – ћирилица је сматрана српским, а латиница хрватским писмом о чему ћемо после нешто више рећи.

О алфabetу којим се наш језик пише

Од појаве писмености у Срба у средњем веку и у српским државама Немањиха државни (службени) језик био је српски и ћирилично писмо у ортографској форми тог времена.

У неким периодима петовековне турске окупације српских земаља као друго званично писмо поред турског коришћена је и српска ћирилица.

У Хабзбуршкој монархији на подручјима где су живели Срби њима су тадашње власти као етничкој мањинској заједници, у неким периодима дозвољавале службену употребу српског језика и ћирилице.

У периоду постојања Војводства Србије и Тамишког Баната (18. 11. 1849 – 1860) као аутономне јединице у Хабзбуршкој монархији на њеној територији у службеној употреби је српски језик и ћирилично писмо. Та аутономна јединица је обухватала данашњу Бачку и Банат, и мање делове Срема и Источне Славоније.

Од 1804. године, тј. од времена Карађорђевог устанка па све до стварања Југославије 1918. у Кнежевини, касније Краљевини Србији државни (службени) језик је српски и ћирилично писмо.

Исто тако и у Књажевини, касније Краљевини Црној Гори све време државни (службени) језик је српски и ћирилично писмо.

Од 1918. до 1941. у Краљевини Југославији службени језик је српско-хрватско-словеначки. То није био језик састављен од три различита језика, већ је идентичан језик сваког од та три народа. У пракси словеначки језик је био у службеној употреби само у Дравској бановини. У осталим бановинама Краљевине Југославије све власти, сва надле-

штва, све државне установе, сва јавноправна тела и њихове установе примењивале су „српско-хрватски-словеначки“ језик тако што су за српски језик употребљавале ћирилично, а за хрватски латиничко писмо. Материју службене употребе језика Устав је регулисао искључиво и непосредно. Према законодавству о чиновницима приликом полагања државног стручног испита државни службеници су морали показати да добро владају државним језиком (Правила П. Бр. 46562 од 30. септембра 1931 – за ресор Министарства просвете).

У Краљевини Југославији само када су установљаване повластице у корист каквог другог (мањинског) језика, то је регулисано законом. То је урађено озакоњењем једног међународног уговора, односно Привременим законом од 10. маја 1920. о Уговору између главних сила савезничких и удружених и Државе Срба, Хрвата и Словенаца потписаном у Сен-Жермен-ан-Леу 10. септембра 1919.

Значи, од настанка првих српских држава у средњем веку и касније у кнежевинама и краљевинама Србији и Црној Гори до 1918. у државној/службеној употреби једино су српски језик и ћирилично писмо. Потом у Краљевини СХС и Југославији све до 1941. за службени српски језик такође се употребљава само ћирилица.

Исто тако, од средњег века па до 1941. године друге државе у којима су Срби живели као мањина, ако су им давале право на коришћење свог језика као службеног, као писмо су наводили ћирилицу.

У Српској православној цркви од почетка њене аутокефалности 1219. године па до данас у службеној употреби је увек и једино српски језик и ћирилично писмо.

Да бисмо оповргли тврдње о продору латинице међу Србе још у Краљевини Југославији, размотрићемо службену, јавну и приватну употребу ћирилице међу Србима у то време према тадашњој подели на бановине.

У Вардарској, Моравској, Зетској, Дунавској бановини и Управи Града Београда сва државна администрација је вођена искључиво на ћирилицу о чему докази постоје у државним и локалним историјским архивима. Од основног па до високог образовања школовање је било на ћирилицу (из тог периода имамо сачуване уџбенике, научне радове...) па су све генерације рођене између два светска рата кроз цео свој живот користиле ћирилицу, а тако је и код оних од њих који су и данас живи. Дневне новине, часописи и књиге штампани су највећим делом ћирилицом а само у веома ретким случајевима латиницом, и то од стране леви-

чара и комуниста. Скоро сви тада писмени Срби на наведеном подручју писали су искључиво ћирилицом, латиницу нису ни знали, што би се по систему узорка могло и проверити увидом о архивску грађу.

Пре него што пређемо на писмо у Дринској и Врбаској Бановини, да прво укратко нешто кажемо о језику и писму у Босни и Херцеговини у време Аустроугарске анексије 1878–1914. О томе је најдеталјније писао Џевад Јузбашић и за сврхе овог рада сасвим је довољно да се на његов рад позовемо. Одмах после анексије БиХ од Аустроугарске 1878. из државне администрације почело је избацивање турског језика и писма и његова замена немачким језиком и писмом. Овај покушај није успео, турски језик је потиснут, али је немачки језик коришћен само за комуникацију с органима Монархије, а унутар БиХ у раду са странкама коришћен је језик којим је говорило становништво који је називан „босански језик“, „земаљски језик“, „хрватско-српски“ или „српско-хрватски. У време управе Бењамина Калаја званичан назив је „босански језик“ јер је он овом термину давао посебан политички значај у намери да сузбије хрватски и српски национални покрет.¹²

Под притиском чиновника који су у знатном броју у БиХ дошли из Хрватске почело је потискивање ћириличног писма иако је оно за време турске управе било у званичној употреби паралелно са турским језиком и писмом и 1879. године је прописима за службени језик уведен хрватски а службено писмо је само латиница. Реакција Срба је била жестока и већ 1880. године одбачен је назив „хрватски језик“ и замењен изразом „земаљски језик“ и уједно је ћирилица начелно изједначена с латиницом, а наредбама Земаљске владе у школе је уведена обавеза учења оба писма и њихова начелна равноправност. Иако се почело штампање Гласника закона и наредби и на ћирилици, у унутрашњој службеној употреби и даље је било могуће примењивати само латиницу, што су многе локалне власти често и радиле. Срби су стално инсистирали на осигурању потпуне равноправности ћирилице и латинице и о овоме отварали расправе у Сабору БиХ.¹³

Наредбом владе БиХ од 4. 10. 1907. одређено је да се свуда користи назив „српско-хрватски језик“.

---

¹² Dževad Juzbašić: „Jezičko pitanje u Austro-ugarskoj politici u Bosni i Hercegovini pred Prvi svetski rat“, Sarajevo, 1973. str. 7–10.

¹³ Isto, str. 12–17.

Срби су тада чинили више од 50% становништва БиХ и били су чврсти у одбрани својих права на коришћење ћирилице. Они су ћирилицу сматрали српским писмом а латиницу хрватским, како и јесте.

Разборитост и јасно схватање тадашњих Срба у БиХ да је латиница хрватско писмо и њихово упорно опирање њеном натурању од аустроугарских власти и хрватских чиновника је за дивљење и најбоље разобличује и показује срамно понашање данашњих лингвиста који српској јавности протурају лажну тезу да је латиница српско писмо.

Расправе о језику, односно о употреби ћирилице и латинице, у БиХ су се заостриле у периоду од 1910. до 1913. и завршене су доношењем Закона о уређивању званичног и наставног језика у Босни и Херцеговини на другој седници Сабора Босне и Херцеговине одржане 30. децембра 1913. у Сарајеву. По овом закону у БиХ назив језика је српско-хрватски а оба писма, ћирилица и латиница, равноправна су и треба их употребљавати заједно. Овакав третман језик и писма су имали и у правописима који су коришћени у БиХ.¹⁴

Дринска и Врбаска бановина обухватале су највећи део данашње Босне и Херцеговине. Дринска бановина једним делом се простирала и на подручје данашње Србије, док је Приморска бановина обухватала и већи део Херцеговине.

Одмах по ослобођењу и стварању Краљевине СХС на подручју Дринске и Врбаске бановине не само да је задржана равноправност ћирилице и латинице из периода аустроугарске окупације већ су Срби искористили прилику и где год су могли, користили су искључиво ћирилицу, поготову у местима где су чинили апсолутну већину.

Приказ употребе ћирилице у наведеним бановинама обухвата највећи део територија на којима су Срби живели и показује да је неистинита тврдња да је латиница међу Србима масовно употребљавана и за Краљевине СХС и Краљевине Југославије. Овај закључак не може довести у питање стање у Савској бановини (данас је то територија Хрватске) где су Срби ипак нешто чешће него у другим крајевима користили латиницу.

Према процени Данила Живаљевића на основу статистике становништва Краљевине Југославије „статистика непобитно утврђује, да се од Срба, Хрвата и Словенаца ћирилицом служе око 70%, а латиницом једва 30%“.¹⁵

---

¹⁴ Isto, str. 117–126.

¹⁵ Данило Живаљевић: *Ћирилица и Латиница*, Београд 1935, стр. 37.

Према једном библиографском прегледу српске штампе за период 1915–1945. године 98% наслова српске периодике је било на ћирилици.¹⁶

Наведени подаци показују да су нетачне тврдње неких лингвиста из периода комунистичке Југославије да је латиница масовно коришћена у Срба још у Краљевини Југославији¹⁷. Подаци показују и да је нетачно да је латиница икад била везана уз српски језик – увек само и једино уз српскохрватски. У периоду од Устава из 1990. до Устава из 2006. у уставноправном систему постоји српскохрватски језик, а наши лингвисти су били „напреднији“ па су наш језик поново почели звати српски, што је одувек и био али су „заборавили“ да Хрватима врате латиницу и задржали су је у правописима.

Да ли су то они само наставили борбу против великосрпског шовинизма из Титовог времена или је можда намера да се наша култура преведе у латинску, али да се то уради двоазбучјем у језику, „тихо да се Власи не досете“.

Но на оно што су они заборавили да ураде подсетио их је српски народ кад се при доношењу Устава из 2006. године определио за своје писмо – ћирилицу и тако се вратио једноазбучју, како је било све до доласка комуниста на власт.

Јасно је из свега овога ко се овде осрамио!

Историјски посматрано, хрватска латиница је међу Србе дошла кад је после Новосадског договора 1954. у уставноправни систем Србије (и њене обе покрајине) 1974. уведен појам српскохрватског језика са два писма, а српски лингвисти су измислили појам „алтернативних писама“, па су под „равноправношћу писама“ смислили да је ћирилица „равноправна“ и кад је Србима избациш из употребе. (Чудне ли неке „равноправности“ Срба и њиховог писма!) Хрвати су из Новосадског договора иступили већ доношењем Декларације 1967. а Срби тек доношењем Устава 2006. Захваљујући српским лингвистима и српским комунистима политикантима, Срби су у односу на Хрвате каснили у свом језику и писму готово пуних 40 година. И у томе се види ко се и како обрुкао.

Тако је коначно тек сада питање алфабета уставно-правно решено (питање је колико је ово уопште проблематика лингвистике или првен-

---

¹⁶ Вук Драговић: *Српска шtamпа између два рата. I. Основа за библиографију српске периодике 1915–1945*, САНУ, Грађа, Књига XI, Историјски институт, књига 8, Београд, 1956.

¹⁷ Иван Клајн: „Латиница српска колико и ћирилица“, интервју В92 од 30. 10. 2006. (18:55).

ствено лингвистике) и ћирилици је враћена сувереност у српском језику, одузета у време комунизма.

Нажалост, у пракси се и данас задржава старо стање окупације српског језика хрватским писмом зато што српски државници и политичари не поштују Устав Србије а српски лингвисти, и после пет година обећавања, не доносе нови српски правопис у коме би питање писма решили у складу с европском и престижном светском праксом и у складу с Уставом Републике Србије (ради регулисања језичке праксе у образовању и школству, као и у свакој другој области употребе језика).

Када је и како латиница масовно дошла међу Србе?

После 1945. године у периоду комунистичке диктатуре у савезним уставима (ДФРЈ, ФНРЈ, СФРЈ и СРЈ) утврђивана је равноправност језика народа Југославије и њихових писама, а свака република је у свом законодавству регулисала службену употребу језика и писма.

Но веома је интересантан ток промене службене употребе језика и писма српског народа.

Први устави федерације и република (Збирка закона ФНРЈ бр. 22, Београд 1948) регулисали су службену употребу српског језика и писма на следећи начин.

Устав ФНРЈ (донет 31. јануара 1946) не регулише службену употребу писама народа федерације, већ то препушта регулативи републичких устава. Тај Устав у члану 13. утврђује да националне мањине „уживају право и заштиту свог културног развитка и слободне употребе свог језика“ и ова правна формулација је пренета у уставе свих шест република.

Устав Народне Републике Србије (донет 17. јануара 1947) као службени језик утврђује српски и ћирилично писмо. На основу тог Устава донет је Статут АП Војводине и у њему је за српски језик узета такође само ћирилица, а у Статуту Аутономне Косовско-метохијске области утврђено је „српски и шиптарски језик равноправно се употребљава у свим државним службама“.

У Уставу НР Црне Горе (донет 22. новембра 1946) као службени језик утврђен је српски а коришћено је само ћирилично писмо.

Значи у ове две републике и у првим деценијама комунистичке власти за службени језик користи се назив „српски језик“ а као писмо наводи се само ћирилица.

У уставима НР Хрватске (донет 18. јануара 1947) и НР Босне и Херцеговине утврђено је да је у службеној употреби хрватски или српски језик а за српски језик коришћено је ћирилично писмо.

У правном систему Хрватске користи се термин „хрватски или српски“, с тим да је за хрватски коришћена латиница, а ћирилица је сматрана српским писмом. Исто тако је и у правном систему Босне и Херцеговине.

Интервенцијом Централног комитета Савеза комуниста Југославије у Новом Саду је основан јак лингвистички центар и 1954. по партијској директиви потписан је Новосадски договор¹⁸ који каже да је „Народни језик Срба, Хрвата и Црногораца један језик“ и за њега установљава назив „српскохрватски/хрваткосрпски језик“. Писма овог језика су ћирилица и латиница.

Тек после овог догађаја, негде крајем 1950-их почиње истискивање ћирилице из државне администрације у Србији, све више се појачава да би се после доношења републичких и покрајинских устава 1974. (правног утврђивања двоазбучја и српскохрватског језика) претворило у прави „прогон“ врло перфидно спровођен. Овим уставима у Србији и обема покрајинама у правни систем уведен је појам „српскохрватски језик“ са два писма ћирилицом и латиницом иако су Хрвати већ 1967. после доношења Декларације били иступили из Новосадског договора. Наредних деценија ћирилица је скоро у потпуности истиснута из службене и јавне употребе на подручју скоро целе Србије.

„Заслуге“ за продирање латинице у наш језик и прогон ћирилице равноправно деле српски лингвисти тог времена и српски комунисти борци против „великосрпског национализма“ који су спроводили партијске чистке и из својих редова искључивали „ћириличаре“.

Немојмо бити наивни, нису српски лингвисти 1954, кад су у правописе убацивали и латиницу, мислили да ће се у Хрватској учити ћирилица и да ће Хрвати почети писати и ћирилицом, већ или нису имали храбрости да се супротставе налогу Савеза комуниста Југославије из жеље да задрже своје позиције у тадашњем режиму, или су баш хтели да спроведу поступак латиничења Срба. Овај догађај још није од историчара у детаље истражен а биће тек кад се истраже партијске архиве наших највећих научних институција.

---

¹⁸ Драгослав Михаиловић: „Погрешна језичка политика“, објављено у *Дијалекти и српска књижевност: тема Борине неђеље*, Врање: Књижевна заједница „Борисав Станковић“, 2008, стр. 13.

После распада СФРЈ 1992. године у правним системима Хрватске и Босне и Херцеговине уз службену употребу српског језика везује се само ћирилично писмо.

Устав Републике Србије из 1990. године на предлог српских лингвиста задржава назив „српскохрватски језик“ са два писма – ћириличким и латиничким (Члан 8. став 1. на овај начин: „У Републици Србији у службеној употреби је српскохрватски језик и ћирилично писмо, а латинично писмо је у службеној употреби на начин утврђен законом“).

По Уставима из 1990. и 1992. године у Црној Гори је у употреби српски језик ијекавског изговора а равноправно је ћирилично и латиничко писмо.

После издвајања из СР Југославије Црна Гора у свом уставу утврђује као службени језик нови „црногорски језик“ с равноправношћу ћирилице и латинице, а за службени српски језик везује ћирилицу.

Значи, нама суседне државе, бивше републике СФРЈ, после њеног распада у својим правним системима су Србима дале право на коришћење свог језика као службеног и за његово писмо признали само ћирилицу. Изгледа да они боље знају које је наше писмо од наших „српских“ лингвиста.

Из наведеног видимо да, изузимајући прве године комунистичке диктатуре, у правном систему Србије службеност „српскохрватског језика“ с два писма ћириличким и латиничким постојала је све до новог Устава Србије из 2006.

Чињеница да статистике за период 1918–1945. године показују да су Срби масовно и у свакој врсти употребе користили ћирилицу а латиница је употребљавана само изузетно, према неким истраживањима тек 2%¹⁹, и уставноправна регулатива из периода 1945–1954. године према којој је српски језик имао само ћирилицу као писмо (важило је правило једноазбучја) показују да је неистинита тврдња неких лингвиста: „Година 1918. донела нам је и *латиницу*. Потоња је, очигледно, преживела слом југословенске идеје, и није задатак Одбора да потеже дилему између ’пуноправности’ и ’равноправности’ двају писама која живе у српском језику,

---

¹⁹ Вук Драговић: „Српска штампа између два рата. I. Основа за библиографију српске периодике 1915–1945“. САНУ. Грађа. Књига XI. Историјски институт, књига 8, Београд, 1956.

што је отвара само један од четири устава који се баве српским језиком и његовим писмима.²⁰

Хрватска латиница је српском народу натурена од стране комуниста у периоду диктатуре Јосипа Броза, а српски лингвисти то прикривају ширењем лажне тезе о њеном продору на подручја где у апсолутној већини живе Срби још у периоду прве Југославије. Циљ је да се прикрије учешће у том пројекту латиничења Срба јер су многи данашњи лингвисти (они у старијој животној доби а неки међу њима и са вишегодишњим стажом у савезу комуниста) били задужени за научно образложење „братства и јединства наша два писма“ а са намером да се избегне одговорност пред историјом и српским народом за предлагање и вођење погрешне језичке политике.

И данас још увек многи наши лингвисти „чврсто стоје на бранику латинице“ не поштујући Устав државе у којој живе а неки од њих су 1954. били „лингвистичка претходница“ убацивања у антисрпске уставе Србије (и њене обе покрајине) из 1974. тог хрватског писма преко двоазбучја и преименовања нашег језика у српскохрватски. (Међу њима један од сасвим ретких српских лингвиста који има „потврду“ да се „искупио“ за претходно пропагирање апсолутно лажног „богатства двоазбучја“ пре свог прераног представљења јесте мр Бранислав Брборић.²¹)

За сврху овог рада сматрамо да је довољно ово што смо рекли о томе кад је и како латиница масовно дошла међу Србе. Ова тема је најбоље обрађена у раду Драгољуба Петровића (*Несћајање ћирилице или њоследњи српски слом*, Летопис Матице српске, год. 177, децембар 2001, књ. 468, стр. 830–844), а веома детаљно у књизи Драгољуба Збиљића (*Српски лингвисти двоазбучјем зајиру ћирилицу*, Нови Сад, 2009).

Пошто смо размотрили питање имена нашег језика и алфабета којим се он пише можемо на крају закључити да после лутања у XX веку коначно имамо јасну и чврсту позицију – назив језика је српски, писмо једно – ћирилица. Предлагање било ког другачијег решења за име језика и враћање двоазбучја с латиницом не само да је антиустанован чин него је и противно целокупној пракси у свим језицима Европе и целога престижнога света. Такви предлози нас само враћају на пут срама и антисрпства.

---

²⁰ Бранислав Брборић, Јован Вуксановић, Радојко Гачевић: „Српски језик у нормативном огледалу“, Београд, 2006, I Општејезичке недоумице, стр. 33.

²¹ В. рад Бранислава Брборића „За суштинску једноазбучност“, *Нова Зора*, прољеће, 5/2005, стр. 164–170.

Колику је штету српској култури нанела хрватска латиница и како то исправити?

Као некакву мантру многи српски лингвисти и даље понављају „Српско писмо је пре свега, и одвајкада, ћирилица, али се Србима ни латиница не сме отимати. Није мана него предност српског народа што се уме служити и једним и другим писмом. То га чини податнијим осматрању културних збивања око себе, а тиме и духовно богатијим...“, или „Усвајње латинице није штета, него добит. Проблем је, међутим, у запостављању ћирилице. Сад, кад се то може, на нама је да успоставимо равнотежу која одговара интересима националног бића: да не испустимо латиницу, а да повратимо ћирилицу, остављајући, наравно њој, а не латиници, оно прво, почасно, водеће место.“, или „Зашто да учинимо неупотребљивим ону огромну количину српских латиничких књига које се налазе по нашим библиотекама, јавним и приватним?“ или у најкраћој форми „Штитити ћирилицу, не потискивати латиницу“.

Колико је само у овим ставовима одсуства основа сваког логичког размишљања?

Не отима се Србима латиница већ им је принудно натурена у време комунистичке диктатуре и она је „кукавичије јаје“, а по многим штетним резултатима које је донела српском језику и српском народу она је нека врста правога тројанског коња²² у српској култури.

Културе се препознају по језику и писму и међусобно упознају само тако што се обезбеђују преводи најбољих дела из других култура а примање туђег писма (хрватске латинице) није „добит“ и није „духовно обогатило“ Србе већ је нашу културу учинило непрепознатљивом и подложном сваком сепаратисању. За ово је најбољи пример Црне Горе која је по издавању из заједничке државе први пут у службеност увела латиницу само да би се издвојила из српског културног и духовног простора.

Дубровачка књижевност је писана на латиници а резултат је да је данас Хрвати сматрају саставним делом своје књижевности.

На примеру појединца и на примеру друштвене заједнице, уз претпоставку датог и непромењивог укупног обима текста (за анализу то је једина логична претпоставка) ако постоје два писма, повећана употреба једног од њих истискује употребу оног другог, и обрнуто.

---

²² Рукопис спремљен за књигу Драгољуба Збилића *Тројански коњ у српском језику*.

Хрватска латиница не олакшава комуникацију с другим народима (службену, пословну, приватну) било да је она говорна, писана или преко савремених информационих технологија јер да бисте комуницирали с представником неког другог народа, или морате знати језик тог другог народа или обоје морате познавати исти језик и писмо неког трећег народа (на пример енглески језик и писмо).

Данас по неким проценама има око милијарду и по корисника интернета и ако замислимо да један Хрват свима њима напише и пошаље писмо на својој латиници, а Србин на својој ћирилици, обојица ће бити у истој ситуацији – нико их неће разумети осим њихових сународника. Но, ако би и Србин уместо ћирилицом свима написао писмо хрватском латиницом поред његових сународника разумело би га још највише негде око 6 милиона људи (Хрвати, Муслимани, Црногорци и то под претпоставком да сви они имају интернет), баш оних који су и по цену рата хтели од нас да се одвоје и издвоје из СФРЈ наше бивше заједничке државе.

Претпоставимо да сви Срби пишу само ћирилицом а да су наведених шест милиона људи, иначе наших суседа, веома заинтересовани за оно што Срби пишу, увек би могли да то преведу и са српске ћирилице (ако не могу да разумеју шта је написано) на свој језик и писмо као што раде и с књигама, часописима и другим публикацијама написаним на језицима других европских или светских народа.

Овде се постављају сама по себи бар два питања. Колики је њихов интерес за нашу културу и, ако су заинтересовани за оно што пишемо, да ли их у остварењу тог интереса спречава чињеница да је то написано на српској ћирилици и како то они решавају у случају рецимо руске ћирилице? И с друге стране, да ли је постојање њиховог интереса за познавањем наше културе за нас од толиког значаја да му жртвујемо оставштину педесетак колена наших предака написану на ћирилици, коју би себи учинили непознатом напуштајући ћирилицу и прихватајући хрватску латиницу, како би они могли комуницирати са нашом сада „латинском“ културом?

Не само да нам хрватска латиница није донела никакву корист већ је српској култури и духовности нанела огромну, још недовољно проучену и схваћену штету:

- скоро у потпуности је истиснула наше хиљадугодишње писмо ћирилицу и удаљила нас од наше народне традиције и историје,

- удаљила је наш народ од православља, а Српску православну цркву тихо гура у изолацију у односу на сопствени народ истискујући писмо те цркве,
- један је од фактора разбијања српског духовног и културног простора и подстицања војвођанског сепаратизма,
- њено увођење у службену употребу у Црној Гори има за циљ издвајање овог дела нашег народа из српског културног и духовног простора,
- њена употреба током неколико деценија комунистичке владавине уз ширење атеизма и напуштање православља ослабили су национални осећај Срба у Хрватској тако да се после распада СФРЈ по неким проценама око 80.000 припадника нашег народа асимилувало у Хрвате,
- отворило се раније непостојеће питање доступности и разумљивости свих дела писаних на ћирилици у протеклих хиљаду година.

Суштину штете коју је хрватска латиница нанела српској култури навели смо у предходним пасусима а по форми можемо издвојити следеће: прво, у свакодневной употреби латиница преовлађује у односу на ћирилицу и друго, у протеклих неколико деценија створено је и на латиници написано много вредних дела српске културе.

О томе како отклонити штету коју је српској култури нанела хрватска латиница рећи ћемо нешто на крају ове расправе.

Питање незавршеног пројекта израде *Речника српскохрватској књижевној и народној језика* који је до сада водила САНУ

Пропали пројекат стварања државе Јужних Словена који је у XX веку заменио тежњу Срба за стварањем своје независне државе која је била основни импулс свих наших успеха током XIX века и лингвистика „српскохрватског језика“ оставили су нам у наслеђе започети а незавршени *Речник српскохрватској књижевној и народној језика* (САНУ). Формално посматрано, на питање даљег рада на *Речнику српскохрватској књижевној и народној језика* (САНУ) постоје два одговора: наставити рад или обуставити рад.

Разуме се, наставити рад на изради речника некаквог непостојећег (мртвог) назива језика – који је увек био само политиканстка конструк-

ција, а не чиста лингвистичка чињеница – потпуно је бесмислено, осим ако желимо да „негујемо“ невиђени пример из историје глупости.

На питање зашто до сада већ није започет велики речник српског књижевног и народног језика – одговор треба да дају сви они лингвисти који су у протекле две деценија за свој рад добијали средства из буџета Србије.

Као за Србе једини исправан одговор на распад СФРЈ и политичка дешавања у Европи у последње две деценије видимо стварање снажне и демократске Србије као државе српског народа која ће му у XXI веку обезбедити опстанак и живот усклађен с европским стандардима како се они буду кретали и која ће Србима у региону (државе настале из бивше СФРЈ) и дијаспори обезбедити заштиту у остварењу свих права које међународно право гарантује.

Према члану 10. став 1. Устава Србије „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо“ и то има двоструку уставноправну улогу, у једној је регулисано питање службене употребе језика и писма државе Србије, а у другој питање језика и писма српског народа. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, и то у обе уставноправне улоге.

Државни, политички, друштвени и културни оквир у коме се српски народ данас налази и очекиване дугорочне перспективе нашег живљења у Европској унији које смо приказали на почетку овог рада, с једне стране, и намере водећих држава ЕУ у погледу њеног даљег развоја, с друге стране, такође су аспект са кога треба размотрити питање рада на *Речнику српскохрватској књижевној и народној језика* (Речник САНУ). Са овог аспекта службена употреба ћирилице као писма српског језика у администрацији Европске уније као заједнице народа и култура обезбедила би препознатљивост нашег језика и културе као стожера очувања националног идентитета на дуги рок.

Уважавајући факторе наведене у претходна три пасуса, одговор на разматрано питање само је један – одмах обуставити рад на *Речнику српскохрватској књижевној и народној језика* (САНУ) и све научне потенцијале (институционалне и појединачне снаге) усмерити првенствено на израду преко потребног модерног енциклопедијског речника српског језика.

Разматрани проблем ни данас ни убудуће више нису питање само лингвистике, већ и национално и државно питање од највећег значаја.

У новонасталим околностима остајање у оквирима стандарда „српскохрватског језика“, покушај наставка рада на пропалом пројекту из-

раде речника српскохрватског језика (Одељење језика и књижевности САНУ) и покушај новог увођења двоазбучја у српски језик (ћирилица и латиница) како је било у српскохрватском језику (Комисија за праћење и истраживање правописне проблематике при Одбору) супротни су највишем правном акту државе – Уставу Републике Србије, а суштински посматрано, и националним интересима српског народа.

Аргумент да ће завршетак Речника САНУ оставити траг који показује да су сви новонастали језици проистекли из српског – не стоји. Овај пројекат само још више замагљује чињеницу да су Хрвати крајем XIX века за свој књижевни језик узели новоштокавски дијалект ијекавског изговора српског језика и, с друге стране, ствара илузију да су „бошњачки“ и „црногорски“ настали из „српскохрватског“ а не српског језика.

Наставак финасирања ових пројеката је после доношења новог Устава по својој суштини ненаменско трошење буџетских средстава јер је немогуће усвајање буџета за намене супротне Уставу. Оно је и супротно интересу српског народа да има свој речник српског језика, а Срби у државне приходе уносе безмало 90% укупних средстава посматрано с аспекта учешћа у укупном броју становника-пореских обвезника.

Наставак пројекта Речника САНУ и с аспекта историје језика и писама могуће је само у сарадњи с Хрватима, ако су они заинтересовани за српскохрватски језик, и то само по принципу заједничког финансирања. Такав пројекат би морао обухватити и говоре с подручја БиХ и Црне Горе, како је било и у до сада објављеним књигама. И у овом случају поставља се питање права да се у наведеном Речнику САНУ врши позивање на књиге објављене после 8. новембра 2006. (дан проглашења новог Устава Србије) будући да сваки српски писац може да затражи накнаду штете и забрану таквог тиража с позивом на аргумент „да је његов рад написан на српском језику а злоупотребом науке од стране институција и појединаца сврстан у књижевност на „српскохрватском језику“ без његовог одобрења и тако употребљен против његових интереса и његове позиције у српској књижевности.

Питање израде новог речника српског језика

Полазећи од принципа да Србија мора бити „матица“ свих Срба и да је обавеза политичке и интелектуалне елите да изгради такву државу и институције, с једне стране, а да су језик и писмо главне одреднице националног идентитета сваког народа с друге, сматрамо да је израда „енциклопедијског речника српског језика“ пројекат од највећег државног

и националног интереса и значаја, већег од било ког пројекта из области културе, па чак и економије.

Тај пројекат мора бити први у наредним дугорочним плановима из области културе чије ће се финансирање спроводити према новом Закону о култури.

Надлежна министарства су дужна да институције и појединце који би на било који начин „саботирали“ овакав један пројекат израде „енциклопедијског речника српског језика“, а на другој страни тражиле новац пореских обвезника за наставак пропалог пројекта Речника САНУ, искључе из сваког даљег финансирања. Српски народ нема финансијских средстава за расипање и удовољавање личним мотивима (завршетак нечијих животних пројеката) и личним материјалним интересима, а свако трошење буџетских средстава мора бити у складу са нашим дугорочним интересима.

Лингвисти морају усагласити и јасно дефинисати норму (стандард) српског језика као прву претпоставку за израду једног „енциклопедијског речника српског језика“, али овде ту расправу не бисмо отворали.

Речник српског језика мора обухватити све штокавске говоре према научним критеријима лингвистике, а не по идеолошким принципима „братства и јединства језика“ из времена комунизма нити по данас наметнутим затевима великих сила оличеним у измишљеном „бошњачком“ и „црногорском језику“. Српска лингвистика мора остати на позицијама науке и мора наћи метод да избегне политичке притиске овакве врсте. Тај речник мора обухватити говоре свих подручја на којима су Срби живели или данас живе: матице Србије (укључујући, свакако, и подручје окупиране покрајине Косово и Метохија), Црне Горе, БиХ и крајеве Хрватске у којима су Срби вековима живели.

Грађа за израду Речника САНУ може се користити и у изради енциклопедијског речника српског језика, али се морају обухватити сви дијалекти српског језика²³, мора се напустити стандард српскохрватског језика који још увек превладава у нашој језичкој пракси и морају се одстранити сви кроатизми. Није нам намера да овде улазимо у расправу о врсти и броју кроатизама у наведеном речнику. Ако кроатизама нема у Речнику САНУ зашто се он онда зове речник „српскохрватског језика“ а не српског?

Словенија је ушла у Европску унију а преостале државе настале распадом бивше СФРЈ ће то вероватно остварити у наредних десе-

---

²³ Видети приговоре Драгослава Михаиловића: *Време за ѿвратишак*, Београд, 2006.

так година или тачније онда када велике западне силе одлуче. Прва ће највероватније већ за коју годину ући Хрватска и тада ће у ЕУ администрацији „заузети позицију“ за хрватски језик и латиницу и легитимисати се својим речницима. А шта ће Србија унети као своју „језичку легитимацију“ кад јој се дозволи улазак у ЕУ? Речник САНУ с језиком државе која већ више деценија не постоји или можда да наши лингвисти тамо однесу Вуков речник српског језика из 1848!? (Мада би тај Вуков *Рјечник српској језика* свакако био кориснији за Србе јер је Вук српске лингвисте учио правом називу језика, а они су га издали и преименовали његов језик и језик српскога народа. Српски лингвисти чак често тврде да је Вук „створио српскохрватски језик“, што нема никакве везе с истином, али има с највећом глупошћу у историји српскога језика). Или, можда неће однети ништа па ће ЕУ администрација нашим представницима материјале и представке достављати на хрватском језику, па нек читају до миле воље!?

Основни принцип мора бити да се српски језик и ћирилица у ЕУ третирају на исти начин као грчки и бугарски језици који такође за писмо имају другу ћирилицу, а први јединствено европско писмо из кога су касније проистекле и ћирилица и латиница, иако је ћирилица по словним знацима много ближа грчком писму.

Одговор на овде разматрана питања (пројекат израде „ециклопедијског речника српског језика“ и третман нашег језика и писма у ЕУ) српском народу дугују све институције и министарства на која је насловљен овај текст.

Продор енглеског у српски језик

Данас енглески језик има улогу међународног посредника у сваковрсном споразумевању између разних народа и култура: у науци, у стручним терминологијама, медијима, масовној култури итд. Улога енглеског језика као међународног посредника изузетно је велика у компјутерским системима и информационим технологијама. Као резултат тога у новије доба много је позајмљеница у српском језику које су дошле из овог језика. Бесмислено је опирати се сваком утицају енглеског језика јер је то светски процес коме су изложени и многи други језици. Проблем је што је овај продор енглеског језика код нас неконтролисан и није на одговарајући начин праћен од српских лингвиста. Продор енглеског језика нарочито погађа терминолошки појмовник у српском језику.

С једне стране, обавеза је лингвиста (Одбора) да реагују максималним активирањем творбених моћи нашег језика, а ако то у конкретном случају, за неку позајмљеницу, не даје квалитетан резултат, онда да јасно дефинишу правило употребе те енглеске речи.

С друге стране, обавеза је законодавца да употребу енглеског језика и писма у службеној и јавној употреби сведе на најмању могућу меру, односно само онолико колико то од нас захтева међународно право – при исписивању саобраћајних знакова и путних праваца на међународним и магистралним путевима, као и назива места и других географских назива. Овде је најбоље решење оно слично законодавствима Русије, Грчке и Бугарске – истовремено исписивање на српском језику и ћириличком писму и енглеском језику и писму (енглеској латиници).

Утицај информационих технологија на српски језик

Изузетно брз развој информационих технологија и његов такође брз продор у сва подручја животних активности човека има и веома велики утицај на језике и писма свих народа. Онај језик и писмо који се не прилагоде информационим технологијама и који не изграде свој стандард у електронском запису, поготово ако се ради о језицима малих народа с малим бројем говорника као што је српски, на дуги рок посматрано, излажу се могућностима нестанка.

Из наведеног разлога обавеза је законодавца да регулише не само употребу писма службеног језика у руком писаним документима, штампаним и куцаним документима (папирним документима) него и његову употребу у електронским документима као и употребу писма у сајбер простору чиме би биле отклоњене све дилеме да ли службена и јавна употреба језика и писма обухвата интернет, мобилну телефонију...

Код нас за ово подручје не постоји никаква регулатива те се у информационим технологијама масовно користи хрватска латиница а енглески језик и писмо и тамо где није неопходно.

Ово су проблеми које је нашем језику и писму донео убрзани развој информационих технологија. Но, с друге стране, овај развој је омогућио да се и ћирилично писмо стандардизује у електронском запису и српски језик употребљава и у оним подручјима нашег живота која покривају информационе технологије и компјутерски системи. Тако је, у ствари, на неки начин у нашим условима компјутер утицао на спасавање ћирилице у српском језику.

Обавеза је државе да у складу с чланом 10. став 1. новог Устава обезбеди да се ћирилично писмо примени као српски језички стандард приликом спровођења Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Службени Гласник Републике Србије 87/2006), што би подразумевало „локализацију Виндоуса“ и других софтвера на ћирилицу, стандардизовање ћириличких фонтова, стандардизовање ћирилично-енглеске тастатуре за рачунаре и друго...

Савет Европе, као и остале Европске институције прихватиле су разноликост писама народа Европе па је тако Бугарска по уласку у ЕУ остварила право да у тим институцијама користи своју ћирилицу које право одраније има и Грчка.

Посматрано с аспекта утицаја на психологију српског народа овде су, по нашем мишљењу, најбитније две ствари.

Прво, да се стандардизује ћирилично-енглеска тастатура и да она буде обавезна у свим областима службене и јавне употребе, а да се избаци сада масовно употребљаване хрватске или енглеске тастатуре. Примери одговорног поступања и овде су Русија, Грчка и Бугарска које у областима службене и јавне употребе користе своје ћириличке тастатуре.

Друго, у складу с чланом 10. став 1. Устава Србије стандардизовати српски ћирилички фонт (фонтове) са означавањем Serbian (Cyrillic, Serbia) и тај стандард правно регулисати у складу с домаћим и међународним прописима о стандардизацији а санкционисати као илегалан софтвер сваку употребу ознаке Serbian (Latin, Serbia) јер је супротна тој одредби. Ово је сада лако изводљиво јер су од 1. јуна 2008. године одлуком међународно признатог тела (Registration Authority) при Конгресној библиотеци у Вашингтону проглашене неважећим досадашње ознаке у ISO 639-2 за српскохрватски језик scr (Serbo-Croatian-Roman) и scc (Serbo-Croatian-Cyrillic) и уведене су нове ознаке srp (српски језик) и hrv (hrvatski jezik).

Спровођењем две наведене активности прекинуло би се, посредно преко информационих технологија, гурање Срба у ареал хрватске латинице, што је можда и нека перфидна нама приређена психолошка игра јер за спровођење тих активности нису потребна никаква додатна средства – она су само утрошена за давање информационо технолошке подршке хрватској латиници.

Резултат спровођења ових двеју активности био би стварање „комодитета у коришћењу ћирилице“, што би повећало број њених корисника.

Какав су огроман простор за коришћење ћирилице отвориле информационе технологије, најбоље показују активности „Google“ који је својим корисницима пре неколико година омогућио претраживање сваке речи написане ћирилицом и аутоматску конверзију у хрватску латиницу и обрнуто. Данас је за око 30-ак језика већ могуће превођење с језика на језик а према жељама корисника, што значи да се нашим ангажовањем може обезбедити да и српски језик с ћирилицом уђу у ову групу језика.

Но информатичари су практични па не уважавају „самоуправљачки изум“ наших лингвиста о двоазбучности нашег језика као нашој предности и „нашем највећем благу“ (направљен по оном Титовом начелу за самоуправљање: постоји само код нас и то је најбоље на свету) већ „Google“ кад класификује језике приликом отварања странице на интернету преко „Google Toolbar“ све оно што је написано латиницом класификује као хрватски језик, а само оно што је написано ћирилицом као српски. Данас интернет користи преко милијарду и петсто милиона људи на свету па ће сваки текст који неки Србин напише латиницом који користи корисник из неке нама стране земље и аутоматски преводи на свој језик бити препознат као превод с хрватског језика. Ето какву заштиту српске културне баштине заступници двоазбучја обезбеђују Србима у будућим вековима – да се за нас нигде ни не зна, а оно што и урадимо да се припише Хрватима. Какве ли само наопаке логике.

Па Црногорци су чак измислили она два нова слова да би црногорски језик преко различитог писма (алфабета) био препознатљив у времену информатике као посебан и у односу на српски и у односу на хрватски.

Зар ишта боље од овога што је наведено у овом поглављу показује колика је предност што смо се вратили једноазбучју и да је Уставом 2006. начињен изванредан избор. Сигурни смо да ће предност једноазбучја свима постати јасна и блиска када уђемо у Европску унију и у њеној администрацији (електронској Е-управи) и правној регулативи по томе будемо препознатљиви.

Процена будуће језичке политике нама суседних држава

Језици који су настали после распарчавања Југославије, а с њом и ареала употребе српскохрватског језика (хрватски, бошњачки и црногорски) због одлучујућег утицаја политике приликом њихове сепарације биће и даље под притиском сталног појачавања разлика у односу на српски језик иако данас, како каже поч. Павле Ивић, нема значјаних разли-

ка у структури и супстанци ових језика.²⁴ Због тога ћемо само дати наше процене очекиване језичке политике нама суседних земаља насталих из бивше СФРЈ.

Проблеме српског језика смо већ изнели у овој расправи а том приликом смо дали и наше мишљење о томе како их решавати.

Хрватска захваљујући својој јасној и доследној политици још од 1967. и доношења Декларације има јаку позицију, одличну законодавну регулативу која подржава њихов језик и јак лингвистички центар у Загребу. Она је у великој предности и што ће прва ући у ЕУ и изборити се за своја права у погледу језика и писма.

Бошњаци ће трајно имати проблем да дефинишу свој језик као посебан из више разлога:

- Срби и Хрвати који живе у БиХ користе српски, односно хрватски и неће никад бити заинтересовани за развој „бошњачког језика“;
- тешко ће им бити да утврде језички стандард по коме би се разликовали и од српског и од хрватског;
- имају проблем избора писма – ако остану при хрватској латиници, тешко ће бити препознатљиви у односу на хрватски језик с обзиром на убрзани развој информационах технологија. Не би било изненађујуће да они ускоро измисле „своја два латиничка слова“ по узору на Црногорце;
- ако својим говорима сматрају говоре подручја бивше СФРЈ где живе муслимани, што је за очекивање, имаће трајан проблем колизије тог принципа с политичким залагањем да су сви грађани БиХ Бошњаци. Другим речима тиме ће свима стално показивати да су народ настао верском конверзијом на ислам и сепарацијом из неког другог највећим делом српског народа;
- без обзира на њихову велику жељу за посебношћу они су због географског положаја БиХ и значајног броја Срба и Хрвата у тој држави трајно изложени утицајима српске и хрватске културе.

Црногорци ће такође трајно имати проблем да дефинишу свој језик као посебан из више разлога:

- без обзира на политику жестоког антисрпства на подручју Црне Горе трајно ће се знатан број грађана изјашњавати као Срби (овде

---

²⁴ Павле Ивић: „Језичко планирање у Србији данас“, објављено у књизи „Српски језик у нормативном огледалу“ (приређивачи Бранислав Брборић, Јован Вуксановић, Радојко Гачевић), стр. 273.

- није намера лицитирање процентима) и они ће инсистирати да свој језик називају српским, како и јесте, и тражиће да им Србија као матична држава помогне да то право остваре,
- тешко ће им бити да утврде језички стандард по коме би се разликовали од српског у чијем је основу источнохерцеговачки дијалект који се великим делом простире и на подручју Црне Горе а још теже да то народ у говору прихвати,
  - без обзира на измишљена „два нова слова“ имају проблем избора писма – ако изаберу латиницу тешко ће бити препознатљиви у односу на хрватску латиницу и језик а ако изаберу ћирилицу, тешко ће бити препознатљиви у односу на српску ћирилицу и језик. За сада није сасвим јасно за које су се писмо определили и којем писму су додали два нова слова,
  - без обзира на њихову велику жељу за посебношћу и сепарацијом они ће трајно бити у корпусу српске културе, јер тако и јесте. За развијање посебне културе не постоје ни историјске ни културолошке претпоставке а сваки покушај приближавања Хрватима преко ширења употребе хрватске латинице удаљаваће их од православлa и на дуги рок изложити асимилацији у Хрвате на исти начин како се то већ дешавало у Боки Которској.

Правни системи држава, бивших република савезне државе Југославије, као службени језик Срба препознају српски језик и за њега вежују „ћириличко писмо“ у складу с међународним правом те ће убудуће степен асимилације нашег народа у Хрвате, Црногорце или Бошњаке зависити од националне свести тог дела нашег народа, верности православлa и народној традицији и од заштите коју им Србија као матична држава пружи. Исправна језичка политика овде ће бити један од најважнијих фактора подршке нашем народу ван Србије.

VII

ОРГАНИЗАЦИОНО-ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ МЕТОДЕ КАО ПРВИ СТУБ ЗА ОСТВАРЕЊЕ СТРАТЕШКИХ ЦИЉЕВА ЈЕЗИЧКОГ ПЛАНИРАЊА

Извршна власт (Републичка Влада и надлежна министарства) одговорна је за утврђивање организационо-институционалних метода за остварење стратешког циља језичког планирања. Могуће је користити државне органе и организације, постојеће институције или формирати посебну институцију уз формирање тела задуженог за реализацију стра-

тешког циља језичког планирања (то може бити и Одбор). Но морају се за разлику од досадашње праксе успоставити јасни механизми одговорности Одбора за рад и преузете обавезе.

Републичка влада је Скупштини Србије предложила Закон о изменама и допунама закона о службеној употреби језика и писама супротан члану 10. Устава Србије с намером да одбрани неуставан члан 26. предлога Статута АП Војводине о некаквом „латиничном писму српског језика“ уместо да је у складу са својом уставном обавезом преложила квалитетан Закон о службеној употреби језика и писма који ће детаљно регулисати службену и јавну употребу српског језика и ћириличног писма и језика и писама националних мањина.

Том приликом је у казним одредбама утврдила само казне за непоштовање законских одредби о правима националних мањина на службену употребу њихових језика и писама, а не и казне за непоштовање одредби Устава Републике Србије о праву српског народа као државотворног на службену употребу свог језика и свог писма и тиме је прекршен члан 49. Устава Републике Србије у смислу равноправности. Значи, не постоје ни санкције за кршење службеног језика и писма државе Србије. Сигурни смо да овакав случај не постоји у регулативи ниједне земље Европске уније чије нам правне системе владајућа политичка већина у Скупштини Србије стално наводи као узоре.

Устав Србије је из службене и јавне употребе и језичког стандарда српског језика избацио хрватску латиницу која је у нашој ранијој уставноправној пракси везивана за српскохрватски језик и извршна власт мора кроз законску и подзаконску регулативу спровести ову уставну одредбу у потпуности и санкционисати њено кршење.

Законодавац треба да употребу енглеског језика и писма у службеној и јавној употреби сведе на најмању могућу меру, односно само онолико колико то од нас захтева међународно право – при исписивању саобраћајних знакова и путних праваца на међународним и магистралним путевима, као и назива места и других географских назива.

Најзначајније улоге овде имају министарство просвете и министарство културе.

Обавеза је извршне власти да обезбеди да се ћирилично писмо примени као српски језички стандард приликом спровођења Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Службени Гласник Републике Србије 87/2006), као и при изградњи Е-управе за потребе

свих државних органа, организација и институција која ће у будућности постати саставни део Е-управе при Европској унији.

С обзиром на то да живимо у времену информатике Министарство за телекомуникације и информатичко друштво сада има изузетну улогу и његова је уставна обавеза да спроведе све потребне активности за несметану, лаку и брзу примену српске ћирилице у свим подручјима наших активности и то стави српском народу на коришћење. Посебно је значајно ово одмах обезбедити у образовању и школству.

Извршна власт би морала да и у медијима свих врста обезбеди позитиван став према употреби ћирилице изношењем народу истине да је латиница хрватско писмо и да у интересу наших потомака треба да се вратимо свом писму – ћирилици.

VIII

ЛИНГВИСТИЧКЕ МЕТОДЕ КАО ДРУГИ СТУБ ЗА ОСТВАРЕЊЕ СТРАТЕШКИХ ЦИЉЕВА ЈЕЗИЧКОГ ПЛАНИРАЊА

У духовни простор једног народа спадају све области научног, културног и уметничког стваралаштва, али на првом месту је брига о језику.

С обзиром на сврху ове расправе овде напомињемо само потребу развоја србистике, нормирања српског стандардног језика, израду енциклопедијског речника српског језика и усклађивање постојећих правописа и правописних приручника с чланом 10. став 1. Устава Србије.

Правопис сачињен у складу с чланом 10. став 1. Устава Србије (једноазбучје) и уз усаглашену норму српског стандардног језика може се применити као једини законом признати по узору како се на говорном подручју немачког језика примењују нормативни приручници једне издавачке куће у Немачкој.²⁵ С надлежним министарствима Републике Српске и лингвистима може се уз одређени напор постићи договор о његовој примени и у овој држави. Остале државе у региону у којима живе Срби мораће дозволити његову примену у образовању и школовању Срба у складу с међународним правом и конвенцијом Европске уније која ово регулише. На расправе о томе какве ће правописе правити Црногорци и Бошњаци ми не смемо губити ни енергију ни време јер је

---

²⁵ Видети полемику Петра Милосављевића (*Политика* 11. 11. 2006) и Драгољуба Петровића (*Политика* 02. 12. 2006)

то у њих чиста политика и с науком никакве везе нема, а наиван је онај који мисли да ће је они у догледно време променити.

Уколико лингвисти који су данас на позицијама у научним институцијама и на филолошким факултетима нису способни да овакав правопис усагласе и усвоје, држава под хитно мора извршити велику кадровску промену и обнову укључењем млађих кадрова који нису у „сукобу интереса“ због ранијих радова о „српскохрватском језику“ и садашњег захтева за израду правописа српског језика.

Нећемо овде отварати расправу о томе колико овакав један подухват већ више година спречавају лингвисти „српскохрватског“ језика јер је то посао надзорних органа у министарству просвете и другим деловима извршне власти. А можда се неки од њих надају да ће се Устав 2006. брзо мењати због политичких дешавања у Србији, па што да се жури с усклађивањем правописа, већ треба ту прилику искористити па вратити двоазбучје у наш језик по узору на покушај у Статуту АП Војводине. Како се до сада нису досетили да питају Српску православну цркву као вишевековног носиоца писмености и књижевности у Срба имају ли Срби још неко писмо осим ћирилице. Или Хрватску академију знаности и умјетности да ли је латиница којом се по Србији пише хрватска. Или се иза свега крије то да се не желе признати грешке и пропусти лингвиста учињени 1990-их при распаду „српскохрватског језичког брака“.

Такође је потребно подићи квалитет наставе српског језика на свим нивоима образовања и школовања. У настави српског језика полазити од начела једноазбучја с ћирилицом као писмом. Многобројни учитељи и наставници улажу вишегодишње напоре и српску децу у предшколском, основном и средњем образовању уче да пишу ћирилицом а потом се на нашим факултетима дешава расрбљивање и латиничење јер највећи део наше интелектуалне елита своје високошколске уџбенике штампа хрватском латиницом. Надлежни министар убудуће не сме својим решењима одобравати за коришћење у настави уџбенике и приручнике штампане супротно члану 10. став 1. Устава Србије.

Аргумент да ће избацивањем латинице из досадашњих правописа постати неупотребљивом огромна количина српских латиничких књига које се налазе по нашим библиотекама је проблематичан бар из два разлога. Први, зар је наш циљ да се и у будућим деценијама и вековима наше српске библиотеке пуне латиничним књигама? Зар да наша деца уче српски језик, а да га пишу туђим писмом? Или је можда наш циљ да зауставимо разарајући („канцерогени“) утицај хрватске латинице на

српску духовност и културу. Ово је, без обзира на то колико то сада грубо звучало, вододелница на којој ће се разићи многи данашњи и многи будући српски лингвисти. Ми већину наслућујемо јер је она увек произлазила из народне воље. Друго, оне књиге које су изузетно вредне а до сада су штампане једино на латиници, не улазећи у мотиве зашто је то чињено само на том писму а у временима „братства и јединства“ писама, биће у обновљеним издањима одштампане на ћирилицу по истом начелу „избора квалитета“ као када из култура других народа преводимо књиге с њихових језика и писама.

Само исправна језичка пракса у предшколском, основном, средњем и високом образовању на дуги рок обезбедиће остварење стратешких циљева језичког планирања.

IX

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

На основу државног, политичког, друштвеног и културног оквира у коме се српски народ данас налази, очекиване дугорочне перспективе нашег живљења у Европској унији и уставне одредбе о једноазбучју у српском језику с ћирилицом као писмом за стратешке циљеве језичког планирања видимо: враћање ћирилице у масовну примену у Срба чиме би се поновно успоставила прекинута временска вертикала српског духовног, културног и историјског идентитета; даљи рад на стандардизацији српског језика, са оба његова изговора и исписа (екавским и ијекавским) и ћирилицом као писмом уз обухват свих дијалеката штокавског говора српског језика; и регулисање службене употребе ћирилице као писма српског језика у администрацији Европске уније као заједнице народа и култура ради обезбеђења препознатљивости нашег језика и културе као стожера очувања српског националног идентитета у будућности.

Наше је мишљење да српски лингвисти, слично као и српско политичко вођство, нису разумели последице распада СФРЈ и нису предвидели будућа догађања те су приликом оснивања Одбора за стандардизацију српског језика крајем 1997. године погрешно поставили циљеве његовог рада, погрешно утврдили његове програмске задатке а као резултат таквог погрешног језичког планирања и данас имамо нерешена сва питања српског језика и писма која су настала у 50-ак година комунизма у Србији. Изгубљене су две деценије у расправама и решавањима „језикословних ситница“ а суштински проблеми нису решени.

Настављен је разарајући утицај хрватске латинице на српску духовност и културу, из нашег језика политичким одлукама моћних произведени су „бошњачки“ и „црногорски“, што се међу лингвистима прихвата као свршен чин уместо да се остане на позицијама лингвистике, личну енергију и буџетска средства лингвисти троше на завршетак *Речника српскохрватског језика* (Речник САНУ) а немамо енциклопедијски речник српског језика, кроз нормативну регулативу није пропраћен велики прилив енглеских речи у појмовник српског језика, а на другој страни минимално су искоришћене предности које је за примену ћирилице обезбедио убрзани развој информационих технологија. Уместо да се реше проблеми употребе ћирилице на интернету и мобилној телефонији, дошли смо у ситуацију да се због неразумног истрајавања на употреби хрватске латинице у светској интернет мрежи онај део српске баштине написан латиницом третира као део хрватске културе.

Српска култура припада оном ареалу где су Грчка, Бугарска, Украјина и Русија, односно културама православља и ћириличких писама а убацивање двоазбучја у наш језик је насиље над националним идентитетом и покушај да се Срби из овог културног корпуса полако и тихо истргну.

Отуда је уставна одредба о једноазбучју с ћирилицом као писмом српског језика први одлучан корак у заустављању „латинчења“ српске културе и непремостива брана сваком будућем покушају унијаћења Срба. Наредне кораке морају спровести извршне власти и лингвисти.

За остварење стратешких циљева језичког планирања извршна власт је дужна да кроз примену организационо-институционалних метода обезбеди пуну примену српског језика и ћириличног писма у службеној и јавној употреби и језичкој пракси. Уставна одредба о службеној употреби српског језика и ћириличног писма подразумева како употребу писма у руком писаним документима, штампаним и куцаним документима (папирним документима), тако и његову употребу у електронским документима и сајбер простору, а извршна власт мора свако кршење ове одредбе санкционисати. Потребно је подићи квалитет наставе српског језика на свим нивоима образовања и школовања а надлежни министар убудуће не сме својим решењима одобравати за коришћење у настави уџбенике и приручнике штампане супротно члану 10. став 1. Устава Србије.

Лингвистичке потенцијале треба преусмерити са сербокroatистике на развој србистике, нормирања српског стандардног језика, израду енциклопедијског речника српског језика и усклађивање постојећих право-

писа и правописних приручника са уставном одредбом којом је враћено једноазбучје у наш језик. Нов правопис са усаглашеном нормом српског стандардног језика и једноазбучјем с ћирилицом као писмом треба применити као једини законом признати на територији Србије и Републике Српске о чему се може постићи договор, а његову примену у осталим државама у региону захтевати у образовању и школовању Срба на основу међународног права.

Када би српски народ видео да извршне власти и лингвисти успешно спроводе активности на остварењу стратешких циљева језичког планирања и када би му се у данашњем времену информатике обезбедио комодитет у коришћењу ћирилице на рачунарима (стандардизација ћириличко-енглеске тастатуре и српских ћириличких фонтова у складу с домаћим и међународним прописима о стандардизацији) сигурни смо да би се врло брзо и лако масовно вратио употреби ћирилице.

Одбор ЋИР
ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

Напомене:

После вишемесечних исцртаживања сачинио сам Захтев за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивање његових циљева и Програма рада у складу с чланом 10, став 1. Устава Србије са пратећим Образложењем које је УГ „Ћирилица“ послало примаоцима означеним у захтеву.

На деветој седници УГ „Ћирилица“ одржаној 14. фебруара 2010. године, под шачком дневног реда II Радни део седнице (шачка 3.3) поменути Захтев за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика једноласно је усвојен као програмски документ УГ „Ћирилица“.

Од Министарства културе, Института за српски језик, Одељења језика и књижевности САНУ и Председништва Одбора за стандардизацију српског језика добили смо одговоре које овде прилажемо.

Ни у једном одговору нема ни помена о теми коју смо ошворили – правном основу рада Одбора за стандардизацију српског језика, реорганизацији Одбора и усклађивању програма и циљева рада Одбора с чланом 10, став 1. Устава Србије.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ
Београд, Влајковићева 3
Број:07-00-375/2009-05
Датум: 17.12.2009.

Удружење ТИРИЛИЦА
Николајевска 2, Нови Сад

Поштовани,

Примили смо ваш допис у којем тражите реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивање његових циљева и Програма рада у складу са чланом 10. ставом 1 Устава Републике Србије.

У вези са вашим захтевом обавештавамо вас да Министарство културе Републике Србије нема законску могућност промене састава и начина рада поменутог Одбора.

С поштовањем,

ПОМОЋНИК МИНИСТРА

Ана Вучетић

Ђуре Јакшића 9,
11000 Београд, Србија

Директор: +381 11 2180-248, 3208-222

Централа: +381 11 2181-383

Телефакс: +381 11 2183-175

Рачунарство: +381 11 3208-223

e-mail: ijj@ijj.sanu.ac.rs

Број: с.з.

Датум: 07.12.2009.

УДРУЖЕЊЕ ЋИРИЛИЦА

Нови Сад, Николајевака 2

Поштована господо,

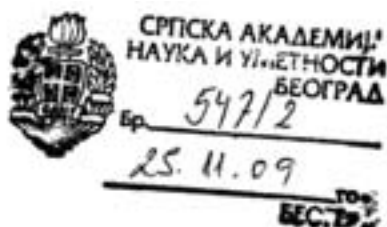
У вези са вашим писмом од 06. новембра 2009. године, у коме захтевате реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика, а ценећи вашу бригу о положају ћирилице, саопштавамо вам следеће.

Као што вам је познато, Одбор за стандардизацију српског језика основало је четрнаест институција, које су утврдиле и циљеве његовог рада. Одбор ради по пословнику који је усвојен приликом његовог оснивања. Чланове Одбора именују институције које су његови оснивачи.

Институт за српски језик САНУ подржава уставну одредбу Републике Србије о језику и писму у Републици.

С поштовањем,

ДИРЕКТОРА

Др Срђан Танасијевић

Господин Драгољуб Збиљић,
Председник удружења *Тирилица*

Поштовани господине Збиљићу,

У вези с дописом који сте упутили Одељењу језика и књижевности САНУ и који је размотрен на седници Одељења одржаној 24. новембра ове године, обавештавамо Вас да је САНУ један од оснивача Одбора за стандардизацију српског језика, чији је председник академик Иван Клајн.

Стога се одговор који ћете ускоро добити од академика Клајна у име Одбора може истовремено сматрати одговором Одељења језика и књижевности САНУ.

С поштовањем,

И. Палавестра
академик Предраг Палавестра,
секретар Одељења језика и књижевности САНУ

БН, 20. XI 2009

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Председништво Одбора за стандардизацију српског језика

Ђуре Јакшића 9, 11000 Београд, Србија

e-mail: odborossj@inj.sanu.ac.rs

Телефон: +381 11 2180-248 * Тел/факс: +381 11 2183-175

БР. 126

Белешка број _____ од _____ године.

УДРУЖЕЊУ ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ „ЋИРИЛИЦА“

21 000 НОВИ САД
Николајевска 2

Поштовани,

У последњем обраћању Одбору за стандардизацију српског језика од 6. новембра 2009. године, као и у неколико претходних, покренули сте питања од значаја за рад Одбора за стандардизацију српског језика. Захваљујемо вам на корисним иницијативама и предлозима за унапређивање рада Одбора.

Обавештавамо вас да су у току бројне активности Одбора и његових девет комисија, па се надамо да ћете, као и до сада, пратити наш рад и добити одговоре на питања која се поставили с dobrим намерама.

И нама је жао што се питања планирања и стандардизације српскога језика не решавају брже и ефикасније. Без доношења државног закона о језику у складу са Уставом Републике Србије из 2006. године члан 10, Одбор не може да одлучује нити о писму нити о другим питањима у сфери службеног језика. *Службени језик* је пре свега правно па тек онда лингвистичко питање.

Ради решавања тих питања обраћали смо се Влади Републике Србије и министарствима, којима смо нудили сваку стручну помоћ ради што хитнијег доношења *Закона о службеном (националном) језику и писму*.

Начин избора чланова Одбора за стандардизацију српског језика, садржаји и организација његовог рада регулисани су Програмом рада и Пословником о раду Одбора.

У нади да ћемо и даље сарађивати на опште добро српског језика, примите изразе нашег поштовања.

ПРЕДСЕДНИК
Академик Иван Клајић

Нови Сад, 5. децембар 2009.

Захтев за усклађивање Правописа српског језика, Матица српска 1993. (предај за штампу јуна 1993, изашао из штампе априла 1994) и свих каснијих издања овог правописа са чланом 10, став 1. Устава Србије. Као образложење приложен је шексћ „Данашња очигледна окупација српског језика хрватском латиницом наложена је од комуниста а (не) скривена у закључцима Новосадског договора из 1954. године“.

Председнику Матице српске, Нови Сад
Председнику Српске академије наука и уметности (САНУ)
Одбору за стандардизацију српског језика, Београд
Институту за српски језик САНУ, Београд

Нови Сад, 5. децембар 2009.

„Amicus Plato, sed magis amica veritas.“
(„Платон је пријатељ, али је већи пријатељ истина.“)
Аристотел

Предмет: захтев за усклађивање Правописа српског језика, Матица српска 1993. (предај за штампу јуна 1993, изашао из штампе априла 1994) и свих каснијих издања овог правописа са чланом 10. став 1. Устава Србије

У Правопису српског језика (Матица српска, 1993) и свим каснијим његовим издањима у поглављу ПИСМО под тачком 1. Настанак и међусобни однос европских писама стоји „Ћирилица и латиница представљају стандардна писма нашег језика...“¹ Даље у тачки 6. Основне норме нашег писма стоји: „Стандардни састав и азбучни ред обе традиционалне азбуке, ћирилице и латинице, приказан је на тебелама 8 и 9.“² и у наставку ове тачке се дају образложења норми за ова два писма.

У члану 10. став 1. Устава Србије из 2006. утврђено је: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.“

---

¹ *Правопис српског језика*, Матица српска 1993, Нови Сад, април 1994, стр. 17.

² Исто, стр. 37–38.

Овом уставном одредбом у српском језику поново је успостављено једноазбучје с ћирилицом као писмом, како је било у претходних хиљаду година писмености у Срба, све до 1954. године

И после доношења новог Устава Србије у току 2007. и 2008. *Правопис* је употребљаван у школству и образовању у Србији као и за друге сврхе.

Сви правописи и правописни приручници који прописују двоазбучје у српском језику противуставни су и морали су бити усклађени с Уставом Републике Србије до 31. 12. 2008. године (рок прописан Уставним законом за спровођење Устава Републике Србије).

Из наведених разлога подносимо Вам овај захтев да у складу с Вашим надлежностима и одговорностима извршите усклађивање *Правописа* са чланом 10. став 1. Устава Србије.

У прилогу дајемо образложење нашег захтева које чини његов саставни део.

Спремни смо да своје аргументе и детаљније изложимо у разговору, разуме се, ако будемо позвани.

С поштовањем.

Одбор ЋИР
ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

Достављено:

Министарству за просвету Републике Србије, Београд
Председнику Владе Републике Србије, Београд

Као информација достављено и:

Српској православној цркви
Филолошком факултету у Косовској Митровици
Академији наука и умјетности Републике Српске
Српској народној странци у Црној Гори

Стављањем на интернет даје се на увид и:

Српском народу у отаџбини, Републици Српској, Црној Гори, Србима у расејању

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Захтева за усклађивање *Правоииса српскої језика*, Матица српска 1993. (предат за штампу јуна 1993, изашао из штампе априла 1994) и свих каснијих издања овог правописа са чланом 10. став 1. Устава Србије (у даљем тексту: Захтев)

ДАНАШЊА ОЧИГЛЕДНА ОКУПАЦИЈА СРПСКОГА ЈЕЗИКА ХРВАТСКОМ ЛАТИНИЦОМ НАЛОЖЕНА ЈЕ ОД КОМУНИСТА А (НЕ)СКРИВЕНА У ЗАКЉУЧЦИМА НОВОСАДСКОГ ДОГОВОРА ИЗ 1954. ГОДИНЕ

У *Правоиису српскої језика*, Матица српска 1993. и свим каснијим издањима (у даљем тексту: *Правоиис*) у поглављу ПИСМО под тачком 1. Настанак и међусобни однос европских писама стоји „Ћирилица и латиница представљају стандардна писма нашег језика,...“³ Даље у тачки 6. Основне норме нашег писма стоји „Стандардни састав и азбучни ред обе традиционалне азбуке, ћирилице и латинице, приказан је на тебелама 8 и 9.“⁴ и у наставку ове тачке се дају образложења норми за ова два писма.

У члану 10. став 1. Устава Србије из 2006. утврђено је: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.“

Овом уставном одредбом у српском језику поново је успостављено једноазбучје с ћирилицом као писмом, како је било у претходних хиљаду година писмености у Срба све до 1954. После више од пола века протеривања и потискивања у периоду комунистичке диктатуре ћирилица је поново једино српско писмо а наш језик се опет зове српски.

Чланом 10. став 1. Устава Србије регулисана је службена употреба језика и писма у Србији као држави и уједно је регулисана службена употреба језика и писма српског народа као државотворног (Преамбула Устава Републике Србије и члан 1).

Другачије речено, овај став има двоструку уставноправну улогу: у једној је регулисано питање службене употребе језика и писма државе Србије а у другој питање језика и писма српског народа. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, и то у обе уставноправне улоге. Предмет регулисања су службени језик и писмо

---

³ *Правоиис српскої језика*, Матица српска 1993, Нови Сад, април 1994, стр. 17.

⁴ Исто, стр. 37–38.

којим се он пише. Овај став је императиван, могућа је његова директна примена у правној пракси и за српски језик је, попут свих престижних језика у свету, везано и именовано једно писмо – ћирилично.

Да је уставотворац у члану 10. став 1. Устава Републике Србије утврдио начело једноазбучја у српском језику, односно да је изричито и као једино писмо српског језика одредио ћирилично писмо, види се из поређењачлана 8. став 1. Устава Републике Србије из 1990. који гласи „У Републици Србији у службеној употреби је српскохрватски језик и ћирилично писмо, а латиничко писмо је у службеној употреби на начин утврђен законом“ који је познавао за један језик тада „српскохрватски“ два писма (ћирилично и латиничко) са чланом 10. став 1. важећег Устава Републике Србије који гласи „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо“ који познаје за један језик једно писмо (српски језик и само ћирилично писмо). На тај начин Устав Србије усагласио је решење питања писма с праксом целе европске породице народа и свега престижног света.

И после доношења новог Устава Србије у току 2007. и 2008. *Правопис* је употребљаван у школству и образовању у Србији, као и за друге сврхе. Сви правописи и правописни приручници који прописују двоазбучје у српском језику противуставни су и морали су бити усклађени с Уставом Републике Србије до 31. 12. 2008. године (рок прописан Уставним законом за спровођење Устава Републике Србије).

Наш текст „Језичко планирање после доношења новог Устава Србије 2006 – Тезе о српском језику и ћирилици као стожеру српске културе у 21. веку“ које смо дали као образложење уз захтев за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивање његових циљева и Програма рада сматрамо саставним делом овог образложења и такође га прилажемо уз наш Захтев.

Овде ћемо се више позабавити историјом српског писма како бисмо показали да је у српском језику увек важило начело једноазбучја.

Наше писмо од почетка писмености па до 1918. године

Од почетка писмености у Срба кроз цео средњи век у доба Немањића, затим у времену Турске вишевековне окупације па све до 1918, негде око хиљаду година, Срби су као своје писмо препознавали само ћирилицу.

Историјски посматрано у Кнежевини, касније Краљевини Србији државни (службени) језик је српски а писмо ћирилично и тако је било и

у букварима, правописима и граматикама које су коришћене у школству. Потпуно иста ситуација је и у Књажевини, касније Краљевини Црној Гори. У Језичком планирању после 8. новембра 2006. (стр. 20) утврдили смо да су и Срби у Босни и Херцеговини свој језик називали српским а писмо је било једно – ћирилица. Тако је било и у другим крајевима где су Срби живели (Војној крајини, Барањи, Срему, Банату и Бачкој).

То што су Срби католичке вере писали латиницом не доказује да је латиница писмо српског језика. Ово је 1884. најјасније изрекао Стево Чутурило у свом *Српском љравојису за школску ујоћребу*: „Но осим ћирилицом, иише се српски језик и латиницом, ијо јест и писмом латинских народа, којим се служе Срби зајадне цркве.“⁵ Латиница није српско писмо већ писмо латинских народа али и њоме се може иписати српски језик и то су у ранијим временима радили Срби католичке вере. Исто то (писање српског језика латиницом) почели су радити Хрвати када су крајем 19. века преузели српски новоштокавски дијалект за свој говор и од тада почели српски језик називати и хрватским а наши лингвисти такав назив нашег језика прихватили. Увек у свим временима Срби католици су са напуштањем своје православне вере напуштали и српску ћирилицу, и преузимали туђе писмо латиницу. Овде је битно истаћи да они нису преузимали мађарску, немачку или талијанску латиницу (писмо несловенских суседних народа) већ писмо Хрвата (хрватску латиницу) својих словенских сународника. Ти преверници су се још колено-два изјашњавали као Срби а надаље њихови потомци су себе сматрали Хрватима. То је стандардни образац асимилације нашег народа у Хрвате где год су ова два народа долазила у додир. По неким проценама око 20% данашњих Хрвата су потомци покатоличених Срба, односно то је резултат успеха хрватске асимилације нашег народа преко латинице и католичке вере. Хрвати никад масовно нису прелазили у православље нити је било масовне асимилације у наш народ изузев појединачних случајева, најчешће преко брачних веза. Насељавање Срба у источне хрватске крајеве у време турских продора на запад и њихова асимилација донели су Хрватима новоштокавски дијалект.

О латиници у Срба исто то, али само нешто мало другачије каже и Др. Милан Петровић: „Наш језик има две азбуке: 1) ћирилицу, којом се служе Срби православне вере и 2) латиницу, којом се служе Хрвати и Срби римске католичке вере.“⁶

⁵ Стево Чутурило: *Српски љравојис за школску ујоћребу*, Панчево, 1884, стр. 5.

⁶ Др. Милан Петровић: *Српски љравојис за средње школе*, Нови Сад, 1914, стр. 3.

Значи од почетка писмености па све до 1918. године Срби су свој језик називали само српским, важило је начело једноазбучја са ћирилицом као писмом, што сматрамо неспорним.

Хрвати су до 1918. године и у државној управи (у Славонији, Хрватској, Приморју, Босни и Херцеговини...) и у школству свој језик називали хрватским, такође су имали једноазбучје у језику са латиницом као писмом.

Српско писмо у периоду 1918–1945. године

У Језичком планирању после 8. новембра 2006. године утврдили смо да је неспорно да је појам „српскохрватски језик“ први пут ушао у нашу науку о језику и језичку праксу у периоду Краљевине СХС и Краљевине Југославије (1918–1941). Такође смо утврдили да у уставноправној регулативи те државе појам српскохрватског језика није коришћен већ се службени језик називао српско-хрватско-словеначки (стр. 19). Тај језик је називан „државним језиком“ и било је прописано „*Da se u službenom poslu opšti samo na srpskohrvatskoslovenačkom jeziku*“.⁷

У пракси је словеначки језик посебно правописно регулисан, а за српскохрватски или хрватскосрпски су прављене посебне граматике и правописи. И у граматицима⁸ и у правописима⁹ наводило се да српскохрватским или хрватскосрпским говоре Срби и Хрвати и да тај језик има два писма, ћирилицу и латиницу.

Од 1918. године Срби и Хрвати од назива својих језика српског и хрватског праве нов назив језика који називају српскохрватски или хрватскосрпски у који уносе свако своје писмо тако да у овом језику важи

---

⁷ Najnoviji jugoslovenski učiteljski zbornik svih zakona, uredaba, pravilnika, pravila, rešenja, odluka i raspisa izdatih od oslobođenja do danas, koji se odnose na narodne škole i narodne učitelje-ice u celoj Jugoslaviji, a i danas su u važnosti, izradili Kosta V. Aranicki i Stevan Karadžić, Pančevo, 1935, str. 131.

⁸ Стеван Караџић: *Преглед српскохрватске граматике и синтаксе са речником најчешћих грешака у нашем језику* за I, II, III, IV и VIII разред средњих школа, за I, II, III, и IV разред грађанских школа, за нижи и виши течајни испит и за приватну употребу, Панчево, без године издања; Добривоје П. Алимпић: *Грамматика српскохрватског језика* за I разред средњих и стручних школа, Београд 1938; Станиша П. Коруновић, Драгомир Г. Станојевић: *Мала граматика српскохрватског језика за III разред основних школа по наставном програму*, Београд, 1939.

⁹ А. Белић: *Правопис српскохрватског језика*, Београд, 1923; Dr. D. Boranić: *Pravopis hrvatskosrpskoga jezika*, Zagreb, 1937.

начело двоазбучја са два писма: ћирилицом и латиницом. Хрвати често овај језик називају и „хрватски или српски“.

У тој првој Југославији тачно се знало чије је које писмо – ћирилица је српско писмо, а латиница хрватско.

Тако 1940. године А. Белић и А. Жежељ у својој *Грамаџици српско-хрватској језика за I разред средњих школа* кажу: „5. Како се зове ово писмо којим је написана ваша књига? – Ћ и р и л и ц а . А пишу ли сви Југословени само ћирилицом? Пишу ли њоме и наша браћа Хрвати и Словенци? – Не, они пишу друкчијим писмом – л а т и н и ц о м .

Као што видите, ми Југословени имамо два писма: ми Срби служимо се старим словенским писмом, ћ и р и л и ц о м , која је састављена по смрти св. браће Ћирила и Методија, а преуредио је за наш језик Вук Караџић; међутим, браћа Хрвати и Словенци примили су латинско писмо, л а т и н и ц у , коју је преуредио Вуков савременик Људевит Гај.“¹⁰

Како само јасно ове речинце А. Белића и А. Жежеља разобличавају лаж и подвалу комунистичких и неких данашњих лингвиста да је латиница српско писмо. Уједно оне разобличавају и другу велику лаж да је латиница међу Србе дошла 1918. и после у периоду краљевине СХС и краљевине Југославије. Мотив за ове две велике лажи, поновљене небројено пута у историји српске лингвистике, је очигледан – одбрана комунистичке антисрпске идеологије и скривање великих грешака српских лингвиста које су они учинили према сопственом народу после 1945. године.

У периоду II светског рата у окупираној Србији језик се поново назива српским, важило је правило једноазбучја са ћирилицом као писмом¹¹ а у Независној држави Хрватској ћирилица је забрањена.

У Језичком планирању после 8. новембра 2006. доказали смо да се у периоду 1918–1945. тачно знало да је ћирилица српско а латиница хрватско писмо, и то како у правној регулативи, тако и у лингвистици и језичкој пракси. Срби су користили ћирилицу а само ретки појединци и институције латиницу, и то левичари и комунисти.

---

¹⁰ А. Белић и А. Жежељ: *Грамаџика српскохрватској језика за I разред средњих школа*, Београд, 1940. године (одобрена одлуком г. Министра просвете IV Бр. 8348 од 7 августа 1940. године).

¹¹ М. С. Лалевих: *Грамаџика српској језика за II разред средњих и сѣручних школа*, Београд, 1941.

Српско писмо у периоду 1945–2006. године

У првом комунистичком уставу Србије (17. јануар 1947), Статуту АП Војводине, Статуту Аутономне Косовско-метохијске области, као и у Уставу Црне Горе (22. новембра 1946) утврђено је да је службени језик српски а писмо ћирилично. Не знамо имена комуниста који су утицали да се овако реши питање српског језика и писма али је у Србији за то вероватно најзаслужнији Александар Ранковић тада најутицајнији комуниста Србије.

Но, српски лингвисти су наставили да језик називају српскохрватским и да наводе да има два писма ћирилицу и латиницу, што су касније 1954. и потврдили Новосадским договором. Изузетак је само једна *Грамаџика српског језика* Михаила Стевановића из 1945. године због које је он у више наврата од комуниста и лингвиста прозиван.

Но, и у овим почетним годинама комунистичке диктатуре још увек се знало да је ћирилица српско, а латиница хрватско писмо, и Срби су и даље масовно употребљавали ћирилицу.

Кад су консолидовали власт, комунисти у складу са својом идеолошком борбом против великосрпског шовинизма крећу у обарање уставне одредбе о службености српског језика и ћириличног писма у Уставу Србије из 1947. године. Да би ово урадили, употребили су српске лингвисте и њихове ставове о српскохрватском језику и језичком јединству са Хрватима. Интервенисао је Централни комитет КП Југославије¹² и дао одговарајуће директиве, а Матици српској је додељена улога реализатора.

На основу иницијативе *Лейбойса маџице српске* расписана је анкета „о питањима српскохрватског језика и правописа“ у септембру 1953. и позвани су књижевници, научници, политички и јавни радници да се изјасне. После завршене анкете одржан је у Новом Саду од 8. до 10. децембра 1954. састанак двадесет и пет учесника анкете који је резултирао чувеним Закључцима Новосадског договора. У писму Редакције и позиву на учешће у Анкети дат је оквир расправе. „Ми сматрамо да је у центру проблема баш питање језика као таквог, питање његовог јединства и перспективе даљег развоја, али не поричемо важност ни других питања. Шта више, сматрамо да су она у чврстој вези са питањима која смо истакли, а то су: питање правописа, питање писма (ћирилица–латиница), пи-

---

¹² Драгослав Михаиловић: „Погрешна језичка политика“, објављено у *Дијалекти и српска књижевност: тема Борине недеље*, Врање: Књижевна заједница „Борисав Станковић“, 2008, стр. 13.

тање – ако хоћете – и наречја, затим питање стварања речника књижевног језика (српског и хрватског, или српскохрватског) итд. итд.¹³

Нисмо истраживали архиве ЦК КП Југославије нити ЦК КП Србије, као ни партијске архиве о САНУ и Матици српској, али сматрамо да су идеолошке (партијске) припреме биле потпуне од врха, преко организатора Новосадског договора до „партијске базе“, што се види из излагања неких учесника Анкете и неких дискусија на састанку у Новом Саду 8, 9. и 10. децембра 1954. (састанак 1954).

Дискретне назнаке о комунистичким припремама Новосадског договора даје већ *Александар Белић*, тадашњи председник САНУ, у свом јављању поводом Анкете када каже: „Свако ће данас разумети да се до јединственог правописа за све који се служе српскохрватским језиком може доћи једино добром вољом и споразумом. Свако друго решење било би краткотрајно. Али, с друге стране, сви добро знамо како су правописна питања, на први поглед врло проста и врло лака, и сложена и тешка кад се приђе споразумном решавању. Јер не зависи од научне стране њихове, да ли ће окупити око себе све чланове општега скупа, него од увиђавности оних који се споразумевају. А њихова увиђавност врло је условна ствар. Она не зависи ни од њихова разумевања самих питања ни од њихова расположења, већ од ’мандата’ који им је дао колектив у чије име говоре. А ту и почињу тешкоће: колективи бирајући своје делегате, обично их везују оваквим или онаквим решењем извесних питања.“ А нешто касније много отвореније:

„Све нас то упућује на то да се основни услови за рад на дефинитивном правописном уједначавању морају створити у појединим републикама пре сазивања општег скупа.

За питање српскохрватског језика долазе у обзир ове републике: Хрватска, Босна и Херцеговина, Црна Гора и Србија. У њима, у свакој понаособ, има да се претходни посао сврши: да се види до које се мере могу дати овлашћења делегатима за споразумни рад на уједначавању нашег правописа.“¹⁴

Да су комунисти вршили припеме и у „бази“, види се из дискусије студента књижевности *Јоргана М. Моловића*. Нисмо успели разјаснити да ли је он самоиницијативно учествовао у Анкети или је на то био

¹³ Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Летопис Матице српске*, година 129, септембар 1953, књ. 372, св. 3, стр. 126.

¹⁴ А. Белић: *Поводом Анкете о књижевном језику и правопису, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа*, *Летопис Матице српске*, година 129, октобар 1953, књ. 372, св. 3, стр. 233–234.

наговорен, али је изрекао неколико истина које разоткривају праве намере организатора Новосадског договора и његову комунистичку идеолошку подлогу. „Тешко је за све народе створити једну азбуку јер сваки језик има своје специфичности. Азбука је спољна, визуелна, рељефна слика унутрашње, гласовне и звучне стране језика. Азбука је лице, а фонеме су наличје језика, ако се тако може рећи. Нема сумње да су графије, тј. обележавање гласова словима у појединим азбукама и језицима огледало њиховог унутрашњег, духовног садржаја. Латиница би, напр. у руском била вештачка творевина...“¹⁵ Затим наводи да „Код нас ћирилицом пише преко 60% становништва (три и по републике), а обе азбуке умеју читати скоро сви без обзира којом се од њих обично служе у писању, *иа је, према шоме, бар за сада, ииџање укидања ћирилице сасвим незгодно, није ничиме нарочиџо условљено ни оџравдано, џре свеџа није нужно и у најмању руку је џреурањено* (курзив аутора Захтева). То исто вреди и за латиницу. Како ће бити у будућности, не знамо.“¹⁶ Затим изговара једну и политичку и лингвистичку утопију, али у том моменту врло корисну идеолошку манипулацију за притисак на оне који су устали у одбрану ћирилице: „Југословенски језик је језик будућности. Њега ће сачињавати данашњи српскохрватски, словеначки, македонски и бугарски језик, као што ће и данашња Југославија с Бугарском чинити једну недељиву и компактну територијалну, етничку и културну целину.“¹⁷ Па зар не би било логично да је студент после очекивања будућег укључења бугарског и македонског језика, с обзиром на број будућих говорника овог језика, изнео став да ћирилица треба да буде једино писмо тог „југословенског језика“? Излагање завршава типичном комунистичком демагогијом: „*Ја сам овде бранио ћирилицу, јер је на њу џовика, али џо не значи да латџиницу не ценим.*“¹⁸ (курзив аутора Захтева). Овим на крају открива да је један од почетних циљева организатора Анкете и Новосадског договора уклањање ћирилице, односно увођење само једног писма латинице.

Циљ ове расправе није анализа утицаја југословенских комуниста на Закључке Новосадског договора, нити њиховог преплитања са ста-

---

¹⁵ Јордан М. Моловић, студент књижевности: *О нашем књижевном језику и џравоџису*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лейџоџис Маџице српске*, година 130, март 1954, књ. 373, св. 3, стр. 198.

¹⁶ Исто, стр. 199.

¹⁷ Исто, стр. 200.

¹⁸ Исто, стр. 200.

вовима српских лингвиста па се детаљније нећемо бавити идеолошком основом овог догађаја.

Због значаја и кобних последица Новосадског договора по српску културу уопште, не улазећи у друга питања, осврнућемо се само на ставове појединих учесника анкете по питању писама, третман писама у Новосадском договору и последице у лингвистици и језичкој пракси Срба и Хрвата.

Увидом у Анкету и дискусију на Састанку 1954. утврдили смо да је свим учесницима у расправама и са српске и са хрватске стране било јасно да је латиница хрватско, а ћирилица српско писмо те се на томе нећемо задржавати већ да прво размотримо ставове учесника у анкети.

У свом јављању поводом Анкете А. Белић каже: „Наравно у овај број питања долази и питање о два изговора, јужном (или југозападном) и источном; затим старо питање о једној азбуци, ћирилици или латиници. Та су питања још знатно тежа јер ту традиција, национални понос и сентиментални разлози играју још знатно већу улогу. Пре него што се састанемо да решавамо о јединственој азбуци и јединственом изговору, запитајмо се: да ли имамо у себи довољно духовне и моралне снаге да пређемо преко свих поменутих обзира. Ми видимо да су неки појединци у различитим временима прелазили преко неких од њих, али не преко свих. А то је ипак довољан знак да се и та питања могу покренути са мртве тачке. Уосталом ако се у свему другом наши правописи изједначе, разлике у азбукама, иако по себи крупне и пуне знатних последица, најмање би сметале. Један текст би се тада врло лако преобратио у други.“¹⁹

Већ у новембру 1953. са хрватске стране се огласио Станислав Винавер и отворено се изјаснио за латиницу као једино писмо. „8) Ja sam, naravno, za latinicu. Ćirilica, nezgrapna, i mukotrapna, ima samo sentimentalnu vrednost – istina golemu –, kad se uporedi sa latinicom (Nemci su prešli, s bolom, preko svoje tobože starodrevne gotice). Ali neveste kuke u latinici (na slovima: ž, š, đ, ć) bune me i kvare mi svako uživanje u pobednoj latinici. Njih treba izbeći.“²⁰

Овај став подржао је у децембру и др Јосип Смодлака.

---

¹⁹ А. Белић: *Поводом Анкете о књижевном језику и правопису, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, Лейпциг Мајице српске*, година 129, октобар 1953, књ. 372, св. 3, стр. 235.

²⁰ Stanislav Vinaver: *Anketet vam srpska moderna rečenica*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лейпциг Мајице српске*, година 129, новембар 1953, књ. 372, св. 3, стр. 345.

Мишљења смо да расправе о естетици форме латинице и ћирилице нису уопште битне за питање избора између ова два писма, а сигурно је да има пуно мишљења о овом питању сасвим супротних од мишљења Станислава Винавера.

Најотворенији и можда најкоректнији је М. Храсте који каже: „Kad bi svatko rekao što želi, onda nam je svima jasno, da bi Srbi željeli, da sve ono, što imaju oni, prime i Hrvati, a Hrvati obratno, da Srbi prime sve što je njihovo. To međutim nije moguće, jer ne bi bilo pravedno za onu stranu, koja bi se u nečemu morala odreći svoje dosadašnje prakse i tradicije. Mnogi su se pisci zaustavili na pitanju latinice ili ćirilice.“²¹ Уз овај став М. Храстеа као нашу примедбу морамо напоменути да нисмо досад наишли ни на један став неког српског лингвисте који је Хрватима предлагао да пређу на ћирилицу.

И онда нешто после: „Prema tome, ne znam tko bi imao na hrvatskoj strani smjelosti da preuzme odgovornost pred cijelim narodom, kad bi predložio, da se odsada hrvatska književnost piše ćirilicom. Isto je tako i na srpskoj strani. Srbi pišu ćirilicom od prvih pisanih književnih spomenika svojih do danas. Uvjeren sam da nijednom Srbinu, kad bi i predložio, da odsada Srbi pišu latinicom, ne bi bilo lako provesti u djelo takav prijedlog, jer bi to značilo u najmanju ruku ozlovoljiti cijeli narod.“²² Значи, код Хрвата нико неће да преузме одговорност за предлог преласка на ћирилицу, а код Срба ако неко и предложи, то неће бити лако спроводљиво.

М. Франичевић наступа дипломатски и вели: „S pravopisom bi možda išlo lakše, jer se tu radi o konvenciji i postoji mogućnost približavanja u pojedinostima i na etape. Vjerojatno latinica i ekavština imaju budućnost, no ja to pitanje ne bih sada stavljao u prvi plan...“²³

Још је дискретнији Иво Франгеш који истиче проблем разлике између Срба и Хрвата у књижевном изразу, а за прихватање јединственог решења са екавицом и латиницом као писмом сматра да неће решити разлику у књижевном изразу те се залаже са стрпљење јер „... vtijeme je majstorsko rešeto“.²⁴

---

²¹ М. Храсте: *О нашем књижевном језику и правопису*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лейпциг Машице српске*, година 130, јануар 1954, књ. 373, св. 1, стр. 112.

²² Исто, стр. 112.

²³ М. Франичевић: *Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа*, *Лейпциг Машице српске*, година 130, јануар 1954, књ. 373, св. 1, стр. 116.

²⁴ Ivo Frangeš: *Budimo strpljivi*, *Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа*, *Лейпциг Машице српске*, година 130, јануар 1954, књ. 373, св. 1, стр. 117.

Са српске стране Божидар Ковачевић у децембру 1953. године износи свој став да не треба пренаглити са увођењем једног писма. „Наравно, било би, данас, можда боље да се сви служимо једном азбуком, јер би се књиге лакше растурале и добри текстови више продирали у народ, те би се лакше постизало духовно јединство, али знамо из искуства да таква решења не треба форсирати. И ћирилица и латиница браниле су наше народе у прошлости. Ћирилица је чак и прогоњена и у Првом и у Другом светском рату, па има доста грађана који и због тога држе до ње. Не треба такође заборавити да ћирилица у Вуковом модерном облику штити македонски народ од бугарских империјалистичких тежњи. Треба најзад имати на уму да захваљујући томе што имамо две азбуке, ми смо помоћу њих у вези са културним наслеђем и народима не само истока него и запада. Једини међу Словенима ми смо у таквом положају да у својој прошлости нисмо искључиво били предани традицијама и култури само запада или само истока; отуда у Хрвата толико утицаја истока, отуда у српској уметности и другим појавама живота толико елемената западне културе; ћирилица и латиница израз су и последица нашега развоја између запада и истока.

Кад је тако, онда пустимо нека време одлучи да ли ће обе азбуке остати подједнако примењене или ће латиница потиснути ћирилицу и у источном делу наше земље како је већ некада потиснула на западу. Оставимо их нека живе обе упоредо као у Немаца готица и латиница.“²⁵

Но и у САНУ наука и лингвистика су постале понизне слушкиње „компартије и револуције“, што се најбоље види из ставова Милије Станића (сарадник Српске академије наука) изнетих у Анкети. „Мислим да је свима нама јасно да су данас две азбуке нашим народима више од штете него од користи, тј. да би, за друштвени и културни развитак наших народа, било боље да имају једну азбуку него две. Ја сматрам да се – с обзиром на данашњи ступањ развитка националног питања у Југославији и развитка наших народа данас уопште – већ може говорити о свођењу две азбуке на једну, и не само говорити, већ и нешто радити у том правцу. *Свођењем две азбуке на једну, несумњиво би ошћилале многе шешкоће с којим се данас сударамо, а брајисћиво и јединсћиво наших народа свакако би шћиме бивало све монолићније* (курзив аутора Захтева).

²⁵ Божидар Ковачевић: *О садашњем животићу нашеј књижевној језика, о њејовој будућности, и још о неким ићићањима с шћим у вези, Анкетића о ићићањима српскохрватској језика и иравотићиса, Лейотићис Мајшћисе српске*, година 129, децембар 1953, књ. 372, св. 6, стр. 443–444.

Ја сам потпуно уверен – а мислим да су уверени и сви они који јасно виде историјски ход Југославије бар у ближој будућности – да ће наши народи одбацити једну од две данашње азбуке своје и служити се једном. И ако ће нешто бити сутра, а сутра ће нужно бити, зашто онда то нешто не би могло и данас да буде? Наше поколење је имало у себи довољно снаге да усебно реши далеко тежа питања но што је ово. Ја зато верујем да је оно кадро да отклони и ову препреку, како би његов ход у социјализам и културни узлет ефикасније текао.

Другу страну овог питања ја видим овако. У београдским Недељним информативним новинама (НИН) од 27. септембра ове године, сарадник овог листа Ж.С. је за екавску латиницу, што, по мом мишљењу, треба поздравити из свег срца. Али у добронамерној тежњи да отклони све препреке на путу ка том циљу, тај сарадник (незгодно је употребљавати иницијале у оваквим приликама) греши кад вели: '...нити је латинска ијекавштина хрватски језик, нити је ћирилица српско писмо', и даље: '...ако би се тражило национално порекло тог писма (ћирилице – М. С), оно свакако не би било српско'.

Није тако. Ћирилица јесте интернационална азбука, а исто тако и латиница, али то никако не значи да те две азбуке нису и националне азбуке; хоћу да кажем да је ћирилица национална азбука Срба и Црногораца (ја сад питање ћирилице и латинице сводим на југословенске границе), а латиница национална азбука Хрвата; порицати то – значило би порицати стварност. Свакоме је познато да је језик, па према томе и азбука као његов писмени (графички) облик, саставни део националног питања. И поред тога што је латиница интернационална азбука, и поред тога што је она латинског (дакле, не хрватског) порекла, њу је хрватски народ примио и усвојио је, она је срасла са његовим, хрватским, националним осећањем. Чак и с формалне стране *хрвајска латиница је хрвајска азбука*. Зар је таквом није учинио Људевит Гај, и то баш у тренутку националног оформљивања хрватског народа? То је било нужно, и то је тако. Према томе, хрватска је латиница – хрватска азбука *и њо њореклу*, не у смислу да су је Хрвати први измислили, већ да су је – адаптирали је, примивши ту културну тековину са стране – скројили према свом националном калупу у тренутку формирања своје нације. То исто се мора рећи и за ћирилицу. Без обзира на то што је она грчког порекла, Срби су је одавно осећали својом азбуком, па и данас је тако осећају. А Вук ју је прилагодио српским потребама; он ју је и формално учинио српском националном азбуком у тренутку огњеног и културног рађања

српске нације. Ћирилица каквом се данас служе Срби и Црногорци не постоји ни код једне нације која ову азбуку има као своје национално писмо; хоћу да кажем да свака ћирилица, и свака азбука уосталом, данас има своје национално обележје (код народа, разуме се, које је захватио капиталистички друштвени систем или који од овог система прелазе у социјалистички), уколико није у питању тотално поклапање језика два или више народа који се служе по постанку истом азбуком. Према томе, насупрот сараднику НИН-а, српска ћирилица баш по свом националном пореклу јесте српска азбука. Дакле, погрешно је, и са унутрашње и са формалне стране, говорити да хрватска латиница није хрватска и да српска ћирилица није српска – у тежњи да се, извукавши овим азбукама испод ногу национално тле, преброде тешкоће и да се дође до екавске латинице. Проблем треба видети цео, па га онда решавати. Не могу се негирати ни хрватска национална осећања у вези са латиницом, ни српска национална осећања у вези са ћирилицом. Та осећања несумњиво постоје, она се не смеју занемарити у овом тренутку нашег националног развитка. Друго је питање колико су се југословенске народне масе (тј. Срби, Хрвати и Црногорци) свесно и у социјалистичком смислу одигли од своје националне основице да би у овом тренутку могли решити овако важно питање. Ја лично мислим да јесу доста, јер су их за последњих тридесетак година револуционарне снаге у нашој земљи, постављајући их на национално тле, истовремено дизале са њега у правцу братства и јединства (у чему је много помогао рад наших напредних људи у прошлости). И то је оно објективно што у овом часу даје могућности многим нама у Југославији да мислимо о свођењу наше две азбуке на једну и наша два књижевна говора на један. Све се то, разуме се, не сме узети националистички, већ увек ка интернационалном полазити са националног тла; не треба губити из вида да су заједнички, интернационални језици и азбуке добри путеви за интернационализацију националности, тј. за укидање националности у будућности.²⁶

Па даље каже: „Што се мене тиче, ја изјављујем да бих радосно поздравио екавску латиницу сутра у нашем књижевном језику.

Било би погрешно сматрати да се ово питање може преконоћ решити. Не. Напротив. Као што сам већ рекао, о свему треба добро размислити, изнети пред наше радне људе мишљења наших научних и јавних

---

²⁶ Милија Станић, сарадник Српске академије наука: *Око нашеј језика и правописа, Анкета о ишијањима српскохрватској језика и правописа, Лешојис Мајице српске*, година 129, децембар 1953, књ. 372, св. 6, стр. 445–447.

радника у облику који је њима доступан, припитати радне људе шта они мисле о свему овоме итд., па тек онда доносити одлуку.²⁷

И на крају у стилу великог комунистичког оптимизма. „Ја сам, дакле, свестан да *решење њосјављеној иишања неће бићи обичан њосао, већ револуционарни културни дојаћај који ће имаћи далекосежне њозишћивне њоследице на срјско-хрвајско-црнојорском ишлу*, (курзив аутора Захтева) а тиме и у нашој земљи уопште.²⁸

Колико ли је само овде успешна и суптилна комунистичка демагогија и колико је само цинизма у понижавању „четничке Србије“ којој се отворено говори да је латиница хрватско писмо и да због братства и јединства треба да је прихвати, а да се одрекне своје ћирилице и православлја. А како назвати, како схватити и доживети такав предлог према Србима из Босне и Херцеговине и Хрватске где су их, само десетак година пре овога, НДХ-овске усташе због ћирилице убијале и у јаме бацале?

Откуда оволика храброст за такав предлог. То је разумљивије ако знамо да су у чисткама информбироваца 1948. и наредних година многи утицајни српски комунисти уклоњени, да је утицај Александра Ранковића на нивоу КП Југославије већ био незнатан и да се КП Србије већ поделила. Види се да је у ЦК КПЈ процењено да се одредба о ћирилици као писму српског језика из „Ранковићевог устава 1947.“ може избацити и да српски комунисти неће правити проблема. Постојали су политички услови за латиничење Срба и Србије. Лингвисти су морали сачинити научна образложења за одлуку комуниста да се Србима натура латиница.

Цинизма а богме и охолости има у почетним реченицама Јосипа Хама када се анализирају заједно са онима при крају његове расправе у Анкети. „Anketa LMS nije došla nenadano... Njezina osnovna pitanja – pitanje jednog književnog narečja, jednog pisma i jednog pravopisa – *nametala su se već u staroj Jugoslaviji, samo što se tada nije moglo o njima slobodno raspravljati* (курзив аутора Захтева), i svaka bi anketa, da je tada povedena, unaprijed bila osuđena na neuspjeh. *Da ju je poveo Beograd, reklo bi se da je to traženje puta, da se ozakoni naturivanje ćirilice i ekavštine, koje se tada vršilo preko vojske i administracije (uz svesrdnu pomoć klira)* (а српски лингвисти данас кажу да је латиница тада код нас дошла – напомена и курзив аутора Захтева), a da ju je pokrenuo Zagreb, zna se kakvi bi je krugovi u onoj atmosferi mogli pokretati, i – ona bi opet bila osuđena na neuspjeh. Zato je trebalo čekati da prođe narodno-oslobodilačka borba i

---

²⁷ Исто, стр. 451.

²⁸ Исто, стр. 451.

da svaka Republika počne živjeti svojim životom, da se ovakva anketa opet uzmogne pojaviti, samo sada sa mnogo više izgleda na uspjeh nego god. 1912, 1913. ili u razdoblju između oba svjetska rata. A razloga zato, da se ona pojavi i da je trebala da se pojavi, ima danas kud i kamo više nego god. 1918–1941.

Tada se na ćirilicu na javnim zgradama, na željeznicama i na brodovima (na pr. na Jadranu) kod nas gledalo kao na nešto nametnuto izvana, nešto što je zamijenilo stare dvojezične natpise, i tako se gledalo i na terminologiju, koja se uvodila u sudstvo, u administraciju i u druge grane javnog života...

Danas je drugačije: danas se ne može govoriti o tome da bi jedna Republika drugoj nešto nametala. Zato se danas ovim pitanjima može pristupiti na jednoj objektivnoj, razumskoj osnovi. Pa kakva su ona gledana sa ove razumske, objektivne osnove? Takva, da ne svjedoče najbolje o nama.²⁹

При крају Јосип Хам предлаже закључке. „Kakve se perspektive otvaraju pred nama iz svega ovoga? – Mnogi, ako ne većina onih, koji su dosad sudjelovali u anketi (a tih je tek jedna četvrtina od onih koji su bili pozvani), misle, da je najbolje ako sve ostane po starom i ako se samo 'živo nastoji' oko jedinstva i književnosti, pa će se ono kad tad već samo od sebe stvoriti. Jedni predlažu i aktivne zahteve – ujednačavanje terminologije (a s time smo imali loša iskustva, koja se, nažalost, preko nekih centralnih ustanova nastavljaju), stvaranje zajedničkog rječnika i, na kraju, stvaranje zajedničkog pravopisa. Rijetki su, koji predlažu ujednačavanje pisma, a to je po mojem mišljenju ipak ono što je najvažnije. Sve dok se ne izjednačimo u pismu, dok se iste knjige ne budu čitale u Zagrebu, Beogradu, Subotici, Sarajevu, Splitu i Cetinju, naša će nastojanja oko ujednačavanja književnoga jezika ostati pobožne želje, na koje se stvarnost neće mnogo obzirat (курзив аутора Захтева).“³⁰

И на самом крају: „Oni, kojima je teško, neka pogledaju na Turke: nisu li i oni imali književnu tradiciju (bogatiju i stariju od naše), pa opet su proveli promjenu pisma, premda su i prilike kod njih bile teže nego što su kod nas.

Stoga, kad bi me netko upitao, koji bi put po mojem mišljenju bio najbolji i koji bi najprije vodio k našem književnom jedinstvu, ja bih rekao – ovaj: da najprije treba riješiti pitanje pisma, a tada za pismo, za koje se

---

²⁹ Josip Ham: *Perspektive*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лейпциг Машице српске*, година 130, јул–август 1954, књ. 374, св. 1–2, стр. 5.

³⁰ Исто, стр. 8–9.

odlučimo, izdati pravopis. Za sve ostalo ne bi se trebalo brinuti. Ono bi došlo samo od sebe.“³¹

Интересантно поимање и демократије и слободе и националне равноправности има Јосип Хам. Коришћење ћирилице у војсци у првој Југославији је натурање туђег писма Хрватима а увођење латинице у сва подручја њене употребе и у српске куће у Србији је просперитет који су, ето, већ пре више деценија Турци урадили о чему предлаже да се „слободно одлучи“ у времену комунистичке револуције и диктатуре.

За увођење латинице је и Маријан Јурковић. „Zajedničko pismo ne treba danas forsirati. Njega forsira vrijeme, progres. Što svijet postaje manji, a svakog dana postaje manji, on sve energičnije zahtijeva od nas što više zajedničkih elemenata, što više znakova raspoznavanja, zajedničkih nazivnika. A latinsko pismo je, nesumnjivo, jedan takav element u svijetu u kom živimo.

Ја лично био бих за латиницу чак и онда кад би ме њени противници могли увјерити да латиница није ништа друго него бједна и лукава – ’идеја Аустрије XVIII века’!

Латиница ће, ја у то не сумњам, бити једнога дана заједничко писмо Срба и Хрвата. Али мислим да није потребно да се то оствари преконоћ јер бисмо то морали платити огромном материјалном цијеном.

Не вјерујем у тврђење поштованог д-ра Милоша Москвљјевића да код нас неко ’одоцго’ ’често даје првенство латиници’. Нажалост – није тако. Кажем нажалост, *jer ja mislim (a to je i jedino što bi trebalo zasada raditi kad je riječ o pismu) da bi bilo dobro pomalo davati prvenstvo latinici. Danas to čine samo neki srpski pisci koji štampaju svoje knjige latinicom, bez ičije sugestije, naravno, produžujući time samo tradicije naše revolucionarne literature između dva rata, ...* (курзив аутора Захтева)³².

Марко Марковић, учесник анкете из Босне и Херцеговине, сматра да не треба ићи на анкете јер до сада нису обезбедиле јединство, већ на договор, јер он обавезује и каже „*A mi, još u našim političkim prilikama koje idu svakom pa bi išle i jezičkom progresu na ruku, nismo preuzeli ništa, pa smo čak propustili i najprikladnije vrijeme za ovako važnu reformu – prvo naše savremeno revolucionarno doba, ono poslije*

---

³¹ Исто, стр. 9.

³² Маријан Јурковић: *Deseta godina...* Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лейпциг Машице српске*, година 130, октобар 1954, књ. 374, св. 4, стр. 244.

1945. godine (курзив аутора Захтева).³³ У суштини овде се исказује жаљење што одмах 1945. није уведена латиница и уједно показује да после те године постоје неке сметње за тако нешто. Мишљења смо да су сметње одредбе о ћирилици као писму српског језика у уставима Србије (АП Војводина, Косовско-метохијска област) и Црне Горе. Марко Марковић даље каже: „Odmah od prvog vremena prihvatanja ekavice i latinice pisci su se počeli da sučeljavaju s jednom silom koja je vukla nazad odnosno nije im dala da idu naprijed. Ta sila bila je činjenica da su onda – kao i danas, uostalom – časopisi i listovi u ogromnoj većini štampani jedni ćirilicom i ekavicom, drugi latinicom i ijekavicom, a kod nas u Bosni i Hercegovini jedni latinicom, drugi ćirilicom, treći miješano, i svi – s malim izuzecima – ijekavicom. Dakle, i koliko je lično prihvatao i prihvatio reformu i koliko je pristajao da se disciplinuje pisac je ostajao bespomoćan, jer se praktično radilo samo o novom narječju koje je većina redakcija prihvatala odnosno tolerisala, ali ne i o pismu, jer je ono u pravilu bilo predodređeno vrstom pisma kojim su se štampali listovi i časopisi u kojima je on objavljvao svoje radove. Odatle je nužno i uglavnom proizašlo to da su se hrvatski pisci ustvari pisali i objavljivali ijekavicom i latinicom a Srbi ekvicom i ćirilicom.“³⁴

И на крају свог излагања предлаже и оквир за договор – да се прими језичко и правописно стање какво се где затекло, да се нова питања решавају договорно и обавезно за све и да се затечена спорна питања решавају постепено једно по једно. „Na taj način dogovor bi se postavio kao protuteža silama koje, djelujući u pravcu podvajanja, vuku nazad, i u isto vrijeme kao brana svakom pokušaju osipanja postojećeg jedinstva, ujednačenosti. A postaviti tu protutežu i podići takvu branu čini mi se da bi u ovom času bio osnovni naš zadatak.“³⁵

Светислав Марић је, по нашем мишљењу, покушао да одбрани ћирилицу образлажући да за увођење једног писма – латинице још не постоје услови. „Сматра се да није добро ни што имамо два писма, и да треба што пре да дођемо до једног, а нико не испитује на који би се начин дошло до тога, нити да ли би од покушаја спровођења тога било више штете или користи. Они који спомињу пример Турске, где је револуционарним актом уведена латиница, мисле можда да би и код нас требало

³³ Marko Marković: *Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, Лейпциг Мајице српске*, година 130, јануар 1954, књ. 373, св. 1, стр. 17.

³⁴ Исто, стр. 19.

³⁵ Исто, стр. 21.

тако поступити. Наш случај са турским нема никакве сличности. Онде је ц е о народ (односно један мали његов писмен део) оставио своје компликовано и примио туђе много једноставније писмо. *Код нас би један д е о народа шребало да најусији иисмо које смайра својим и које је више иуиша забрањивано (а још је жив велик број људи који иамше две шакве забране) и да ирими иисмо које му је за време забране најиуривано* (курзив аутора Захтева) а које и он и онај други део народа сматра да припада оном другом делу народа. Осим тога, то друго писмо није практичније, и број писмених је код нас већи него код Турака за време реформе.

Наш случај је више сличан немачком, утолико што и Немци имају два писма, али и поред тога што нико не мисли да једно писмо припада само једном делу народа, а друго само другом, још увек су код њих у широкој употреби оба писма.

Нужан али не и довољан услов за увођење једног писма код нас биће испуњен кад већина народа не буде више сматрала ћирилицу српским, а латиницу хрватским писмом. Међутим, данас ни школе не раде довољно у том правцу.³⁶ Но видимо да и он није чврст у својој одбрани ћирилице, да то у суштини и није одрбана, већ он само сматра да још не постоје услови за увођење латинице и да на томе треба да пораде и школе.

На почетку излагања Светозар Матић³⁷ указује да је идеја увођења латинице код Срба идеја Аустрије XVIII века, да ју је опијен југословенством здружно подржавао Јован Скерлић и да није заживела због страха Срба за очување свог националног идентитета. Но у наставку свог излагања С. Матић већ мало одступа и прихвата став Петра Скока да двојство азбуке није ни близу тако битно као двојство у употреби књижевног језика и да је ову другу разлику много теже уклонити.

М. С. Лалевић каже „Што је наша азбука од две руке, свакако је од великог значаја. Ова подвојеност у учењу ствара велике напоре и чини да се троши узалуд велика снага, материјална добра, време, интелектуални напор. Да и не говорим о томе шта то значи за нашу издавачку делатност. Ми потомству стварамо велике невоље. Потом, та непрактичност и неекономичност иду врло далеко.“ Па мало даље наводи: „Колика је то незгода од два писма у једном језику и једној култури, недавно је

---

³⁶ Светислав Марић: *О нашем језику и иправојису, Анкеиша о иишиањима срјскохрвајској језика и иправојиса, Лейојис Матице срјске*, година 130, новембар 1954, књ. 374, св. 5, стр. 353.

³⁷ Светозар Матић: *Анкеиша о иишиањима срјскохрвајској језика и иправојиса, Лейојис Матице срјске*, година 130, јануар 1954, књ. 373, св. 1, стр. 99–100.

показао и књижевник Крлежа, кад је (према „Политици“ од 31. I 1954) рекао да ће ’вероватно’ *Мала ојшѣа енциклопедѣја* бити штампана ћирилицом, а остало ’засад’ – латиницом.³⁸ И на крају закључује: „2. Ако би се латиница тако удесила да у свему може својим гласовним карактером заменити савршену ћирилицу, био бих за узимање латинице, која би имала да буде писмо наше опште културе, науке, књижевности и уметности, али да се ипак не пресеца нагло и да се у свим облицима и потребама не сузбије и не онемогући ћирилица, него да се за одређено време свесно и плански ради на томе да овлада латиница у књизи, школи, у штампи. Мора се за јединство много жртвовати и у миру. И непрекидно, увек бити спреман на жртве, разумне – свакако.“³⁹

Илија Кеџмановић, позивајући се на људе из Босне и Херцеговине, износи две велике неистине кад каже: „Ми треба, дакле, по мом мишљењу, да примимо оба ова писма као своја и да их тако третирамо, и то зато што се њима служе наши људи, Срби, Хрвати и Црногорци, и што се њима штампају књиге на нашем заједничком српскохрватском књижевном језику и у Хрватској, и у Србији, и у Црној Гори, и у Босни и Херцеговини, дакле на цијелом српскохрватском језичком подручју.“⁴⁰ Прва је неистина да и Срби и Хрвати користе оба писма – Хрвати никад нису користили ћирилицу већ су је вековима прогањали и забрањивали. И друга је неистина да Срби у то време користе оба писма (појединачни случајеви овде нису битни), а што смо утврдили у *Језичком иланирању љосле 8. новембра 2006*, то тврди већина учесника Анкете а неки од њих су то навели уз опаску да жале што већ раније ћирилица није замењена латиницом и што су пропали такви покушаји.

Јулије Бенешѣић који је о теми ћирилице и латинице писао два пута (1917. и 1921) отворено је устао против сваког притиска да се Србима наметне латиница. „Sadržaj i smisao tih članaka mogao bi se sabiti u nekoliko rečenica ovoga smisla: Pustite nas na miru! I Srbe i Hrvate. Nek Srbi pišu ćirilicom dok im bude drago. Neće se oni nje odreći kao ni Bugari ni Rusi. A kad bi i prihvatili latinicu, to ne bi imalo nikakve veze s ijekavskim pisanjem

³⁸ М. С. Лалевѣић: *О неким ѣиѣањима нашеј језика, ѣисма и ѣравоѣиса, Анкеѣа о ѣиѣањима срѣскохрватској језика и ѣравоѣиса, Лешоѣис Маѣиѣе срѣске*, година 130, април 1954, књ. 373, св. 4, стр. 273.

³⁹ Исто, стр. 280.

⁴⁰ Илија Кеџмановић: *Није добро ѣолерисаѣи неѣолеранѣију... О неким ѣиѣањима нашеј језика, ѣисма и ѣравоѣиса*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лешоѣис Маѣиѣе срѣске*, година 130, април 1954, књ. 373, св. 5, стр. 348.

kod Hrvata.“ И на крају кратко закључио. „Zato smatram razgovore o tim pitanjima neumjesnima i nesavremenim danas kao i god. 1917. i 1921.“⁴¹

Људевит Јонке је искрено изнео оно што тишти Хрвате. „Raspriavlja se među ostalim i o službenom imenu našega jezika, pa se prigovara nazivu 'hrvatski ili srpski jezik', kakav je u Hrvatskoj uobičajen već gotovo stotinu godina. Tako se naš jezik zove u Hrvatskoj ne samo u naučnim knjigama, nego i u školi i u školskim svjedodžbama. Svakako je ta praksa u Hrvatskoj bolja od prakse u Srbiji i Crnoj Gori, u kojoj se naš jezik i u školi i u školskim svjedodžbama zove samo 'srpski jezik'. Zar ne mislite, da bi hrvatskim učenicima u Srbiji bilo draže, kad bi im se nastavni jezik zvao 'srpskim ili hrvatskim' jezikom, pa ako hoćete i 'srpskohrvatskim' jezikom, što je sasvim svejedno?⁴² Тиштило их је то што их је примена назива српски језик у школству у Србији подсећала на то да су крајем XIX века за свој језик преузели новоштокавски дијалект српског језика.

М. С. Московљевић указује на комунистичку принуду на писање латинице и није нам јасно зашто је онда његова расправа одштампана латиницом. Да ли је он тако увек писао или овога пута намерно или је нешто друго у питању. Он наводи: „Ali ne sme biti nikakvog naturanja ozgo, već neka svako piše onom azbukom koja mu je po volji. Međutim, čini mi se da se, iz ovih ili onih razloga, možda slučajno, a možda i namerno, posle rata odozgo često daje prvenstvo latinici. Leksikografski zavod u Zagrebu, koji je saveznog značaja, štampa svoja izdanja samo latinicom. To čak čine i neka izdavačka preduzeća u Beogradu kao: Srpsko lekarsko društvo, Medicinska knjiga i dr. To rade i sarajevska preduzeća. Dalje, visoka državna nadležstva u Beogradu u svojoj prepisci služe se latinicom, zato što nemaju pisaćih mašina s ćirilskim slovima. I td. I td. Ne mora to biti neka zvanična 'linija', možda su po sredi neki praktični razlozi, ali je to činjenica koja radi u korist latinice i koja može vređati osećanja 'ćirilaša', a to je protivno nečelu jednakosti i bratstva.“⁴³

У Новом Саду од 8. до 10. децембра 1954. одржан је Састанак који је отворио Вељко Петровић, председник Матице српске, а реферат о Анке-

---

⁴¹ Julije Benešić: *Glas protiv ankete*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Летопис Матице српске*, година 130, април 1954, књ. 373, св. 5, стр. 356.

⁴² Ljudevit Jonke: *Razumjevanje i snošljivost i u jezičnim pitanjima*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Летопис Матице српске*, година 130, април 1954, књ. 373, св. 5, стр. 361.

⁴³ М. S. Moskovljević: *Za zdrav razvitak i pravilnu kulturu našeg književnog jezika*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Летопис Матице српске*, година 130, јун 1954, књ. 373, св. 6, стр. 448–449.

ти поднео Живан Милисавац уредник *Лейоџиса Мајице српске*. Дајемо кратке изводе из расправа и дискусија, као и закључке.

Уредник *Лейоџиса Мајице српске* Живан Милисавац у свом Реферату о анкети подсећа да је у септембарској свесци овог часописа Редакција објавила писмо упућено најистакнутијим научницима, књижевницима, публицистима, уметницима и јавним радницима у којима их позива на учешће у расправи о питањима српскохрватског књижевног језика и правописа. Писмо је упућено у мају 1953. и трајала је више од годину дана. „Можемо сматрати да је она успела, иако број одговора није онолики како се то очекивало. Од позватих 110 одазвало се 36 учесника, дакле око 30 од сто, док је Редакција очекивала учешће бар 50 од стотине. Највећи број позваних био је, разумљиво, из Београда и Загреба. Из Београда је позвано 55 а одговорило је свега 11; из Загреба је позвано 44 а одговорило је 19; из Сарајева је позвано 4, одговорило 3; из Сплита позвано 3, одговорио 1; из Опатије позват 1, и он је одговорио; из Цетиња је позват 1, није одговорио; из Новог Сада позвано 2, одговорио 1.“⁴⁴

У наставку о питању писама он каже: „Прво писмо Редакције познато је свима. Оно је објављено на почетку анкете, заједно са првим одговором. Непосредно после тога изашао је у НИН-у чланак о анкети, и ту је замерено Редакцији што није заузела одређен и одлучан став за увођење латинице и екавштине. А ми баш то нисмо хтели. Не плебисцит о неком унапред припремљеном ставу Редакције, него широко и слободно расправљање о свим нерешеним проблемима у нашем језику.“⁴⁵

Из његовог Реферата преносимо само део о питању писма.

„4 – Писмо

На овоме питању су се задржали скоро сви учесници анкете. Гледишта су различита: једни, то је највећи број, сматрају да није време да се то питање расправља; други су одлучно за увођење латинице; трећи су узели реч углавном ради одбране ’угрожене’ ћирилице. Ако се не узме у обзир неразумно схватање да се ту ради о политичкој трговини – да Срби напусте ћирилицу, а Хрвати у замену за то да се одрекну ијекавштине, ставови се могу отприлике овако резимирати:

Питање увођења једног писма је тешко питање, али се оно ипак може покренути с мртве тачке (А. Белић); добро би било увести једно

⁴⁴ Живан Милисавац: *Реферат о анкети – Анкета о питањима српскохрватској језика и правописа, Лейоџис Мајице српске*, година 131, јануар 1955, књ. 375, св. 1, стр. 8.

⁴⁵ Исто, стр. 9.

писмо, али је питање каква би се реакција тиме изазвала (Ј. Вуковић); будућност вероватно припада латиници, али то сада не треба постављати у први план (М. Франичевић); латиницу би требало нешто мало реформисати, и онда би је требало прихватити (С. Винавер, М. Лалевић) али увођење треба да буде постепено (М. Лалевић, Р. Лалић). За латиницу су се изјаснили и Ј. Хорват, и Ј. Смодлака, М. Станић, В. Јелић, М. Јурковић, док Ј. Хам сматра да је увођење једног писма, латинице, предуслов сваког даљег заједничког рада у области језика.

Против укидања ћирилице први се јавио П. Скок, сматрајући да то питање треба оставити времену. И С. Марић сматра да се ово питање може покренути тек онда кад већина народа не буде више сматрала ћирилицу српским а латиницу хрватским писмом. Неки сматрају да за јединство језика није важно двојство у писму (Б. Ковачевић), односно да ћирилицу треба свакако задржати а, евентуално, само за школован свет штампати књиге само латиницом⁴⁶ (С. Матић), док Б. Недић сматра да је 'за наш, српскохрватски, језик ћирилица подесније писмо него латиница'⁴⁷. И остали учесници – М. Храсте, Ј. Моловић, И. Кеџмановић, Н. Сенић, Љ. Јонке, С. Павешаћ, Н. Симић – изјаснили су се за задржавање ћирилице, из разних разлога: што је њом написана читава једна литература и што би њено укидање озловољило читав један народ; што двојство у писму није сметња јединству језика; што би мењање у томе смислу донело собом и елементе неправде, и што би се без потребе изазвали болови. Основна теза поборника немењања је: оставити да време пресуди, а дотле треба оба писма примити као своја, и она треба да постану својином сваког писменог човека.⁴⁸

На крају Реферата о Анкети Ж. Милисавац предлаже следећи закључак:

---

⁴⁶ Поптисници Захтева Ђ. Јањатовић и Д. Збиљић овај део сматрају врло интересантним – „само за школован свет штампати књиге само латиницом“ (С. Матић), јер је по учеснику анкете, изгледа, „ћирилица само за нешколоване“, тј. за сељаке – отуда познати епитет за српско писмо да је „ћирилица сељачко писмо“!!!

⁴⁷ Оцена идеолошки неутрална, стручна, усклађена с гледиштимма правих наших и страних стручњака који су (про)ценили предност српске ћирилице над хрватском латиницом за природу српскога језика (коментар подносиоца Захтева).

⁴⁸ Живан Милисавац: *Реферат о анкети*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лешојис Мајице српске*, година 131, јануар 1955, књ. 375, св. 1, стр. 12–13.

„4 – Питање писма данас не покретати, него препустити природном процесу његово решавање. За сада оба писма примити као своја, потпуно равноправна у употреби.“⁴⁹

Неки од учесника Анкете имали су приговоре на интерпретацију њихових ставова у реферату који је поднео Живан Милисавац што су у дискусији и изнели.

Мислимо да подносилац реферата није добро интерпретирао ни став Боривоја Недића који је, по нашем мишљењу, једини отворено био против увођења латинице код Срба. Он каже: „*Оставиљајући, дакле, ћирилицу и латиницу – свакоме своје*, – мислим да је далеко важније питање јединства нашег књижевног језика и правописа.“⁵⁰

Из излагања у Анкети и касније у току дискусије није јасно да ли је А. Белић налог комуниста за увођење латинице у Србију прихватио пре расписивања Анкете или је под притиском комуниста и хрватских лингвиста на крају после Анкете, расправа и дискусија попустио по питању писма. Нисмо утврдили од када је почео да заступа идеју да се ради на томе да Срби корак по корак пређу на латиницу, али је зато непобитно да је тако коначно наступао. „Рекли смо да ћемо у том правцу дати и једну сугестију. Када су два писма, ћирилица и латиница, потпуно равноправни, било би потребно да они такви јесу и у пракси, тј. да се на свим странама где Срби и Хрвати живе подједнако употребљавају. То значи да се и у школама на њих обраћа подједнака пажња и да се дела и натписи обема азбукама штампани појављују у свим срединама. Слободна употреба латинице поред ћирилице у неким крајевима нашег народа дала је већ позитивне резултате.“⁵¹

И нешто касније у дискусији каже: „Да предложим општу формулацију за оно о чему смо досада говорили. Ја мислим да се сви слажемо да је изнад свега јединство нашег језика, а јединство азбуке и јединство изговора, то би била идеја којој бисмо тежили. А док се не дође до тога, ја мислим да би требало препоручити као жељу да се сви становници наше земље упознају са обема азбукама и оба изговора. Верујемо када се представници нашег народа подједнако упознају са обема азбукама и

⁴⁹ Исто, стр. 16.

⁵⁰ Боривоје Недић: *Ето, мени се њако чини*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лешојис Мајице српске*, година 130, децембар 1954, књ. 374, св. 6, стр. 448.

⁵¹ Д-р Александар Белић: *Дискусија на сасијанку*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лешојис Мајице српске*, година 131, јануар 1955, књ. 375, св. 1, стр. 19.

подједнако их заволе, да ће се онда моћи лакше решити питање о језику, а дотле сматрамо да је само идеал једно писмо и један изговор.⁵²

Милош Хаџић се о питању писма изјашњава овако. „Јасно је да питање ћирилице или латинице не можемо решити, него идемо на паралелну егзистенцију два писма. Подвучено је, међутим, да ће се о јединственом писму моћи разговарати када и Хрвати и Срби буду блиско осећали и једно и друго писмо. Та је изјава лепа, али је платонска. Чини ми се да је у том погледу одлучујућа улога наших школа. Међутим, да ли је наша пракса баш таква да и Срби и Хрвати иду путем тог процеса? Да упитам: да ли су школски уџбеници матерњег језика и наше књижевности сачињени тако и штампани тако да ће и ћирилица и латиница бити једнако блиски и оном у Крагујевцу и оном у Крапини? Мислим да о овоме треба да размисле наши просветни форуми и организације. Из истих разлога ни ми не можемо таква питања прескакати. Зато бих предложио да дозволимо председавајућем да та питања стави на дневни ред да бисмо кренули напред у дискусији.“⁵³

Из накнадне дискусије др Јосипа Хама јасно је да су Срби прихватили да постепено уведу латиницу па је зато наводимо: „Желим само додати 1-2 ријечи што се тиче писма. Г. Проф. Белић је рекао да би нам идеал требао бити и јединство азбуке и јединство изговора. *Прихваћам, ишћо се ишсма ишчиче, само не знам да ли је иуић, који је овдје ирејоручен – да најирије чекамо, да ћирилица и латиница иосћану једнако 'миле' сваком сћановнику наше земље – уједно најкраћи, који води до ишћоа циља* (курзив аутора Захтева). Не ради се о томе да ми напречац донесемо закључак да се укине једно или друго писмо (преко Савезног извршног вијећа или другачије), него о томе, да за то нађемо пут, можда, путем препорука. Друг Лалић је споменуо редакцију *Лешћоиса Маишћиче српске*. Она је поставила начело да ће (у анкети) доносити сваки чланак онако (оним писмом), како је написан. Можда би и то могла бити оваква препорука. С временом би се ишло даље у изједначавању (док се стројеви за једно писмо, који су сада у погону, не би истрошили).“⁵⁴

---

⁵² Исто, стр. 41.

⁵³ Милош Хаџић: *Дискусија на сасћанку*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лешћоис Маишћиче српске*, година 131, јануар 1955, књ. 375, св. 1, стр. 36–37.

⁵⁴ Д-р Јосип Хам: *Дискусија на сасћанку*, – Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лешћоис Маишћиче српске*, година 131, јануар 1955, књ. 375, св. 1, стр. 44–45.

Ђуза Радовић је реплицирао Ј. Хаму: „Што се тиче писма, друг Хам је, ако сам га добро разумео, с правом направио једну резерву. У земљи где још водимо борбу са аналфабетизмом, има још много напора да се уложи. Ја бих можда лично био више за латиницу, али кад сам за латиницу то не значи да сам против ћирилице, него сам за то, како је овде неколико пута споменуто, да и ћирилица и латиница имају једнаке могућности за учење и код Срба и код Хрвата. Не заступам гледиште Срба, него само своје лично, али мислим да се на западној територији наше земље ћирилица знатно мање примењује него латиница у источним крајевима. Ту би требало да се и једна и друга азбука доведу у равноправан положај, тако да би једнога дана без тешкоћа могло да се пређе на једно од тих писама, било ћирилицу, било латиницу.“⁵⁵

На неки начин реплицирао је и Михаило Стевановић: „Што се изговора и писма тиче, види се и из анкете, а поготову из досадашње наше дискусије, да је већина учесника за стање онакво какво јест; чак је и изричито речено да наш заједнички књижевни језик има да остане са два изговора (екавским и ијекавским) и две равноправне азбуке. Можда треба настојати да и овде дође до изједначења, да дође најзад, до једне азбуке и до једног изговора. Неко малопре рече да ће то бити тек кад претходно обе азбуке буду сваком Србину и сваком Хрвату подједнако блиске и драге. Ја сматрам да на ово морамо мало подуже чекати. Али то није важно, него је важно да сваком Србину и сваком Хрвату обе азбуке буду добро познате, а главно је да двојство азбуке ништа не смета ни нашем братству и јединству нити јединствености нашег књижевног језика.“ ... „И ја мислим да су перспективе боље за латиницу, а нимало нисам ожалашћен због овога, иако сам рођен у земљи ћирилској. Али су то засад само перспективе. Природно је да се к томе иде и нека иде, али само од себе а не помоћу било каквих декрета. Једно само мислим да би било штетно не декретирати, а то је учење обеју азбука у свим нашим крајевима, јер оно само користи може донети, а поред тога не изискује никакве нарочите напоре. Код аналфабета можда, али код деце у школама – скоро никакве.“⁵⁶

⁵⁵ Ђуза Радовић: *Дискусија на сасџанку*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лешојис Мајице српске*, година 131, јануар 1955, књ. 375, св. 1, стр. 46.

⁵⁶ Михаило Стевановић: *Дискусија на сасџанку*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лешојис Мајице српске*, година 131, јануар 1955, књ. 375, св. 1, стр. 51–52.

Касније је и др Милош Ђурић слично у расправи говорио: „Даље, сагласили смо се да порадимо на томе да ијекавски и екавски буду хрватски и српски, да буду једно, као што се воде два ока у једној глави, и да ћирилицу и латиницу заволе и једни и други, исто тако као што дишемо на две беле цигерике и слушамо два увета. Једно писмо нека буде. Зашто да бришемо ћирилицу? Ми морамо далеко гледати. Направићемо једну државу. 210 милиона ћирилице, – не смета никоме. Грци пишу својим писмом, Кинези, и Јапанци и Арапи и Абисинци, и Индијци и Бурманци имају своје писмо, нико не пише латиницом. Зашто да ми онда бришемо ћирилицу? Нека живот то донесе. У томе смо се сагласили.“⁵⁷

Због свог прозивања Хрвата да се изјасне да ли ће поред своје латинице почети да користе и српску ћирилицу Михаило Стевановић је у даљем наставку расправе прозван од др Мате Храстеа који је, бранећи став да се може користити и назив хрватски или српски због објављивања *Грамаџике српског језика* 1945, рекао: „Код нас се језик увијек звао – осим за вријеме окупације – хрватски или српски, и мислим да смо ми увијек водили више рачуна о осјетљивости Срба у Хрватској – бар у том питању – него Срби о осјетљивости Хрвата у Србији. Непријатно ми је споменути, али ћу додати, да је послје рата била велика нетактичност са стране професор Стевановића и Алексића, који су 1945. године издали *Грамаџику српског језика*“.⁵⁸

То је већ била директна партијска прозивка те се др Михаило Стевановић снисходљиво правдао „другу Матеу“ као мали ђачић свестан могућег прогањања и дискредитовања. „Не узимам реч да се правдам због онога на чему ми је проф. Храсте замерио истакнувши да је било нетактично што сам своју граматику коју сам писао са Алексићем назвао граматицом с р п с к о г језика. Друг Мате је ипак требало да каже да сам се поправио. Ја допуштам да сам ту, можда, погрешао. Нећу ни да наводим разлоге зашто сам граматику тако назвао, а то, верујем, и не тражи овај скуп од мене, нити је то, најзад, ни толико интересантно данас. Хтео сам само да се оградим од приговора да је тај наслов имао било какве везе са расположењем Срба према усташама. А ко би још један честити народ и

---

⁵⁷ Д-р Милош Ђурић: *Дискусија на сасџанку*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лешојис Маџице српске*, година 131, јануар 1955, књ. 375, св. 1, стр. 64.

⁵⁸ Д-р Мате Храсте: *Дискусија на сасџанку*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лешојис Маџице српске*, година 131, јануар 1955, књ. 375, св. 1, стр. 101.

могао идентификовати са једним онаквим режимом. Овде је главно да сам се ја поправио, јер моја друга граматика, за више разреде, које сам писао после оне српске граматике у свом наслову носи назив који сам ја, иначе целог века употребљавао и за који се ево и данас овде залажем.⁵⁹

Да се расправа не би још продужавала и заоштравала, интервенисао је Александар Белић покушавајући да је скрати и ублажи. „Свака реформа у правопису страшно је осетљива, за Србе исто тако као и за Хрвате, и кад нешто учинимо у том правцу, ми дирамо у осетљивост и једних и других; и наши се људи буне, Срби као и Хрвати. Према томе, ако хоћете нешто да урадите, морате и жртве подносити, тј. морате се истовремено борити и против претераности и против претеране осетљивости. Ја бих молио да се питања што се тичу правописа и терминологије оставе комисијама.“⁶⁰

С хрватске стране одговорио је др Људевит Јонке: „Ја бих хтио само да надовежем на ријечи професора Белића, који се у својим консеквенцијама слаже са оним што сам ја излагао. Ја сам предложио да би овај наш скуп дао комисијама неку директиву, али ја сам зато да буде жртава – можда је незгодан израз – и са једне и са друге стране. Једном ријечи, да се изради нешто треће (Белић: ’Директива је да се дође до јединственог правописа’). Слажем се, али уз жртве с једне и с друге стране.“⁶¹

Пренели смо, по нашем мишљењу, најбитнија излагања у Анкети и најинтересантнији део расправа на Састанку о питању писма, те дајемо и овај део из Закључака Новосадског договора.

„Potpisani učesnici sastanka koji je sazvala Redakcija *Letopisa Matice srpske* na završetku ankete o srpskohrvatskom jeziku i pravopisu после свестране дискусије одржане 8, 9. и 10. децембра 1954. године у Новом Саду doneli су ове ЗАКЉУЧКЕ: „3) Оба писма, латиница и ћирилица, равнoправна су; зато треба настојати да и Срби и Хрвати подједнако науче оба писма, што ће се постићи у првом реду школском наставом.“⁶²

---

⁵⁹ Д-р Михаило Стевановић: *Дискусија на сасѿанку*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лешојис Мајице српске*, година 131, јануар 1955, књ. 375, св. 1, стр. 103.

⁶⁰ Д-р Александар Белић: *Дискусија на сасѿанку*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лешојис Мајице српске*, година 131, јануар 1955, књ. 375, св. 1, стр. 108.

⁶¹ Д-р Људевит Јонке: *Дискусија на сасѿанку*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лешојис Мајице српске*, година 131, јануар 1955, књ. 375, св. 1, стр. 109.

⁶² Исто, стр. 109.

Пошто смо приказали делове Анкете и дискусије које се односе на питање писма, односно увођења латинице у Србију и третман писама у Новосадском договору изнећемо неке наше оцене ових догађања.

Анкета је расписана по налогу комуниста са циљем да се преко српских лингвиста изврши притисак на политичко руководство Србије да измени одредбу о ћирилици као једином српском писму у Уставу Србије из 1947. године. Комунисти су били свесни да не могу декретом наложити да се уместо српске ћирилице уведе хрватска латиница (неки су мислили да је то било могуће 1945. одмах на крају рата), али су ову претњу ипак упутили српским лингвистима.

Има индиција да су неки од учесника Анкете (Ј. Моловић, М. Станић) били од комуниста директно инструисани како да наступе у вези с увођењем латинице у Србију. Но сигурно је да су и Састанак и Новосадски договор били под потпуном идеолошком и организационом контролом Комунистичке партије Југославије.

Свим учесницима у расправама и са српске и са хрватске стране било је јасно да је латиница хрватско, а ћирилица српско писмо, свима је било јасно колико је болно (по нашем мишљењу безобзирно) натурање латинице Србима па су се после усаглашавања у току Анкете и расправе на Састанку сви сложили да се латиница у Србију уведе корак по корак.

Неки српски лингвисти су тражили да се са увођењем латинице сачека док она више у Срба не буде доживљавана као туђе – хрватско писмо, а ћирилица код Хрвата као српска.

Но, Јосип Хам је Србима дипломатски, али ипак довољно јасно ставио до знања да Хрвати неће чекати да и ћирилица њима буде „мила“ (односно да никада неће поред латинице користити и ћирилицу), а ако Срби већ сматрају да „латиница има будућност“, онда нека нађу краћи пут – он им и предлаже да латиницу препоручују за употребу и да ћириличке машине избаце из употреба кад застаре, кад се потроше тастатуре. Српски лингвисти су овај предлог прихватили и у Закључке увијено написали принцип равноправности а да никакво контролно или надзорно тело за поштовање тачке 3) Закључака Новосадског договора нису тражили. Српски комунисти су одмах приступили реализацији – српску децу у школама натерали су да уче и латиницу и кроз неколико година из државне администрације у Србији уклонили све ћириличке машине.

Наводи Станислава Винавера и неких других о некаквој погодности латинице су неаргументовани и уопштени ставови, а такав аргумент против ћирилице истицати данас, у доба информacionих технологија и

њихових невероватних могућности, за иоле писменог и ученог човека је превише смешно.

Изузетно и објективно важан утицај увођења латинице на српску духовност и културу уопште није ни разматран, што је сагласно тадашњем идеолошком прогањању Српске православне цркве и њених свештеника. То српски лингвисти или нису хтели или нису смели ни да спомену у расправи.

Српска култура припада оном ареалу где су Грчка, Бугарска, Украјина и Русија, односно културама православља и ћириличких писама, а насиље над идентитетом је, у ствари, сваки покушај да се Срби из овог културног корпуса истргну. Увођењем хрватске латинице баш то је и учињено, по нашем чврстом мишљењу – смишљено и баш с том намером.

Из Закључака Новосадског договора видимо да је циљ комуниста, његових главних организатора, да се обори уставна одредба о ћирилици као једином писму српског језика у „Ранковићевом Уставу Србије из 1947.“ реализован кроз промену назива језика у „српскохрватски“ и кроз двоазбучје у том језику (ћирилица и латиница као „равноправна писма“). У прве следеће уставе Србије и њених покрајина то је унето и отад се српска деца терају да хрватску латиницу уче и пишу.

Тачка 3) Закључака Новосадског договора по својој суштини значи само једно – да су српски лингвисти прихватили увођење латинице у Србију, али су тражили да „то време само донесе“. Оваква форма овог закључка је само „пилатовско прање руку српских лингвиста“ од погрома над ћирилицом и „латинчења Србије“ на које су они пристали а хтели да овај свој поступак од народа сакрију. Да је ово тачно, показује убрзано и насилно избацивање ћирилице из сваковрсне употребе у Србији непосредно после Новосадског договора, непостојање било какве контроле „равноправности писама“ и најубедљивије – чињеница да српски лингвисти никад нису приговорили Хрватима што код њих ћирилица није у равноправној употреби. То што никад такав приговор Хрватима нису упутили, јасно показује да су већ на Састанку и при потписивању Новосадског договора српски лингвисти знали да Хрватима ни на крај памети није да поред латинице равноправно примењују и ћирилицу.

Овде, разуме се, не мислимо на оне храбре појединце који су и у „вуненим временима“ смогли храбрости да све што напишу само на српској ћирилици објаве и на оне ретке институције које су исто овако поступале.

Неколико година после Новосадског договора у другој Југославији Тито почиње обрачун с „великосрпским националистима и ранковићевцима“ који је искоришћен за појачавање прогона ћирилице из администрације, књижевности, медија и других области употребе. Дају се партијске препоруке да се књиге, часописи и новине не штампају више на ћирилици, него на латиници.

У школство у Србији уводи се обавезно учење и хрватске латинице, док Хрвати стално избегавају да уче и ћирилицу а од доношења „Декларације о називу и положају хрватскога језика“ 1967. у језичкој пракси се враћају једноазбучју с латиницом као писмом, а Србима који су живели у Хрватској омогућавају да уче и ћирилицу. И после овог догађаја у Србији се у школству и свим врстама образовања и даље уче и ћирилица и латиница, а само понеки лингвиста се усуђује да каже да је ћирилица српско, а латиница хрватско писмо, али и то врло „увиђено“. Тако М. С. Лалевић у својој *Грамањници српскохрватског језика* каже: „И ћирилица и латиница су равноправне у српскохрватском језику и књижевности. Ћирилица се претежно употребљава у источном, а латиница у западном делу наше земље“⁶³.

Тај погром над српском ћирилицом се наставља све јачим и јачим интензитетом и траје непрекидно до данас само су методе прогона суптилније: сада су то наводно „богатство двоазбучја“ у српском језику и „блокада“ ћирилице од стране „информатичког лобија“ у Србији.

Комунистичком принудом и погрешном језичком политиком исказаном у Новосадском договору и после њега, Срби су доведени у ситуацију да их данас оптужују да протерују латиницу а права је истина да ми само тражимо поништавање ефеката комунистичке диктатуре и њиховог насиља над српским националним идентитетом. Тражимо и примену члана 10. Устава републике Србије у коме је, у складу с праксом у целом престижном свету, Србима враћено једноазбучје у ћирилици, за шта се народ изјаснио на референдуму. Ми смо за то да се врати Хрватима њихова латиница јер од ње користи никакве немамо већ смо само велику штету претрпели и не желимо да нас Србе у неко наредно време почну за „лопове туђег културног добра“ да проглашавају. (У *Језичком планирању после 8. новембра 2006.* детаљније смо анализирали доказану штету коју је српској култури нанело увођење и прихватање хрватске латинице, а пре свега огромну штету садржану у већ очигледном зати-

---

⁶³ М. С. Лалевић: *Грамањника српскохрватског језика за V разред осмогodiшње школе* (VI, прерађено издање), Београд, 1958.

рању и последњих остатака српске ћирилице с видним показатељима да ће српско хиљадугодишње писмо отићи у историју српске културе и цивилизације ако српски лингвисти не ускладе своје решење питања писма у правопису и целокупној струци с чланом 10. Устава Србије и с уобичајеном праксом у решавању питања писма у свим престижним језицима света.

У време распада СФРЈ, Милошевићеви „социјалисти“ на предлог српских лингвиста у Уставу Републике Србије из 1990. године задржавају назив „српскохрватски језик“ са два писма – ћириличким и латиничким (Члан 8. став 1). А какву су само правно-лингвистичку збрку и у вези с називом језика и с писмом направили у Закону о службеној употреби језика и писама (Службени гласник РС бр. 45/1991, бр. 53/1993, бр. 67/1993, бр. 48/1994. и бр. 101/2005) у коме у члану 1. стоји: „У Републици Србији у службеној је употреби српскохрватски језик, који се, када представља српски језички израз, екавски или ијекавски, назива и српским језиком (у даљем тексту: српски језик). У Републици Србији у службеној је употреби ћирилично писмо, а латинично писмо на начин утврђен овим законом.“

Милошевићеве комунисте, самопрозване и самопреименоване у „социјалисте“ 1993. године, превазишли су српски лингвисти који су први пут у историји српског језика у *Правопису српског језика* (у даљем тексту: Правопис из 1993)⁶⁴ у српски језик увели двоазбучје са српском ћирилицом и хрватском латиницом и, све до сада истрајавају у већ седам издања у манипулацији „братством и јединством писама у српском језику“. Пре 1993. нисмо успели да нађемо ни један једини правопис или граматику у којима постоји двоазбучје и у којима се уз српски језик везује латиница. Овим су пред српском историјом, српским народом и будућим генерацијама обрुकали и славну Матицу српску под чијим су окриљем правопис писали.

Шта су то 1993. године урадили српски лингвисти? Па они су само формално вратили нашем језику назив српски, онај назив којим га је тзв. обичан народ све време и називао, и ништа више. У свему другом остали су у свему на основама Новосадског договора и његових Закључака. Нама је позната апсолутно доказива чињеница из личног сведочења да је тај правопис започет и довршен као *Правопис српскохрватског језика* (с „равноправним писмима“, наравно), а онда је само формално преиме-

---

⁶⁴ Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мато Пижурица: *Правопис српског језика*, Нови Сад, Матица српска, 1993. (екавско издање).

нован у *Правојпис српскога језика*. Због тог премишљања аутора у преименовању *Правојпис* је каснио јер је у последњем часу промењен назив језика. Зато је задржана у свим издањима правописа и речника норма из српскохрватског језика и зато су задржана оба писма. Заборавили су да Хрватима врате њихову абецеду и тако нас учинили „лоповима туђег културног добра“! Шта ће нама туђе писмо? И зашто да се ми као једини народ у Европи и свему престижном свету делимо међусобно по писму? Наши лингвисти, очигледно, још нису свесни шта то значи за елементарно јединство и цивилизацијски напредак једног народа. Уосталом, ко их је овластио да у име Србије и српског народа изврше ову досад незабалежену крађу писма? Ником у Европи, ниједном другом народу није тако од лингвиста наметнуто нечије туђе писмо без икакве дораве и прилагођавања природи свог језика. Зато многи Срби данас не могу да знају у латиници да ли је инјекција ињекција, како многи ту реч у латиници читају, или инјекција – како је, наравно, код нас у нашем језику исправно. И мноштво је сличних речи. Невуковски састављена хрватска абецеда са три диграфа, апсолутно је не само непотребна него и штетна по српски језик, а највећа је штета у томе што српско писмо није само у комуникативној функцији у писаном српском језику него је у вишеструкој улози у српском народу и у његовом језику.

Најпогубније је то што у својој продуженој срамоти српски лингвисти и даље истрајавају па тако и цео Одбор за стандардизацију српског језика (у даљем тексту: Одбор) основан 1997. године у више наврата тврди да српски језик има два писма – ћирилицу и латиницу.⁶⁵

***Истина је видљива:
хрватска латиничка абецеда није никада била
својинице и мајично српско писмо***

Латиница којом се по Србији пише и коју наша деца уче и којом касније замењују своје писмо, без икакве сумње, јесте ХРВАТСКО ПИСМО И ПИСМО ХРВАТСКОГ ЈЕЗИКА, иако је тај хрватски језик, чисто лингвистички гледано, само „заперак“ (израз проф. Д. Петровића) српског (вуковског, штокавског) језика, али га је свет под тим хрватским називом прихватио. И сада, уместо да српски лингвисти свету предочавају научно

---

⁶⁵ Види: Закључак бр. 6. од 18. децембра 1998, Закључак бр. 11. од 17. 12. 1999, Закључак бр. 12. такође од 17. 12. 1999, Одлука бр. 17. од 28.02.2001, Одлука бр. 18. од 17. 05. 2001, Одлука бр. 19. од 25. 06. 2001. и ко зна у још колико закључака, одлука и ставова у књигама, часописима и семинарима.

доказиву истину – да су хрватски лингвисти „преузели“ чист српски језички стандард који су касније „дорађивали“ како су хтели, они (српски лингвисти), и не трепнувши, узимају хрватско национално писмо из „српскохрватског језика“ и натурају га Србима и српском језику!

Хрватска латиница је Србима највише и најчешће насиљем натурена у време диктатуре Јосипа Броз, а а оберучке је прихваћена од српских комуниста и од многих српских лингвиста.

Милошевићеви комунисти и његови лингвисти 1990-их година, приликом распада СФРЈ и распада „српскохрватске језичке заједнице“, или су заборавили да Хрватима врате њихово писмо или су српском народу намерно оставили хрватску латиницу и тако направили једну од највећих грешака у историји српског језика која би се врло брзо могла показати као највећа.

И једни и други су се за сва времена пред српским народом осрамотили, али су, нажалост и српски народ осрамотили пред Хрватима и свим другим народима а можемо само претпостављати како хрватски лингвисти на овакву збрку у вези с решењем питања писма у српском језику гледају данас. Претпостављамо да се једва суздржавају од јавног смеха чекајући да њихово писмо коначно стопостотно преовлада у српском народу, па да почну да оптужују те „барбаре који краду не само хрватски језик него и хрватско писмо“! Да ли знају српски лингвисти шта су својим поступком у вези с хрватским писмом у српском језику приредили српском народу?

Истина је да је Уставом Србије из 2006. у наш језик поново недвосмислено враћено једноазбучје с ћирилицом као писмом, како је било у претходних хиљаду година писмености у Срба све до времена комунизма.

И, нажалост, истина је да Срби притиснути несрећама и проблемима овог „транзиционог“ и послертног времена, а збуњени неразумном политичком и лингвистичком пропагандом о некаквој „српској латиници“ и даље настављају масовно да употребљавају хрватску латиницу.

А како и да не буду збуњени кад у Скупштини АП Војводине Срби посланици изгласавају Предлог статута АПВ са чланом 26. у коме озваничују службено некакво „латинично“⁶⁶ писмо српског језика“, пози-

---

⁶⁶ Нису се, очигледно, потрудили статутописци ни да пронађу лектора за српски језик који би им објаснио да је Одбор за стандардизацију српског језика препоручио ову реч са завршетком чко,, а не чно – како је у хрватском језику – откинуто „заперку“ српског језика! Можда ће та „језичка особина“ да буде одлика новог „војвођанског језика“, како је, не тако скоро, упозорио и проф. Д. Петровић, предочивши исправно шта би могло ускоро да запрети српском језику.

вајући се на „научну подлогу“ за то у двоазбучном *Правоијису* из 1993. у коме су милошевићеви лингвисти стварно написали да је латиница српско писмо. Додуше, тамо пише да је „латиница српскохрватско писмо“ (што је само још један доказ да је тај прваопис сачињавао за „српскохрватски језик“), а преостала двојица коаутора тог правописа 2001. године преименоваше га у „српску латиничку абецеду“, а оба алфабета из *Правоијиса* (издање 1993) сада у школском издању тог Правописа из 2001. преименоваше у „српске азбуке“. Поступак потпуно идентичан код хрватских лингвиста. Хрватски лингвисти преименоваше српски језик у „хрватски језик“, а српски лингвисти хрватско национално писмо преименоваше у „српску латиничку абецеду“. Разлика је, ипак, суштинска и огромна. Хрватски лингвисти су то урадили у корист хрватског народа, а српски лингвисти на огромну штету српског народа и српске хиљадугодишње ћирилице.

Несрећне Србе даље настављају да обмањују и министри у Влади Републике Србије кад предложише Закон о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама из времена српскохрватског језика са латиницом као српским писмом, опет се позивајући на Милошевићеви лингвисте и њихов *Правоијис* из 1993. године.

Где ли се само та „српска латиница“ сакрила међу оним словима члана 10. став 1. Устава Србије кад је Срби тамо ни видети ни прочитати не могу? Да можда она тамо није уписана некавим за нас остале невидљивим мастилом које једино Срби посланици у Скупштини АП Војводине, министри у Влади Републике Србије и неки српски лингвисти својим свевидећим очима могу прочитати!?

Изгледа да код неких српских лингвиста и политичара постоји идеја и жеља да Устав Србије из 2006. и његову ћирилицу некако изврдају, ваљда с мишљу да, кад у Европску унију уђемо, то промене и уведу само латиницу како би се започет процес „латинчења Срба“ привео крају.

Опет су Срби добили политичко вођство које се не сналази ни у овом послератном времену, треба признати, оптерећеном великим политичким проблемима, па беспоговорно прихвата налоге према нама непријатељски расположених политичара неких западних држава па тихо, корак по корак, са Косова и Метохије повлачи институције Србије, врши притисак на Републику Српску да се одрекне своје државности и намерава да у Скупштини Србије усвоји Статут АП Војводине којим уводи елементе федерализма у Србију и ствара основе будућој намераваној сепарацији и ове српске покрајине. Готово је извесно да ће овај акт (Статут

АП Војводине) од опозиционих партија бити упућен Уставном суду Србије на оцену уставности и због мноштва других неуставних одредаба, па и због овог уведеног „латиничног писма српског језика“.

Постоји много врста латинице, а на питање чија је латиница којом се по Србији последњих 50-ак година све више пише морају у новом правопису одговорити четири институције на које смо овај захтев насловили а које све у свом имену придев „српска/и“ имају. Од њих то очекује српски народ.

У последњих годину дана видели смо да српски политичари у владајућој коалицији то не знају.

Као што су српски комунисти 1945. године привукли највећи део Срба на своју страну, у свим областима живота раширили магле комунистичке идеологије и потом издали најважније српске националне интересе, тако нам се нешто сувише слично и данас дешава. Проевропске партије, с Демократском странком на челу, привукле су на своју страну велики део српског народа и, као Титови комунисти, опет издају стратешке српске националне интересе вешто манипулишући медијима и српском јавношћу.

Најочитији пример за ово је начелна јавна подршка и Српској православној цркви и српској ћирилици, а на другој страни су политичке и бирократске манипулације у Скупштини АП Војводине и Влади Републике Србије да би се супротно Уставу Србије заштитила и у службеној и јавној употреби задржала хрватска латиница и тако у суштини народ удаљио од своје православне цркве.

Принуђивање српске деце да уче „хрватску латиницу као своје *јисмо*“ сматрамо једном од очигледних мера насилне асимилације и насилног преверавања па ћемо, уз помоћ наших правних саветника у Удружењу „Ћирилица“, предузети потребне мере правничке заштите.

Учење страног писма и језика регулисано је законом и школским програмима, а промена вере је слободна воља појединца.

Шта се то данас дешава у Србији?

У Србији се тренутно изводи перформанс „Ко зна, а ко не зна разликовати српско од хрватског писма“ или „Ко се Вука сећа још?“

А избор је јегностјаван

Поштовати уставну одредбу о једноазбучју у српском језику с ћирилицом као писмом и у закону о службеном језику и писму и у правопису српскога језика.

Пошто ни Срби ни Хрвати у својим уставноправним системима више не признају постојање „српскохрватског језика“ нити правописе тог данас непостојећег језика, онда – као што у правописима хрватског језика нема српске ћирилице, тако не може ни у правописима српског језика остати хрватска латиница. Све друго и друкчије јесте брукање Срба и понижавање и њих и њиховог језика и писма туђим, па још и објективно мање савршеним за природу српског језика.

После доношења Устава Србије 2006. године Срби морају у погледу српског језика и употребе писма наставити тамо где су били пре комунистичке диоктатуре, 1941, односно морају поништити све ефекте „латиничења Србије“ из времена комунистичког физичког и духовног терора Брозове диктатуре и лингвистичких промашаја у Милошевићевој ери.

Зар за повратак ћирилице у масовну употребу треба било који други разлог поред тога да би се Срби „преласком на хрватску латиницу“ одрекли сопствене Српске православне цркве чије је ћирилица једино писмо?

Ћирилица као писмо српског народа и Србије и као саставни део српске културе мора бити знамење, поред државног грба и химне, с којим ће Срби ући у Европску унију – заједницу народа и њихових културних обележја.

Грехе и грешке српских лингвиста твораца *Правописа* из 1993. нека они окајавају, историја ће најправедније оценити њихов рад, а надлежно Министарство просвете ваља да одреди нову комисију која ће написати нов правопис српског језика ако чланови садашње Правописне комисије не схвате своју грешку као што је то урадио прерано умрли мр Бранислав Брборић⁶⁷ и не објаве одговарајући правопис српског језика (који обећавају пуних пет година) по начелу једноазбучности с ћирилицом као писмом у складу с чланом 10. Устава Републике Србије и с целокупном праксом у решавању питања писма у свим осталим престижним језицима Европе и целог престижног света.

Или ће нам се десити и та несрећа па ће, као и Статут АП Војводине, и правопис српског језика морати на проверу пред Уставним судом Србије.

Ову велику збрку с двоазбучјем, коју су у српски језик унели Милошевићеви комунисти и српски лингвисти приликом распада српскохрватског језичког заједништва (у време распада СФРЈ), разрешио је ср-

---

⁶⁷ В. рад Бранислава Брборића „За суштинску једноазбучност“, *Нова Зора*, прољеће, 5/2005, стр. 164–170.

пски народ на референдуму крајем 2006. када је донет нови Устав Србије и сигурни смо да ће Уставни суд то и потврдити. А потврдиће и свако ко је описмењен по вуковском начелу „читај како је написано“ па уме да прочита члан 10, став 1. Устава Републике Србије.

Уставном одредбом (члан 10, став 1. Устава Србије) о српском језику и ћириличком писму као језику и писму српског народа и његове државе исправљена је велика грешка из времена прве Југославије када смо хрватско присвајање нашег језика (крајем 19. века, кад су они напустили свој чакавски и свој кајкавски и преузели наш новоштокавски дијалект) сами прикрили мењајући назив свог језика у српскохрватски и још већа грешка из времена комунистичке диктатуре у другој и трећој Југославији када смо наше преузимање њиховог писма (Гајеве латинице) свима обзнанили, масовно се одричући свог вишевековног писма – ћирилице.

Из наведеног разлога, 8. новембар 2006. године, дан проглашења Новог Устава Србије, један је од најважнијих дана у новијој историји српског језика и писма. Овај дан могао би се узети као прави почетак раскида с комунистичком прошлошћу и почетак „ослобађања“ ћирилице од окупације хрватске латинице и скидања вишеструко погубног „двоазбучја с врата српскога народа и српскога језика“⁶⁸. То само треба, сада и одмах, да се преточи у праксу.

*У **и**продуженом **р**аиу **и**писама у **ср**пском **ј**езику
хрвајско **и**исмо **р**азара **ср**пску **д**уховност **и** културу*

Нажалост, тог раскида (раскида с комунистичком прошлошћу) у стварности нема, него се још жешће, пре више деценија започети рат против српске ћирилице у наше време наставља. Тридесет „војника“ хрватске специјалне јединице (ХСЈ) – 30 слова хрватске латинице у јуришном строју од „А до Џ“ хара српским земљама и у српску младеж убацује „вирус језичке шизофреније“ па – захваљујући српским лингвистима – наша деца не знају да ли је њихова – њихова ћирилица или је њихова хрватска латиница. У српским библиотекама се ХСЈ намножиле и нагомилале и наше свете српске књиге затрпале до невиђења, по српским градовима и селима куд год мрднемо, ХСЈ су око нас, у кућу ако се завучемо и ако ТВ упалимо, ХСЈ је испред нас, интернетом или мобилним ако хоћемо неком да се јавимо ХСЈ нам не дозвољава да му српским писмом пишемо.

⁶⁸ В. Драгољуб Збиљић: „Двоазбучје је камен о врату српскога народа и српскога језика“, *Нова Зора*, Лето–јесен, 22/23 за 2009, стр. 305–309.

Шта је Србима у овом страшном сукобу чинити?

У бојне редове уз ХСЈ сврстала се огромна већина српских лингвиста па уноси ХСЈ у српске правописе, граматике и ћачке и студентске уџбенике.

У бојне редове уз ХСЈ стали су и Срби посланици владајуће политичке коалиције кад су у Скупштини АП Војводине у Предлог Статута убацили ХСЈ.

У бојне редове уз ХСЈ стали су Срби министри у садашњој Влади Републике Србије када су почетком ове године изгласали Предлог Закона о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама и ових дана Предлог статута АП Војводине с убаченим ХСЈ и упутили их Скупштини Србије на усвајање.

Како српска „транзициона“ сиротиња која је 8. новембра 2006. одлучно кренула у борбу против ХСЈ да победи и своју српску ћирилицу да одбрани? Ко ће јој се у невољи наћи?

На њеној је страни засада једино Српска православна црква – наша великомученица.

Да ли ће јој можда у помоћ притећи Срби посланици у Скупштини Републике Србије?

Да ли можда славна Матица српска која нас подржа, иако претихо, у нашем захтеву за одбрану уставне одредбе о ћирилицу као српском писму?

Да ли можда ућуткана или занемела САНУ?

Да ли ће можда чудом невиђеним на мегдан изаћи и српској сиротињи у помоћ притећи нејаки Уроше (Одбор за стандардизацију српског језика)?

Ко ће у овој невиђеној до сада одлаганој бици победити – да ли ће се кроз стотинак и нешто година негде на неком месту, у Ватикану, Загребу или можда Београду некакве споменице 1954. или 1993. додељивати, а ХСЈ том приликом почасни строј давати?

Каква је ово битка, брате?

КОСОВСКА, ИСТО!

Па њу смо изгубили, зар не?

Тако мисле они који не разумеју вредност косовског завета – из кога све наше потоње победе и успеси извиру!

Ова се битка, с коначном јаком надом у победу, мора добити.

Одбор ЋИР
ПАО УГ ЋИРИЛИЦА

Напомене:

После вишемесечних исцраживања у Рукописном одељењу Машице српске и коришћења фонда библиотеке Машице српске сачинио сам Захтев за усклађивање Правоииса српској језика са чланом 10, сцав 1. Устави Србије и шексиј Образложења шој захтева које је УГ „Ђирилица“ послало примаоцима означеним у захтеву.

На деветиј седници УГ „Ђирилица“ одржаној 14. фебруара 2010. године под шачком дневној реда II Радни део седнице (шачка 3.5) поменути Захтев за усклађивање Правоииса српској језика једноласно је усвојен као програмски документ УГ „Ђирилица“.

Предлој Драјолуба Збиљића да се збој значаја шеме о којој се у захтеву јовори (Новосадски дојовор 1954) шексиј објави у неком часопису или књизи прихватио сам (дао усмену сајласносц) уз услов да има прешман документија УГ „Ђирилица“, да се ми пресцављамо као преседник Одбора за службену и јавну ујошребу ћирилице при УГ „Ђирилица“ (Ђорђе Јањашовић) и преседник Извршној одбора УГ „Ђирилица“ (Драјолуб Збиљић), да он изврши редакцију коју је обећао и шако ја пресцави као наш коаушорски рад имајући у виду да он залаже свој аушоршеш линевисце јер сам ја по сцруци економисца.

Драјолуб Збиљић је изосцавио шексиј захтева УГ „Ђирилица“ и означавање њејових прималаца а Образложење приложено уз поменути Захтев под насловом „Данашња очиледна окујација српскоја језика хрвајском лашиницом наложена је од комунисца а (не)скривена у закључцима Новосадској дојовора из 1954.“ године објавио као наш коаушорски рад (Прилој) у својој књизи Срби на туђем писму: о српским лингвистима у вези са Статутом АПВ, Нови Сад, Будућносц, 2010. сцр. 106–149. Он је овај рад објавио дрући јуш у својој књизи Српски језичко правописни спорови, Будућносц, Нови Сад, 2010. (сцр. 121–183, види фуснош 69 на сцр. 121).

На наш Захтев за усклађивање Правоииса српској језика са чланом 10, сцав 1. Устави Србије добили смо одјовор Минисцарсцва просветце да подржава нашу „Иницијашиву да релеваншине научне инсцшциуције изврше усклађивање Правоииса српској језика“ са Уставом Србије. Кад смо добили информацију да редакција Правоииса српској језика нема намеру да пошцгује Устав Србије, зашражили смо од Минисцарсцва просветце да изврши надзор над радом Комисције за израду правоииса и добили одјовор да оно није надлежно за вршење надзора. Ова обавешццења државних орјана дајемо у прилоју.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
Број: 110-00-00343/2009-06
Датум: 3.03.2010. године
Немањина 22-26
Београд
мп

**"ЋИРИЛИЦА" УДРУЖЕЊЕ ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ СРПСКОГ
ЈЕЗИКА**

-Драгољуб Збиљић, председник Извршног одбора "Ћирилице"-

**21 000 НОВИ САД
Николајевска 2**

ПРЕДМЕТ: Захтев за усклађивање *Правописа српског језика*

Министарство просвете подржава иницијативу Удружења за заштиту ћирилице српског језика из Новог Сада да релевантне научне институције изврше усклађивање *Правописа српског језика* Матице српске из 1993. године (као и свих каснијих издања овога правописа) са чланом 10. ставом 1. Устава Републике Србије.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ

Број:110-00-00138/2010-06

Датум:8.04.2010.године

Београд

Немањина 22-26

ма

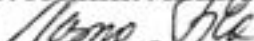
УДРУЖЕЊЕ ЗА ЗАШТИТУ ЂИРИЛИЦЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА „ЂИРИЛИЦА“
Драгољуб Збиљић, председник Извршног одбора

21 000 НОВИ САД
Николајевска 2

У вези са Вашим дописом, од 26.03.2010.године, подсећамо Вас да је ово министарство, дописом број:110-00-00343/2009-06, од 3.03.2010.године, подржало иницијативу Удружења да релевантне научне институције ускладе *Правопис српскога језика*, који је 1993. године издала Матица српска, као и сва његова каснија издања, са чланом 10. Устава Републике Србије.

Министарство просвете ће, такође, и убудуће подржати све активности које буду имале циљ да допринесу научном разјашњавању проблематике писма у српском језику.

ПОМОЋНИК МИНИСТРА

Весна Филипа

МИНИСТАР

проф. др Зорко Обрадовић

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ

Број: 614-02-00673/2010-06

Датум: 26.04.2010. године

Београд
Немањина 22-26
ма

УДРУЖЕЊЕ ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА „ЋИРИЛИЦА“
Драгољуб Збиљћ, председник Извршног одбора „Ћирилице“
Ђорђе Јањатовић, председник Одбора за службену и јавну употребу српске
ћирилице

21 000 НОВИ САД
Николајевска 2

**Предмет: Захтев за извршење надзора над радом Комисије за израду новог
правописа српског језика и над радом редактора овог правописа**

У вези са вашим захтевом, од 6.04.2010. године, да Министарство просвете изврши надзор над радом Комисије за израду новог правописа српског језика и над радом редактора важећег правописа, обавештавамо вас да решавање наведеног захтева није у надлежности овог министарства.

ПОМОЋНИК МИНИСТРА

Весна Фила

МИНИСТАР

проф. др Звездан Обрадовић

Нови Сад, 14. фебруар 2010.

Записник са 9. редовне годишње седнице Скупштине УГ „Ђирилица“.

ЂИРИЛИЦА

З А П И С Н И К

са 9. редовне годишње седнице Скупштине Удружења за заштиту
ђирилице српског језика „Ђирилица“

Девета седница Скупштине Удружења „Ђирилица“ одржана је на дан Св. мученика Трифуна (претпразништво Сретења) – у недељу, 14. фебруара 2010. године у 12 сати у Матици српској (Матице српске 1) у Новом Саду. Седници је присуствовало око 50 чланова и гостију.

Пре почетка рада председник Извршног одбора Драгољуб Збиљић поздравио је Његово преосвештенство епископа бачког др Иринеја Буловића и остале драге госте и пријатеље, поверенике и чланове „Ђирилице“. Потом је замолио владику бачког др Иринеја Буловића да благослови рад ове Скупштине, што је Његово преосвештенство и прихватило и позвало присутне да се пре почетка рада заједно Богу помоле.

Владика бачки Иринеј замолио је Скупштину удружења „Ђирилица“ да се његова реч и Извештај о раду Скупштине пренесу на Радио „Беседи“ – гласилу Српске православне цркве, што је с радошћу подржано од свих присутних.

Поздравну реч владике бачког Иринеја снимео је надлежни епархијски свештеник а ми ћемо покушати да добијемо тај снимак и да га приложимо овом записнику.

Владика бачки Иринеј је поздрављајући чланство и присутне госте похвалио Извршни одбор Удружења што се седнице Скупштине одржавају на дан прослављања светог Трифуна и упознао их да се данас прослављају још два значајна празника, почетак Васкршњег поста и Сретење (празник померен за један дан због почетка поста), а оваква ситуација дешва се једном у 300 година.

Пожелио је Скупштини удружења „Ђирилица“ успешан данашњи и будући рад.

Председник Извршног одбора Драгољуб Збиљић позвао је присутне да пре почетка рада одају пошту преминулом члану Петру Ивићу из Суботице, што је и учињено.

Затим је председник Извршног одбора Драгољуб Збиљић говорио о најављеном новом Правопису српског језика.

На предлог председника Извршног одбора изабрано је Радно председништво у саставу: Драгољуб Збиљић, мр Бошко Брзић, Јован Вуцеља, Владимир Цвијин Спремо и Вера Стојшић, а за записничара је изабран Ђорђе Јањатовић.

После овог уводног, свечаног дела Скупштина је настављена у II. Радном делу седнице усвајањем предложеног следећег Дневног реда:

II. Радни део седнице

1. Општи извештај за раздобље фебруар 2009. – јануар 2010.
2. Извештај Надзорног одбора
3. Усвајање докумената Удружења „Ћирилица“ (материјал у прилогу Позива)
  - 3.1. АПЕЛ Матици српској
  - 3.2. Иницијативе за покретање поступка за оцену уставности члана 26. Статута АП Војводине коју су на основу овлашћења из члана 16. Статута Удружења „Ћирилица“ и у складу са чланом 168. став 2. Устава Републике Србије поднели председник Извршног одбора Драгољуб Збиљић и председник Одбора за службену употребу ћирилице 15. 01. 2010. Уставном суду Србије
  - 3.3. Захтева за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивање његових циљева и Програма рада у складу с чланом 10. став 1. Устава Србије који је у новембру 2009. прослеђен оснивачима овог Одбора
  - 3.4. Захтева за оцену уставности предлога Закона о изменама и допунама закона о службеној употреби језика и писама и његовог усклађивања с чланом 10. став 1. Устава Србије који је прослеђен Влади и Скупштини Србије
  - 3.5. Захтева за усклађивање *Правописа српског језика*, Матица српска 1993. (предат за штампу јуна 1993, изашао из штампе априла 1994) и свих каснијих издања овог правописа са чланом 10. став 1. Устава Србије који је прослеђен Одбору за стандардизацију српског језика, САНУ и Матици српској
4. Програм рада „Ћирилице“ за 2010. годину

III. Питања и предлози

Под тачком II. Радни део седнице – 1. Општи извештај за раздобље фебруар 2009. – јануар 2010. је прочитао мр Бошко Брзић. Извештај о раду је једногласно прихваћен и чини саставни део овог записника.

Под тачком II. Радни део седнице – 2. Извештај Надзорног одбора прочитао је Владимир Цвијин Спремо. Извештај Надзорног одбора је једногласно прихваћен и чини саставни део овог записника.

У краћој расправи која је уследила за реч се јавио Драгиша Кецојевић из Новог Београда који је изнео неколико чињеница о прогањању ћирилице у прошлим временима. Пре тога је напоменуо да се погрешно¹ употребљава реч „двоазбучје“ јер се ради о ћириличкој азбуци и латиничкој абедици па је једино исправно говорити о два писма или „двописму у језику“. Београдске новине „Политика“ известиле су 14. фебруара 1923. године да је у Словенији у Марибору од непознатих лица уништена једина ћириличка штампарија. Покушао је последњих годину дана да из државних архива Словеније добије детаљније информације о томе, али није успео те у вези с тим моли за помоћ Српске православне цркве и присутног епископа бачког Иринеја. Други случај је из 1916. године када је група владиних чиновника у Даниловграду у Црној Гори одбила да поштује одлуку окупаторске власти о забрани ћирилице, дала оставке на своје положаје и због тога осуђена од једног до шест месеци затвора. Што се тиче непоштовања уставне одредбе о ћирилици као једином писму српског језика, предлаже да се Срби угледају на Бугаре који имају посебан Закон о заштити своје ћирилице у коме су предвиђене оштре новчане казне за прекршиоце закона и на Македонце који су основали посебну комисију да све изразе који се користе у компјутерским технологијама преведу са енглеског на македонски и да се потом пропише њихова обавезна употреба. Документа о прогањању и забрани ћирилице предао је господину епископу бачком Иринеју и председнику Извршног одбора Драгољубу Збиљићу.

---

¹ „Наука то не сматра погрешним. Лингвисти ипак допуштају назив двоазбучје, јер је и у латиници и у ћирилици и прво и друго слово у истом редоследу: А и Б. Према томе, тачно је да се ћирилица зове азбука, а латиница абедица, али лингвисти не сматрају погрешним реч двоазбучје. Кецојевић није лингвиста и зато му је то засметало. Али, двоазбучје је легалан термин, ма како појединцима то не било прихватљиво.“ Д. Збиљић се не сећа да је то Кецојевић казао, иначе би га на лицу места о томе обавестио па је ову примедбу унео у записник.

Еписком бачки Иринеј је захвалио на урученим документима и рекао да ће он помоћи тако што ће о свему обавестити надлежног пароха у Марибору да покуша да помогне господину Кецојевићу у даљим истраживањима случаја уништавања ћирилчке штампарије у овом месту.

Што се тиче Црне Горе, у њој се данас као државна политика спроводи прогон и затирање ћирилице, а у основи тих поступака је отворена антисрпска политика. Насупрот тој државној политици у народу је, према последњим анкетама, проценат оних који се изјашњавају као Срби повећан са 33% за још 2-3%.

Извештај о раду у 2009. години није обичан бирократски извештај већ обухвата све значајне проблеме нашег писма те моли да му се исти достави заједно са Иницијативом за оцену уставности члана 26. Статута АП Војводине и другим документима који су данас разматрани.

Српска православна црква није политички фактор, нити жели да, како је једном приликом раније рекао, „буде татор“ државним властима а поготово Скупштини Србије као представнику народа, али има уставно и канонско право да српској јавности изнесе свој став о сваком питању живота својих верника и српског народа. У оквиру Српске православне цркве такође се обављају расправе о језику и писму и у њих је и он укључен те користи прилику да присутне упозна да ће се и наша Црква највероватније обратити Уставном суду са жељом да то буде заједничка активност.

Извршни одбор и Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице су задужени да Српској православној цркви и епископу бачком Иринеју доставе Извештај о раду у 2009, Иницијативу Уставном суду Србије и програмска документа удружења „Ћирилица“.

Потом се за реч јавио Крсто Бајовић који је рекао да прихвата Извештај о раду, али му смета дух тог извештаја – јадиковање, очајавање и песимизам. Сматра да данас Косово чувају још само свештеници и да са истом истрајношћу треба да чувају и српски језик и српску ћирилицу, да буду морални узор народу и да не смемо очајавати већ свему приступити са истрајношћу и оптимизмом. По његовом мишљењу Срби се буде, то се осећа у народу, и препоручује да се наше Удружење повеже са другим патриотским организацијама и истомишљеницима. Такав рад ће дати боље резултате. Нарочито је важан рад са просветним радницима јер „учионица је народни олтар“ а тамо се сада све више користи ћирилица, што морамо свугде истицати. Не треба одлазити код директора који су најчешће политичким декретима постављани, већ код колега учитеља,

наставника и професора. Заједништво у раду ће једино донети коначан успех у враћању ћирилице српском народу. У медијима се данас ништа критички не може објавити јер се као и у време Јосипа Броза спроводи цензура и писма и прилози неистомишљеника владајуће политичке гарнитуре завршавају у корпи за отпатке главног и одговорног уредника.

Председник Извршног одбора Драгољуб Збиљић је одговорио на приговор Крста Бајовића да у Извештају о раду нема никаквог јадиковања већ само предочавања трагичног стања српске ћирилице у јавној употреби. Сасвим супротно у Извештају о раду се залажемо за непрестану борбу како би ћирилица у Србији добила третман јединог српског писма како и јесте.

У дискусију се укључио и сликар и графичар Милан Милић Јагодински напомињући да он Извештај о раду није доживео као јадиковање и ширење песимизма већ као прозивање лингвиста за непоштовање светске праксе у лингвистици и Устава Србије.

Еписком бачки Иринеј се поново обратио Скупштини речима да је пажљиво слушао све досадашње дискусије, да је јасно да су сви сагласни око циља, али свако питању српске ћирилице приступа са својим емотивним набојем и личним погледом. Захваљује се на позиву и он лично и Српска православна црква у чије име наступа дају подршку активностима удружења „Ћирилица“, извињава се што због других личних обавеза не може остати до краја седнице и поздравља све присутне.

Председник Извршног одбора Драгољуб Збиљић је захвалио епископу бачком Иринеју на његовом присуству и подршци и испратио га.

У наставку седнице Вера Стојшић-Гашпаровски је прочитала Апел Матици српској који је потом једногласно подржан.

Апел се прилаже овом записнику и чини његов саставни део.

Под тачком II. Радни део седнице – 3. Усвајање докумената удружења „Ћирилица“ мр Бошко Брзић је присутне обавестио да су приложена документа израдили Ђорђе Јањатовић, председник Одбора за службену и јавну употребу, и Драгољуб Збиљић, председник Извршног одбора и да су прослеђена државним органима и научним институцијама. Документа се достављају Скупштини Удружења „Ћирилица“ да их данас усвоји као своја програмска документа. Он лично предлаже да се новом српском патријарху господину Иринеју који се у свом приступном говору заложиио за очување српског језика и ћирилице проследи сва наша документа с молбом да подржи и нашу борбу за српско писмо – српску ћирилицу.

После овог објашњења под тачком 3. Радног дела седнице једногласно су као програмска документа удружења „Ћирилица“ усвојени сви документи набројани у Дневном реду од тачке 3.1 до тачке 4.

Наведена усвојена програмска документа се прилажу овом записнику и чине његов саставни део.

На предлог мр Бошка Брзића једногласно је прихваћено да се прво расправља по тачки IV. Питања и предлози а потом да се по завршетку седнице чланство „освежи и послужи“ скромним послужењем у суседној просторији.

У наредној дискусији Милан Милић Јагодински је изнео свој предлог да изради скицу за нове чланске карте што је после краће расправе и прихваћено.

Седница Скупштине је завршена у 15 часова и 30 минута.

Нови Сад, 14. фебруара 2009. године

Записничар, с.р.

Оверачи Записника, с.р.

ПАО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСК УГ ЋИРИЛИЦА

47

Нови Сад, 17. март 2010.

ЋИРИЛИЦА

Одбору за стандардизацију српског језика, Београд
Институту за српски језик САНУ, Београд
Председнику Матице српске, Нови Сад
Предсенику Српске академије наука и уметности (САНУ)

Нови Сад, 17. март 2010.

Предмет: Достава прилога уз наш Захтев за усклађивање *Правописа српског језика*, Матица српска 1993. (предат за штампу јуна 1993, изашао из штампе априла 1994) и свих каснијих издања овог правописа са чланом 10. став 1. Устава Србије а који смо Вам проследили у децембру 2009. године

У прилогу Вам достављамо став Министарства просвете Републике Србије (допис заведен под бројем 110-00-00343/2009-06 од 03. 03. 2010.

године) којим оно „подржава иницијативу Удружења за заштиту ћирилице српског језика из Новог Сада да релевантне научне институције изврше усклађивање *Правописа српског језика*, (Матица српска, 1993, као и свих каснијих издања овог правописа) са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије“ и који у будуће сматрајте саставним делом нашег Захтева који смо Вам проследили у децембру 2009. године.

Са научног ставновишта споменути *Правопис српског језика* штампан 1994. и његова каснија издања су „обичне компилације“ раније објављеног правописа српскохрватског језика од истих аутора те је са лингвистичког становишта потребно његово усклађивање са српским језичким стандардом.

Очекујемо да ћете у складу с Вашим надлежностима, овлашћењима и одговорностима испоштовати став надлежног министарства и у новом *Правопису српског језика* спровести уставну одредбу о једноазбучју у српском језику с ћирилицом као писмом а како је било у претходних хиљаду година писмености у Срба све до увођења комунистичке диктатуре после Другог светског рата.

Уколико Комисија за израду правописа и сви други органи у „релевантним научним институцијама“ не испоштују члан 10, став 1. Устава Републике Србије и сачине *Правопис српског језика* супротан овој одредби, од Министарства просвете очекујемо доследност у поштовању Устава Србије, односно да не одобри коришћење таквог правописа српског језика у образовању и школству, тј. не одобри његову службену употребу, да формира нову комисију за израду новог Правописа српског језика а од аутора *Правописа* и чланова Комисије за његову израду рефундира све ауторске хонораре и друге исплате у вези с овим активностима исплаћене у периоду после доношења новог Устава Републике Србије (8. новембра 2006. године).

У прилогу дајемо допис Министарства просвете Републике Србије заведен под бројем 110-00-00343/2009-06 од 03. 03. 2010. године.

С поштовањем.

Одбор ЋИР
ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

П.С. или „покољења дела суде“

Будућим покољењима Срба биће интересантно поређење удворичког понашања српских лингвиста када су 1954. и наредних година по-

слушали комунистичког диктатора и у правописе, уџбенике и граматику српског језика „прокријумчарили“ хрватску латиницу као друго писмо у нашем језику и српску децу по Србији терали да уче туђе писмо и данашњих српских лингвиста који одбијају да испоштују одредбу о једноазбучју у српском језику из Устава Републике Србије, донетом на референдуму спроведеном по најстрожим критеријумима демократских система ,и разматрање питања има ли разлике у ставовима између садашњих и српских лингвиста из времена комунизма или су им циљеви исти?

Достављено:

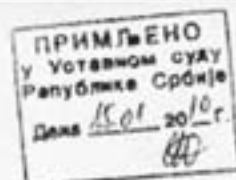
Министарству за просвету Републике Србије, Београд
Председнику Владе Републике Србије, Београд

Као информација достављено и:

Српској православној цркви
Филолошком факултету у Београду
Филозофском факултету у Новом Саду
Филозофском факултету у Нишу
Универзитету у Крагујевцу
Филолошком факултету у Косовској Митровици
Српској књижевној задрузи, Београд
Вуковој задужбини у Београду
Академији наука и умјетности Републике Српске
Српској народној странци у Црној Гори

Даће се и јавности на увид:

Српском народу у отаџбини, Републици Српској, Црној Гори, Србима у расејању

Удружење за заштиту Ђирилице
српског језика
Нови Сад, Њиколajsка 2
Телефон/факс: 021/527-018
Е-пошта: cirilica@13.net.yu

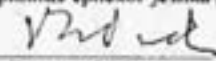
ЗА СВЕ ВИЛИКОПЕ, СВОЈ НАРОД, ЈЕЗИК И ПИСМО

На основу овлашћења из члана 16 Статута Удружења за заштиту Ђирилице српског језика „Ђирилица“ Нови Сад и у складу са Чланом 168, ставом 2. Устава Републике Србије, у име наведеног удружење грађана подносим **ИНИЦИЈАТИВУ ЗА ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПКА ЗА ОЦЕНУ УСТАВНОСТИ ЧЛАНА 26. СТАТУТА АП ВОЈВОДИНЕ** у тексту како је dato уз овај допис са пратећим прилозима:

- 1) Решење о упису у Регистар удружења, друштвених организација и политичких организација издато од Савезног министарства правде СР Југославије, број З/1-438/2-2001-07 од 16.03.2001. године, (оверена копија) – три примерка
- 2) Статут Удружења за заштиту Ђирилице српског језика „ЂИРИЛИЦА“ усвојен на Оснивачкој скупштини одржаној 15. фебруара 2001. године (оверена копија) – три примерка
- 3) Измене Статута Удружења за заштиту Ђирилице српског језика „ЂИРИЛИЦА“ усвојене на седници Скупштине Удружења одржаној 15. фебруара 2002. године (Извод из Записника са седнице Скупштине Удружења за заштиту Ђирилице српског језика „ЂИРИЛИЦА“ одржане 15. фебруара 2002. године) – три примерка

ПРЕДСЕДНИК ИЗВРШНОГ ОДБОРА

Удружења за заштиту Ђирилице српског језика „Ђирилица“ Нови Сад

Драгољуб Збилјаћ

Београд, 15. јануар 2010.

Допис уз Иницијативу за покретање поступка за оцену уставности члана 26. Статута АП Војводине.

На основу овлашћења из члана 16 Статута Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ Нови Сад и у складу са чланом 168. став 2. Устава Републике Србије, у име наведеног удружење грађана подносим **ИНИЦИЈАТИВУ ЗА ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПКА ЗА ОЦЕНУ УСТАВНОСТИ ЧЛАНА 26. СТАТУТА АП ВОЈВОДИНЕ** у тексту како је дато уз овај допис са пратећим прилозима:

- 1) Решење о упису у Регистар удружења, друштвених организација и политичких организација издато од Савезног министарства правде СР Југославије, број 3/1-438/2-2001-07 од 16.03.2001. године, (оверена копија) – три примерка
- 2) Статут Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ усвојен на Оснивачкој скупштини одржаној 15. фебруара 2001. године (оверена копија) – три примерка
- 3) Измене Статута Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ усвојене на седници Скупштине Удружења одржаној 15. фебруара 2002. године (Извод из Записника са седнице Скупштине удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ одржане 15. фебруара 2002. године) – три примерка

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

Београд, 15. јануар 2010.

ЋИРИЛИЦА

Члан 26. Статута АП Војводине који је Народна скупштина Републике Србије потврдила 30. новембра 2009. године, а Скупштина АП Војводине прогласила 14. децембра 2009. године и који је објављен у „Службеном листу АП Војводине“ број 17. од 14. децембра 2009. године није у складу са Уставом Републике Србије. У складу са чланом 168. став 2. Устава Републике Србије, као удружење грађана подносимо

ИНИЦИЈАТИВУ ЗА ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПКА ЗА ОЦЕНУ УСТАВНОСТИ ЧЛАНА 26. СТАТУТА АП ВОЈВОДИНЕ

Разлози на којима се Иницијатива заснива

Члан 26. став 1.

Чланом 26. став 1. Статута предвиђено је да су у органима и организацијама АП Војводине у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, мађарски, словачки, хрватски, румунски и русински језик и њихова писма, у складу са законом и покрајинском скупштинском одлуком.

Наведена одредба Статута није у складу са чланом 10. Устава Републике Србије. Службена употреба српског језика и ћириличног писма утврђена је чланом 10. став 1. Устава, и то као службеног језика и писма државе Србије и уједно као службена употреба језика и писма српског народа као државотворног (Преамбула Устава Републике Србије и његов члан 1). Овај став има двоструку уставноправну улогу, у једној је регулисано питање службене употребе језика и писма државе Србије а у другој питање језика и писма српског народа. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, и то у обе уставноправне улоге. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише. Овај став 1. члана 10. Устава је императиван, могућа је његова директна примена у правној пракси и за српски језик је везано и именовано једно писмо – ћирилично.

У ставу 2. члана 10. Устав изричито прописује да се службена употреба других језика и писама уређује законом, на основу Устава, што онемогућава да се питање службене употребе језика и писма националних мањина уређује Статутом АП Војводине.

Службена употреба језика и писма се не налази ни међу областима друштвеног живота у којима, према члану 183. став 2. Устава аутономна покрајина уређује питања од покрајинског значаја. На основу тога, јасно је да статутарно уређивање материје службене употребе језика и писма није у складу са изложеном одредбом члана 183. став 2. Устава.

Члан 26. став 2.

Овом одредбом Статута предвиђено је да ће се примена латиничког писма српског језика у органима и организацијама АП Војводине уредити покрајинском скупштинском одлуком у складу са законом.

Наведена одредба Статута није у складу са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије у коме је као службено писмо српског језика утврђено једино ћирилично писмо. За српски језик у службеној употреби Устав не познаје никакво латиничко писмо српског језика.

Предлог за одлучивање

Имајући у виду све што је изложено, предлагемо да Уставни суд Републике Србије утврди да члан 26. Статута АП Војводине није у складу са Уставом Републике Србије.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

Напомене:

Примљено у Уставном суду Републике Србије, дана 15. 01. 2010. г. (овера Писарнице) а предмет заведен под бројем I У-А 360-2009.

На деветој седници УГ „Ћирилица“ одржаној 14. фебруара 2010. године под шачком дневног реда II Радни део седнице (шачка 3.2) Иницијатива за покрећање поступка за оцену уставности члана 26. Статута АП Војводине коју су на основу овлашћења из Статута удружења „Ћирилица“ и у складу са чланом 168. став 2. Устава Републике Србије поднели председник Извршног одбора Драгољуб Збиљић и председник Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице 15. 01. 2010. Уставном суду Србије једногласно је усвојена као програмски документ УГ „Ћирилица“. До дана објављивања ове књиге Уставни суд Србије није узео у разматрање наш поднесак.

ПРИМЉЕНО
у Уставном суду
Републике Србије
Дана 21.07.2010 г.
[Signature]

Ђирилица
Удружење за заштиту Ђирилице
српског језика
Нови Сад, Николајевска 2
Телефон/факс: 021/527-018
Е-пошта: cirilica@EUnet.yu

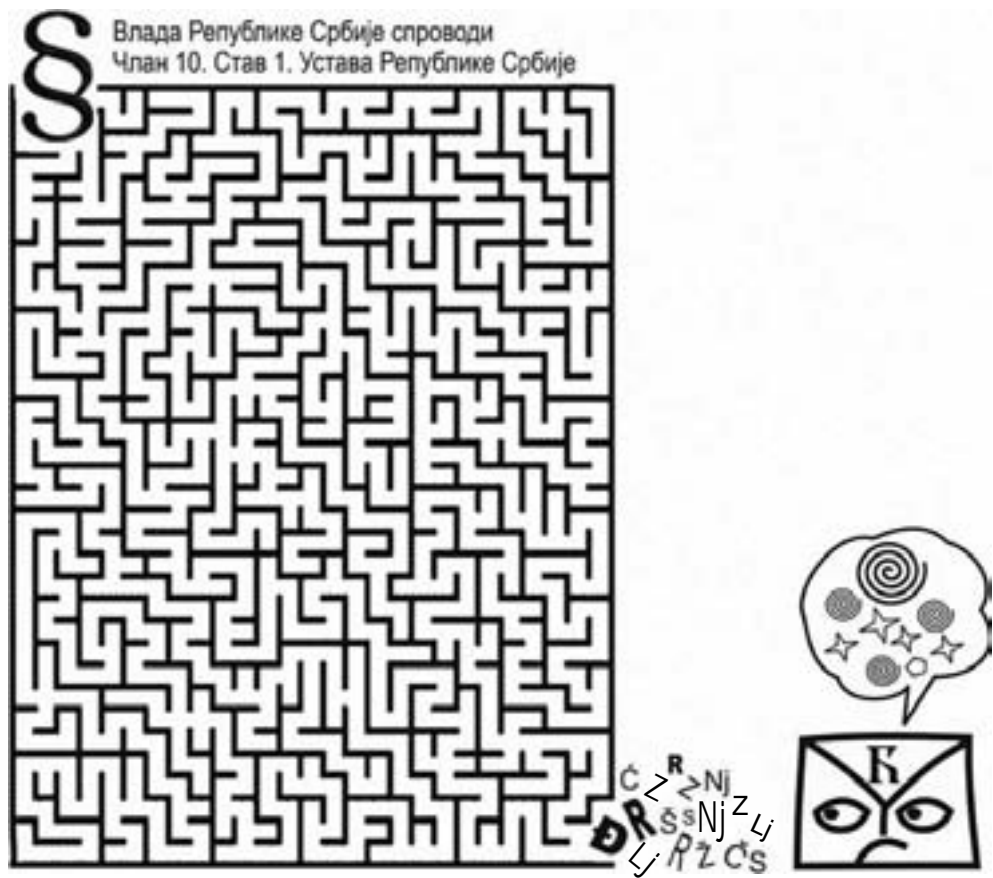
ЗА СВЕ КОЈИ ВОЛЕ СВОГ НАРОД, ЈЕЗИК И ПИСМО

На основу овлашћења из члана 16 Статута Удружења за заштиту Ђирилице српског језика „Ђирилица“ Нови Сад и у складу са Чланом 168. став 2. Устава Републике Србије, у име наведеног удружење грађана подносим ИНИЦИЈАТИВУ ЗА ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПКА ЗА ОЦЕНУ УСТАВНОСТИ ЗАКОНА О СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ ЈЕЗИКА И ПИСАМА („Службени гласник РС“, бр. 45/91, 53/93 – др. закон, 67/93 – др. закон, 48/94 – др. закон, 101/2005 – др. закон и бр. 30/2010) у тексту како је дато уз овај допис са пратећим прилозима:

- 1) Решење о упису у Регистар удружења, друштвених организација и политичких организација издато од Савезног министарства правде СР Југославије, број 3/1-438/2-2001-07 од 16.03.2001. године, (оверена копија) – три примерка
- 2) Статут Удружења за заштиту Ђирилице српског језика „ЂИРИЛИЦА“ усвојен на Оснивачкој скупштини одржаној 15. фебруара 2001. године (оверена копија) – три примерка
- 3) Измене Статута Удружења за заштиту Ђирилице српског језика “ЂИРИЛИЦА” усвојене на седници Скупштине Удружења одржаној 15. фебруара 2002. године (Извод из Записника са седнице Скупштине Удружења за заштиту Ђирилице српског језика “ЂИРИЛИЦА” одржане 15. фебруара 2002. године) – три примерка

ПРЕДСЕДНИК ИЗВРШНОГ ОДБОРА
Удружења за заштиту Ђирилице српског језика „Ђирилица“ Нови Сад

[Signature]
Драгољуб Збиљих

Београд, 21. мај 2010.

Допис уз Иницијативу за покретање поступка за оцену уставности Закона о службеној употреби језика и писама.

ЋИРИЛИЦА

На основу овлашћења из члана 16 Статута Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ Нови Сад и у складу са чланом 168. став 2. Устава Републике Србије, у име овог удружења подносим ИНИЦИЈАТИВУ ЗА ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПКА ЗА ОЦЕНУ УСТАВНОСТИ ЗАКОНА О СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ ЈЕЗИКА И ПИСАМА („Службени гласник РС“, бр. 45/91, 53/93 – др. закон, 67/93 – др. закон, 48/94 – др. закон, 101/2005 – др. закон и бр. 30/2010) у тексту како је дато уз овај допис са пратећим прилозима:

- 1) Решење о упису у Регистар удружења, друштвених организација и политичких организација издато од Савезног министарства правде СР Југославије (оверена копија) – три примерка
- 2) Статут Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ усвојен на Оснивачкој скупштини (оверена копија) – три примерка
- 3) Измене Статута „Ћирилице“ усвојене на седници Скупштине Удружења одржаној 15. фебруара 2002. године (Извод из Записника са седнице) – три примерка

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

Напомена:

До дана објављивања ове књије Уставни суд Србије није узео у разматрање наш поднесак.

Београд, 21. мај 2010.

Закон о службеној употреби језика и писама („Службени гласник РС“, бр. 45/91, 53/93 – др. закон, 67/93 – др. закон, 48/94 – др. закон, 101/2005 – др. закон и бр. 30/2010) није у складу са Уставом Републике Србије. У складу са чланом 168. став 2. Устава Републике Србије, као удружење грађана подносимо следећу

**ИНИЦИЈАТИВУ ЗА ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПКА ЗА ОЦЕНУ
УСТАВНОСТИ ЗАКОНА О СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ ЈЕЗИКА И
ПИСАМА („Службени гласник РС“, бр. 45/91, 53/93 – др. закон, 67/93
– др. закон, 48/94 – др. закон, 101/2005 – др. закон и бр. 30/2010)**

Разлози на којима се Иницијатива заснива

Члан 1. став 1.

Чланом 1. став 1. Закона о службеној употреби језика и писма („Службени гласник РС“, бр. 45/91, 53/93 – др. закон, 67/93 – др. закон, 48/94 – др. закон, 101/2005 – др. закон и бр. 30/2010) (у даљем тексту: Закон) предвиђено је „У Републици Србији у службеној је употреби српски језик“.

Наведена одредба Закона није у складу са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије.

Службена употреба српског језика и ћириличног писма утврђена је чланом 10. став 1. Устава, и то као службеног језика и писма државе Србије и уједно као службена употреба језика и писма српског народа као државотворног (Преамбула Устава Републике Србије и његов члан 1). Овај став има двоструку уставноправну улогу, у једној је регулисано питање службене употребе језика и писма државе Србије, а у другој питање језика и писма српског народа. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, и то у обе уставноправне улоге. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише. Овај став 1. члана 10. Устава је императиван, могућа је његова директна примена у правној пракси и за српски језик је везано и именовано једно писмо – ћирилично.

Члан 1. став 2.

Чланом 1. став 2. Закона предвиђно је да је „У Републици Србији у службеној употреби ћирилично писмо, а латинично писмо на начин утврђен овим законом.“

Наведене одредбе Закона нису у складу са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије.

Службена употреба српског језика и ћириличног писма утврђена је чланом 10. став 1. Устава, и то као службеног језика и писма државе Србије и уједно као службена употреба језика и писма српског народа као државотворног (Преамбула Устава Републике Србије и његов члан 1). Овај став има двоструку уставноправну улогу. У једној је регулисано питање службене употребе језика и писма државе Србије, а у другој питање језика и писма српског народа. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, и то у обе уставноправне улоге. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише. Овај став 1. члана 10. Устава је императиван, могућа је његова директна примена у правној пракси и за српски језик је везано и именовано једно писмо – ћирилично.

Члан 4. став 1.

Чланом 4. став 1. Закона предвиђно је „Орган, организација и други субјект може свој назив, фирму или други јавни натпис да испише, поред ћириличног, и латиничким писмом“.

Наведена одредба Закона није у складу са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије.

Службена употреба српског језика и ћириличног писма утврђена је чланом 10. став 1. Устава и то као службеног језика и писма државе Србије. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо.

Члан 4. став 2.

Чланом 4. став 2. Закона предвиђно је „У фирми предузећа, установе и другог правног лица односно радње или другог облика обављања делатности део који се користи као знак може се исписивати само латиничким писмом“.

Наведене одредбе Закона нису у складу са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије.

Службена употреба српског језика и ћириличног писма утврђена је чланом 10. став 1. Устава и то као службеног језика и писма државе Ср-

бије. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћириличко писмо.

Члан 5. став 1.

Чланом 5. став 2. Закона предвиђно је „Саобраћајни знаци и путни правци на међународним и магистралним путевима, називи места и други географски називи исписују се ћириличким и латиничким писмом“.

Наведене одредбе Закона нису у складу са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије.

Службена употреба српског језика и ћириличног писма утврђена је чланом 10. став 1. Устава и то као службеног језика и писма државе Србије. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћириличко писмо.

Члан 5. став 2.

Чланом 5. став 1. Закона предвиђно је „Саобраћајни знаци и путни правци на другим путевима, називи улица и тргова и други јавни натписи могу се, поред ћириличног, исписивати и латиничким писмом“.

Наведена одредба Закона није у складу са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије.

Службена употреба српског језика и ћириличног писма утврђена је чланом 10. став 1. Устава и то као службеног језика и писма државе Србије. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћириличко писмо.

Поглавље II. СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЛАТИНИЧКОГ ПИСМА

Назив Поглавља II. СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЛАТИНИЧКОГ ПИСМА није у складу са Чланом 10. став 1. Устава Републике Србије.

Службена употреба српског језика и ћириличног писма утврђена је чланом 10. став 1. Устава, и то као службеног језика и писма државе Србије и уједно као службена употреба језика и писма српског народа. Овај став има двоструку уставноправну улогу, у једној је регулисано питање службене употребе језика и писма државе Србије а у другој питање језика и писма српског народа. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћириличко писмо, и то у обе уставноправне улоге.

Члан 10.

Чланом 10. Закона предвиђно је „Кад се, у складу са одредбама овог закона текст исписује и латиничким писмом, текст на латиничком пис-

му исписује се после текста на ћириличком писму, испод или десно од њега“.

Наведена одредба Закона није у складу са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије.

Службена употреба српског језика и ћириличног писма утврђена је чланом 10. став 1. Устава, и то као службеног језика и писма државе Србије и уједно као службена употреба језика и писма српског народа. Овај став има двоструку уставноправну улогу, у једној је регулисано питање службене употребе језика и писма државе Србије а у другој питање језика и писма српског народа. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, и то у обе уставноправне улоге.

Члан 20. став. 3.

Чланом 20. став 3. Закона предвиђно је: „Правно лице из става 1. овог члана није дужно да исписује на српском језику, односно на језику националних мањина фирму или њен део који се користи као робни знак, без обзира на његово језичко порекло“.

Наведена одредба Закона није у складу са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије.

Службена употреба српског језика и ћириличног писма утврђена је чланом 10. став 1. Устава и то као службеног језика и писма државе Србије. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо.

Поглавље VI. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ, односно сви чланови овог поглавља

Члан 23.

Чланом 23. Закона предвиђно је: „Новчаном казном од 20.000 до 1.000.000 динара казниће се за привредни преступ организација овлашћена за постављање саобраћајних знакова и назива места која поступи супротно члану 19. овог закона.

За привредни преступ из става 1. овог члана казниће се и одговорно лице у организацији из става 1. овог члана новчаном казном од 4.000 до 70.000 динара.“

Чланом 19 Закона предвиђено је да се на подручјима на којима су у службеној употреби и језици националних мањина називи места и други географски називи, називи улица и тргова, називи органа и организација, саобраћајни знаци, обавештења и упозорења за јавност и други јавни натписи исписују поред српског језика и писма и на језицима националних мањина.

Члан 23. Закона није у складу са чланом 49. Устава Србије у смислу равноправности српског народа са националним мањинама које живе у Србији.

У члану 49. Устава Србије утврђено је: „Забрањено је и кажњиво свако изазивање и подстицање расне, националне, верске или друге неравноправности, мржње и нетрпељивости“.

У члану 23. Закона утврђене су казне за непоштовање законских одредби о правима националних мањина на службену употребу њихових језика и писама али нису утврђене казне за непоштовање одредби Устава Републике Србије о праву српског народа на службену употребу свог језика и свог писма (право из члана 10. став 1. Устава Србије) и тиме је прекрешен члан 49 Устава Републике Србије у смислу равноправности.

Члан 24.

Чланом 24. Закона предвиђно је: „Новчаном казном од 20.000 до 1.000.000 динара казниће се за привредни преступ предузеће, установа или друго правно лице које истакне, односно испише фирму противно одредбама члана 20. овог закона.

За привредни преступ из става 1. овог члана казниће се и одговорно лице у правном лицу новчаном казном од 4.000 до 70.000 динара.“

Чланом 20 Закона предвиђено је: „Фирма предузећа, установе и другог правног лица исписује се на српском језику и на језику националних мањина који је у службеној употреби у општини у којој је седиште тог субјекта.

Фирма се може исписати и на језику националних мањина који је у службеној употреби у месту пословања субјеката из става 1. овог члана.

Правно лице из става 1. овог члана није дужно да исписује на српском језику, односно на језику националних мањина фирму или њен део који се користи као робни знак, без обзира на његово језичко порекло.

Одредбе ст. 1. до 3. овог члана, односе се и на радње, односно друге облике обављања делатности.“

Члан 24. Закона није у складу са чланом 49. Устава Србије у смислу равноправности српског народа са националним мањинама које живе у Србији.

У члану 49. Устава Србије утврђено је: „Забрањено је и кажњиво свако изазивање и подстицање расне, националне, верске или друге неравноправности, мржње и нетрпељивости“.

У члану 24. Закона утврђене су казне за непоштовање законских одредби о правима националних мањина на службену употребу њихових језика и писама али нису утврђене казне за непоштовање одредби Устава Републике Србије о праву српског народа на службену употребу свог језика и свог писма (право из члана 10. став 1. Устава Србије) и тиме је прекрешен члан 49 Устава Републике Србије у смислу равноправности.

Члан 25.

Чланом 25. Закона предвиђено је: „Новчаном казном од 10.000 до 250.000 динара казниће се за прекршај власник радње која нема својство правног лица ако испише, односно истакне фирму супротно одредби члана 20. овог закона“.

Чланом 20 Закона предвиђено је: „Фирма предузећа, установе и другог правног лица испишује се на српском језику и на језику националних мањина који је у службеној употреби у општини у којој је седиште тог субјекта.

Фирма се може исписати и на језику националних мањина који је у службеној употреби у месту пословања субјекта из става 1. овог члана.

Правно лице из става 1. овог члана није дужно да испишује на српском језику, односно на језику националних мањина фирму или њен део који се користи као робни знак, без обзира на његово језичко порекло.

Одредбе ст. 1. до 3. овог члана, односе се и на радње, односно друге облике обављања делатности.“

Члан 25. Закона није у складу са чланом 49. Устава Србије у смислу равноправности српског народа са националним мањинама које живе у Србији.

У члану 49. Устава Србије утврђено је: „Забрањено је и кажњиво свако изазивање и подстицање расне, националне, верске или друге неравноправности, мржње и нетрпељивости“.

У члану 25. Закона утврђене су казне за непоштовање законских одредби о правима националних мањина на службену употребу њихових језика и писама али нису утврђене казне за непоштовање одредби Устава Републике Србије о праву српског народа на службену употребу свог језика и свог писма (право из члана 10. став 1. Устава Србије) и тиме је прекрешен члан 49 Устава Републике Србије у смислу равноправности.

Члан 26.

Чланом 26. Закона предвиђено је: „Новчаном казном од 1.000 до 25.000 динара казниће се за прекршај одговорно лице у органу, односно

организацији која врши јавна овлашћења ако назив органа односно организације испише супротно одредбама члана 19. овог закона.“

Чланом 19 Закона предвиђено је да се на подручјима на којима су у службеној употреби и језици националних мањина називи места и други географски називи, називи улица и тргова, називи органа и организација, саобраћајни знаци, обавештења и упозорења за јавност и други јавни натписи исписују поред српског језика и писма и на језицима националних мањина.

Члан 26. Закона није у складу са чланом 49. Устава Србије у смислу равноправности српског народа са националним мањинама које живе у Србији.

У члану 49. Устава Србије утврђено је: „Забрањено је и кажњиво свако изазивање и подстицање расне, националне, верске или друге неравноправности, мржње и нетрпељивости“.

У члану 26. Закона утврђене су казне за непоштовање законских одредби о правима националних мањина на службену употребу њихових језика и писама али нису утврђене казне за непоштовање одредби Устава Републике Србије о праву српског народа на службену употребу свог језика и свог писма (право из члана 10. став 1. Устава Србије) и тиме је прекрешен члан 49 Устава Републике Србије у смислу равноправности.

Цело Поглавље VI. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ није у складу са чланом 49. Устава Србије у смислу равноправности српског народа са националним мањинама које живе у Србији.

У члану 49. Устава Србије утврђено је: „Забрањено је и кажњиво свако изазивање и подстицање расне, националне, верске или друге неравноправности, мржње и нетрпељивости.“

У целом поглављу VI. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ утврђене су само казне за непоштовање законских одредби о правима националних мањина на службену употребу њихових језика и писама (њихових права из члана 10. став 2. Устава Србије), али нису утврђене казне за непоштовање одредби Устава Републике Србије о праву српског народа на службену употребу свог језика и свог писма (право из члана 10. став 1. Устава Србије) и тиме је прекрешен члан 49 Устава Републике Србије у смислу равноправности.

Поглавље VII. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Поглавље VII. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ предвиђа: „Називни места, улица, тргова, органа и организација, фирме и други јавни натписи, ускладиће се са овим законом, најкасније до краја 1992. године“ (Члан 27), и затим „Одредбе овог закона о вођењу евиденције, штампању образаца и издавању јавних исправа примењиваће се од 1. јануара 1992. године“ (Члан 28 *сстав 1*) и на крају „До почетка примене одредаба из става 1. овог члана примењиваће се прописи којима су ова питања уређена на дан ступања на снагу овог закона“ (Члан 28. *сстав 2*).

Поглавље VII. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ није у складу са чланом 205. Устава Србије који предвиђа његово спровођење на основу уставног закона и није у складу са чланом 206. Устава Србије који предвиђа да Устав ступа на снагу даном проглашења у Народној скупштини а то је 8. новембар 2006. године.

Предлог за одлучивање

Имајући у виду све што је изложено, предлагемо да Уставни суд Републике Србије утврди да Закон о службеној употреби језика и писма („Службени гласник РС“, бр. 45/91, 53/93 – др. закон, 67/93 – др. закон, 48/94 – др. закон, 101/2005 – др. закон и бр. 30/2010) није у складу са Уставом Републике Србије.

ПИО УГ ЂИРИЛИЦА

Напомене:

Примљено у Уставном суду Републике Србије, дана 21. 05. 2010. г. (овера Писарнице).

До дана објављивања ове књиге Уставни суд Србије није узео у разматрање наш поднесак.

Нови Сад, 7. јун 2010.

*Доставља Иницијативе за покретање поступка за оцену уставности
Закона о службеној употреби језика и писама.*

ЋИРИЛИЦА

Председнику Матице српске, Нови Сад
Председнику Српске академије наука и уметности (САНУ)
Одбору за стандардизацију српског језика, Београд
Институту за српски језик САНУ, Београд
Филолошком факултету у Београду
Филозофском факултету у Новом Саду
Филозофском факултету у Нишу
Филолошком факултету у Косовској Митровици
Универзитету у Крагујевцу
Српској књижевној задрузи, Београд
Друштву за српски језик, Београд
Вуковој задужбини, Београд
Академији наука и умјетности Републике Српске
Српској народној странци у Црној Гори

Нови Сад, 7. јун 2010.

Предмет: Иницијатива за покретање поступка за оцену уставности
Закона о службеној употреби језика и писама („Службени гласник РС“,
бр. 45/91, 53/93 – др. закон, 67/93 – др. закон, 48/94 – др. закон, 101/2005
– др. закон и бр. 30/2010)

Поштовани,

Почетком 2009. године председници Скупштине Славици Ђукић-
Дејановић упутили смо Захтев за оцену уставности Предлога закона о
изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама који
је Влада Републике Србије 28. 12. 2008. доставила Скупштини Србије на
разматрање. У нашем захтеву смо навели доказе да је Предлог закона су-

протан члану 10. став 1. Устава Републике Србије који гласи „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо“.

Петог маја ове године владајућа политичка већина у Скупштини Србије изгласала је и донела Закон о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама (у даљем тексту: Закон) у тексту како га је Влада Републике Србије предложила, односно са „хрватском латиницом“ у српском језику која је ту остала још од доношења овог Закона 1991. године у време бивше СФРЈ и постојања српскохрватског језика (пре распада заједничке државе и пре распада језичке заједнице са Хрватима). Тиме је владајућа политичка већина у Скупштини Србије други пут прекршила Устав Србије у делу права српског народа да у службеној и јавној употреби уз свој језик користи своју ћирилицу – први пут је то учинила када је усвојила Статут АП Војводине са чланом 26. који такђе то право крши уводећи Уставу непознато „латинично писмо српског језика“.

Где је то данас у Србији владајућа политичка већина по наведеном Закону изричито омогућила коришћење хрватске латинице? У два значајна сегмента (она која су увек свима пред очима): прво, омогућила је да орган, организација и други субјект може свој назив, фирму или други јавни натпис да испишује и хрватском латиницом и, друго, прописала је њену употребу при исписивању саобраћајних знакова, путних праваца на међународним и магистралним путевима и другим путевима, назива места и других географских назива, назива улица и тргова и других јавних натписа.

У Закону се не означава да се ради о хрватској латиници (него се имплицитно потура да се ради о писму српског језика) а ми желимо српској јавности да баш ту чињеницу и истину предочимо.

И српски лингвисти и политичари избегавају да Србима јасно кажу да се овде ради о хрватској латиници а ова обмана је само за наш народ и политичку манипулацију унутар наше државе јер сви светски лингвисти и сви светски политичари знају истину да ми пишемо хрватским писмом. То знају и околни народи Словенци, Хрвати, Бошњаци, Македонци...

Изузетак међу познатијим лингвистима је Милан Шипка који каже: „Српскохрватска (у почетку само хрватска) латиница настала је првих деценија XIX века, као део укупних језичких реформи у оквиру Илирског препорода у Хрватској, а творац јој је вођа тога покрета Људевит Гај, по чему се и назива још и гајица или гајевница.“¹ М. Шипка је збуњено „промуцао“

¹ Милан Шипка, *Правописни речник српског језика са правописно-граматичким савјетником*, Прометеј, Нови Сад, 2010, стр. 1327.

да је латиница хрватско писмо (каже „у почетку само хрватско“) па му је после тога изгледа „нека грудва у грлу застала“ и није се усудио да напише (и изговори) потпуну истину, већ је сакрива у обланду „српскохрватског језика“ називајући је српскохрватском латиницом иако зна да је овај политички језик постојао само од 1954. до 1967. када су Хрвати изашли из језичког заједништва, а у светском библиотекарству се сматра да је постојао до 1992. тј. до распада СФРЈ (данас га сви сматрају непостојећим).

Како то да је латиница „у почетку само хрватска“ постала сада и српска а, рецимо, португалска латиница (и португалски језик) и даље су остали португалски и као званично писмо и језик у Бразилу, а шпанска латиница (и језик) остали су шпански и у Мексику и Аргентини? Изгледа да М. Шипка није имао храбрости да саопшти потпуну истину да је латиница којом се по Србији данас пише према општеприхваћеним светским лингвистичким правилима и даље само хрватско писмо. Замислимо, теоретски (не дао Бог да се оствари) да је латиница о којој говоримо једино писмо нашег језика, како би онда наши лингвисти и политичари убедили Хрвате да то није њихово писмо већ српско и на чију би страну стали светски лингвисти?

Поред тога што је супротно члану 10. став 1. Устава Србије и што је супротно дугорочним интересима српског језика и српске културе, наведено законско решење о „некаквој српској латиници“ је и непрактично и неразумно, што се најбоље види поређењем са законским регулисањем истог предмета у Хрватској.

За први наведени сегмент пример је исписивање по Закону назива фирми, институција, организација и натписа. У Србији ће у најбољем случају писати МАТИЦА СРПСКА/МАТИЦА SRPSKA (или СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ/SRPSKA АКАДЕМИЈА НАУКА I UMETNOSTI) а већина назива фирми и институција је у пракси исписана само хрватском латиницом. За примере сајта Извршног већа (сада Владе) Војводине (Прилог 1) и сајта Министарства спољних послова Србије (Прилог 2) на којима је приказ на српском језику дат хрватском латиницом и поред њега приказ на енглеском језику једноставно остајемо без речи. Претпостављамо да сваки Србин у дијаспори кад отвори сајт Министарства спољних послова Србије да би прибавио неку информацију занемари од запрепашћења кад види да нигде нема његове ћирилице већ му се његова матица обраћа на туђим писмима.

У Хрватској по њиховим законским прописима називи институција исписиваће се MATICA HRVATSKA/HRVATSKA АКАДЕМИЈА

ZNANOSTI I UMJETNOSTI и исти ови називи на ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ И ПИСМУ. Исти примери постоје и за све остале многобројне организације, институције, фирме и др.

За други сегмент пример је исписивање географских назива: У Србији ће можда писати РЕКА МОРАВА/РЕКА MORAVA, СЕЛО МАЧКАТ/SELO МАЃКАТ и много других географских назива, назива улица, тргова...

У Хрватској РЕКА SAVA и нпр. TVRĐAVA BEŽANEC и ти исти називи на ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ И ПИСМУ.

И лингвисти и политичари говоре да морамо у наведена два сегмента имати латиницу јер само тако ће се Европљани моћи сналазити у нашој држави кад код нас дођу, а зар нећемо у Европску унију, зар нам то није циљ?

Ни у Србији ни у Хрватској ниједан странац (изузимамо оне малобројне који знају наш језик и 10-ак милиона становника држава бивших република СФРЈ) неће разумети пред којом то он установом, институцијом, фирмом стоји ако њен назив није написан не енглеском језику и писму (данас светском језику) када је могућност да то разуме много већа (исти проблем има и са географским називима, називима тргова, улица...).

Ако је такво решење у Закону донето због Срба зар Србин мора два пута да чита назив фирме и институције – једном на свом језику и писму а једном на хрватској латиници? Да се можда не мисли да Срби добро не памте па морају два пута исто читати?

У Хрватској законским прописима је прописано једино разумно решење за наведена два сегмента – за домицилно становништво на хрватској латиници и хрватским језиком, а за странце енглеским језиком и писмом.

Да би испало да је некакво усклађивање са новим Уставом урађено, владајућа политичка већина у Скупштини Србије је изгласала измене Закона по којима ће се службени листови објављивати на ћирилици, можда и у државним канцеларијама на њој писати. Међутим по градовима, трговима, на улицама и путевима мора остати хрватска латиница да не би случајно неки странац кад прелази из Хрватске, или БиХ или Црне Горе у Србију приметио да је дошао у другу државу.

И тиме данашњи политичари доследно и упорно истрајавају на извршењу задатка који су комунисти поставили 1954. године да се у наведене тада четири републике бивше Југославије (сада четири независне државе) мора увести хрватска латиница – такав налог су дали а српски лингвисти тада прихватили. Данас имају мало проблема са чланом 10. став 1. Уста-

ва Србије, па га безобзирно крше, а чини нам се да им је намера да и то промене пре уласка Србије у Европску унију – па зар са ћирилицом да нас тамо уводе?

Руси, Бугари, Грци, Македонци – народи који користе ћирилицу и многи други народи (Арапи, Јевреји...) за иста наведена два сегмента предвидели су коришћење свог језика и писма и, по правилу, енглеског језика и писма (као и многи други народи који користе свој језик и своју латиницу и енглески језик и писмо).

Па зашто у наведеном Закону у Србији није предвиђено коришћење енглеског језика и писма за наведена два сегмента ако је циљ да се странци боље сналазе кад дођу у нашу државу?

Кад би владајућа политичка већина и српски лингвисти предвидели употребу енглеског језика и писма (страним посетиоцима и туристима најчешће познатог) поставило би се најразумније питање – шта ће у таквој ситуацији у службеној употреби поред српске ћирилице онда уопште хрватска латиница?

Какво једноставно а страшно питање?

Једини тачан одговор на питање а зашто онда није предвиђена употреба енглеског језика и писма је застрашујући – смишљеном намером! Да би се продужио процес латинчења српског народа започет у време комунистичке диктатуре.

По наведеном Закону у Новом Саду се морају уклонити сви натписи (институција, органа, тргова, улица...) исписани српским језиком и ћирилицом и енглеским језиком (Прилог 3) које је поставила претходна градска власт коју је предводила Српска радикална странка и заменити новим исписаним српским језиком и ћирилицом и хрватском латиницом.

А богами по овом Закону и Матица српска мора исто то урадити и променити свој познати лого,

МАТИЦА СРПСКА

најстарија српска књижевна, културна и научна институција

ОСАМДЕСЕТ ГОДИНА

У ЗАДУЖБИНСКОМ ЗДАЊУ МАРИЈЕ ТРАНДАФИЛ

&

МАТИЦА СРПСКА

The first Serbian literary, cultural and scientific society

EIGHTY YEARS

IN MARIJA TRANDAFIL'S BUILDING ENDOWMENT

тако што ће испис на енглеском језику заменити исписом на хрватској латиници

MATICA SRPSKA
najstarija srpska književna, kulturna i naučna institucija
OSAMDESET GODINA
U ZADUŽBINSKOM ZDANJU MARIJE TRANDAFIL

Избор је или поштовање Закона или безакоње а у ствари трагикомедија у држави Србији.

Или ће се, неким „космичким чудом“, све институције на које ово писмо насловљавамо придружити нашој Иницијативи за покретање поступка за оцену уставности наведеног Закона.

О каквој се овде политичкој и државничкој неодговорности ради и да ли се на овакав начин чува српски национални идентитет, српска држава и српски народ свету достојно и достојанствено приказују или се они растурају и понижавају, просудиће српска јавност, којој ћемо ово предочити, и наши потомци.

Удружењу „Ћирилица“ се приговара да „политичари“ у лингвистици а ми смо изложили какве политичке манипулације о „корисности хрватске латинице“ у службеној и јавној употреби међу нашим народом шире и образлажу у лингвисти и владајућа политичка већина.

Јасно је да је питање језика и писма државно питање а то је увек и политичко питање и зато су новонастале државе Босна и Херцеговина и Црна Гора одмах прогласиле своја два нова језика „босански“ и „црногорски“ до тада непозната у науци и култури. Да је питање језика и писма политичко, показује и садашња пракса службене и јавне употребе ћирилице у Србији која, према нашим истраживањима, показује да се политичке партије различито односе према овој својој уставној обавези и праву српског народа.

Тако у оним државним органима, организацијама, јавним предузећима и институцијама које врше јавна овлашћења где су на руководећим положајима чланови Либерално демократске партије, Г-17, Лиге социјалдемократата Војводине – готово увек се користи само хрватска латиница, а тамо где су руководиоци из Демократске странке такође има изузетно много случајева коришћења само хрватске латинице и кршења уставног права српског народа на службену и јавну употребу српске ћирилице.

Тамо где су руководиоци чланови Социјалистичке партије Србије или Јединствене Србије, такође чланови владајуће политичке коалиције, наведена уставна обавеза се скоро увек поштује.

У јавним предузећима и институцијама на нивоу општина где су и сада негде на власти и на руководећим положајима чланови Српске напредне странке, Демократске странке Србије, Српске радикалне странке и Нове Србије ова уставна обавеза се по правилу поштује.

У тачност ове презентације понашања политичких партија у Србији по питању права српског народа на службену и јавну употребу ћирилице свако се лако сам може уверити.

Удружење „Ћирилица“ не прихвата никакве демагошке пароле у виду приговора „да политичари“ у науци и због тога што је питање писма по својој суштини државно питање (рекли смо, тиме и политичко) а практично и лингвистичко.

Српски лингвисти имају пред собом не само нестајање српског писма ћирилице него и растурање и цепање српског језика – тачније измишљање нових језика „босанског“, „црногорског“ и сада већ и „војвођанског“ и тежак задатак да у наступима у светској науци, посебно славистици, по овом питању одбране целину српског језика, а не да приговорају нашем Удружењу на истрајној одбрани српске ћирилице. Нека приону раду на овом другом тешком задатку, а треба да знају да је питање писма у српском језику решио народ на референдуму када је усвојио уставну одредбу о српском језику са ћирилицом као јединим писмом, и то по добром узору – према светској пракси у решавању питања писма у свим престижним језицима..

Нашем Удружењу се приговара и за некакву „пету реинтерпретацију историје српског језика и писма“.

То је озбиљан промашај у тумачењу онога што ми радимо, а ми чинимо оно што су пропустили лингвисти одавно да ураде – истражујемо шта се све дешавало од 1945. до 2006. године у времену латинчења Срба и Србије.

О политичким притисцима на српске научне институције у време комунистичке диктатуре с посебним освртом на САНУ мало је писано (види: Slobodan G. Marković, *Srpske naučne ustanove u službi deifikacije jugoslovenskog diktatora*, *Hereticus*, vol III (2005), No. 1, str. 32–56) и из тих радова се тек назире однос српских лингвиста и српских комуниста пред Новосадски договор и у његовом току 1954. Разлог недовољне истражености политичке позадине овог догађаја је и у недоступности

грађе о овом догађају заинтересованим истраживачима иако за то не видимо никакав ни државни разлог ни национални интерес.

У нас је нешто мало писано и о покушају неких српских књижевника, када су Хрвати донели „Декларацију о називу и положају хрватскога језика“ 1967. и одбацили Новосадски договор о српскохрватском/хрватскосрпском језику, да се у јавни и културни живот у Србији врати ћирилица.²¹

Но, о Новосадском договору и комунистичкој принуди да се он прихвати много више је истраживано и објављено у хрватској науци. Из истраживања која су протеклих двадесетак година извршена у Хрватској види се да је одлуку о потписивању Новосадског договора донео ЦК КП Југославије и да су током неколико година централни комитети Србије, Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе вршили притисак на „језикословце и књижевнике“ да прихвате договор о заједничком српскохрватском језику. За Новосадски договор о заједничком језику један хрватски истраживач каже „Beogradski projekat je bio: univerzalno uvođenje ekavice, a za uzvrat odustajanje od ćirilice...“³² (подвлачење аутора).

И тако хрватски историчари, кратко а јасно о Новосадском договору из 1954. – тад је договорено да се Хрвати одрекну ијекавице и прихвате екавицу, а Срби напусте ћирилицу и пређу на латиницу и да се то уради корак по корак у наредном периоду.

Хрвати су искористили антисрпску хистерију и борбу против „великосрпског хегемонизма“ коју је у бившој СФРЈ идеолошки припремило и спровело тадашње комунистичко руководство после Брионског пленума 1966. године и већ 1967. иступили из Новосадског договора.

Ако о овој истини и даље, углавном, ћуте српски лингвисти, сигурни смо да хрватски неће па ћемо у наредним годинама сигурно добити и нових и детаљнијих сазнања о односу српских комуниста и српских лингвиста после Другог светског рата и биће нам јасније откуд хрватска латиница по целој Србији.

Латинчењем Срба и Србије после Новосадског договора 1954. извршено је насиље над српским националним идентитетом који је одређен првенствено православљем с нашом особеношћу прослављања

---

² Ратко Пековић: *Паралелна страна историје* – Спорови о језику, ницији, литератури 1945–1990, Албагрос Плус, Београд, 2009, стр. 36–37.

³ Miroslav Brandt: *Povijesno mjesto Deklaracije o imenu i položaju hrvatskog književnoga jezika iz 1967. godine, Radovi, Zavod za hrvatsku povijest, Vol. 27, Zagreb 1994.*

крсног имена, културно-историјским наслеђем, српским језиком и ћирилицом као писмом.

Одредбом члана 10. став 1. Устава Србије из 2006. године, којом је утврђено „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћириличко писмо“ извршена је својеврсна „реституција у српском језику“ – нашем језику је враћен назив српски и враћено је природно једноазбучје с ћирилицом као писмом у складу с праксом у решавању питања писма за сваки појединачни језик кроз једноазбучје у целој Европи, без изузетка. Том уставном одредбом правно су поништени ефекти насилног „латинчења“ Срба у време Брозове комунистичке диктатуре.

Српски народ има право на ову „реституцију у српском језику“ па и у српској култури исто онако као што сваки појединац има право на поврат имовине коју су му комунисти насиљем отели после Другог светског рата.

Обавеза је државе, тачније владајуће политичке већине, да ову реституцију спроведе.

Примена члана 10. став 1. Устава Србије значи да српски језик и ћириличко писмо морају у свом раду да користе сви државни органи, органи аутономних покрајина, градова и општина; установе, предузећа и друге организације кад врше јавна овлашћења; јавна предузећа и јавне службе; предузећа, друге организације и предузетници када обављају делатности од јавног и општег интереса; установе предшколског, основног, средњег и високог образовања, као и друге образовне организације; телевизије и јавна гласила (штампана и електронска) која су у већинском власништву или под контролом државе, као и све научне, научноистраживачке и културне институције која су у већинском власништву или под контролом државе. И то су, у ствари, сва јавна подручја употребе дотичног језика и писма изван личне (приватне) употребе.

Под употребом писма службеног језика подразумева се употреба писма у руком писаним документима, штампаним и куцаним (папирним) документима и електронским документима, као и употреба писма у сајбер простору, као што је то у свим напредним државама овога света.

Поштујући и спроводећи уставну одредбу о ћирилици као једином српском писму обезбедићемо да ми Срби као народ, по уласку у Европску унију као заједницу народа и култура, будемо препознатљиви по свом писму и језику као стожеру очувања српског националног идентитета у будућим временима, можда вековима, нашег живљења у тој мегадржави. (Видели смо како су се упорни Бугари са својом државом изборили да се

унесе и бугарски језик и бугарска ћирилица и њихов назив евро у Европску унију. И тако су урадиле све државе које су тамо ушле: ушле су са својим језиком и писмом, а, нормално, сви уче и стране језике и страна писма, па ваља и ми Срби једино тако да радимо.)

Пошто је владајућа већина у Скупштини Србије, у суштини, доношењем наведеног Закона опструисала спровођење члана 10. став 1. Устава Србије председник Извршног одбора Драгољуб Збилић је у име удружења „Ћирилица“ 25. јануара 2010. године поднео Уставном суду Србије Иницијативу за покретање поступка за оцену уставности Закона о службеној употреби језика и писама. Очекујемо да ће по овој нашој Иницијативи (Прилог 4) Уставни суд покренути одговарајући правни поступак.

Видели смо да је владајућа политичка већина два пута прекршила члан 10, став 1. Устава Србије (доношењем члана 26 у Статуту АП Војводине и сада у наведеном Закону) и тиме ускратила српском народу његово уставно право да користи своју ћирилицу као једино писмо српског језика и да му потура „хрватску латиницу“ као некакво његово друго писмо.

Рамене уз рамене с њима наступају у колони српски лингвисти, исто онако као њихови претходници учесници Новосадског договора из 1954. и најављују нови правопис српског језика са српском ћирилицом и хрватском латиницом у српском језику (са братством и јединством српског и хрватског писма у нашем језику) и супротно перестижној европској и светској пракси по којој један језик има једно писмо.

Уколико надлежни министар одобри употребу таквог (неуставног) правописа и ми ћемо урадити оно што смо већ два пута урадили (покренули поступак за оцену уставности члана 26 Статута АП Војводине и недавно поступак оцене уставности наведеног Закона) и покренути поступак оцене уставности решења министарства које одобрава употребу у школству Србије новог правописа српског језика супротног члану 10. став 1. Устава Србије.

У нади да ће наша култура, и приликом прославе тристо, четирсто и ко зна колико будућих столећа од српског устанка под јунаком свих времена великим вождом Карађорђем, бити православна и ћириличка,

С поштовањем.

Прилози:

- 1) сајт Извршног већа (сада Владе) Војводине
- 2) сајт Министарства спољних послова Србије

- 3) примери натписа институција, органа, тргова, улица... у Новом Саду исписаних српским језиком и ћирилицом и енглеским језиком
- 4) Иницијатива за покретање поступка за оцену уставности Закона о службеној употреби језика и писама

Одбор ЋИР
ПАО УГ ЋИРИЛИЦА

Достављено и:

Српској православној цркви
Председнику Републике Србије, Београд
Председнику Владе Републике Србије, Београд
Министарству за просвету Републике Србије, Београд
Министарству културе, Београд

Напомене:

Српска Православна Црква је подржала наш захтев, и што смо и очекивали с обзиром да је наша Црква од почетка њене аутокефалности 1219. до данас, иа и у време комунистичке диктатуре, у службеној употреби увек користила само српски језик и само једно – ћирилично писмо. Нашем Патријарху, митрополитима и владикама је познато да је латиница хрватско писмо и писмо хрватске римокатоличке цркве, што данас многи лингвисти изгледа не знају или неће да знају.

Веома нас је обрадовао постојање академика Чедомира Попова, председника Матице српске, који се лично залажио да Председништво и Управни одбор Матице српске подрже наш захтев за оцену уставности Закона о службеној употреби језика и писама. Сигурни смо да без његове подршке Устав Србије не би био именуј ни у фусној новој Православној српској језика из 2010. године. Да ли је ипак постојање редакције Православне иривоуствавно и ишејно по српску културу и национални идентитет време ће брзо показати.

Оба дописа подршке која нам је упућена дајемо у прилогу.

СВЕТИ АРХИЈЕРЕЈСКИ СИНОД
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

Број 254/зап.228

17. март 2009. године
у Београду

Господину ДРАГОЉУБУ ЗБИЉИЋУ

Нови Сад

Свети архијерејски синод у седници својој, под горњим бројем и датумом донео је ову одлуку:

“Обавестити Драгољуба Збиљића, председника Удружења за заштиту ћирилице српског језика у Новом Саду, да Свети архијерејски синод подржава став овог Удружења за оцену уставности Закона о изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама, изражен у његовом писму упућеном Председнику Народне скупштине Републике Србије, а чију је он фотокопију доставио Светом архијерејском синоду.”

О предлој одлуци Светог архијерејског синода обавештавате се ради знања.

ЗА ПРЕДСЕДНИКА
СВЕТОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА
Члан, Епископ мидешевски

Матица српска

Бр. 0108-189

Драгиљуб Збиљаћ
Председник Извршног одбора „Ћирилица“
21000 Нови Сад
Николајевска 2

Поштовани господине Збиљаћу,

Обавештавам Вас да је Управни одбор Матике српске на мој предлог и предлог Председништва Матике српске дао начелну подршку захтеву којим Удружење „Ћирилица“ налаже највишем органу републичке власти да одговорно презентирају уставност одредаба о употреби језика и писма у Закону о изменама и допунама закона о службеној употреби језика и писма, као и уставну утемељеност одговарајућих одредаба Предлога Статута АП Војводине.

С високим поштовањем,

Председник Матике српске

Чедомир Попов
Чедомир Попов

У Новом Саду, 16. марта 2009. године

Нови Сад, 30. јун 2010.

ЋИРИЛИЦА

МИНИСТАРСТВО ЗА ДИЈАСПОРУ ВЛАДЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Васе Чарапића 20
11000 БЕОГРАД

на руке министра за дијаспору
мр Срђана Срећковића
и СКУПШТИНИ ДИЈАСПОРЕ И СРБА У
РЕГИОНУ

Предмет: Захтев за спровођење члана 10. новог Устава Србије, односно захтев за употребу српског језика и ћириличног писма у раду Скупштине дијаспоре и Срба у региону и обезбеђење Србима у дијаспори и региону права да користе свој српски језик и своје ћирилично писмо у складу с међународним правом

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ основано је на Оснивачкој скупштини одржаној 15. 02. 2001. а регистровано у складу с члановима 6. и 10. Закона о удруживању грађана у удружења, друштвене организације и политичке организације које се оснивају на територији СФРЈ (Службени лист СФРЈ бр. 42/90, 24/94, 28/96 и 73/2000).

Од оснивања до данас „Ћирилица“ је улагала огромне напоре за спасавање српског писма од потпуног нестајања. Активности су усмераване у више праваца. „Ћирилица“ је деловала према представницима власти, затим према јавности (преко средстава јавног обавештавања и путем организовања разних скупова, културних похода за ћирилицу), припремала је стручне материјале, проспекте, водила кореспонденцију ради обезбеђивања утицаја на државне службе, државнике, политичаре, стручњаке, бавила се издавачком делатношћу, организовала научно-стручне скупове.

Управа и чланови „Ћирилице“ објавили су на стотине чланака у штампи, учествовали су у више телевизијских и радио-емисија.

Од 12. фебруара 2005. при Удружењу постоји Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице.

На 4. редовној годишњој седници Скупштине удружења „Ћирилица“ одржаној 12. фебруара 2005. усвојена је „Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику“ (докуменат дајемо у прилогу) и задужени Извршни одбор, Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице и сви чланови „Ћирилице“ да се у свом будућем раду залажу за остварење свих циљева и задатака наведених у том документу.

Коначно вољом народа исказаном на референдуму крајем 2006. донет је нови Устав Србије којим је укинута „двоазбучје“ у српском језику наметнуто Србима комунистичком идеологијом. После више од пола века потискивања, ћирилица је поново једино српско писмо.

У члану 10. став 1. Устава Србије из 2006. утврђено је: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.“

Из наведеног разлога проглашење новог Устава Србије 8. новембра 2006. године сматрамо за најважнији дан за „Ћирилицу“ од њеног оснивања, а сигурни смо и један од најважнијих дана у новијој историји српског језика и писма.

Овај дан представља прави почетак раскида с комунистичком прошлошћу и „ослобођење“ ћирилице од окупације хрватске латинице.

Сматрамо да су за то заслужни сви они који су претходних неколико година водили велику битку у јавности за „васкрс српске ћирилице“ а међу њима сигурно значајно место заузима и удружење „Ћирилица“.

Удружење „Ћирилица“ одржало је ванредну седницу Скупштине 30. јуна 2007. године на којој је усвојен План активности „Ћирилице“ после доношења новог Устава Републике Србије (документ дајемо у прилогу) и за његову реализацију задужени су Извршни одбор и Одбор за службену и јавну употребу српске ћирилице.

Стратешки је српски национални интерес што хитније враћање свом ћириличком једноазбучју у српском језику пре уласка у Европску унију где ћемо представљати тек 2-3% становништва. Ако се што пре не вратимо своје писму, ући ћемо у породицу европских народа с позајмљеним или узурпираним (присвојеним) латиничким саставом који су Хрвати 1992. године заштитили региструјући га у међународним институцијама с хрватским језиком, због чега се од тада све што се објави на српском језику с хрватским писмом књижи као хрватска културна баштина.

Сматрамо да наведена уставна одредба представља почетак повратка ћирилице међу Србе и тиме поновно успостављање прекинуте стожерне вертикале српског духовног, културног и историјског идентитета.

Такође сматрамо да она пружа Србији као матичној држави свеукупног српског народа могућност стварања једне духовне хоризонталне равни – „ћириличног простора“ који би се простирао и на подручја суседних држава у којима у значајном броју живе Срби. На тај начин јасно би се разграничио српски културни простор у односу на хрватски и политичком вољом великих сила новоуспостављени бошњачки.

Савет Европе као и остале Европске институције су прихватиле разноликост писама народа Европе па је тако Бугарска по уласку у ЕУ остварила право да у тим институцијама користи своју ћирилицу, слично право раније је остварила Грчка, па се и грчко писмо користи у Европској унији и на заједничкој европској новчаници.

Према нашем закону „министарство за дијаспору обавља послове државне управе који се односе на: положај држављана Републике Србије који живе изван Републике Србије; побољшање услова за остварење бирачког права држављана Републике Србије који живе у иностранству; побољшање веза исељеника, лица српског порекла и држављана Републике Србије који живе у иностранству и њихових организација с Републиком Србијом; стварање услова за укључивање исељеника, лица српског порекла и држављана Републике Србије који живе у иностранству у политички, економски и културни живот Републике Србије и њихов повратак у Републику Србију, као и друге послове одређене законом.“

У извршавању своје надлежности Министарство је одговорно Влади и Скупштини Србије. Оно учествује у изради буџета и у извршењу буџета у делу своје надлежности.

У складу са изнетим подносимо Вам овај захтев да у свим пословима државне управе из Ваше надлежности спроведете одредбе члана 10. став 1. новог Устава Србије који се примењује од 8. новембра 2006. године.

Такође тражимо да члан 10, став 1. Устава Србије испоштујете у раду Скупштине дијаспоре и Срба у региону коју организујете и чије сте одржавање најавили у периоду од 3. до 5. јула ове године.

Молимо Вас и да у складу с међународним правом у земљама у региону и осталим европским и ваневропским земљама, где је српска дијаспора бројна обезбедите Србима да користе свој српски језик и своје ћирилично писмо које је и једино службено писмо државе Србије.

Очекујући да ћете обезбедити да се у свим пословима државне управе из Ваше надлежности у службеној употреби користи српски језик и ћирилично писмо, молимо Вас да са овим нашим захтевом упознате и

Скупштину дијаспоре и Срба у региону на наредној седници коју организујете почетком јула ове године.

С поштовањем.

Прилози:

- 1) Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику
- 2) План активности Удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије

Достављено и:

Председнику Владе Републике Србије
Председнику Србије

У Новом Саду,
30. јуна 2010.

Одбор ЋИР
ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

Напомена:

Скупштина дијаспоре и Срба у региону, окуљена у Београду, од 3. до 5. јула 2010. године, усвојила је Декларацију о унапређењу односа мајичне државе и дијаспоре и мајичне државе и Срба у региону, у којој у шачки 3 стоји:

„Очување националној, културној и духовној идентитетима, у складу са међународним конвенцијама и стандардима, представља окосницу укупних односа мајичне и дијаспоре и мајичне и Срба у региону. То је прворазредна обавеза и мера успеха свих учесника а, са тим у вези, институције мајичне смајрају својом обавезом да планирањем и практичним мерама подржавају учење и чување српској језика и ћириличној писма, оснивањем доданих дојунских школа српској језика, обезбеђивањем ученика и стандардизованој и једнообразној програма рада у школама, као и неовање досијинућа српске културе и врхунској народној стваралаштва.“

Нови Сад, 22. октобар 2010.

Текст објављен на сајту www.dverisrpske.com

Српско писмо као огледало десетооктобарских дешавања у Београду

Расправа о томе шта се догодило 10. октобара ове године у Београду се у последњих неколико дана распламсала, и морамо признати, све је квалитетнија. У жељи да и ми дамо свој допринос тој расправи указујемо на српско писмо (ћирилицу) као огледало десетооктобарских дешавања у Београду узрокованих одржавањем такозване „Параде поноса“.

Организатори тзв. „Параде поноса“ су јавности познати. По сугестији ЕУ председник Србије и Влада Србије су организовали шетњу центром Београда око 300 хомосексуалаца (педера) и њихових око 600 гостију из света („Прес“, 13. 10. 2003) и то финансирани новцем пореских обвезника државе Србије у износу већем од милион евра.

А ко су учесници наведених десетооктобарских дешавања?

Организатори, разуме се, који су то и сами истакли.

Старт шетње је означио Венсан Дежер, шеф делегације ЕУ у Србији, а присутна је била и амбасадорка САД у Србији Мери Ворлик. Министар Светозар Чиплић представљао је Владу Србије.

Следећу групу учесника тзв. „Параде поноса“ представљало је око 300 педера и око 600 њихових гостију, највећим бројем такође педера привремено „увезених“ већином из Хрватске, Мађарске и Словеније, као подршка да се српској јавности покаже како их је више. Уз њих су шетали њихови симпатизери: посланици Демократске странке, Социјално демократске уније и Либерално-демократске странке, представници већине другосрбијанских НВО-а и група глумаца, редитеља и уметника. Свеукупно негде 1.000 учесника, односно шетача.

Скуп је обезбеђивало око 6.000 полицајаца, жандарма и припадника противтерористичке јединице подржаних оклопним борним возилима уз хеликоптерски надзор тако што су, формирањем три прстена обезбеђења, центар Београда блокирали од раног јутра до касне вечери тог чувеног 10. октобра па се престрашени Београђани нису усудили ни нос да промолу кроз прозор а камоли да изађу на улицу. Према званичним

проценама око 10.000 омладинаца, деце од 15 до 20 година, највећим бројем навијача београдских фудбалских клубова, припадници неколико патриотских НВО-а (Наши 1389, Образ, Светосавска омладина...), малобројна група монаха и монахиња и покоји храбри Београђанин, жестоко су се успротивили одржавању параде срама и јавном пропагирању настраности. Покушали су да пробију полицијске кордоне и спрече одржавање накарадне и безумне манифестације у њиховом белом граду. Стварно, тог дана у суштини и није било никакве штетње, већ је цео пук полицајаца (у војсци је некад пук чинило 5 до 10 хиљада људи) спроводио (предводио) хомосексуалце и њихове симпатизере кругом београдске двојке и на крају их затворским возилима превезао до Студентског културног центра на журку „затвореног типа“ (тачније у карантин) којој су по службеној дужности морали да присуствују и несрећни српски полицајци.

Па да видимо шта о тим учесницима десетооктобарских дешавања каже наше огледало – српско писмо, наша ћирилица.

Српски национални идентитет одређен је првенствено с неколико тачака – ослонаца: православљем, културно историјским наслеђем, традицијом и српским језиком и ћирилицом као писмом.

Чувеним Новосадским договором из 1954. комунисти и српски лингвисти су се договорили да Србију „полатинче“, односно да уведу хрватску латиницу, организовано кроз школство и принуду и пропаганду, то су и спроводили те је она данас доминирајућа у медијима и јавној употреби.

У члану 10. став 1. Устава Србије из 2006. утврђено је: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо“, значи баш онако како је било у протеклих хиљду година наше писмености. Наведена уставна одредба представља почетак повратка ћирилице међу Србе и тиме поновно успостављање комунистичком диктатуром прекинуте стожерне вертикале српског духовног, културног и историјског идентитета.

Које групе учесника су користиле хрватску латиницу, а које српску ћирилицу?

Организатори под којима подразумевамо Министарство за људска и мањинска права, ГЕЈ организације и другосрбијанске НВО, односно све оне који су стварно организовали ову манифестацију, све време припрема и у току штетње користили су само и искључиво хрватску латиницу. Посебно је бројан био транспарент са натписом MOŽEMO ZAJEDNO

којим су безочно и јавно позивали друге да им се придруже у њиховим настраностима а своју дрскост у односу на српску јавност и државу Србију исказали су транспарентом SMRT DRŽAVI.

Жандармерија је носила ћириличне ознаке, а полиција ознаку исписану хрватском латиницом – POLICIJA те се посматрањем није могло знати да ли се ради о српској полицији или о хрватској полицији која је можда довезла и допратила хрватске педере, иначе госте организатора ове манифестације. Српска омладина која је чистих емоција, срдита и искрена у свом бесу због државне подршке јавном пропагирању настраности храбро изашла на улице да одбрани част Београда и спречи одржавање параде срама није носила никакве паролe ни транспаренте. Сигурни смо да су сви у срцу имали само једну жељу – спречимо НАСТРАНОСТ да уђе у наш прелепи град.

Но, претходног дана у суботу 9. октобра одржана је Породична шетња у организацији Српског сабора „Двери“ и патриотских НВО-а, којој је присуствовало више од 10.000 очева, мајки и деце, а сви транспаренти су били само на српској ћирилици. Садржаји најбројнијих транспарената БРАНИМО ПОРОДИЦУ, ПОКРЕТ ЗА ЖИВОТ и ЖИВОТ ЈЕ НА НАШОЈ СТРАНИ јасно показује за какве вредности је од државних институција затражена подршка, а није добијен ни динар.

Српска православна црква која је уочи ГЕЈ параде званично саопштила да је „против јавног изражавања и рекламирања сексуалне оријентације или било које друге личне склоности, поготову уколико она вређа право грађана на приватност и породични живот, њихова верска уверења и неприкосновеност достојанства личности“ и у време Брозове диктатуре у свом Уставу наш језик је увек називала српским а његовим јединим писмом сматрала само ћирилицу, како и јесте.

Као што су Титови комунисти после 1954. натерали српску децу да у школама уче хрватску латиницу као некакво своје писмо (ми кажемо да је од тада ћирилица под окупацијом хрватске латинице), тако данас њихови идеолошки наследници под маском европејства уз претњу огромном полицијском снагом српском народу као европску вредност натурају педерастичку и успут стоје чврсто на бранику хрватске латинице.

Видимо да је наше писмо, српска ћирилица, као најчистије огледало показало одраз сваке од група учесника и јасно их раздвојила на ПРАВУ СРБИЈУ, Србију породице и достојанства и други, малобројан, одрођени, у настраност отпаднути део подржан од државних институција и тзв. другосрбијанаца који се сви определише за туђе писмо – хрватску латиницу.

Ако су већ уз државно-полицијско насиље опоганили и загадили Београд срећни смо што су то урадили под туђим знамењем (службеним писмом нама суседне Хрватске), тиме показали да се ради о својеврсној окупацији и срећни смо што је на страни ћирилице ПРАВА, ПОРОДИЧНА СРБИЈА.

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

Напомена:

Текст је написао Ђорђе Јањићковић а према договору лекторисао, поштомисао и Српском сабору „Двери“ послао Драгољуб Збиљић.

55

Нови Сад, децембра 2010.

Захтев деканима факултета за организовање и извођење студија на српском језику.

ЋИРИЛИЦА

Име и презиме декана

Назив факултета

Адреса факултета

Предмет: Захтев за организовање и извођење студија на српском језику а у складу са Законом о службеној употреби језика и писма и Законом о високом образовању

Поштовани,

Као органу пословођења, односно по закону и Статуту институције којом руководите, лицу одговорном за законитост рада те институције, упућујемо Вам овај захтев да у складу са Законом о службеној употреби језика и писма (Службени гласник Републике Србије бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005. и 30/2010) и Законом о високом образовању (Службени гласник Републике Србије бр. 76/2005, 97/2008. и 44/2010) обезбедите поштовање ових закона у делу службене и јавне употребе српског језика и ћириличног писма.

Чланом 80. Закона о високом образовању прописано је да високошколска установа организује и изводи студије на српском језику уз изузетке када су у питању програми на језицима националних мањина, студије на страном језику или студије страних језика.

Према Закону о службеној употреби језика и писма високошколска установа је дужна да:

- евиденције води на српском језику и ћириличком писму
- јавне исправе издаје на српском језику и ћириличком писму
- уџбенике штампа на српском језику и ћириличком писму изузев када су у питању програми на језицима националних мањина, студије на страном језику или студије страних језика.
- писмено општеће (комуникацију редовном и електронском поштом, факсом...) са другим правним лицима и са физичким лицима обавља на српском језику и ћириличком писму
- општеће (комуникацију) са јавношћу преко интернет презентација обавља на српском језику и ћириличком писму
- и у свим другим случајевима прописаним законом користи српски језик и ћирилично писмо

Према обавештењу Министарства просвете Републике Србије бр. 650-02-00947/2010-06 од 8. 11. 2010. године наведено министарство је при давању решења о одобрењу уџбеника и наставних средстава предшколским установама, основним и средњим школама обезбедило да се уџбеници штампају српским језиком и ћириличким писмом. Истим дописом Министарство просвете нас обавештава да се надлежност за штампање уџбеника и наставних средстава за високошколске установе утврђује општим актом тих установа а према нашим законским прописима орган пословођења је одговоран за законитост рада високошколских установа.

Како смо у овом нашем захтеву навели, молимо Вас да обезбедите поштовање наведених законских прописа у делу службене и јавне употребе српског језика и ћириличног писма у раду институције којом руководите.

С поштовањем.

Прилози:

- 1) Образложење Захтева за организовање и извођење студија на српском језику а у складу са Законом о службеној употреби језика и писма

2) Допис Министарства просвете Републике Србије бр. 650-02-00947/2010-06 од 8. 11. 2010. године

У Новом Саду,

Одбор ЋИР
ПАО УГ ЋИРИЛИЦА

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

Захтева за организовање и извођење студија на српском језику а у складу са Законом о службеној употреби језика и писма (Службени гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005. и 30/2010) и Законом о високом образовању (Службени гласник бр. 76/2005, 97/2008. и 44/2010)

Чланом 80. Закона о високом образовању прописано је да високошколска установа организује и изводи студије на српском језику уз изузетке када су у питању програми на језицима националних мањина, студије на страном језику или студије страних језика.

Према Закону о службеној употреби језика и писма високошколска установа је дужна да:

- евиденције води на српском језику и ћириличком писму
- јавне исправе издаје на српском језику и ћириличком писму
- уџбенике штампа на српском језику и ћириличком писму изузев када су у питању програми на језицима националних мањина, студије на страном језику или студије страних језика.
- писмено општење (комуникацију редовном и електронском поштом, факсом...) са другим правним лицима и са физичким лицима обавља на српском језику и ћириличком писму
- општење (комуникацију) са јавношћу преко интернет презентација обавља на српском језику и ћириличком писму
- и у свим другим случајевима прописаним законом користи српски језик и ћирилично писмо.

Чланом 10. став 1. Устава Србије утврђено је: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.“ Наведеном уставном одредбом је регулисана службена употреба језика и писма у Србији као држави и уједно је регулисана службена употреба језика и писма српског народа као државотворног (Преамбула Устава Републике Србије и члан 1 истог). Овај став има двоструку уставноправну улогу, у једној је регулисано питање службене употребе језика и писма државе

Србије, а у другој питање језика и писма српског народа. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, и то у обе уставноправне улоге. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише. Могућа је директна примена ове уставне одредбе у правној пракси и за српски језик је везано и именовано само једно писмо – ћирилично.

Према информацијама које смо добили од чланова нашег Удружења, многи уџбеници високошколских установа су штампани на хрватској латиници, службеном писму нама суседне Хрватске, а супротно нашим законским прописима и супротно члану 10. став 1. Устава Србије.

Законски прописи јасно разграничавају подручја одговорности рецензента уџбеника и онога ко штампа уџбенике од одговорности високошколске установе као издавача.

Имајући у виду суштину члана 10. став 1. Устава Србије непоштовање одредбе о службеној употреби српског језика и ћирилице, Удружење „Ћирилица“ у правним поступцима третира с једне стране као нарушавање уставног поретка државе Србије а с друге стране као радњу којом се крши право српског народа на употребу српског језика и ћириличног писма.

Чланом 10. став 2. Устава Србије утврђено је: „Службена употреба других језика и писама уређује се законом, на основу Устава.“ Овом уставном одредбом су регулисана права припадника националних мањина на службену употребу њихових језика и њихових писама. Овим ставом регулисана је службена употреба других језика и писама осим српског језика и писма. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише за све националне мањине које живе у Србији. Није могућа директна примена ове уставне одредбе у правној пракси већ само преко законске регулативе. Иако примена члана 10. став 2. Устава Србије није предмет нашег захтева (ни предмет активности нашег Удружења) обавештавамо Вас да Удружење „Ћирилица“ Нови Сад начелно подржава права националних мањина на образовање на језику националне мањине у складу са законским прописима Србије.

Као што смо навели, латиница, којом се по Србији много пише па чак и неки уџбеници њоме штапају, је хрватско писмо.

То се јасно види из члана 12 Устава Хрватске у коме стоји: „U Republici Hrvatskoj u službenoj je uporabi hrvatski jezik i latinično pismo.“ (види: Ustav Republike Hrvatske „Narodne novine“ br. 56/90, 135/97, 8/98

– pročišćeni tekst, 113/2000, 124/2000 – pročišćeni tekst, 28/2001, 41/2001 – pročišćeni tekst, 55/2001 – ispravak, i 76/2010 – promjena).

У пракси у нашем образовном систему српска деца до пунолетства имају право на образовање на свом ћириличком писму и српском језику јер су уџбеници за основне и средње школе штампани на српском језику и ћирилици. Но, Срби који напуне 18 година и који се одлуче да наставе школовање на високошколским установама морају да уче из уџбеника штампаних на хрватској латиници као да су отишли на студије у Хрватску. Или су можда факултети у Србији делови Загребачког универзитета?

Да ли студенти који студирају у Немачкој, Француској, Русији, Грчкој или нпр. Бугарској имају неке проблеме у школовању и напредовању у науци зато што су им уџбеници штампани на службеном језику и писму државе у којој студирају. А да ли је могуће да у тим земљама уџбеници буду штампани на службеном писму неке друге стране државе?

Сви објективни и непристрасни посматрачи би морали признати да је употребљивост у језику и у комуникацији међу појединцима једнака за српску ћирилицу код Срба и хрватску латиницу код Хрвата. Значи, сваки од ова два народа може само са једним писмом у свом језику, баш како је и било претходних хиљаду година писмености. За комуникацију с неким другим народом може се користити или језик тог народа ако се познаје или енглески језик као у пракси општеприхваћени језик комуникације на међународном нивоу.

Не можемо а да се не чудимо што се онда толики уџбеници на високошколским установама у Србији штампају на хрватској латиници, службеном писму нама суседне државе Хрватске.

Каква се то онда политика образовања и школовања води на нашим факултетима и универзитетима? Нека политика усклађена са развојем информационих технологија – неће бити!

Претпоставимо да један Србин интернетом пошаље поруку у све земље света написану ћирилицом, а други се јави на исте те адресе поруком исписаном латиницом. С обзиром на међународну стандардизацију писама и језика коју уважавају информационе технологије првог ће сви препознати као Србина (или држављанина Србије), а другог као Хрвата (или држављанина Хрватске). А шта мислите како ће идентификовати сајт факултета постављен на ћирилици, а како онај постављен на латиници?

У овом веку, када информационе технологије доминирају комуникацијама међу народима, идентитет сваког народа и његова култура бра-

ниће се и у сајбер простору и само онај народ, поготову бројчано мали као што су Срби, који се на глобалном нивоу представи својим писмом има перспективу опстанка.

Српска ћирилица је наше, српско, и име и презиме у сајбер простору и најједноставнији и најчвршћи темељ препознатљивости српске културе у светској заједници народа.

Стога су информационе технологије наша прилика коју треба да искористи свака институција науке и културе када се преко интернет презентација представља међународној јавности. Наводимо неке сајтове доброг представљања наше културе на глобалној интернет мрежи:

Српска православна црква <http://www.spc.rs/>

Српски сабор „Двери“ <http://www.dverisrpske.com/>

Српска академија наука и уметности <http://www.sanu.ac.rs/>

Матица српска <http://www.maticasrpska.org.rs/>

Филолошки факултет у Београду <http://www.fil.bg.ac.rs/>

Институт за српски језик http://www.sanu.ac.rs/sanunov/institut_za_srpski_jezik.asp

Вукова задужбина <http://www.vukova-zaduzbina.rs/>

Српски језик и ћирилица су и службени језик и писмо државе Србије и у сајбер простору приказују и њен државни суверенитет те би државни органи и организације о томе морали водити рачуна. Наводимо примере сајтова државних органа или организација при чијој се изради и презентацији водило рачуна о државном суверенитету:

Пореска управа <http://www.poreskauprava.gov.rs/>

Републички завод за статистику <http://webzrs.stat.gov.rs/axd/index.php>

Архив Србије <http://www.archives.org.rs/>

Регистар националног интернет домена Србије (РНИДС) <http://www.rnids.rs/>

Детаљнија образложења наших ставова о српском језику и његовом писму дали смо у прилозима које Вам такође достављамо а које можете у електронској форми преузети са сајта <http://www.cirilica-beograd.com/ДОКУМЕНТА/index.html>.

Прилози:

1. Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику
2. План активности Удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије

3. Захтев за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивање његових циљева и Програма рада у складу с чланом 10. став 1. Устава Србије
4. Захтев за усклађивање *Правописа српског језика*, Матица српска 1993. (предат за штампу јуна 1993, изашао из штампе априла 1994) и свих каснијих издања овог правописа са чланом 10. став 1. Устава Србије

У Новом Саду,

Одбор ЋИР
ПАО УГ ЋИРИЛИЦА

Напомене:

Захтев за организовање и извођење студија на српском језику у складу са Законом о службеној употреби језика и писма и Законом о високом образовању послали смо деканима свих државних факултета у Србији и деканима неких приватних факултета а о томе обавестили ректоре свих универзитета.

Достојанствен, часан и родољубив, а другим деканима за пример, је став декана Медицинског факултета у Крајевцу који овако извештава председника Управног одбора удружења „Ћирилица“, Београд, Немању Видића (www.cirilica-beograd.com):

„Поштовани њоси. Видићу!

Час ми је да Вам саопштим да се на Медицинском факултету Универзитета у Крајевцу користи искључиво ћирилица. Од 2005. године забрањено је да се заведе текстови писан латиницом. То се односи на све и свакога. Све докторске дисертације, уџбеници, сва ирејиска, часописи и остало што се штампа, издаје и заводи у деловодни протокол и архиву писано је ћириличким писмом. Наравно да је наш сајт урађен ћирилицом (www.medf.kg.ac.rs). Ову праксу је недавно преузео и чинио Универзитет. Можда је то и недовољно, али смо у нашем дворишту то тако уредили.

Проф. др Небојша Арсенијевић, декан.“

Нови Сад, на Светиої Саву 2011.

Записник са 10. редовне годишње седнице Скупштинине УГ „Ћирилица“.

ЋИРИЛИЦА

ЗАПИСНИК

Са 10. редовне годишње седнице Скупштине Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“, која је одржана на дан Светог Саве српског – у четвртак, 27. јануара 2011. године са почетком рада у 14 сати у Матици српској (Матице српске 1) у Новом Саду.

Седница Скупштине је почела у 14 сати и 15 минута а присуство је било око 50-так чланова „Ћирилице“.

На почетку седнице смо обавештени да Његово Преосвештенство епископ бачки др Иринеј Буловић није у могућности да присуствује нашој седници због обавезе присуства Светосавској академији у Београду.

Седницу је отворио проф. Драгољуб Збиљић и предложио следећи

Дневни ред

I. Уводни свечани део

Реч председника Извршног одбора Драгољуба Збиљића о измењеном и допуњеном *Правойису српскої језика*

II. Радни део седнице

1. Општи извештај за раздобље фебруар 2010–јануар 2011.
2. Извештај Надзорног одбора
3. Измене Статута „Ћирилице“ и доношење одлука о усклађивању с новим Законом о удружењима грађана
4. Избор председника Скупштине, председника Управног одбора и једног члана Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице.
5. Усвајање докумената Удружења „Ћирилица“ (материјал у прилогу Позива)
  - 5.1. Захтева председнику Матице српске, академику Чедомиру Попову, и Надзорном одбору Матице српске за утврђивање одговорности главног редактора и редакције, тј. учесника пројекта Одељења за књижевност и језик Матице српске на

изради *Правописа српскога језика* (објављен 2010) због поступања супротно Закону о службеној употреби језика и писма (Службени гласник Републике Србије бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005. и 30/2010), нарушавања уставноправног положаја ћирилице као писма и тиме нарушавања суверенитета државе Србије.

- 5.2. Захтева председнику САНУ, академику Николи Хајдину и Председништву Српске академије наука и уметности за утврђивање одговорности рецензента *Правописа српскога језика* (објављен 2010) због поступања супротно Закону о службеној употреби језика и писма (Службени гласник Републике Србије бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005. и 30/2010), нарушавања уставноправног положаја ћирилице као писма и тиме нарушавања суверенитета државе Србије.
  - 5.3. Захтев Министарству просвете за оцену законитости *Правописа српскога језика* (измењено и допуњено издање) који је Матица српска објавила 2010. године и захтев да Министарство просвете координира израду *Правописа српскога језика* за потребе школства и образовања (или правописних приручника за основно и средње образовање) уз захтев да се у њему (њима) решење питања писма српског језика усклади с недвосмисленом уставном одредбом о српском језику с једноазбучјем у српској ћирилици.
  - 5.4. Захтев Министарству просвете за усклађивање Наставних планова и програма српског језика за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије.
  - 5.5. Захтев за спровођење реституције у српском језику кроз враћање једноазбучја у српски језик са ћирилицом као писмом и кроз поништавање ефекта насилног уношења хрватске (Гајеве) латинице у српски језик и у употребу у Србији
6. Програм рада „Ћирилице“ за 2011. годину
  7. Овлашћење председнику Скупштине, председнику Управног одбора и председнику Одбора за службену и јавну употребу српског језика да преко повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности траже од државних органа и институција, САНУ и Матице српске одговоре на захтеве које су до сада доставили или ће доставити

III. ПАУЗА

IV. Питања и предлози

Очекујемо Вас с искреном добродошлицом и молимо да нас о свом присуству и учешћу у раду седнице благовремено обавестите.

Дневни ред је једногласно прихваћен.

Тачка I Уводни, свечани део

Председник Извршног одбора Драгољуб Збиљић је говорио о измењеном и допуњеном *Правойису српској језика* и његово излагање се прилаже и чини саставни део овог записника.

После тога се прешло на II. Радни део седнице.

II. 1. Општи извештај за раздобље фебруар 2010–јануар 2011. су изложили Ђорђе Јањатовић и Драгољуб Збиљић и текст овог Извештаја се прилаже уз овај записник и чини његов саставни део. *Извештај о раду у 2010. години је једногласно усвојен.*

II. 2. Извештај Надзорног одбор. *По овој тачки Драгољуб Збиљић је изнео извештај о финансијском пословању који је прихваћен а пописани извештај од стране Надзорног одбора остаје у архиви „Ћирилице“.*

II. 3. Измене Статута „Ћирилице“ и доношење одлука о усклађивању с новим Законом о удружењима грађана. Измене у новом у односу на стари Статут је укратко изложио Драгољуб Збиљић који је нагласио да се то мора урадити јер се морамо ускладити са новим Законом о удружењима грађана, мења се од битнијих ствари само назив досадашњег Извршног одбора у Управни одбор. Све остале промене морају се по наведеном Закону извршити. Због усклађивања предложен је нови Статут јер и преамбула, тј. правни основ је нов.

Текст новог Статута Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ прихваћен је једногласно а задужује се Драгољуб Збиљић да са Управним одбором спроведе регистрацију Удружења у законом предвиђеном року.

II. 4. Избор председника Скупштине, председника Управног одбора и једног члана Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице.

Драгољуб Збиљић је рекао да се после вишегодишњег његовог залагања због његових превеликих приватних обавеза остварила његова намера да Удружење добије новог, младог човека на месту председника Извршног одбора (после регистрације Управног одбора). Предлаже да Владислав Ђорђевић буде изабран на његово место за председника Извршног одбора а он би био председник Скупштине. Потом је укратко

изложио биографију предложеног Владислава Ђорђевића. Он је дипломирани историчар а бави се и лингвистиком. Тренутно је незапослен а вечерас на ТВ Мост има разговор о својој новој књизи која разматра питања патријархата, матријархата, женских покрета и проблеме разбијене породице. Позвао је предложеног Владислава Ђорђевића да се обрати чланству „Ћирилице“.

Владислав Ђорђевић је члановима честитао Светог Саву, школску славу а потом се у кратком десетоминутном излагању обратио Скупштини и његов говор чини прилог овом записнику.

Потом се приступило гласању и једногласно су изабрани:

Владислав Ђорђевић, за председника Извршног одбора „Ћирилице“ (после усклађивања Статута са Законом председник Управног одбора) са мандатом до прве редовне изборне Скупштине.

Драгољуб Збиљић, за председника Скупштине са мандатом до прве редовне изборне Скупштине.

Потом се приступило предлагању једног члана Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице уместо Немање Видића који је основао посебно Удружење „Ћирилица“ Београд, као посебно правно лице, и не може више бити у органима управљања нашег Удружења. За члана је предложен Милош Надашкић из Футога. Других предлога није било.

Приступило се гласању и једногласно је уместо Немање Видића за члана Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице изабран Милош Надашкић са мандатом до прве редовне изборне Скупштине.

II. 5. Усвајање докумената Удружења – материјали по тачкама 5.1. до 5.5. дневног реда подељени су присутнима на седници а повереницима достављени поштом. Ђорђе Јањатовић који је материјале припремио је дао кратко образложење. Ми смо намерно ову седницу заказали на дан Светог Саве, највећег српског просветитеља, на дан школске славе како бисмо баш на тај дан указали на опасност по српски језик и културу од антиуставног и српским интересима супротног новог *Правовиса српској језика*. И главна тема ове скупштине је баш тај правопис. Основ и садржај аргументације за подношење свих побројаних захтева које сте у штампаној форми добили на почетку ове седнице (повереници су добили раније редовном поштом) су исти али су адресе различите због поступака које желимо да покренемо пред органима САНУ, Матице српске и Министарством просвете а због израде и објављивања Правописа српског језика који је увођењем два писма у српски језику супротан члану 10. став 1. Устава Србије.

Наши аргументи се своде на следеће:

- у Правопису српског језика поступљено је супротно члану 10. став 1. Устава Србије јер се као писмо српског језика наводи и „Латиничко писмо из времена српско-хрватског језичког заједништва“, односно задржавају се два писма као да СФРЈ и даље постоји и као да се српскохрватско језичко заједништво није распало
- Хрватска, Босна и Херцеговина и Црна Гора су напустиле сваку врсту језичког заједништва, протерале српску ћирилицу и поделиле се за латиницу (Гајеву, хрватску), а Црногорци су чак измислили некакву своју латиницу
- члан 12. Устава Хрватске и званични правопис који се у тој земљи користе јасно кажу да је латиница писмо хрватског језика
- Међународно признати библиотечки стандард ISO 639 В јасно раздваја српски језик са ћириличким писмом од хрватског језика са латиничким писмом а УНЕСКОВ преглед језика са латиничким алфабетом ISO 12199 наводи само хрватски, не и српски језик
- једним од наведених захтева тражимо да Министарство просвете усклади наставне планове српског језика за прва четири разреда основне школе са чланом 10. став 1. Устава Србије, односно да ћирилица српског језика уче ћирилицу као једино српско писмо, а не да им се хрватска латиница лажно потура као друго српско писмо.
- једним од захтева тражимо да Министарство просвете оцени законитост Правописа српског језика из 2010. Ми се захваљујемо Матици српској што нам годинама уступа салу за одржавање наших скупштина, ми уважавамо национално одговорну и исправну политику Матице српске после избора академика Чедомира Попова за председника коју она спроводи оснивањем друштва пријатеља и огранака у свим државама где живе Срби, али не разумемо и немамо разумевање за уступање пред Одељењем за језик и књижевност и његовим секретаром који је израдом Правописа српског језика са два писма, српском ћирилицом и хрватском латиницом поступио супротно Уставу Србије. Матица српска није смела да дозволи да се акт супротан Уставу Србије објави под њеним именом.
- последњим захтевом од САНУ, Матице српске и Владе Републике Србије тражимо реституцију у српском језику, односно поништавање ефеката латинчења Србије спровођењем Новосадског договора из 1954. године. Тражимо то од истих оних који су главни кривци за сепарацију српског језика и протеривање ћирилице из јавне употребе у Србији у време комунистичке диктатуре.

По библиотечком стандарду ISO 639 не постоји више српскохрватско заједништво, нити српскохрватски језик, већ постоје српски језик са ћирилицом и хрватски језик са латиницом као писмима. УНЕСКО, организација за културу при Уједињеним нацијама, има листу језика са латиничним алфабетом, познати стандард ISO 12 199 а међу тим језицима нема српског.

Устав Хрватске у члану 12. јасно каже та је латиница њихово писмо и то баш ова за коју наши лингвисти тврде да је наша.

Оба та стандарда поштују све светске софтверске куће и зато све што се код нас напише хрватском латиницом ван Србије се третира као написано хрватским језиком а само оно написано ћирилицом сматра се написаним на српском језику. Тако је на свим интернет претраживачима и интернет преводиоцима у целом свету – једино се многи у Србији праве слепи и то не виде.

Ђорђе Јањатовић је присутне информисао да је подношење приложених захтева државним органима и научним институцијама само наставак наше борбе и наставак правних поступака које смо покренули (две Иницијативе пред Уставним судом Србије) ради поштовања уставне одредбе о једноазбучју у српском језику.

У Хрватској је једно удружење грађана против лингвисткиње Кордићке, која је устврдила да се у тој земљи не говори хрватским језиком већ српскохрватским, поднело кривичну пријаву због кршења Устава Хрватске.

Ми смо против таквих прогањања и то није наш стил рада. Ми хоћемо да покажемо да баш поштујемо правну државу, законе и Устав наше отаџбине, да поштујемо и желимо успостављање демократије и да смо способни да се демократским и правним средствима изборимо за поштовање уставне одредбе о ћирилици као једином писму српског језика.

Но, иако многе партије опструишу уставну одредбу о ћирилици као једином писму српског језика и највећи број лингвиста су још сербократици, морамо признати да у Правопису српског језика не би била ни поменута наведена уставна одредба да наш захтев није подржао министар др Жарко Обрадовић и председник Матице српске академик Чедомир Попов. Морамо јавно саопштити да без њихове подршке те уставне одредбе ни у фусноти Правописа не би било.

Предложио је Скупштини да сва документа прихвати и да задужи председника Одбора за службену и јавну употребу, председника Извр-

шног одбора и председника Скупштине да их проследе на назначене адресе и о томе обавесте стручну и свеукупну српску јавност.

Приступило се гласању по овој тачки дневног реда и једногласно је донета ОДЛУКА да се прихватају:

- 5.1. Захтев председнику Матице српске академику Чедомиру Попову и Надзорном одбору Матице српске за утврђивање одговорности главног редактора и редакције, тј. учесника пројекта Одељења за књижевност и језик Матице српске на изради *Правоииса срїскоїа језика* због поступања супротно Закону о службеној употреби језика и писм, нарушавања уставноправног положаја ћирилице као писма и тиме нарушавања суверенитета државе Србије.
- 5.2. Захтев председнику САНУ академику Николи Хајдину и Председништву САНУ за утврђивање одговорности рецензента *Правоииса срїскоїа језика* због поступања супротно Закону о службеној употреби језика и писма, нарушавања уставноправног положаја ћирилице као писма и тиме нарушавања суверенитета државе Србије.
- 5.3. Захтев Министарству просвете за оцену законитости *Правоииса срїскоїа језика* (измењено и допуњено издање) који је Матица српска објавила 2010. године и захтев да Министарство просвете координира израду *Правоииса срїскоїа језика* за потребе школства и образовања (или правописних приручника за основно и средње образовање) уз захтев да се у њему (њима) реше питања писма српског језика ускладу с недвосмисленом уставном одредбом о српском језику с једноазбучјем у српској ћирилици.
- 5.4. Захтев Министарству просвете за усклађивање Наставних планова и програма српског језика за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије.
- 5.5. Захтев за спровођење реституције у српском језику кроз враћање једноазбучја у српски језик са ћирилицом као писмом и кроз поништавање ефекта насилног уношења хрватске (Гајеве) латинице у српски језик и у употребу у Србији. Задужују се председник Одбора за службену и јавну употребу, председник Извршног одбора и председник Скупштине да их проследе на

назначене адресе и о томе обавесте стручну и свеукупну српску јавност.

II. 6. Програм рада „Ћирилице“ за 2011. годину. Материјал је подељен пре седнице а Драгољуб Збиљић је предложио да се Програм допуни и обавезом борбе на стручно лингвистичком плану.

Ђорђе Јањатовић је рекао да се из материјала види да чекамо расправу пред Уставним судом Србије по наше две поднете Иницијативе (уставност чл. 26. Статута АПВ, и уставност Закона о службеној и јавној употреби језика и писма). Предложено је да у 2011. години главна активност буде усмерена на државне органе и јавна предузећа и да се од њих тражи да користе ћирилицу. Поменуо је леп пример ЈП Информатике Нови Сад која од пре неколико месеци свим грађанима доставља рачуне одштампане ћирилицом.

Уз ову допуну, после краће дискусије једногласно је усвојен предложени Програм рада „Ћирилице“ за 2011. годину и његов текст чини саставни део овог записника.

II. 7. Овлашћење председнику Скупштине, председнику Управног одбора и председнику Одбора за службену и јавну употребу српског језика да преко повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности траже од државних органа и институција, САНУ и Матице српске одговоре на захтеве које су до сада доставили или ће доставити.

По овој тачки кратко образложење је дао Ђорђе Јањатовић. Често нам се дешава да државни органи и научне институције не одговарају на наше захтеве, понашају се као да их нису ни добиле а нас уопште не обавештавају да ли су поступили или не по нашим дописима и ако нису из који разлога нису. Пре неколико месеци предложио сам Драгољубу Збиљићу да се обратимо поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности (сада је то господин Родољуб Шабић) и затражимо помоћ како бисмо остварили наша права. Сви државни органи и научне институције и установе су по Уставу и закону обавезане на поштовање одредбе о „јавности њиховог рада“ што је и разумљиво јер се финансирају из прихода од пореза грађана. Драгољуб Збиљић је предложио да то изнесемо на годишњој Скупштини и затражимо посебно овлашћење. Из наведених разлога молим Вас да се и ова предложена одлука прихвати.

После краће дискусије донета је ОДЛУКА да се овлашћују и задужеју председник Скупштине, председник Управног одбора и председ-

ник Одбора за службену и јавну употребу српског језика да преко повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности траже од државних органа и институција, САНУ и Матице српске одговоре на захтеве које су до сада доставили или ће доставити ако од њих не добију одговоре у законом прописаним роковима.

После завршетка радног дела седнице Драгољуб Збилић је предложио десетоминутну паузу (део III. ПАУЗА).

Седница је нешто касније настављена преласком на последњи део – питање, предлози и дискусије.

IV. Питања и предлози

Први се за дискусију јавио Петар Ћировић из Сремске Митровице. Одмах на почетку је рекао да ЈП Информатика Нови Сад од пре неколико месеци свим грађанима рачуне доставља одштампане ћирилицом али тек после двогодишњег упорног његовог инсистирања на поштовању закона и Устава. Све захтеве које им је упутио чува у личној архиви. Дужи период је водио „прави правни рат“ са Електросрбијом и они су коначно почели да обрасце и документа штампају на ћирилици али Електровојводина и поред његових многих ургенција одбија да поштује уставну одредбу о ћирилици као службеном писму. У решавању питања писма одувек је много политике. Још у време Марије Терезије ћирилица је забрањивана а сад притисак да се напусти ћирилица долази из Брисела. Милошевић је још 1990. године донео Устав Србије у коме је ћирилица означена као примарно писмо али ни он ни извршне власти то нису поштовали. Војислав Коштуница је 2006. године донео нови Устав Србије са одредбом о ћирилици као једином писму српског језика али ништа није урадио да се то спроведе и поштује. Тад је изашао на референдум о Уставу само због одличне одредбе о ћирилици као службеном писму иначе не би ни излазио на гласање. Садашња власт на челу са Борисом Тадићем је много гора од њих по питању ћирилице и масовно крши уставну одредбу о ћирилици као службеном писму. Њему је у једном допису кабинет председника Тадића одговорио „да он нема уставна овлашћења“ по питању ћирилице а кад ради послове који припадају премијеру Цветковићу тиме крши Устав. Зар за то има „уставна овлашћења“? Писао је министру спорта захтев да наши спортисти носе дресове исписане ћирилицом а никаквог одговора није добио. Већ две године одбија да прими личну карту јер је један део исписан на хрватској латиници супротно закону. Наглашава да никад није био члан Комунистичке партије нити било које друге а ни данас није члан ниједне пар-

тије. Најружнији и најбезобразнији одговор је добио од Телекома у коме му скоро уз претњу наводе да никада неће ништа писати или штампати на ћирилици. Многи не знају да су у Србији регистарске таблице на аутомобилима биле на ћирилици и да су после тога замењене.

Изјавио је да ће наставити самостално да ради, то је његов стил одувек и тако ће и даље а нас ће на годишњим скупштинама извештавати шта је у текућој години урадио. Има неколико килограма захтева која је до сада упутио државним органима и јавним предузећима – само се њима обраћа са захтевима да користе ћирилицу.

Следећи се за реч јавио Драгиша Кецојевић. Рекао је да он ради слично Ћировићу, самостално пише захтеве за службену употребу ћирилице. Има неколико питања. Зашто се на интернету користе ознаке „српски – ћирилица“ и „српски – латиница“? Шта је предузела Србија да спречи овакво означавање на интернету? Сматра да је ово са српском латиницом велика подвала слична оној тврдњи да је лакше писати латиницом. Имао је лоших искустава са поштом Хрватске која му је неколико пута враћала писма адресована ћирилицом. Друго питање је да ли му се може одговорити да ли су Срби у Вуковару, којих тамо још увек има око трећина од укупног становништва, остварили право на службену употребу ћирилице? Уједно, после више од две године није успео да сазна како и зашто је уништена ћириличка штампарија у Марибору у Словенији. Писао је жирију НИН-ове награде да у ужи избор уопште не узимају књиге штампане на хрватској латиници, није добио никакав одговор али на срећу књига добитника је штампана ћирилицом. Ургирао је и код објављивања монографије о логору Бањица у коме је страдало око 80.000 људи са захтевом да се штампа ћирилицом. Бахато су се понели, нису уважили његову молбу и монографију су одштампали хрватском латиницом и увредили и настрадали и њихове потомке и рођаке јер нико од њих док су били живи није користио ово туђе писмо. Ето данас нас је снашла до сада невиђена трагедија да ћирилицу бранимо од Срба.

Милован Вујовић, професор књижевности, иначе у фонду за хуманитарну помоћ, сматра да је нешто урађено, да се нешто помиче али сматра да треба много више радити у просвети, да позовемо професоре српског језика да нам се придруже у борби за ћирилицу, да их некако окупимо. Предлаже да свим јавним предузећима која су као ЈП Информатика прешли на коришћење ћирилице не улазећи у разлог (сами или по нашим захтевима) Удружење треба да додели похвалнице за поштовање Устава.

Сматра да наш мото треба да буде. Све што уради Удружење или поједини члан је допринос и добро је.

Мр Бошко Брзић је рекао да је најважније да сви чланови „Ћирилице“ увек у свим својим наступима кад се о писму српског језика говори јасно кажу да је код нас масовно у употреби „хрватска“ латиница, да се то мора нагласити, да се не ради о нпр. мађарској или немачкој латиници. Зашто да наша деца уче хрватско писмо – кад уче латински она уче општу латиницу, кад уче енглески уче енглеску латиницу и тако при учењу страних језика. Нема и не може бити у српском језику друго писмо, ни хрватско, ни мађарско већ само српска ћирилица како је одувек било. Друго, што је битно наш рад мора имати друштвено-политичког ефекта и не треба уважавати никакве приговоре да политички говоримо и радимо. То и јесте наш задатак. Зар није забрињавајуће да се председник државе заклео да ће поштовати Устав а одговара на туђем писму. Нећемо ваљда као Румуни да мењамо своје хиљадугодишње писмо туђим. Против тога се мора оштро у јавности наступити јер има индиција да нам такву подвалу замене писама спремају. Начуо је да има неки докуменат из кога се види да је неки комунистички министар 1948. после разлаза са Русима обећао западу да ћемо напустити ћирилицу и прећи на латиницу (хрватску). У Новом Саду данас су готово сви натписи на хрватској латиници, а у нашем граду нема 15% Хрвата да би ишта по закону морало да буде на писму те националне мањине. Ни један једини аутобус у Новом Саду нема ознаку предузећа власника на ћирилици.

Исто је тако или слично и у Крагујевцу па и Нишу.

Данас само Србенде пишу ћирилицом, да их тако тачно назовем.

Милош Надашкић је дао два предлога: Предложио је да се називу нашег Удружења дода име Вука Карацића који је много за наш језик урадио али ништа урадио не би да није било немачке помоћи, посебно истиче помоћ Терезе фон Јакоб. Други предлог је да се оним приватницима (пекарима, месарима и другим занатлијама) који користе ћирилицу испред Удружења уруче захвалнице.

Одмах је реаговао Владислав Ђорђевић, новоизабрани председник Извршног одбора, истичући да је предлог за промену имена Удружења непримерен, да је садашњи назив одличан, да имамо само једну ћирилицу и никакву другу а нико не оспорава заслуге Вука Карацића него се председник Драгољуб Збилић у својим полемикама на њега увек и позива.

Наш члан из Бора је изјавио да је забрињавајуће што се као у најгоре комунистичко време поново јављају захтеви за промену Устава којима се тражи промена назначења да је Србија држава српског народа. Комунисти и нас и Српску православну цркву оптужују да политичаримо кад смо против Статута АП Војводине, а који је сав супротан Уставу наше државе. Хрвати потпуно поштују Устав у погледу хрватског језика и латиничког писма па и ми треба исто тако да поштујемо свој Устав и одредбу о ћирилици као писму. Сматра да би много више наших чланова требало да ради тако активно као Ћировић. Бесмислица је да „латиницу“ разуме цео свет него је тачно да је енглески језик (и њихова латиница) постао светски пословни језик. Бугари су ушли у Европску унију а ознаке аутомобила у тој држави су на њиховој бугарској ћирилици.

Слаже се са Бошком Брзићем да нема потребе да ми своју ћирилицу мењамо неким туђим писмом. Нова знамења су за нове народе а ми као стари, историјски народ нема разлога да мењамо нашу ћирилицу.

Против је да се мења назив удружења или да се додаје име Вука Караџића кога веома цени. Иза нас је десетогодишњи рад и наше име је препознатљиво.

Ружан је пример који се десио са тужиоцем у Зајечару који је тражио поштовање уставне одредбе и да му се новинар са захтевом обрати на службеном ћириличком писму. Новинарка и медији су опхрвани мржњом на ћирилицу подигли такву хајку да је човек једва сачувао радно место. А требало је обратно – да га похвале а новинарка да поштује уставну обавезу о ћирилици као службеном писму.

После овог излагања приступило се гласању о предлозима Милоша Надашкића и једногласно је одбијен предлог о промени имена Удружења а прихваћен је предлог о додели захвалница приватницима који пишу ћирилицом и чије фирме су на ћирилици с тим да се ово уради у 2011. уколико се обезбеде финансијска средства.

Потом се за реч јавио Миле Плавшић из Каћа и рекао да се наслушао данас доста паметних речи, да овде има много старих људи и док смо ми стари живи биће ћирилице а изгледа кад ми умремо да ће и она нестати. Данас нема присутних медија, нема ниједне ТВ да нас чује, унуку му терају да пише хрватском латиницом, наше акције немају дејство и њему се чини „да само млатимо празну сламу“.

Жустро је реаговао и Крсто Бајовић рекавши да је наша активност својеврсни рат, да има значајних активности нашег Удружења, да има позитивних помака јер сада и ТВ Београд и ТВ Војводина користе ћи-

рилицу, а све је више и пекара и трговаца који то раде. Ми се овде не исповедамо и не млатимо празну сламу већ извршавамо најчаснију обавезу према српству, ми смо најискренији борци српског народа на најчаснијем месту у нашој Матици српској и ми немамо право на кукњаву него у Божјој вери морамо истрајати и наставити борбу за ћирилицу са још више оптимизма. Ми смо највећи и најхрабрији борци у име српског народа а слабићима место није овде.

Ђорђе Јањатовић је подсетио чланове да су на почетку седнице добили одштампани Општи извештај о раду у 2010. години и ако нису стигли да га прочитају да то обавезно после ураде и видеће колико смо тога пуно и у прошлој години урадили.

Дивна Бјелић је истакла да сматра да је велика ствар што се ова Скупштина са Правописом као главном темом одржава а за њу, с обзиром да је рођена у Хрватској, српска ћирилица има посебну вредност. У Хрватској у основној школи је често добијала лошије оцене из хрватског језика уз образложење да га меша са српским. Од самог оснивања је борац за ћирилицу и не може да не каже да српска елита не учествује у борби за ћирилицу већ нам је понекад и противник. Подсетила је да је пре више година ишла са Удружењем у Београд ради прикупљања потписа за петицију да ћирилица буде уставно заштићена, да је почела да пада киша те су се сви склонили у хол САНУ. Ускоро је обезбеђење звало полицију која је дошла и борце за ћирилицу истерала из ове елитне установе напоље да кисну и тамо воде своју борбу за српско писмо.

Пошто више није било дискутаната седница Скупштине је завршна у 17 сати и 20 минута.

Записничар, с.р.

ПАО УГ ЋИРИЛИЦА

Нови Сад, на Савиндан 2011.

ЋИРИЛИЦА

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
11000 БЕОГРАД
Немањина 24, Ц крило, VI/7
ДР ЖАРКУ ОБРАДОВИЋУ

Нови Сад, на Савиндан 2011.

Предмет: Захтев Министарству просвете за оцену законитости *Правописа српскога језика* (измењено и допуњено издање) који је Матица српска објавила 2010. године и захтев да Министарство просвете координира израду *Правописа српскога језика* за потребе школства и образовања (или правописних приручника за основно и средње образовање) уз захтев да се у њему (њима) решење питања писма српског језика усклади с недвосмисленом уставном одредбом о српском језику с једноазбучјем у српској ћирилици.

У *Правопису српскога језика* (измењено и допуњено издање) који је Матица српска објавила 2010. године (у даљем тексту: *Правопис*) у поглављу I. ПИСМО у тачки 1. (стр. 15) и тачки 3. (стр. 17) поступљено је супротно уставној одредби, члан 10. став 1, и Закону о службеној употреби језика и писма (Службени гласник РС, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005. и 30/2010) а подручје примене хрватске латинице проширено је на школство и образовање (намера је видљива из т. 291, поглавље XI) иако редакција није добила решење Министарства просвете да се Правопис може користити за те сврхе.

У истом Правопису тачком 1. (стр. 15) нарушава се уставноправни положај ћирилице као писма који је недвосмислено утврђен чланом 10. став 1. Устава Србије.

Нарушавањем уставноправног положаја ћирилице утврђеног Уставом нарушен је и суверенитет државе Србије у смислу члана 2. Устава.

Наведено поступање редакције правописа супротно је и налогу министра просвете којим је тражио „да релевантне научне институције изврше усклађивање *Правописа српскога језика* Матице српске из 1993. године (као и свих каснијих издања) са чланом 10. став 1. Устава Репу-

блике Србије“ (у прилогу с тим у вези дајемо допис Министарства просвете број 110-00-00343/2009-06).

Из наведених разлога подносимо Вам овај захтев за оцену законитости *Правописа српскога језика* (измењено и допуњено издање) који је Матица српска објавила 2010. године.

Због поступања супротно закону и Уставу Републике Србије у изради *Правописа српскога језика* (измењено и допуњено издање) који је Матица српска објавила 2010. године обратили смо се Матици српској и Српској академији наука и уметности са захтевима да покрену поступке утврђивања одговорности рецензента и редакторске групе.

С обзиром на то да је наведени *Правопис српског језика* акт супротан Уставу Републике Србије, закону и налогу Министарства просвете, такав *Правопис* не може да се одобри за коришћење „у службеној, јавној, просветној и културној делатности“.

Уједно захтевамо од Вас да ради обезбеђења *Правописа српског језика* који би се користио у службеној, јавној, просветној и културној делатности Министарство просвете координира израду *Правописа српскога језика* (и/или правописних приручника за основно и средње образовање) уз захтев да се у њему (њима) решење питања писма српског језика усклади с недвосмисленом уставном одредбом о српском језику с једноазбучјем у српској ћирилици (Члан 10. став 1. Устава Републике Србије).

У прилогу Вам достављамо детаљније Образложење.

Одбор ЋИР
ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Достављено:

Председнику Владе Републике Србије
Председнику САНУ
Директору Института за српски језик
Председнику Матице српске

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

У *Правопису српскога језика* (измењено и допуњено издање) који је Матица српска објавила 2010. године (у даљем тексту: *Правопис*) у поглављу I. ПИСМО у тачки 1. (стр. 15) стоји: „Ћирилица је, по важности прво и основно српско писмо...“ и даље „Такав, истина редак, суживот

двају писама, за нас с једино прихватљивим редоследом савладавања и приоритетом употребе – ћирилица па латиница, верујемо, не може бити штетан по српску културу све дотле док ћирилица не би заиста била егзистенцијално угрожена.“

И у тачки 3. (стр. 17) стоји: „Латиничко писмо из времена српско-хрватског језичког заједништва, чији се статус утврђује Уставом, законом и упутствима и препорукама надлежних државних, просветних, стручно-научних и културних органа и институција...“

Из наведеног је јасно да главни редактор тврди да у српском језику постоје два писма: српска ћирилица и хрватска латиница коју он ради обмањивања српске јавности зове „латиничко писмо из времена српско-хрватског језичког заједништва“.

Из речи главног редактора Мате Пижурице (стр. 8–9) и предговора ранијим издањима из 1993. и 2002. (стр. 9–12) као и из тачке 219. поглавља XI види се намера редакције *Правописа* да се он примењује у просвети (школству и образовању) и за шире културне потребе.

Наведено поступање главног редактора супротно је Закону о службеној употреби језика и писма (Службени гласник РС, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005. и 30/2010) јер он не предвиђа примену латинице у школству и образовању, а редакција није ни добила решење Министарства просвете да се *Правопис* може користити за те сврхе.

Наведени Закон о службеној употреби језика и писма који је супротан члану 10. став 1. Устава Србије, иако неуставан, ограничио је употребу латинице на само два значајна сегмента: прво, омогућио је да орган, организација и други субјект може свој назив, фирму или други јавни натпис да испишује и хрватском латиницом; друго, прописао је њену употребу при исписивању саобраћајних знакова, путних праваца на међународним и магистралним путевима и другим путевима, назива места и других географских назива, назива улица и тргова и других јавних натписа.

Наведено поступање главног редактора супротно је и налогу министра просвете којим је тражио „да релевантне научне институције изврше усклађивање *Правописа српскога језика* са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије“ (у прилогу с тим у вези дајемо допис Министарства просвете број 110-00-00343/2009-06).

Ради манипулсања српском јавношћу он наводи за ћирилицу да је „оправдана њена фаворизација у службеној, јавној, просветној и културној делатности.“* и у фусноти;

„* Чл. 10 Устава Србије гласи: У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.

Службена употреба других језика и писама уређује се законом на основу Устава.“

Тако смо дошли у ситуацију да лингвисти дају правно тумачење члана 10. став 1. Устава Републике Србије“ који по њима спроводи „оправдану фаворизацију“ ћирилице „у службеној, јавној, просветној и културној делатности“ а тај став у ствари не фаворизује, него у складу с целокупном праксом у Европи и престижном свету ћирилицу одређује као једино службено писмо српског језика, односно његово правно значење је једноазбучје у српском језику.

Чланом 10. став 2. Устава Србије који гласи: „Службена употреба других језика и писама уређује се законом, на основу Устава“ регулисана су права припадника националних мањина на службену употребу њихових језика и њихових писама. Овим ставом регулисана је службена употреба других језика и писама осим, тј. изван, српског језика и писма. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише за све националне мањине које живе у Србији. У складу с овим чланом. Устава Србије хрватска национална мањина има право на употребу латинице као службеног писма хрватског језика у складу с републичким законом, као што Русини и Македонци, на пример, имају право на своје ћирилично писмо.

Чланом 10. Устава регулисана је службена употреба језика и писма у Србији као држави и уједно је регулисана службена употреба језика и писма српског народа као државотворног (Преамбула Устава Републике Србије и члан 1. тог Устава). Овај став има двоструку уставноправну улогу. У једној је регулисано питање службене употребе језика и писма државе Србије, а у другој питање језика и писма српског народа. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, и то у обе уставноправне улоге. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише. Овај Став је императиван, могућа је његова директна примена у правној пракси и за српски језик је везано и именовано само једно писмо – ћирилично.

Навденим поступањем у истом *Правојиси* тачком 1. (стр. 15), како смо објаснили, нарушава се уставноправни положај ћирилице као јединог писма српског језика, што је утврђено Уставом Србије.

„Латиничко писмо из времена српско-хрватског језичког заједништва“ о коме се говори и које се ортографски приказује у тачки 3. на страни 17. *Правојиса* је писмо хрватског језика и хрватског народа. Као доказе наводимо:

1) став Александра Белића, на чију се традицију иначе позива главни редактор *Правојиса*, јесте: „А пишу ли сви Југословени само ћирилицом?“

Пишу ли њоме и наша браћа Хрвати и Словенци? – Не, они пишу друкчијим писмом – латиницом. Као што видите, ми Југословени имамо два писма: ми Срби служимо се старим словенским писмом, ћирилицом, која је састављена по смрти св. браће Ћирила и Методија, а преуредио је за наш језик Вук Караџић; међутим, браћа Хрвати и Словенци примили су латинско писмо, латиницу, коју је преуредио Вуков савременик Људевит Гај¹.

2) Члан 12. Устава Републике Хрватске гласи:

„U Republici Hrvatskoj u službenoj je uporabi hrvatski jezik i latinično pismo.

U pojedinim lokalnim jedinicama uz hrvatski jezik i latinično pismo u službenu se uporabu može uvesti i drugi jezik te ćirilično ili koje drugo pismo pod uvjetima propisanim zakonom.“

Из *Правописа хрватскога језика* који се у држави Хрватској користи видљиво је да се ради о ортографски истој латиници која је приказана у тачки 3. на страни 17. *Правописа српскога језика* у издању Матице српске 2010.

Чланом 2. Устава Србије утврђено је: „Сувереност потиче од грађана који је врше референдумом, народном иницијативом и преко својих слободно изабраних представника.

Ниједан државни орган, политичка организација, група или појединац не може присвојити сувереност од грађана, нити успоставити власт мимо слободно изражене воље грађана.“

Устав Републике Србије потврђен је на референдуму одржаном 28. и 29. октобра 2006. а проглашен на свечаној седници Скупштине Републике Србије 8. новембра 2006.

Тачком 1. у поглављу I. ПИСМО (стр. 15) и тачком 3. (стр. 17) главни редактор, односно редакција, нарушили су уставноправни положај ћирилице као јединог писма српског језика утврђен Уставом Србије и уједно, правописно у српски језик увели писмо хрватског, службеног језика нама суседне Хрватске. Тиме су као „група и појединац“ нарушили и суверенитет државе Србије у смислу члана 2. Устава Србије и изиграли већинску вољу народа с референдума, садржану у члану 10. став 1. Устава Србије.

Из свих наведених разлога *Правопис* као акт супротан Уставу Републике Србије и закону не може се користити „у службеној, јавној, просветној и културној делатности“ како препоручују његови творци.

Да се сада осврнемо на питање суверенитета држава насталих од бивших република СФРЈ са аспекта језика и писма, односно језичке политике.

---

¹ А. Белић и А. Жежељ: *Грамађика српскохрватског језика за I разред средњих школа*, Београд, 1940. стр. 10.

С обзиром на то да ће се у овом 21. веку комуникације у свим сферама друштва и живота појединаца остваривати путем информационих технологија, језичку политику ћемо овде само посматрати са законског аспекта и аспекта информационих технологија.

Словенија на својој територији користи само словеначки а при представљању светској јавности енглески језик и тако поступа и при комуникацији информационим технологијама (интернет презентације, електронска пошта). Српски језик и ћирилица су искључиво и једино у употреби онолико колико их Срби који тамо живе користе а то је изузетно мало јер су скоро сви научили словеначки.

Македонија на својој територији користи само македонски а при представљању светској јавности енглески језик и тако поступа и при комуникацији информационим технологијама (интернет презентације, електронска пошта). Српски језик и ћирилица су искључиво и једино у употреби онолико колико их Срби који тамо живе користе а то је изузетно мало јер су скоро сви научили македонски.

Словенија и Македонија нису уопште заинтересоване за дешавања у Србији, за нашу науку и културу, усмерене су на културе великих европских народа а само понекад и понешто преведу од онога што је објављено у Србији. За Србију су везане једино сопственим економским интересима.

Но, много је интересантније понашање у државама насталим од бивших република СФРЈ које су потписнице Новосадског договора из 1954. године.

Хрватска има добру и чврсту језичку политику – по Уставу, законским прописима и свим правописима после осамостаљења у стандардизацији језика језик је хрватски а писмо је хрватска латиница. Влада и сва министарства, Хрватска академија знаности и умјетности, сви факултети, сви градови и све државне и јавне институције у потпуности, без икаквог изузетка, поштују утврђену језичку политику – све интернет презентације (и електронска пошта) само су на хрватском језику и латиници или и на енглеском језику. Други језик поред енглеског изузетно ретко се користи у интернет презентацијама. Ћирилица се у државним органима и институцијама и у свим јавним установама не сме користити и сматра се писмом српске националне мањине.

Црна Гора је недавно спровела Уставну и законску одредбу о службеној употреби црногорског језика и сачинила Правопис. Влада Републике Црне Горе, сва министарства, сви државни органи и институције користе само назив црногорски језик и на интернет презентацијама за њега везују црногорску ћирилицу и црногорску латиницу. Понекад су интернет презентације и на енглеском језику. Црногорска академија знаности и

умјетности, сви факултети, градови и друге институције на интернет презентацијама уз црногорски језик везују само латиницу.

Једним законским прописом из Црне Горе је прогнан и српски језик и српска ћирилица и они су сада језик и писмо српске националне мањине.

Босна и Херцеговина и ентитет Федерација БиХ по законској регулативи познају: босански језик који се пише латиницом (Гајевом, хрватском), хрватски језик који се пише латиницом према правописима државе Хрватске и српски језик који се пише српском ћирилицом. Наведена законска регулатива се у потпуности поштује у школству, као и у свим државним органима и институцијама при изради интернет презентација. Немамо довољно информација о разликама између босанског и хрватског језика с обзиром на то да користе исто писмо и оне често нису видљиве на интернет презентацијама.

Република Српска такође по Уставу и законским прописима познаје: српски језик који се пише српском ћирилицом, босански језик који се пише латиницом (Гајевом, хрватском) и хрватски језик који се пише хрватском латиницом и према правопису државе Хрватске.

Како видимо законодавства три суседне државе, бивше републике СФРЈ, Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе за српски језик познају једино и искључиво ћирилицу (српску, разме се)!

У Србији је у члану 10. став 1. Устава утврђено: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.“ Но Влада Републике Србије је извршила измене Закона о службеној употреби језика и писма донетог још у време постојања СФРЈ (1991) и у њему задржала хрватску латиницу са ограниченом употребом за називе фирми и ознаке на међународним путевима. Никаква језичка политика не постоји а сада је и Матица српска објавила измене и допуне *Правоииса срїскоїа језика* са два писма: српском ћирилицом и хрватском латиницом како кажу „из времена српско-хрватског језичког заједништва“. Тог „језичког заједништва“ нема дуже од 20. година, па је бесмислено и противно целокупној престижној светској пракси, уводити, тј. задржавати туђе (хрватско) писмо у српском језику.

Кршење Устава од извршне власти и творца *Правоииса срїскоїа језика* производи хаотично стање у пракси. Влада Републике Србије, министарства, државни органи и већина институција, јавних установа и факултета има интернет презентације са ознакама према писму (ћирилица и латиница) а нигде са ознаком српски. На тај начин у сфери информационих технологија српски језик је прогнан и у Србији.

Влада АП Војводине је чак са своје интернет презентације протерала ћирилицу, за језик српски текстови су на хрватској латиници а за језик енглески текстови су на енглеској латиници.

А како остатак света преко информационих технологија препознаје језике бивших република СФРЈ потписница Новосадског договора, сада посебних држава са посебним политичким називима језика: српски, хрватски, босански и црногорски? Па само преко писама српске ћирилице и хрватске латинице и сви интернет претраживачи при превођењу текстова са више од 60 језика препознају само српски (преко српске ћирилице) и хрватски (преко хрватске латинице)!

У свету се у информационим технологијама увек користи назив језика а никад назив писма којим се он пише и тако се преко језика народи међу собом препознају на глобалној информационој мрежи.

Једино творци *Правописа српскога језика* тврде да српски језик поред ћирилице има као писмо и хрватску латиницу.

Неку малу наду да ћемо једног дана добити квалитетну језичку политику даје чињеница да САНУ, Матица српска, Институт за српски језик и Филолошки факултет у Београду изгледа коначно знају да се српски језик пише само ћирилицом па њихове интернет презентације имају ознаке према језицима: српски, english, francais, deutsch, polski, русскии... Да ли то можда те институције знају и да сваки језик сваког престижног народа има једно писмо?

Из наведених разлога подносимо Вам овај захтев за оцену законитости *Правописа српскога језика* (измењено и допуњено издање) који је Матица српска објавила 2010.

Због поступања супротно закону и Уставу Републике Србије у изради Правописа српског језика обратили смо се Матици српској и Српској академији наука и уметности са захтевима да покрену поступке утврђивања одговорности рецензента и редакторске групе.

У предговору издања *Правописа* речено је: „Изузимајући напред назначени удео сарадника на припреми издања и оне делове који су, уз мање или веће измене, преузети из текста М. Пешикана, цео текст, укључујући и речник, урадио је главни редактор М. Пижурица. Удео рецензента академика Ивана Клајна у припреми овог издања, у виду сугестија и директних интервенција у тексту ближи је улози суредатора него рецензента на чему смо му неизмерно захвални.“ Из овог цитата се види да у основи овог *Правописа* није на нивоу лингвистичке струке или на закону заснована језичка политика, него лични, појединачни, да не кажемо приватни, ставови глав-

ног редактора Мате Пижурице подржани такође личним ставом академика Ивана Клајна.

Полазећи од тога да је наведени *Правоиис срїскої језика* као акт супротан Уставу Републике Србије и закону, као и чињеницу да је то супротно и пракси у решењу питања писма у сваком језику широм Европе без изузетка, такав правопис никако се не може користити „у службеној, јавној, просветној и културној делатности“, а да би се за наведене делатности то обезбедило, захтевамо да Министарство просвете координира израду *Правоииса срїскоїа језика* за потребе школства и образовања (и/или правописних приручника за основно и средње образовање) уз захтев да се у њему (њима) решење питања писма српског језика усклади с недвосмисленом уставном одредбом о српском језику с једноазбучјем у српској ћирилици, јер је такав захтев у складу и с целокупном престижном светском праксом.

Министарство просвете има јасно дефинисану законску одговорност те очекујемо да утврди квалитетну и времену примерену језичку политику и после тога приступи – усклађено с решењем питања писма српског језика Уставом Републике Србије (једноазбучје са ћирилицом као писмом) и престижном светском праксом – изради *Правоииса срїскої језика* који би се као обавезујући користио у школству и образовању у Србији, Републици Српској и дијаспори.

Министарство просвете треба да координира израду *Правоииса срїскої језика који ће се користити у службеној, јавној, просветној и културној делатности* тако што ће именовати нову Комисију за израду тог Правописа од представника САНУ, Матице српске, Института за српски језик и Филолошког факултета из Београда и Филолошког факултета из Бање Луке с тим да у комисију не могу бити именовани лингвисти који су учествовали у изради *Правоииса срїскої језика* издања Матице српске из 2010. године имајући у виду да су при његовој изради поступили супротно Уставу, супротно закону и супротно налогу Министарства просвете, али и супротно целокупној светској пракси у решавању питања писма у другим престижним језицима.

Изради правописа српског језика приступило би се на следећи начин: да се садржај правописа у решењу питања писма усклади: а) с недвосмисленом уставном одредбом о ћириличком једноазбучју српског језика на основу већинске народне воље исказане у Уставу Србије из 2006. године и б) да се решење питања усклади с праксом у целој Европи и у свим престижним светским језицима у којима је примењен начин решења питања писма по практичном природном правилу: за један језик – једно писмо јер су у језику два (ма која) писма у улози две војске у једној држави и тада једна војска

мора повести рат против друге војске, тј. једно писмо мора истиснути друго; учење других језика и њихових писама да се усклади с понашањем у Европи и престижном свету; само тако се може исправно сачувати српско писмо (ћирилица) у српском језику.

Сваки други начин решења питања писма води колонизацији језика и плотофагији писама (како је то истражио и доказао Жан Луј Калве у својој студији *Лингвистика и колонијализам*, први пут објављеној у Француској 1974, а код нас преведеној 1981).

А да би се израда таквог Правописа спровела, Министарство просвете треба што пре да позове на разговор Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ на коме ћемо – као стручњаци који се десетак година бавимо доказивањем да је једино у српском језику у Европи и целом престижном свету направљен опасан изузетак у коме су два писма у једном (само српском) језику располутила један (српски) народ детаљније образложити светски практичан и уставноправни основ једноазбучја и значај ове уставне одредбе за очување српског националног идентитета у будућем нашем живљењу у Европској унији.

Потом би Министарство просвете приступило изради *Правописа српског језика* у складу са Уставом и с престижном светском праксом и тај посао могао би се завршити у веома кратком року.

Свака друкчија појединачна израда правописа ма у којој институцији не само да не може бити прихватљива и корисна него ће бити опасна и изразито штетна за садашње и будуће генерације корисника српског језика и писма у култури и општој цивилизацији српскога народа.

Спремни смо да наш захтев детаљније образложимо на састанку који Вас молимо да организујете у вези с овим нашим захтевом.

Прилог: допис Министарства просвете број 110-00-00343/2009-06).

Одбор ЋИР
ПНО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Напомена:

Од Министарства просвете и државних органа добили смо одговоре које прилажемо.

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
Број:601-06-00011/2011-06
Датум:22.02.2011. године
Београд
Немањина 22-26
ма

УДРУЖЕЊЕ ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА „ЋИРИЛИЦА“

31 000 НОВИ САД
Николајевска 2

ПРЕДМЕТ: захтев Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ за оцену заштитности измененог и допуњеног издања *Приватни српског језика* (Матрица српска, 2010) и за усклађивање наставних програма српског језика са чланом 10. Устава Републике Србије

У вези са вашим дописима од 27.01.2011. године, у којима сте изнели захтеве чије је решавање у надлежности овог министарства, обавештавамо вас следеће:

Министарство се обратило редакторима измененог и допуњеног издања *Приватни српског језика* и затражило да се изјасне о ставовима које је Удружење изнело у свом допису, односно да доставе стручну аргументацију за своје описивање да задрже двојазичје у српском језику.

Затражено је, такође, стручно мишљење Завода за унапређивање образовања и васпитања о захтеву Удружења да се наставни програми српског језика за основно образовање и васпитање ускладе са чланом 10. ставом 1. Устава Републике Србије

Пошто буду размотрени ставови и образложена редакторске групе као и стручно мишљење Завода за унапређивање образовања и васпитања, биће донета одлука о томе на који начин треба решити питање имена српског језика у наставним програмима и школским привописним приручницима, о чему ће бити обавештено Удружење као подносилац наведених захтева.

ПОМОЋНИК МИНИСТРА

Марија Филић
Марија Филић

МИНИСТАР

Жарко Обрадовић
проф. др Жарко Обрадовић

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ И
НАУКЕ

Број: 601-00-00002/2011-06

Датум: 15.04.2011. године

Београд
Немањина 22-26
ма

УДРУЖЕЊЕ ЗА ЗАШТИТУ ЋИРИЛИЦЕ СРПСКОГА ЈЕЗИКА
„ЋИРИЛИЦА“

21 000 НОВИ САД
Николајевска 2

ПРЕДМЕТ: захтев Удружења за заштиту Ћирилице српскога језика „Ћирилица“ за усклађивање наставних програма српскога језика са чланом 10. Устава Републике Србије

У вези са вашим захтевом да се наставни програми српског језика за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања ускладе са чланом 10. Устава Републике Србије, обавестили смо вас дописом број: 601-00-00011/2011-06 од 22.02.2011. године, да је о том захтеву затражено стручно мишљење од Завода за унапређивање образовања и васпитања. Завод је доставио тражено мишљење, број 393/2011 од 14.03.2011. године, које вам достављамо у прилогу.

ПОМОЋНИК МИНИСТРА

Весна Филипа

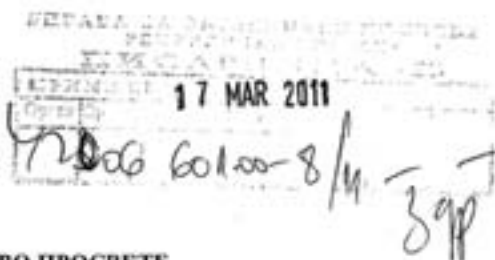
МИНИСТАР

проф. др Жарко Обрадовић

ЗАВОД ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА
Центар за развој програма и уџбеника

Број: 393/2011
14.3.2011. године
Београд
Фабрисова 10
дмс

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ

Сектор за развој образовања и међународну просветну сарадњу

11 000 БЕОГРАД

Немањина 22-26

ПРЕДМЕТ: Стручно мишљење о иницијативи за усклађивање наставног програма српског језика за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања са чланом 10. ставом 1. Устава Републике Србије

На основу вашег дописа број: 601-00-00008/2011-06 од 22. 2.2010. године, а у складу са чланом 18. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09), доставља се

МИШЉЕЊЕ

Удружење за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ обратило се Министарству просвете са захтевом да се програм српског језика за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања усклади са чланом 10. ставом 1. Устава Републике Србије, који прописује службену употребу српског језика и ћириличног писма.

Као институција која је надлежна за обављање стручних послова из области образовања и васпитања (члан 18, став 1. Закона о основама система образовања и васпитања) не можемо се бавити питањима или тумачењима Устава, што је надлежност друге институције, али можемо дати стручно образложење образовно-васпитног значаја, те утемељености оперативних задатака: „...овладавање техником читања и писања латиницом”; „...учење другог писма (латинице)”; „...овладавање техником читања и писања на оба писма”.

Законом о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр.72/09) у члану 5. одређује опште исходе образовања и васпитања, а став 7 посебно истиче да ученици морају бити способни да „ефикасно комуницирају користећи се разноврсним вербалним, визуелним и симболичким средствима”.

Полазећи од општих исхода образовања и васпитања, Национални просветни савет је 24. 2. 2011. године усвојио *Стандарде постигнућа – образовне стандарде за крај првог циклуса обавезног образовања и васпитања за предмет српски језик*, у којима је у област „Вештина читања и разумевања прочитаног“ издвојена као посебан стандард (ICJ.1.2.1) који прописује да ученик по завршеном првом циклусу образовања „влада основном техником читања ћириличног и латиничког текста“. Да би се овај стандард постигао, неопходно је да програм садржи и оперативне задатке који омогућавају ученицима усвајање вештине читања и писања латиницом.

Мишљења смо да само овладавање вештином писања и читања латиницом ни у ком случају не нарушава статус ћирилице као службеног писма и не постоје ваљани стручни разлози да се позитивно одговори на предложену иницијативу Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“.

С поштовањем,

ДИРЕКТОР

Миштина Митић

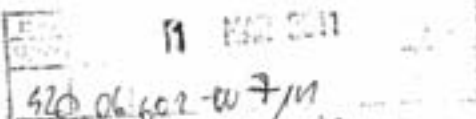
Проф. др Шћепан Ушћумалић

МАТИЦА СРПСКА НОВИ САД		
ОРГ. ЈЕД.	БР. ДЕЛОВА	ПРИМНО
0108	254	
ПРИМЉЕНО: 09 03 2011		

Матица српска

УПРАВА ЗА СЛУЖБЕНУ И ЈАВНУ УПОТРЕБУ СРПСКЕ ЋИРИЛИЦЕ

МИНИСТАРСТВУ ПРОСВЕТЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

БЕОГРАД

Председништво Матице српске размотрило је ваш допис бр. 601-00-0000772011-06 (заједно са прилогом) у вези са измењеним и допуњеним издањем *Правописа српскога језика* Матице српске (2010) и дало га на увид главном редактору проф. др Мати Пижурици, а он другим члановима Редакторске групе. Они су нам доставили заједнички усаглашени текст, који вам достављамо у прилогу (потписује га главни редактор).

Председништво је размотрило наведени текст и сматра потребним да дода следеће:

Измењено и допуњено издање *Правописа* добро је примљено у нашој културној јавности, добило је више афирмативних приказа, похваљивано је на промоцијама и позитивно је оцењено од стране Одбора за стандардизацију српског језика (у Извештају и на редовној Скупштини Одбора, одржаној 24. фебруара о. г.). И летимичним увидом у јавна гласила и књиге које су у међувремену објављене види се да су новине прихваћене. Укратко, уверени смо да ово нормативно дело нема разлога да буде спорно, понајмање у делу које је предмет представке „Ћирилице“. А најважније је да за јединствени српски језик имамо један правопис, са равноправним екавским и ијекавским изговором. Све што такву његову мисију и улогу Матице српске доводи у питање, уверени смо, може се сматрати само штетним.

У Новом Саду, 8. марта 2011. г.

Председник Матице српске

академик Чедомир Попов

Предмет: Одговор на допис Министарства просвете
Републике Србије бр. 601-00-00007/2011-06

Одбор за стандардизацију српског језика покренуо је иницијативу да се припреми измењено и допуњено издање *Правописа српскога језика* Матице српске из 1993. год. (и у поновљеним издањима 1994. и 2002), уз претходно добијену писмену сагласност правних наследника акад. Митра Пешикана (главног аутора *Правописа*) и друга два сарадника на његовој припреми – проф. др Јована Јерковића и проф. др Мате Пижурице, утврдио састав Редакторске групе (проф. др Мате Пижурица, главни редактор, проф. др Милорад Дешић, академик ЦАНУ Бранислав Остојић и проф. др Живојин Станојчић), потом усвојио концепцију припреме измењеног и допуњеног издања, коју су дали редактори, и одредио рецензенте (академика Ивана Клајна и научног саветника др Драга Ћупића). Израда *правописа* поверена је Матици српској, која је његову припрему пријавила као пројекат, који је финансирао Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије, а штампање припремљеног и рецензираног рукописа помогао Министарство за културу Републике Србије. Одбор за стандардизацију је на својој (годишњој) Скупштини, одржаној 24. фебруара о. г., усвојио Саопштење којим се, између осталог, прецизира да ће се измењено и допуњено издање примењивати у школама од 1. септембра 2011. године да би се избегли могући неспоразуми, будући да је текућа година започела по тада важећем *Правопису Матице српске* (1993). Напомињемо да је верификовање језичке норме у надлежности Одбора за стандардизацију српског језика.

Органи Матице српске били су у прилици да још у току припреме измењеног и допуњеног издања *Правописа* прате иницијативе Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ да Редакторска група не превиди одредбе Устава Републике Србије (чл. 10). Редакторска група, упозната са вашим дописом (бр. 601-00-00007/2011-06), једнодушно сматра да је наведени члан Устава не само поштован него и на необичајан начин за приручнике ове врсте афирмисан (чак у целини и цитиран). Важност ћирилице, њен угрожени статус и потреба њене заштите јасно су исказани и, што је посебно важно, дата је основа за иницијативу да се донесе нови закон о језику и писму, којим би се обезбедило поштовање наведеног уставног одређења. На предлог главног редактора измењеног и допуњеног издања *Правописа*, Одбор за стандардизацију српског језика је у свој програм рада за текућу годину уврстио покретање иницијативе за припрему *Нацрта закона о језику*, уз непосредно учешће Одбора у његовој припреми, наравно заједно и у сарадњи са надлежним министарствима. Подразумева се да је централно питање: јасно дефинисање домена службене и јавне употребе језика и писма (домен приватне употребе не може бити предмет законске регулативе).

Редакторска група није спремна да даље суделује у расправи каква се намеће представком коју је Матица добила у прилогу уз наведени ваш допис.

Нови Сад – Београд – Никшић, 7. март 2011. г.

За Редакторску групу

Нови Сад, на Савиндан 2011.

ЋИРИЛИЦА

СРПСКОЈ АКАДЕМИЈИ НАУКА И УМЕТНОСТИ
Председнику академику Николи Хајдину
МАТИЦИ СРПСКОЈ
Председнику академику Чедомиру Попову
ВЛАДИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Председнику др Мирку Цветковићу

Нови Сад, на Савиндан,
27. јануара 2011.

*Клонуло је моје шело, уморне су моје ноје.
Ал је крејка воља моја, шшо ме ноћас вама води
Да њосвейтим живоји роду, ојџабини и слободи.
Милан Ракић: Свети Сава*

Полазећи од општих начела Резолуције Парламентарне Скупштине Савета Европе **1096 (1996) о мерама за уклањање наслеђа бивших комунистичких тоталитарних система** усвојене 27. јуна 1996, у намери да се отклоне последице комунистичке диктатуре изражене кроз урушавање националног идентитета српског народа, да би се извршила рехабилитација у складу са Уставом Републике Србије свих оних појединаца који су се залагали за очување српског националног идентитета кроз очување православне вере, прослављање крсног имена а посебно оних који су се залагали за право на употребу српске ћирилице у српском језику,

подносимо Вам,

захтев за спровођење реституције у српском језику кроз враћање једноазбучја са ћирилицом као писмом и кроз поништавање ефекта насилног уношења хрватске (Гајеве или ма чије) латинице у српски језик и у употребу у Србији а у тексту како следи:

После Другог светског рата у коме је над њима, на територији западно од Дунава и Дрине извршен геноцид огромних размера, у коме су изгинули у тада вођеном грађанском рату између партизана и Југословенске војске у отаџбини („четника“), Срби су политичким

одлукама великих сила и на основу војних успеха Совјетског Савеза наставили да живе у Југославији у којој је заведена комунистичка диктатура. О међународним околностима и ратним збивањима у Југославији у Другом светском рату, за ову прилику, позивамо се на дело Веселина Ђуретића, *Савезници и југославенска рајна драма*, Београд, 1985, књига I и II.

ОДНОС КОМУНИСТИЧКИХ ВЛАСТИ ПРЕМА СРПСКОМ НАРОДУ И СРПСКИМ НАЦИОНАЛНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА

Да бисмо приказали какав је однос Комунистичка партија Југославије имала према српском народу одмах по оснивању Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и према новоствореној држави, навешћемо сажет и јасан став академика Димитрија Богдановића.

„Као 'секција Коминтерне', како се једно време званично називала, обавезна да у свему следи линију ове интернационалне организације под искључивом контролом СССР-а, КПЈ је била у ситуацији да за сразмерно кратко време између два светска рата битно мења своју политику према националном питању у Југославији. На свом другом, Вуковарском конгресу (1920) као свој главни циљ КПЈ је прокламовала стварање совјетског Балкана, тј. Совјетске Републике Југославије у склопу совјетске федерације балканско-подунавских земаља, а ове у саставу међународне федерације совјетских република. Идеју о 'троплеменом народу', о јединству југословенских 'племена' и њихове тежње да се уједине – заменила је већ 1923. године тезом о Југославији као плоду империјалистичког рата и 'версајског система', према ставовима Коминтерне и Балканске федерације, филијале КИ у којој су главну реч имали бугарски комунисти. Трећа земаљска конференција КПЈ формулише већ тада, ни пуних пет година од стварања Југославије, сасвим одређено тезу о 'српском хегемонизму' као унутрашњој империјалистичкој основи и суштини југословенске државе, где су све несрпске народности (и албанска је споменута међу њима) потлачене и уништене. Истичући право на самоопредељење, начелно се признало и право на 'присаједињење својој националној држави'. Пети конгрес Коминтерне (1924) доноси одлуку о ликвидацији Југославије као државе, а против њене евентуалне уставне ревизије или преуређења, при чему полази од оцене да је Југославија уопште један од главних носилаца антисовјетизма и контрареволуције. Решење је, зато, према одлуци Коминтерне, у отцепљењу и формирању независних држава (Хрватске, Словеније и Македоније). На унутарпар-

тијском плану око тога се у КПЈ, истина, развио спор, али он ни у једној фракцији није довео у питање неке полазне оцене, а поготову не оцену о српској 'угњетачкој нацији'. У одлукама Коминтерне могу се наћи и позиви на тактичко разликовање национализма „угњетаваних“ народа у односу на национализам јединога 'угњетачког' народа, тако да је борба против 'српског национализма' имала да буде главни задатак КПЈ, нарочито српских комуниста у Србији. Упоредо с тим требало је помагати сваки сепаратистички, антијугословенски и антисрпски националистички покрет у Југославији (Пети проширени пленум ИК КИ 1925).

До краја је концепт ликвидације Југославије разрађен у одлукама IV конгреса КПЈ (Дрезден 1928). Југославија је имала да се распадне на посебне независне државе – Хрватску, Црну Гору, Македонију, Словенију; Србија се и не помиње, док ће се мађарска и албанска национална мањина отцепити, јер је њихову земљу, наводно, 'анектирала' српска буржоазија; тражила се сарадња са великоалбанским Косовским комитетом (као што се на другој страни пружала подршка хрватским усташама у Лици, 1932). Комбинације о броју 'независних' држава и уопште начину и резултату распада Југославије стално су се потом мењале, али се и 1934. године још гледа на Србе у Југославији ван Србије (а изричито и на Косову) као на 'окупаторе' које треба 'прогнати'.¹

С обзиром на то да су током Другог светског рата Срби предводили антифашистичку борбу против Немаца, Италијана и осталих окупаторских снага, како у партизанским јединицама тако и у Југословенској војсци у отаџбини (ЈВО), ни Совјети ни западни савезници, нису се одлучили на разбијање Југославије и поништавање Версајског уговора већ су се усагласили и прихватили њено унутрашње уређење као федерације република са Босном и Херцеговином као централном федералном јединицом баш са њеним границама по Берлинском конгресу (односно у границама из времена Аустро-Угарске анексије). У ствари, чврсто су се усагласили да Југославију разбију у неком будућем времену кад им се за то укаже прва прилика.

По уласку у Београд и Србију комунисти су се понашали у складу са својом деценијама изграђиваном идеологијом борбе против „српског национализма“. Ускоро по уласку партизанских јединица у Београд генерали Коча Поповић и Пеко Дапчевић су изјавили да правда укључује и освету и она је стварно те године у Београду и спровођена о чему тек сада почињу историјска истраживања. И други високи комунистички фун-

---

¹ Димитрије Богдановић: *Књига о Косову, Појмовор*, Београд, 1986, стр. 269–270.

кционери су јавно изјављивали да имају право да се у Србији понашају као освајачи а генерал-лајтнант Милован Ћилас 1944. на годишњицу Октобарске револуције изјављује да српски народ треба да „немилосрдном борбом против спољњег непријатеља и његових домаћих слугу врати тим народима онај дуг, који су они у току три и по године крвавог рата дали и за ослобођење српског народа.“² Ове Ћиласове речи биле су упућене првенствено Србијанцима који су били најбројнији у ЈВО.

Комунисти су се 1944. и неколико наредних године овако бахато понашали по уласку у Србију, у којој их до тада и није било после протеривања од стране Немаца крајем 1941. године, држећи да су „Србијанци“ највећи антикомунисти, што су они стварно и били.

Значајан део српске интелектуалне елите побегао је пред комунистичком навалом у Велику Британију и САД, а они који су остали у земљи били су изложени страховитим притисцима и за 2-3 године у Србији је угушена свака опозициона активност. Цела Југославија је из предратне вишепартијске државе револуционарним терором претворена у државу комунистичке дикатуре.

У току Другог светског рата немачки окупатори су забранили јавни рад Српске краљевске академије наука, а неки комунисти су после протеривања Немаца чак предлагали да јој се забрани сваки рад.

У Београду су комунисти спровели чистке у Српској краљевској академији наука и на Београдском универзитету и у те институције на руководећа места већином поставили партијске проверене кадрове. Према усменим сећањима ближих рођака Александра Белића, предратног председника Академије, крајем 1944. године посетили су га највиши комунистички функционери Милован Ћилас и Едвард Кардељ, вероватно га тешко уценили, и после те посете он је прихватио да извршава њихове налоге а заузврат је остао доживотни председник те елитне српске установе којој је 1947. име промењено у Српска академија наука (САН). Садржај њиховог тројног договора остао је, засад, непознат јавности, али је сигурно да су тада постигли договор да ће А. Белић остати председник Академије, а шта је све заузврат он морао да уради, није до сада истражено. Једно знамо да је урадио – прихватио је обавезу да сачини и комунистима достави Извештај о држању Српске академије наука за време окупације у коме јој је избацио њено Краљевско име, и прилично,

² Др Слободан Г. Марковић: *Јосип Броз – употреба научних установа у Србији за деификацију југословенског диктатора*, часопис *Hereticus*, вол III (2005), Но. 1, стр. 34.

због личне међусобне нетрпељивости, опањкао Велмара Јанковића помоћника министра просвете током окупације.³

Министарство просвете на чијем челу је тада била Митра Митровић Ђилас основало је Одбор за сређивање стања у Академији. Тако су почеле чистке у Академији и пријем нових академика присталица комунистичке идеологије. У врло кратком року сломљен је отпор групе од 16 најхрабријих академика и САН је била под потпуном контролом комуниста. У редове САН морали су академици да приме чак и Душана Недељковића (1899–1984), комунисту од 1941, који је сам највише инсистирао на чисткама у Академији, а био је и председник Државне комисије за утврђивање злочина окупатора и његових помагача. „Президијум Народне скупштине НР Србије потврђивао је пуноважност или стављао примедбе и одбацивао одлуке скупштине Српске академије наука о избору нових редовних и дописних чланова, знатно је проширен круг установа и појединаца који су могли да предлажу кандидате за избор академика“, што јасно показује да је Комунистичка партија „битно утицала на избор академика, а самим тим и на идејну оријентацију те културне и научне установе.“⁴ Академија је изгубила своју независност.

САН је у страху од комунистичке одмазде и ради заштите за првог почасног члана на свечаној промоцији 11. новембра 1948. године примила Јосипа Броза, југословенског комунистичког диктатора иначе бравара по занимању са несвршеном основном школом.

Слободан Јовановић, предратни председник Српске краљевске академије избачен је са списка чланова чиме је и симболично завршена преткомунистичка историја ове институције. С друге стране, име Јосипа Броза убудуће је навођено као прво на листи чланова САН(У) чиме је свима стављано до знања ко управља Академијом и тако је било од *Годишњака* за 1948. па све до *Годишњака* за 1980. годину.⁵

Стављање под контролу Матице српске у Новом Саду комунисти су извели много брже и без неког значајнијег отпора, а о тим догађањима нема неких значајнијих истраживања. С обзиром на то да је политика

---

³ Александар Белић: *Извештај поверенишћу за просвету о држању Српске академије наука за време окупације, Београд 22-III-1945*, Архив САНУ, фонд А. Белића, III – 1899.

⁴ Љубодраг Димић: *АГИТПРОП КУЛТУРА – Антипроповска фаза културне политике у Србији 1945–1952*, Београд, 1988, стр. 61.

⁵ О комунистичком освајању САНУ види детаљније у Др Слободан Г. Марковић: *Јосип Броз – употреба научних установа у Србији за деификацију југословенског диктатора*, часопис *Hereticus*, вол III (2005), Но. 1, стр. 32–56.

разбијања српског етничког простора и српског националног јединства вођена из Централног комитета КПЈ (СКЈ) а усаглашавана само са Загребом и Љубљаном (остали су те договоре послушно спроводили), подстицање сепаратизма у Војводини спровођено је преко државних и политичких структура и током целог периода комунистичке диктатуре Матица српска није добијала неке значајније политичке задатке (осим „великог задатка“ формалне организације Новосадског договора 1954), већ је остављена да извршава своје законима утврђене активности.

КУЛТУРА, НАУКА ПА И ЛИНГВИСТИКА ПОД НАДЗОРОМ КОМУНИСТА

Општепознато је да су совјетске власти неколико година после Октобарске револуције и преузимања власти спровеле организационе промене у институцијама науке и културе а све друштвене науке, посебно историјска, морале су да будно прате партијску политику и унутрашња друштвена кретања и да по задатој и идеолошки корисној матрици подешавају и спроводе своје задатке.

Сви водећи југословенски комунисти школовани су у партијским школама Совјетског Савеза и по преузимању власти у Југославији по совјетском обрасцу су преузели контролу над научним и културним установама и од њих тражили спровођење активности у складу с комунистичком идеологијом.

„За југословенско искуство незаобилазна је чињеница да су готово све вође Комунистичке партије Југославије, а пре свих Јосип Броз и Едвард Кардељ, стекли своје револуционарно образовање и постали вође КПЈ после школовања у СССР-у у време првог и најжешћег обрачуна Стаљина са школом Покровског – после 1934. године.

Шта су вође југословенског револуционарног покрета стекле као историографско образовање у том ’идеолошком склоништу партије’ показао је на стручан и систематичан начин историчар најмлађе генерације – Мирослав Јовановић. Прво и основно, то је била *идеолошка контрола историографије* као настојање да партија овлада свим сегментима друштва. И то, политичка контрола науке и научних кадрова. Друго, потпуна *идеологизација историографије* – ’марксизам као апсолутна истина’. Треће, стварање *идеолошких историографских модела* који су имали за циљ да поједноставе садржаје прошлости и форму саопштавања резултата, од увођења економских формација друштвеног развоја до одређене схеме историје Партије и хероја револуције. Четврто, нужна

последица увођења модела дала је као резултат претварање реалности прошлости у низ *стереотипија*. Пето, на питању односа *личности-историографија* створен је посебан модел о 'покрету широких народних маса' и 'вођа револуције' као покретачких снага у историји. Шесто, створена је *двојености историографије* – официјелна и емигрантска, официјелна и дисидентска, марксистичка и буржоаска, совјетска и западна. Тиме је 'потуно пресечен један од природних канала за проток и размену идеја' и створена самоизолација не само совјетске, већ и историографија других социјалистичких земаља после Другог светског рата. На крају, ми бисмо додали да су југословенске револуционарне вође већ тада наишле на добро забрављене архиве, које су као извори монопола знања постајале уједно и извори политичке моћи, на крајњу индолентност према табу темама и историјским белинама које су дробиле и стварале дисконтинуитет у обликовању историјске свести. Било је то једно од судбоносних питања опстанка и створених политичких система и држава.⁶

Што се тиче надзора над науком и културом у Југославији, комунисти су их одмах у првим годинама по преузимању власти у потпуности подредили партијским идеолошким интересима. И пре него што су дошли на власт, они су у свом раду изузетан значај придавали идолошком раду, агитацији и пропаганди у области културе.

За годину-две комунисти су успели да реше све организационе проблеме и да до почетка 1947. изграде снажан апарат агитације и пропаганде чија је кровна структура била у КП Југославије, а нижи организациони нивои у ЦК република уз истовремено простирање и по другим организацијама: Народном фронту, Јединственим синдикатима и СКОЈ-у. Главни идеолог и организатор ових активности био је Милован Ћилас све до његовог уклањања из круга комунистичких моћника средином 1960-их.

Значи у периоду који је претходио Новосадском договору из 1954. Агитпроп ЦК КП Југославије с Милованом Ћиласом на челу био је орган надлежан за комунистичку контролу науке и културе и за давање идеолошких смерница, а разуме се, и за одстрањивање свих неподобних из културе.

О надзору комуниста над науком и културом и натурању комунистичке идеологије, посебно у друштвеним наукама и култури, позивамо се, овом

---

⁶ Ђорђе Станковић, Љубодраг Димић: *Историографија под надзором, Прилози историји историографије*, Београд, 1996, стр. 146–147.

приликом, на рад Љубодрага Димића – *АГИТПРОП КУЛТУРА – Аџиџиро-џовска фаза кулџурне џолиџике у Србиџи 1945–1952*, Београд, 1988

***

У наставку овог Захтева детаљније ћемо приказати комунистичку језичку политику и њено спровођење у односу на српско национално питање.

Истовремено са успостављањем комунистичке диктатуре, једнопартијског система и извршене национализације приватне имовине комунисти су појачали пропаганду југословенства и братства и јединства. У пропагирању југословенства ангажовали су и утицајне интелектуалце југословенског опредељења који нису били комунисти и приступили су обнови идеје о српскохрватском језичком заједништву.

УВОЂЕЊЕ ЛАТИНИЦЕ У СРБИЈУ И УРУШАВАЊЕ СРПСКОГ НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА

На почетку овог поглавља даћемо кратак осврт *на идеју о српскохрватском језичком заједништву*. Ова *идеја о српскохрватском језичком заједништву* два пута је претходно неуспешно натурана Србима и Хрватима.

Први пут од стране Јована Скерлића, по убеђењу великог идеолога југословенства, и кроз његову анкету из 1913. у *Српском књижевном гласнику* када је покушао да српску и хрватску интелектуалну елиту придобије за своју идеју „да Хрвати жртвују ијекавицу а Срби ћирилицу“ и да заједнички српскохрватски језик буде са екавицом (српском) као јединим наречјем и латиницом (хрватском) као јединим писмом.

Други пут ова идеја је покушана да се политичком принудом натура Србима и Хрватима након увођења шестојануарске диктатуре 1929. године када је промењено име државе у Краљевину Југославију, назив „троимени народ“ замењен називом Југословени а „српско-хрватско-словеначки“ језик замењен српскохрватским и словеначким као посебним језицима. Задатак да ово спроведе добио је чувени српски лингвиста Александар Белић, по убеђењу Југословен и русофил, који је иначе између два светска рата био главни идеолог српскохрватског језичког заједништва. Александар Белић је постављен на чело посебне Правописне комисије састављене 1930. године која је приступила изради српскохрватског правописа и која је на основама Белићевог сачинила заједнички српскохрватски правопис и прогласила га државним (обавезним), али су Хрвати упорно одбијали да га примењују и даље су користили

Броз-Боранићев. Никакво језичко заједништво није остварено ни овај пут, језик је називан различитим именима (српски, хрватски, српскохрватски, хрваткосрпски...), Хрвати су писали својом латиницом, а Срби својом ћирилицом све до доласка комуниста на власт.

Многи српски интелектуалци су сматрали да је срамотно и понижавајуће мењати назив свог српског језика због тога што су Хрвати крајем 19. века напустили свој језик и за књижевни узели српски језик Вука Караџића. Српска краљевска академија и Матица српска су у свом раду и даље језик називале српским. Но почео је све више да се за наш српски језик употребљава назив српскохрватски.

Познато је, али овде ипак треба поновити основну линију и појединце који су допринели да се у Срба језик почне називати српскохрватским.

Вук Караџић је језик увек називао српским, своја дела штампао ћирилицом и никад није другачије поступио. „Његова једначина је оваква: српски језик=штокавски. Вук никада није пристајао на то да је српски народни језик исто што и заједница народних говора штокавског, кајкавског и чакавског јер то од њега није нико могао ни да тражи, јер се то у његово време апсолутно знало. Тек после Вукове смрти наметнута је идеја да Срби и Хрвати имају један ’заједнички народни језик’, и да тај народни језик обухвата три дијалекта: штокавски, чакавски и кајкавски. Парадигму о заједничком језику Срба и Хрвата, тј. српскохрватском, хрваткосрпском, односно хрватском или српском језику, наметнули су Хрвати:“⁷ Вукова апотеоза Карађорђевог устанку и објављивање српске народне епске и лирске поезије и његов рад на правопису и речнику српског језика прославили су Србе широм Европе и, с друге стране, што је веома значајно а често се заборавља, код српског народа учврстили национални идентитет.

Но, само пет година по Вуковој смрти, већ 1869. године Ђура Даничић, који је до тада „ратовао за српски језик и правопис“, објављивао је „Рјечник из књижевних старина српских“, „српске букваре“, „српске граматике“ и писао о „разликама српскога и хрватскога језика“, преименује наш језик у „српски или хрватски“, ваљда у знак захвалности за добро плаћено место „тајника“ Југославенске академије знаности и умјетности у Загребу. Овај његов изум за назив нашег језика, одмах по стварању Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, усавршио је Алексан-

---

⁷ Петар Милосављевић: *Срби и њихов језик, Хрестоматија*, Приштина, 1997, стр. 13.

дар Белић тако што је језик почео називати „српскохрватски“ а касније, поготову по доласку комуниста на власт 1945. године, тај назив су користили и остали српски лингвисти.

Највећи број српских лингвиста се национално изјашњавао као Срби а језик којим су говорили називали су „српскохрватски“ – интересантно, али тако је било. Меша Селимовић и Иво Андрић су се јасно изјаснили да припадају српској а не некаквој српскохрватској књижевности. Све време комунистичке диктатуре постоје српска и хрватска књижевност, а не постоји српскохрватска књижевност. И данас један број српских лингвиста тврди да постоји српскохрватски језик а то је једини језик на свету на коме нема књижевних дела – чудо невиђено и незаписано. И данас се воде расправе да ли неко дело припада српској или хрватској књижевности, али само за дела неких српских писаца, писаца исламске вероисповести или писаца национално неопредељених, док таквих недоумица готово и нема код писаца Хрвата. Или се расправља где разврстати књижевно дело зато што је написано латиницом (хрватском) а аутор је неки Србин. Књижевници су себе јасно сврставали или у српску или хрватску књижевност а лингвистима су препустили да залуђују српски народ о некаквом српскохрватском језику. С ове временске дистанце данашњи студенти књижевности вероватно се питају каква је то елита била кад је такве грешке направила и учинила такве стратешке промашаје? А све те лудости и лутања су из наопаке идеје српских лингвиста да се одрекну имена свог језика и замене га политички измишљеним називом српскохрватски.

Стогодишњи круг наших лутања у називању свог језика, незапамћен у историји европских народа, затворен је чланом 10. став 1. Устава Републике Србије из 2006. године, којим се наш језик поново зове српски као претходних хиљаду и ко зна још колико година⁸, а са лингвистичког становништа закључком проф. др Драгољуба Петровића: „Хрвати су, дакле, у целини преузели српски језик, и то у оном облику који су одредили Вук и Даничић, али и српске етничке просторе, по истом обрасцу по коме су раније присвојили кајкавске, и тако се показује да су свој национални идентитет засновали на туђим темељима преузимајући

⁸ До сада пронађена најстарија потврда назива „српски језик“ је из 1374. године – види: Александар Младеновић: *Назив „српски језик“ – најстарија јошврга из XIV века?*, Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, XXXV/1, Нови Сад, 1992. Но, сигурно су Срби и раније, као и многи други народи, свој језик називали српским језиком.

истовремено и туђе културно наслеђе и сву туђу културно-историјску традицију.⁹ О преузимању српског језика од стране Хрвата неколико година после чувеног Новосадског договора из 1954. посебну студију под називом *Крађа српског језика* објавио је 1964. у Швајцарској Лазо М. Костић, емигрант, бивши професор Правног факултета у Београду протеран од комуниста после Другог светског рата, а која је у Србији први пут објављена тек 1999. године.

Због својих великих огрешења при именовању језика српског народа од опште користи би било кад би о овој теми лингвисти неко време ћутали а историчари много више истраживали период комунистичке владавине у Србији и однос српске елите према њима а по питањима од српског националног интереса.

Но да се вратимо спровођењу идеје о српскохрватском језичком заједништву које се трећи пут изводи, али сада у режији комунистичког тоталитарног режима.

Увођење латинице у Србију комунистичком манипулацијом спровођења српскохрватског језичког заједништва кроз Новосадски договор из 1954.

У првом комунистичком уставу Србије (17. јануар 1947), Статуту АП Војводине, Статуту Аутономне Косовско-метохијске области, као и у Уставу Црне Горе (22. новембра 1946) утврђено је да је службени језик српски а писмо ћирилично. У ове две основане републике правно је пренето стање регулативе службене употребе језика какво је било у време када су раније оне биле посебне самосталне државе. Не знамо имена комуниста који су утицали да се овако реши питање српског језика и писма, али је у Србији за то вероватно најзаслужнији Александар Ранковић тада најутицајнији комуниста Србије.

Но, многи српски лингвисти су наставили да језик називају српскохрватским и да наводе да има два писма ћирилицу и латиницу, што су касније 1954. и потврдили Новосадским договором. Изузетак је само једна *Граматица српског језика* Михаила Стевановића из 1945. године због које је он у више наврата од комуниста и других лингвиста прозиван.

Но и у овим почетним годинама комунистичке диктатуре још увек се знало да је ћирилица српско, а латиница хрватско писмо, и Срби су и даље масовно употребљавали ћирилицу.

---

⁹ Драгољуб Петровић, Снежана Гудурић: *Фонологија српског језика*, Београд, 2010, стр. 44.

Кад су консолидовали власт, комунисти у складу са својом идеолошким борбом против великосрпског шовинизма крећу у обарање уставне одредбе о службености српског језика и ћириличног писма у Уставу Србије из 1947. године. Да би ово урадили, употребили су српске лингвисте и њихове ставове о српскохрватском језику и језичком јединству с Хрватима. Интервенисао је Централни комитет КП Југославије¹⁰ и дао одговарајуће директиве а Матици српској је додељена улога реализатора.

Комунисти су толико појачали притисак на САНУ да су током 1953. и 1954. године и записници седница Извршног одбора Председништва САНУ вођени на хрватској латиници, а после потписивања Новосадског договора у Академији је настављена пракса ћириличног вођења записника.¹¹

На основу иницијативе *Летописа Матице српске* расписана је анкета „о питањима српскохрватског језика и правописа“ у септембру 1953. (у даљем тексту: Анкета) и позвани су књижевници, научници, политички и јавни радници да се изјасне. После завршене анкете одржан је у Новом Саду од 8. до 10. децембра 1954. састанак двадесет и пет учесника анкете који је резултирао чувеним Закључцима Новосадског договора. У писму Редакције и позиву на учешће у Анкети дат је оквир расправе. „Ми сматрамо да је у центру проблема баш питање језика као таквог, питање његовог јединства и перспективе даљег развоја, али не поричемо важност ни других питања. Шта више, сматрамо да су она у чврстој вези са питањима која смо истакли, а то су: питање правописа, питање писма (ћирилица – латиница), питање – ако хоћете – и наречја, затим питање стварања речника књижевног језика (српског и хрватског, или српскохрватског) итд. итд.“¹²

Нисмо истраживали архиве ЦК КП Југославије нити ЦК КП Србије, као ни партијске архиве о САНУ и Матици српској, али сматрамо да су идеолошке (партијске) припреме биле потпуне од врха, преко организатора Новосадског договора до „партијске базе“, што се види из излагања неких учесника Анкете и неких дискусија на састанку у Новом Саду 8, 9. и 10. децембра 1954.

¹⁰ Драгослав Михаиловић: *Појресина језичка ѿполитика*, у: *Дијалекти и српска књижевност: тема Борине недеље*, Врање: Књижевна заједница „Борисав Станковић“, 2008, стр. 13.

¹¹ Архив САНУ, *записници ордана САНУ из 1953. и 1954. године*.

¹² *Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа*, *Летопис Матице српске*, година 129, септембар 1953, књ. 372, св. 3, стр. 126.

Неки хрватски историчари тврде да је цео скуп у Новом Саду од 8. до 10. децембра 1954. организовала и обезбеђивала ОЗНА, тадашња свемоћна комунистичка тајна полиција. Грађа о дешавањима пре и непосредно после Новосадског договора недоступна је истраживачима. Ни САНУ ни Матица српска иако добијају сваке године огромна средства, не истражују овај по српску културу кобан догађај, а архива ОЗНЕ, сигурни смо, крије многе непријатне истине о учешћу српских лингвиста у овој срамној работи латинчења Срба. И после више од деценије од „званично проглашене демократије“ архивска грађа комунистичке тајне полиције о Новосадском договору од кога је прошло више од пола века недоступна је српској јавности и истраживачима, чак се не зна ни где је и да ли је сачуван оригинал овог документа.

Из нама доступне документације архива Рукописног одељења Матице српске види се да је о раду током Анкете уредно извештаван Милован Ђилас а с редовне годишње седнице Скупштине Матице српске одржане 9. маја 1954. године извештај о раду послат је директно Јосипу Броз и председнику Народне скупштине НР Србије Петру Стамболићу уз ласкања и удворичке поздраве у тадашњем комунистичком стилу.¹³

Ради слабљења позиције Србије на федералном нивоу и ради подстицања сепаратизма у српском народу кроз поделу на „Војвођане“ и „Србијанце“ на основама дезинтеграционог Устава СФРЈ из 1974, комунисти су коју годину касније у Новом Саду (граду Матице српске) основали Војвођанску академију наука и уметности (1979). Ова институција је у току распада СФРЈ и борбе за очување јединства српског етничког простора 1992. године ушла у састав Српске академије наука и уметности као Огранак у Новом Саду.

У нашем Захтеву за усклађивање *Правоииса срїскої језика*, са чланом 10. став 1. Устава Србије, који смо 5. децембра 2009. године проследили предсенику САНУ, Одбору за стандардизацију српског језика, Институту за српски језик САНУ и Председнику Матице српске, *доказали смо да је један од најважнијих циљева Новосадскої доїговора из 1954. (доїговора комуниста и линвиста из чейири реїублике СФРЈ) био увођење (їаачније наїшурање) хрвайске лаїшнице у Србију* према којој је почасни академик САНУ (Ј. Б. Т) све време комунистичке диктатуре примењивао своје правило „што слабија Србија, то јача Југославија“. Овај наш

---

¹³ *Заїисници са седница Скуїиїшине и Уїравної одбора за їодину 1953–1954. и 1955, Матица српска, Рукописно одељење.*

докуменат с краја 2009. године прилажемо уз овај Захтев и сматрамо га његовим саставним делом.

Интересантно је виђење разлога за овакво поступање српских лингвиста изнето од стране непознатог аутора почетком 1955. године. Он износи своје ставове непосредно после Новосадског договора о српскохрватском језичком заједништву и познаје суштину и детаље свих дешавања. Јасно и отворено саопштава да су српски лингвисти пристали да се одрекну српског имена нашег језика зарад увођења екавице уз напуштање ијекавице од стране Хрвата (подразумева се и од стране Црне Горе и Босне и Херцеговине) и уз додатни уступак са српске стране у виду одустајања од ћирилице и увођења латинице у Србију. Српски лингвисти су сматрали, с обзиром на то да већина суседних народа користи латиницу, да и Срби кад-тад то морају урадити и да тај уступак могу учинити и у Новосадском договору а како би Хрватима натурали екавицу. Анонимус сматра „да су Срби пре 35 година (1920-те) требали стандардизовати свој српски језик са само једним екавским изговором и да у никакво језичко заједништво са Хрватима нису смели улазити“. Наводи да Хрвати ни после 1954. нису хтели да прихвате двоимени назив језика (српскохрватски), већ су га и даље називали „хрватски или српски“ и да су хтели да Матица хрватска сама изради посебан речник (хрватски, само ијекавски). То је био разлог да се одмах после потписивања Новосадског договора отвори спор о тумачењу његових одредби. Сматра да Хрвати договор неће поштовати и да „За њихову културну мисију у Босни и Херцеговини и у осталим крајевима као засебном народу потребан је и засебан језик – чисто хрватски“ и да ће наставити са тежњом да Босну и Херцеговину припоје Великој Хрватској користећи српски језик ијекавског изговора као свој упорно га називајући хрватским.¹⁴

После распада СФРЈ хрватски историчари се хвале како је Људевит Јонке у Новом Саду успео да одбрани ијекавицу и како је био храбар Стјепан Ившић кад је јавно свој потпис условио „напоменом да изјава у 4. т. З а к љ у ч а к а не смије служити за пропаганду екавског изговора на досадашњем књижевном ијекавском подручју.“¹⁵

Српски лингвисти су поражени у својој напојакој идеји натурања екавице Хрватима који су ускоро одустали и од израде заједничког реч-

¹⁴ Анонимус: *Поводом спорна између Матице српске и Матице хрватске по иницијативи новој речника*, Архив САНУ, фонд Александра Белића, III 3081.

¹⁵ *Правовис српскохрватској књижевној језика са правовисним речником*, Матица српска * Матица хрватска, Нови Сад * Загреб, 1960, фуснота на стр. 9.

ника, али су зато добрано комунистима помогли да Србију преплаве „хрватском латиницом“.

У поменутом Захтеву с краја 2009. године *доказали смо да су Срби, на свим територијама где су живели, од почетка писмености па све до увођења комунистичке диктатуре (прецизније до 1954). као своје писмо препознавали само ћирилицу*. То што су Срби католичке вере писали латиницом, не доказује да је латиница писмо српског језика. Ово је 1884. најјасније изрекао Стево Чутурило у свом *Српском правопису за школску употребу*: „Но осим ћирилицом, пише се српски језик и латиницом, што јест писмом латинских народа, којим се служе Срби западне цркве.“¹⁶ Латиница није српско писмо, већ писмо латинских народа али и њоме се може писати српски језик и то су у ранијим временима радили Срби католичке вере. Исто то (писање српског језика латиницом) почели су радити Хрвати када су крајем 19. века преузели српски новоштокавски дијалект за свој говор и од тада почели српски језик називати и хрватским а наши лингвисти такав назив нашег језика прихватили. Увек у свим временима Срби католици су са напуштањем своје православне вере напуштали и српску ћирилицу, и преузимали туђе писмо латиницу. Овде је битно истаћи да они нису преузимали мађарску, немачку или талијанску латиницу (писмо несловенских суседних народа) већ писмо Хрвата (хрватску латиницу) својих словенских сународника. Ти преврнути су се још колено-два изјашњавали као Срби а надаље њихови потомци себе су сматрали Хрватима. То је стандардни образац асимилације нашег народа у Хрвате где год су ова два народа долазила у додир. По неким проценама око 20% данашњих Хрвата су потомци покатоличених Срба, односно то је резултат успеха хрватске асимилације нашег народа преко латинице и католичке вере. Хрвати никад масовно нису прелазили у православље нити је било масовне асимилације у наш народ изузев појединачних случајева, најчешће преко брачних веза. Насељавање Срба у источне хрватске крајеве у време турских продора на запад и њихова асимилација донели су Хрватима новоштокавски дијалект.

Према неким проценама само у последње две деценије у Хрвате је асимиловано између 80.000 до 100.000 Срба на подручјима западно од Дунава и Дрине.

Што су се 1954. договорили комунисти и српски лингвисти спровели, од те године па до смрти „првог почасног академика САНУ“ (1980)

---

¹⁶ Стево Чутурило: *Српски правопис за школску употребу*, Панчево, 1884, стр. 5.

Ћирилица је потпуно протерана из јавне употребе, а готово да је није било ни у службеној употреби и замењена је латиницом (хрватском).

На крају овог кратког осврта на Новосадски договор можемо констатовати да су српски лингвисти олако одустали од онога што је било најважније за очување јединства српског језика на српском етничком простору – од очувања српске ћирилице. Не да су одустали већ су неки од њих били веома активни у натурању Србима хрватске латинице. А покушали су спровести немогуће – некакво језичко заједништво с Хрватима и то тек неколико година после геноцида над српским народом извршеног у Независној држави Хрватској.

Утицај комуниста у САНУ, као и у целој Србији, још је изузетно јак, додуше сада прикривен, видљив једино преко неких идеја оштро супротстављених српским националним интересима а које та институција подржава. Најочитији пример је упорно залагање САНУ, посебно њеног Одељења за језик и књижевност и нелегалног Одбора за стандардизацију српског језика, за двоазбучје у српском језику што у суштини (посматрано на само мало дужи рок) значи подржавање идеје о напуштању (српске) ћирилице и прихватању (хрватске) латинице. И то после свих погубних последица и искустава из периода после 1954. и чувеног Новосадског договора!

Појединачна језичка политика у време распада СФРЈ.

У време распада СФРЈ Милошевићеви „социјалисти“, на предлог српских лингвиста, у Уставу Републике Србије из 1990. године задржавају назив „српскохрватски језик“ са два писма – ћириличким и латиничким (Члан 8. став 1). А какву су само правно-лингвистичку збрку и у вези с називом језика и с писмом направили у Закону о службеној употреби језика и писама (Службени гласник РС бр. 45/1991, бр. 53/1993, бр. 67/1993, бр. 48/1994. и бр. 101/2005) у коме у члану 1. стоји: „У Републици Србији у службеној је употреби српскохрватски језик, који се, када представља српски језички израз, екавски или ијекавски, назива и српским језиком (у даљем тексту: српски језик). У Републици Србији у службеној је употреби ћирилично писмо, а латинично писмо на начин утврђен овим законом.“

Милошевићеве комунисте, самопрозване и самопреименоване у „социјалисте“ 1993. године, превазишли су српски лингвисти који су први пут у историји српског језика у *Правовису српског језика* из 1993. у српски језик увели двоазбучје са српском ћирилицом и хрватском латиницом и, све до сада истрајавају у манипулацији „братством и једин-

ством писама у српском језику“. Пре 1993. нисмо успели да нађемо ни један једини правопис или граматику српског језика у којима постоји двоазбучје и у којима се уз српски језик везује латиница. Овим су пред српском историјом, српским народом и будућим генерацијама обрукали и славну Матицу српску под чијим су окриљем правопис писали.

У нашем Захтеву за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивање његових циљева и Програма рада у складу с чланом 10. став 1. Устава Србије, који смо 6. новембра 2009. године упутили предсенику САНУ, председнику Матице српске, Министарству за просвету, Министарству за културу и још неким институцијама српске културе, *ћриказали смо неусћео ћокушај језичкоћ ћланирања у време расћада језичкоћ заједнићићва с Хрватћима сћровоћен од сћране Одбора за сћандардизацију срћскоћ језика и ћроблеме ћроисћекле из ћада ћо-ћреићно донетћих одлука*. Смањена је територија на којој се српски језик говори и смањен је број говорних представника српског језика, појавили су се „бошњачки“ и „црногорски језик“ који су лингвистички посматрано огранци српског језика а политичком вољом се именују као посебни језици. У Хрватској и Босни и Херцеговини и Црној Гори постоје стални притисци ка потискивању српског језика и српске ћирилице чиме се део нашег народа асимилује у друге народе. Лингвисти српског говорног подручја су нејединствени а потребна нам је слога већа него икад.

Видимо да као што се српско политичко вођство није снашло у периоду распада бивше Југославије јер није разумело последице тог чина и није предвидело будућа политичка догађања, исто тако ни српски лингвисти нису 1992. схватили утицај тих догађаја на српски духовни простор и нашу културу и при језичком разлазу с Хрватима предузимали су акције без утврђивања стратешких дугорочних циљева језичке политике те се само после десетак година показало да су учињени огромни пропусти и изгубљено драгоцено време.

Већ тада српски лингвисти су се морали вратити језичкој политици Вука Караџића (књижевни језик заснован на српском народном језику), напустити сербокроатистику а вратити се србистици и једноазбучју са српском ћирилицом као писмом.

Сћавови Вука Караџића о срћском језику и њећова језичка ћоли-ћћика.

Иако од комуниста забрањен, широј јавности непознат и цензуром избачен из едисије *Дела Вука Караџића* у издању Просвете и Нолита

(Београд, 1985) чланак Вука Караџића *Срби сви и свуда*¹⁷ и његови ставови о језичкој политици сигурно су били познати српским лингвистима и у време комунистичке диктатуре.

У том свом раду Вук набраја територије (државе, покрајине...) у којима су Срби тада живели и каже: „У поменутијем овдје мјестима биће најмање око пет милиона душа народа, који говоре једнијем језиком, али се по закону (религији) дијеле на троје: може се од прилике узети да их око три милиона има закона Грчкога...“ и нешто даље „...од остала два милиона може бити да би се могло узети да су двије трећине закона Турскога (у Босни, Херцеговини, Зети и т.д), а једна трећина Римскога...“.¹⁸

Потом прецизира њихово национално опредељење или тачније осећање: „Само прва трећина милиона зову се Срби или Србљи, а остали овога имена не ће да приме (подвлачење Ћ. Ј), него они закона Турскога мисле да су прави Турци, и тако се зову, премда ни од стотине један не зна Турски; а они закона Римскога сами себе или зову по мјестима у којима живе н. п. Славонци, Босанци (или Бошњаци), Далматинци, Дубровчани и т. д. или, као што особито чине књижевници, старинскијем, али Бог зна чијим именом, Илири или Илирци, они пак први зову их у Бачкој Буњевцима, у Сријему, у Славонији и у Хрватској Шокицима, а око Дубровника и по Боци Лајинима.“¹⁹

Вук даље каже „мора се чудити како се барем ови Срби закона Римскога не ће Срби да зову“ и „Ја ћу огледати еда ли би се могли наћи узроци, за што је код нас мимо остале народе (а особито мимо Арнауте) могла у овоме догађају постати овака мрзост, да народ и на своје име омрзне.“²⁰ Укратко он као главни узрок преласка Срба у католичанство види јачи утицај католичке цркве (Римљана) у приморским крајевима где су ови процеси верског конвертитства прво и почели уз констатацију: „и да онда људи, оставивши наскоро свој стари закон, у Хришћанској још вери овако нијесу били утврђени као данас, може се рећи да су они ово вријеме једва дочекали да се од њих са свијем одвоје, и тако да би то што је могуће више учинили, не само мало по мало приме и Лајинска слова, него и само народно име оставе њима. (подвлачење Ћ.Ј).“²¹ Процес

¹⁷ Вук Караџић: *Срби сви и свуда*, објављено у Петар Милосављевић: *Срби и њихов језик – Хрестоматија*, Приштина, 1997.

¹⁸ Исто, стр. 125.

¹⁹ Исто, стр. 126.

²⁰ Исто, стр. 126.

²¹ Исто, стр. 127.

католичења одвијао се на према католичанству граничним територијама српског етничког простора.

Вук Караџић сматра да је у Босни, по њеном освајању од Турака, процес био другачији и да је код преласка у ислам одлучујући био социјални статус потлачених Срба. „Из историје знамо и видимо да су се у Босни изнајпре истурчила највише господа, а од које су гдекоји и до данас стара презимена своја сачували, као н. п. *Кулини, Вигићи, Љубовићи, Бранковићи, Тодоровићи, Филиповићи* итд. Кад су се господа прије разликовала од свога простога народа, с којим су у једну цркву ишла, и из једне се чаше причешћивала, шта је природније него да се сад, примивши и закон не само са свијем друкчији од њиховога, него и на другом *језику* и с другијем *џисмом*, постарају још већма разликовати се. Тако они дојакошње своје име *Срби*, које је са законом Хришћанскијем и с пређашњим животом њиховијем врло скопчано било, не само одбаце, него им жао будне и *раја* њихова да се њиме дичи, и назову је *Власима*. Као што су ови потурченици прије у Хришћанскоме закону били побожни, тако исто постану и у Турскоме, и данас може бити да у цијеломе закону Мухамедову нема побожнијих људи од Бошњака...“²²

Но, идеја јужнословенског уједињења и ослобођења од туђинске власти била је толико јака да је и испрени и оштроумни Вук Караџић погрешно проценио јединство Срба „сва три закона“. „Овако ја, од прилике, мислим да су Римски и Турски Срби изгубили своје народно име. Али било то како му драго, сад је мрзост ова попустила. Сви паметни људи и од Грчкијех и од Римскијех Срба признају да су један народ и труде се да би мрзост због закона или са свијем искоренили или барем умалили што се више може, само је онима Римскога закона још тешко *Србима* назвати се, али ће се по свој прилици и томе мало по мало навикнути; јер ако не ће да буду Срби, они немају никаквога народног имена.“²³

У целој другој половини 19. века, поготову од времена анексије Босне и Херцеговине мржња између „Срба Грчкога, Римскога и Турскога закона“ је само јачала, после уједињења 1918. накратко утихнула да би у II светском рату експлодирала у виду геноцида над „Србима Грчкога закона“ у чијем извршењу су „браћа друга два закона“ много припомогла Хрватима. Хрвати су у наредним деценијама комунистичке власти на свим територијама потпуно асимилovali „Србе Римскога закона“ а

---

²² Исто, стр. 127.

²³ Исто, стр. 128.

„Срби Турскога закона“ прво постадоше „муслимани“ па „Муслимани“ и на крају „Бошњаци“.

Тако су у историјским процесима у минулом столећу у вртлогу југословенства и касније интернационалистичког комунизма, сигурно делом подстакнути и спремношћу српских лингвиста да се одрекну имена свога српског језика, Муслимани и покатоличени Срби дефинитивно иступили из српског националног корпуса без икакве шансе да ће се у њега икад више вратити.

Но, оштроумни и аналитични Вук јасно и сликовито је описао „вишу класу“ или „српску елиту“ а поражавајуће је што то његово запажање и закључак важи и за данашњу српску елиту на почетку овог новог миленијума.

А он каже: „Истина да су многи од госпoде наше учили и знаду неке науке којијех народ прости не зна; али су то они понајвише учили као каке занате, који су многима разуму и срцу учинили више штете него користи; у осталоме *они су се ѿред Нијемаца и Маџара ѿонијели и као ѿоѿиуђили од своја народа и од њеѿовијех обичаја; ѿред ѿиуђијех језика на којима науке слушају, којима ѿслове службене раде и у друшћивима се разѿоварају, заборавили су Српски и мислићи...* (подвлачење Ђ. Ј).“ И нешто касније: „Ја мислим да овоме није други узрок него што им наука није прицијепљена на здрави народни разум, него су овај науком забунили и оставили га, а праве науке нијесу присвојили. За то се умотворинама народа нашега сва учена Европа чуди и диви, и њих ради наш народ слави и хвали, а умотворине су нашијех ученијех људи понајвише такoве да им се свако ко их позна мора смијати и жалити народ што према себи нема ученијих људи. Па још поред свега овога *виша класа* мисли и говори да је она према Европскијем народима управо као што треба, а народ прости да је заостао и да не ваља и да га је она Бог зна какoм мудрошћу надвисила...“²⁴

У данашњем времену овом Вуковом опису односа народа и српске интелектуалне елите можда највише одговара однос српских врхунских спортиста, свих без изузетка потеклих из обичног народа, који у десетак спортова постижу најбоље резултате на свету и резултата српске интелектуалне елите који су највидљивији по упропаштеној Србији у свим сегментима друштва тако да је цела једна будућа генерација осуђена на живот у беди какву ни њихови родитељи, очеви, дедови па богома ни прадедови не памте.

²⁴ Исто, стр. 132–133.

Што се лингвистике тиче, изгледа нам да док на челна места Одељења језика и књижевности у САНУ и Матици српској као и чувеног Одбор за стандардизацију српског језика не дођу неки други људи, у Србији се неће ни сачинити ни водити исправна национална језичка политика!

Урушавање српској националној идентитету као последица увођења хрватске латинице у Србију и наставак овог процеса услед појединачних језичких политика после распада СФРЈ.

У грађанском рату почетком 1990-их распала се Југославија а српски лингвисти и даље остадоше на позицијама „српскохрватског језика“ у одбрани „братства и јединства“ два писма, латинице (хрватске) и ћирилице (српске) у нашем језику. А свима им је био познат Вуков став да је српски језик штокавски, да наш језик никад другачије није називао него српским језиком, да није пристајао на то да је српски народни језик исто што и заједница народних говора штокавског, кајкавског и чакавског? А свима им је била и позната стогодишња историја међусобног ратовања „Срба сва три закона“ од времена смрти Вука Караџића?

И даље настављају концепт латиничења Срба, а целу српску културу претварају у огранак, односно „заперак“ (израз који проф. др Драгољуб Петровић користи за политичке језике настале преименовањем српског), „тисућулетне хрватске културе“. Искрено, наша култура већ данас великим делом има, у суштини, статус таквог „заперака“!

У нашем Захтеву за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивање његових циљева и Програма рада у складу с чланом 10. став 1. Устава Србије који смо Вам доставили почетком новембра 2009. године *дали смо приказ огромне штете коју је српској култури нанела хрватска латиница:*

- скоро у потпуности је истиснула наше хиљадугодишње писмо ћирилицу и удаљила нас од наше народне традиције и историје,
- удаљила је наш народ од православља а Српску православну цркву тихо гура у изолацију у односу на сопствени народ истискујући писмо те цркве
- један је од фактора разбијања српског духовног и културног простора и подстицања војвођанског сепаратизма,
- њено увођење у службену употребу у Црној Гори има за циљ издавање овог дела нашег народа из српског културног и духовног простора,

- њена употреба током неколико деценија комунистичке владавине уз ширење атеизма и напуштање православља ослабили су национални осећај Срба у Хрватској тако да се после распада СФРЈ по неким проценама око 80.000 припадника нашег народа асимилovalo у Хрвате,
- отворило се раније непостојеће питање доступности и разумљивости свих дела писаних на ћирилици у протеклих хиљаду година.

У новије време, после распада СФРЈ, најпогубнија последица латиничења Срба и Србије у време титоизма и погрешне језичке политике Милошевићевих комуниста и лингвиста је *сејарација „црногорској језика“ у њосебан језик Црногораца и Црне Горе као државе.*

Иако је Црногорска академија наука и умјетности (ЦАНУ) била једна од потписница споразума о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика (Одбор) од 12. децембра 1997. године, ова институција ни тада ни касније није стала у одбрану српског језика у Црној Гори већ је са стране посматрала како Титови комунистички омладинци од некадашње Српске Спарте праве бастион антисрпства на Балкану и стварају некакав „црногорски језик“. Ниједан озбиљан потез да се ово спречи није учињен ни у Подгорици, али ни у Београду ни од стране политичких власти ни од лингвиста.

Још 1992, одмах после распада СФРЈ и правне верификације тог распада од стране Бадентерове комисије српски лингвисти су имали задатак да језичку политику заснују на србистици и ћирилици као једином писму српског језика. То је такође морала бити и језичка политика Одбора за стандардизацију српског језика од његовог оснивања 1997. године. Да је таква политика спровођена, сигурни смо да до „сепарације црногорског језика“ не би ни дошло.

Затражили смо крајем 2009. године усклађивање језичке политике Одбора са чланом 10. став 1. Устава Србије, али до данас ништа нија урађено и ово тело наставља да делује на антиуставном и антисрпском програму.

Црна Гора је међународно призната држава а чланом 13. Устава Црне Горе утврђено је следеће:

„Службени језик у Црној Гори је црногорски језик. Ћирилично и латинично писмо су равноправни.

У службеној употреби су и српски, босански, албански и хрватски језик.“

У складу с међународним правом Срби у Црној Гори имају право на употребу свога језика и писма ћирилице који су у употреби и у њиховој матичној држави Србији, а према регулативи која се стандардизује у оквиру језика и писма свих Срба.

Државни органи Србије су по Уставу Републике Србије обавезни да траже заштиту мањинских интереса у смислу права на службену употребу језика и писма за Србе у свим другим државама где они живе, па и у Црној Гори.

Тако је некадашња Српска Спарта у свом уставу правно признала сепарацију српског језика на српски, хрватски, бошњачки и црногорски језик а ћирилицу протерала из службене и јавне употребе и заменила хрватском латиницом уз додавање своја два нова слова.

Да ли то Српска Спарта, настављајући свој „црвени“ (комунистички) пут, путује у светлу европску будућност засновану на темељима „Црвене Хрватске“?

На то питање одговориће будућност.

Први пут се један језик – „црногорски“ – издвојио из српског а да узрок није различитост религије као што је било код издвајања хрватског (католичанство – православље) или бошњачког (ислам – православље). Зато ће и последице овог процеса, ако се не заустави, бити далеко теже. Конкретно, последице сепарације црногорског језика и ширења антисрпства у овој држави биће на дужи рок, сигурни смо, затирање српског имена западно од Дрине и Дунава.

За нас је зато данас кључно питање историјска и политичка одговорност свих оних српских лингвиста који су вођењем погрешне језичке политике у време титоизма и после распада СФРЈ допринели стварању „црногорског језика“.

Па шта закључити у вези с педесетогодишњом језичком политиком сербокроаштине и натурања хрватске латинице Србима која је дезинтегрисала српско национално биће у степену незапамћеном у нашој историји који се може поредити само са исламизацијом нашег народа у време вишевековног ропства под Турцима?

Ништа боље него опет цитирати Вука Караџића: „*Да је народ наш барем од педесет година амо у најпредак имао према себи људи за управу у данашњем времену, он би већ давно био сам свој, и тај му је недостигањак и данас највећа сметња и несрећа, која је за нас с тиме већа што је у уређеној и тојој кући лакше управљати него је изнова начинити и уредити.*“

Па ти „српски лингвисти Римскога закона“ су верна слика оне „више класе“ из Вуковог описа као да их је најбољи портретиста сликао, или вајар извајао, и нама из Вукова времена „временпломом“ послао.

Данас се у САНУ води идеолошка борба између ишишисџа и милошевићеваца и преишлиће се с њиховом међусобном борбом за шиио веће учешће у расиодели девизних средсџава из ирисџиуиних фондова Европске уније које су намењене овој националној инсџишџији а озбиљне расираве, камоли борбе за срџске националне инџересе нема ни у назнакама.

Ништа бољи, што се тиче националне одговорности и родољубља, није ни остали део српске интелектуалне елите.

То најбоље показује пример односа уџбеника штампаних српском ћирилицом и оних штампаних хрватском латиницом у основном и средњем образовању, с једне стране, и, с друге стране, оних штампаних на високошколским установама у Србији. Док су сви уџбеници за предшколско, основно и средње образовање штампани искључиво на српској ћирилици, изузимајући, разуме се, оне за наставу на језицима националних мањина, дотле су скоро сви уџбеници на високошколским установама штампани на хрватској латиници (према нашем истраживању преко 80%).

Тако у пракси у нашем образовном систему код српске деце родитељи и наставници развијају љубав према ћирилици, нашем националном писму, а кад Срби напуне 18 година и одлуче да наставе школовање, морају да уче из уџбеника штампаних на хрватској латиници као да су отишли на студије у Хрватску. Или су можда факултети у Србији делови Загребачког универзитета? Или их можда учећи их читању хрватске латинице припремају за емиграцију у Хрватску – да им хрватска латиница ништа неће помоћи ако емигрирају у било коју другу земљу, ваљда знају и професори факултета?

Имајући у виду да таквим поступањем високошколске установе крше и закон и Устав Србије, у децембру 2010. године обратили смо се деканима свих факултета у Србији са захтевом за организовање и извођење студија на српском језику а у складу са Законом о службеној употреби језика и писма и Законом о високом образовању (*Службени гласник* бр. 76/2005, 97/2008. и 44/2010) и тражили да обезбеде поштовање ових закона у делу службене и јавне употребе српског језика и ћириличног писма.

ЋИРИЛИЦА И СРПСТВО

(„Они су сијамски близанци, који самостјално, један без другога, не моју да ојсјану“²⁵)

Да тамо где нема ћирилице нема ни српства, уочио је и јасно рекао још Вук Караџић када је описивао процес католичења Срба и стварања код ових „мрзости“ на своје православне сународнике а касније „мрзости“ и на своје српско име. Ове процесе верског конвертитства у католичанство увек је пратио, или им претходио, и процес напуштања свог писма – српске ћирилице. Понављамо шта о томе за Србе католике каже Вук: „не само мало јо мало јриме и Лајинска слова, нејо и само народно име ојсјаве њима.“²⁶

У овом поглављу нећемо доказивати нераздвојност ћирилице и српства јер су то неки, много компетентнији од нас, већ учинили па ћемо се само на њихова дела позвати.

Позивамо се на проф. др Лаза М. Костића и његову књигу „Ћирилица и српство – културно-историјска студија“ чије ставове у потпуности прихватамо те је стога сматрајте саставним делом овог нашег Захтева.

Позивамо се и на проф. др Драгољуба Петровића и његову књигу *Сумрак српске ћирилице* и посебно на чланак из ове књиге *Несјајање ћирилице или јоследњи српски слом* у коме каже да се „чини неспорним схватање да је Новосадски договор означио почетак организованог („институционалног“) прогона ћирилице и разарања српског језика уопште, при чему су у томе одлучујућу улогу преузели они који су у тим пословима већ имали искуства, уз свесрдну помоћ „Срба“ који су своју националну припадност заменили „пролетерским интернационализмом“ и први успели заборавити ћирилицу. Договор о заједничком језику и правопису у Хрватској је, наиме, привидно прихатан тек неколико година, али тамо за ћирилицу ни тада није било много више места него у време НДХ.“²⁷ И ову књигу сматрајте саставним делом овог нашег Захтева.

Позивамо се и на Драгољуба Збиљића и његову књигу *Српски језик јод окујацијом лајинице* (Нови Сад, 2004) коју такође сматрајте саставним делом овог нашег Захтева.

---

²⁵ Лаза М. Костић: *Ћирилица и српство – културно-историјска студија*, Добрица књига, Нови Сад, 1999, Предговор, стр. 14.

²⁶ Вук Караџић: *Срби сви и свуда*, објављено у Петар Милосављевић: *Срби и њихов језик – хресиомаија*, Приштина, 1997, стр. 127.

²⁷ Драгољуб Петровић: *Сумрак српске ћирилице – зајиси о зајирању српских националних симбола*, Ћирилица, Нови Сад, 2005, стр. 54.

За време Краљевине Карађорђевића све до доласка комуниста на власт сви библиотечки каталози у Србији су вођени на српској ћирилици (разуме се, изузев библиотечких каталога на страним језицима).

А данас у време „свемоћних“ информационих технологија каталози библиотеке САНУ и Народне библиотеке Србије су на хрватској латиници.

А да се библиотечки каталог може успешно водити на српској ћирилици, само ако се то жели, показао је академик Чедомир Попов који је само годину дана после избора за председника Матице српске обезбедио да се електронски каталог библиотеке ове српске научне институције приказује на српској ћирилици (www.bms.ns.ac.rs).

Ћирилица и српство морају бити „сијамски близанци“ у свим сферама нашег културног, политичког, економског па и укупног друштвеног живота.

И баш као код сијамских близанаца кад умре један, одмах или ускоро умире и други тако је и код ћирилице и српства – увек кад је и где је нестајала (умирала) ћирилица, тада је тамо нестајало (замрло) српство.

Данас нам је најбољи пример Црна Гора – тамо је истовремено политичко-медијски прогон и нестајање ћирилице и политичко-медијски прогон и нестајање српства.

У Хрватској је с физичким прогоном Срба с вишевековних огњишта прогнана и ћирилица које у овој држави више и нема.

У Босни и Херцеговини и, нажалост, у Србији, а посебно у њеној покрајини Војводини прогон ћирилице врши се применом пројеката двоазбучности у српском језику уз истовремени пројекат поделе Срба на родољубе и европејце.

За очување ћирилице и очување српског идентитета (српског националног идентитета) најзначајније је јавно разобличити појубности (подривности) пројекта „равноправности ћирилице и латинице“ у српском језику“ и пред српским народом именовати његове реализације. Средство којим Срби то треба да ураде је потпуна примена члана 10. став 1. Устава Србије а историјско-културно и лингвистичко образложење дато је у три

---

²⁸ **Латиница је хрватско писмо.** Њоме су у претходних неколико векова писали Срби католици. Данас латиницом пишу Хрвати (разумљиво јер је њихово писмо) који су крајем XIX века свој ранији језик заменили српским. Латиницом данас пишу и Бошњаци и Црногорци. Срби у Федерацији Босне и Херцеговине и Црној Гори по међународном праву имају као национална мањина право на употребу своје српске ћирилице.

књиге на које се у овом поглављу нашег Захтева позивамо и у документима Удружења „Ћирилица“ од којих истичемо Захтев за усклађивање *Правописа српског језика*, са чланом 10. став 1. Устава Србије који смо Вам доставили 5. децембра 2009. године.

Доказали смо погубност тезе о два писма у српском језику за српски национални идентитет, погубност за српство.

У наредних неколико пасуса приказаћемо сву апсурдност тезе о другом писму у српском језику – о хрватској латиници као другом писму и такозваној „равноправности ћирилице и латинице (хрватске)“ у нашем језику која је најжалост наставила да живи и у измењеном и допуњеном *Правопису српског језика*, Матица српска, 2010. (у даљем тексту: *Правопис 2010*)

Да не би било вечитог „мерања и гложења“ да ли је више ћирилице или више латинице у службеној, јавној па и личној употреби, претпоставимо да се уведу „правописна правила по *Правопису 2010*“ за очување „равноправности ћирилице и латинице“. Да пробамо то да урадимо да се не свађамо међусобно о томе како, ето, једни Срби хоће да забране хрватску латиницу, а други Срби опет хоће да забране своју српску ћирилицу.

Па да онда прикажемо њу „равноправности ћирилице и латинице“ уз примену „правописних правила по Правопису 2010“ у разним областима нашег живота:

Прво правописно правило: да нашу децу учимо да једну страну текста треба да пишу ћирилицом а другу латиницом, или један ред ћирилицом па један латиницом, или једну реч ћирилицом па једну латиницом или најбоље једно слово ћирилицом а друго латиницом како би „братство и јединство хрватске латинице и српске ћирилице“ у српском језику било најчвршће.

Друго правописно правило: да нашу децу учимо да данас пишу ћирилицом а сутра латиницом па тако наизменично, на пример парним данима ћирилицом а непарним латиницом или можда пре подне ћирилицом а поподне латиницом како би се испоштовао принцип равноправности двају писама у нашем језику.

Треће правописно правило: да се у једној српској кући пише ћирилицом а у другој латиницом па да се наизменично смењују рецимо годишње, или месечно, или седмично или можда најбоље дневно јер ни све године ни сви месеци немају исти број дана па се неће остварити жељена равноправност. При распореду два писма по кућама подразуме-

ва се и равномеран територијални распоред по покрајинама, градовима, општинама, месним заједницама.

А шта мислите како би изгледала примена једног од ова три „правописна правила по *Правопису 2010*“ по слободном избору или сва три истовремено, рецимо у Влади Републике Србије и свим њеним министарствима или у органима покрајина, градова, општина...?

А шта мислите, како би примена наведених правила изгледала у нашим амбасадама и конзулатима да и наша српска браћа у дијаспори и региону допринесу равноправности двају писама, а не да због њих не остваримо циљ зацртан у *Правопису 2010*?

А можда да затражимо од свих националних мањина у Србији да кад употребљавају српски језик, поштују „правописна правила по *Правопису 2010*“ јер и они могу нарушити остварење циља?

Да то затражимо и од невладиних организација?

Да то затражимо и од политичких партија на власти?

Или да се обратимо светиу и Европи за помоћ у остварењу „светој циља равноправности двају писама“ из Правописа 2010?

А шта мислите да затражимо од Била Гејтса да његова Microsoft компанија испоштује „правописна правила по *Правопису 2010*“ у изради вишејезичких софтвера?

Какве ли само муке имају милијарда Кинеза и милајарда муслимана или оних скоро двесто милиона Руса што немају никакву па ни хрватску латиницу па да њих можда приупитамо?

Или од Европске уније, јер њој тежимо, да затражимо да „правописна правила по *Правопису 2010*“ примени у својој Електронској управи у којој надамо се има обезбеђен простор и за нас Србе и нашу државу (додељен нам „код“, део простора на рачунарским меморијама, итд.) па кад тамо приступимо „свети циљ равноправности двају писама“ већ буде остварен?

Кад бисмо се усудили да их то приупитамо, сви би они сигурно помислили а можда би понеко био отворен и искрен па би нам рекао, онако у поверењу и с најбољом намером (овога пута искреном), да смо ми Срби у поодмаклој шизофренији!

Право је решење да примену „правописних правила по *Правопису 2010*“ затражимо од САНУ и Матице српске и да их њихова Одељења за језик и књижевност још мало усаврше и прецизирају па да се равноправност наше српске ћирилице и хрватске латинице у свим сферама нашег живота и српске културе изједначи рецимо на петој, или педесетпетој

децимали или можда на још више децималних бројева да расподела употребе између „два братска писма“ буде 50% према 50%!!!

Или да одмах извршимо контролу у САНУ и Матици српској, најбоље у њиховим Одељењима за језик и књижевност и обавезно у Одбору за стандардизацију српског језика, па ако утврдимо да је равноправност српске ћирилице и хрватске латинице у тим нашим елитним установама нарушена, ако однос није бар приближно пола – пола (да не цепидлачимо), да им се одмах укину сва буџетска давања и да одмах обавестимо Европску унију да повуче средства приступних фондова која им је наменила!

Е, браћо Срби, тек тада бисмо имали Правопис српског језика – будите убеђени, али исто тако будите сигурни тек тада правописци у њега не би стављали туђе писмо.

Још смушенија и смешнија је теза о „оправданој фаворизацији ћирилице у службеној, јавној, просветној и културној делатности“ творца Правописа 2010 јер је заборавио српском народу рећи да ли ћирилицу фаворизује у односу на хрватску латиницу са 55%, или 66% или у неком проценту који се њему лично ћефне а коју тезу је иначе пласирао после деценијске личне пароле о „равноправности писама“ у српском језику.

Па српски лингвисти су заједно с комунистима на Новосадском дојовору 1954. међу нас Србе убацили латиницу – њуђе, хрватско њисмо, и стварно изазвали расцеј српској духовној бића (шизофренију) од које се најжалосиј ни до данас нисмо излечили.

Ето какво је богатство двоазбучја у српском језику које нуде правописци и какву изванредну примену обезбеђује *Правопис 2010*.

Овај део нашег Захтева о *Правопису 2010*. посвећујемо српском народу да га мало насмејемо и развеселимо у свој овој нашој данашњој несрећи и да га осоколимо да истраје у захтевима да се испоштује његова референдумска воља исказана у Уставу Србије. Да се ми, браћо Срби, ујединимо око наше српске ћирилице а нашим лингвистима да препоручимо да *Правопис 2010*. примењују у својим кућама и породицама и тамо остваре равноправност наше ћирилице и „њихове латинице“.

С творцима *Правописа 2010* у „јуначкој“ борби за хрватску латиницу и ширење шизофреније у српском језику и српској култури у заједничком строју наступа и Покрет за обнову србистике, изгледа, мало помрачених виђења на то и шта је србистика и шта је српство.

Они који су штампајући своја дела на хрватској латиници несвесно залутали у хрватску културу немају велики избор или ће се с тим по-

мирити или ће се покајати и своја дела поново одштампати на српској ћирилици и тако ће њихова дела у светским библиотечким каталозима бити препозната као део српске културне баштине.

О томе да службена употреба српског језика и ћириличног писма представља и чврст израз суверености Србије на целој њеној територији и израз њене суверености у односу на све државе где има Срба кроз одбрану њиховог права на службену употребу своје српске ћирилице у границама закона тих држава, надамо се, нису потребна шира образложења.

Схватајући погубност *Правоииса 2010.* по српску културу, Удружење „Ћирилица“ је, на основу одлуке своје светосавске седнице Скупштине посвећене расправи о наведеном *Правоиису*, Министарству просвете почетком фебрура ове године поднело Захтев за оцену законитости овог *Правоииса српскога језика* и захтев да Министарство просвете координира израду *Правоииса српскога језика* за потребе школства и образовања (или правописних приручника за основно и средње образовање) уз захтев да се у њему (њима) решење питања писма српског језика усклади с недвосмисленом уставном одредбом о српском језику с једноазбучјем у српској ћирилици. Поменути захтев дајемо у прилогу овог документа као његов саставни део.

Збој њосијуиња суијројно закону и Усијаву Републике Србије у изради овој Правоииса обраишли смо се Мајици српској и Српској академији наука и умениости са захтевима да њокрену њосијуике уијврђивања одиоворности рецензенија и редакцијорске јрује.

Такође, од Министарства просвете захтевали смо усклађивање Наставних планова и програма српског језика за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије. И овај наш документ прилажемо и он чини саставни део овог нашег Захтева.

На подручју примене Новосадског договора комуниста и српских лингвиста према међународном праву у догледној будућности постојаће српски, хрватски, бошњачки и црногорски језик као службени (државни) језици Србије, Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе. Имајући то у виду, свака расправа о овим језицима као варијантама српског језика има само научно-лингвистички карактер без могућности правне примене, али је веома битна за историју српског језика. Нека српски лингвисти сад бију ту битку коју су сами изазвали одустајањем од српског имена језика српског народа на Новосадском договору.

Ако су данашњи политички језици хрватски, бошњачки и црногорски само варијанте српског језика и ако се Хрвати, Бошњаци и Црногорци одрекну тих политичких назива језика којим говоре, о томе обавесте наше правописце (и то уставноправно потврде), а наставе да пишу латиницом (хрватском), нека лингвисти тада слободно у *Правопис српског језика* ставе да је латиница писмо српског језика.

Знамо да се тако нешто никад неће десити, да Хрвати и Бошњаци никад неће признати да српским језиком говоре, па је боље да се посветимо нашој браћи у Црној Гори и Републици Српској и са њима у једноазбучју у нашем језику ујединимо.

Прави родољуби треба да схвате да се данас води једна друга битка, да смо на последњој линији одбране српског језика, да смо учесници битке за враћање једноазбучја у српски језик. Време трајања ове битке светски моћници су нам ограничили – она се завршава нашим уласком у Европску унију. Ако тамо уђемо са ћирилицом, српство ће опстати и трајати.

У будућности Република Српска и Црна Гора ће остати у саставу српског духовног простора једино и само ако матична држава Србија буде ћириличка и једино и само ако и оне такође буду ћириличке. У супротном те српске територије временом ће се припојити хрватској култури.

ПРЕИМЕНОВАЊЕ „СРПског РЕЧНИКА КЊИЖЕВНОГА И НАРОДНОГА ЈЕЗИКА“ У „РЕЧНИК СРПскоХРВАТског КЊИЖЕВНОГ И НАРОДНОГ ЈЕЗИКА“ КОЈЕ ЈЕ ИЗВРШИЛА САН(У) У ВРЕМЕ КОМУНИСТИЧКЕ ДИКТАТУРЕ

Предлог да се почне *рад на речнику српског језика* дао је поводом стогодишњице рођења Вука Караџића председник Српске краљевске академије Стојан Новаковић на скупу 10. септембра 1888. године, у посланици под насловом „Српска краљевска академија и неговање језика српског“.

Па да се подсетимо шта је С. Новаковић рекао о томе „Шта се обично узима као задатак Академије?“ цитирајући његове речи с почетка предлога о изради речника српског језика:

Иоле књижеван чийшалац знаће, како се већ са самом Академијом, са самим њако рећи њеним именом сјаја мисао о обради језика, о речнику, о уздићују језика на виши научни и књижевни значај.

То је врло природно.

*Академије су обично представнице и средишња науке. Језик је и средина и средиштво свеколике друшћивености, просветле и науке у сваком народу. Језиком као ваздухом живи сав и друшћивени и умшћивени покрећ народни.*²⁹

Мислимо да се не може краће а јасније исказати значај језика за културу сваког народа.

Стојан Новаковић затим даје резиме готово век дугих напора и рада на неговању српског језика и приказ рада на речницима и граматикама српског језика. Излаже и приказ рада Ђуре Даничића на *Рјечнику хрватскога или српскога језика* (ЈАЗУ) који је у њега, поред „хрватског из старих споменика и из народа“, укључио и стара словенска српска књижевна дела и споменике од XII до XVIII века. „Што се тиче граница у времену, све је узимано само до *нашег времена*.“³⁰, односно како Ђ. Даничић каже: „Тијем се завршује једно вријеме, а друго истом настаје: завршује се старо вријеме, којему је на крају народни језик у данашњем свом стању, а настаје ново, којему је у почетку тај језик“.³¹ У том смислу овај речник је по садржају историјски и обухвата народни језик и Хрвата и Срба.

По нашем мишљењу Ђура Даничић је сву српску кулурну баштину укључио у овај Речник као да су Срби и Хрвати један народ, као да нису цео обухваћени период живели у посебним било својим било туђим државама а само су се на границама сусретали. Последице овог погрешног потеза протежу се све до данас и тешко да ће се у скоријој будућности моћи, ако ће се уопште и моћи, у потпуности исправити.

Стојан Новаковић даље у поменутој посланици каже „Књижевност је, дакле досадашњим својим радом створила у главним облицима књижевни језик српски на основу народног језика по мисли Вуковој с почетка овог века.“³² и следствено томе предлаже: „Време је, да још једанпут у кратко кажемо, да се почне радити на речнику народног књижевног језика у колико је урађен и створен за досадашњих сто година књижевног живота.“³³

Но у СКА ништа није урађено следећих пет година и тек 12. априла 1893. године, опет по предлогу Стојана Новаковића, формиран је Лек-

²⁹ *Глас СКА X, разред II, књ. 5, Београд 1888, стр. 7.*

³⁰ Исто, стр. 26.

³¹ Исто, стр. 26.

³² Исто, стр. 29.

³³ Исто, стр. 31.

сикографски одсек са задатком да отпочне прикупљање грађе за израду новог речника српског језика. За првог секретара Лексикографског отсека именован је Ђорђе С. Ђорђевић, а њега је после смрти 1898. заменио Момчило Иванић који је од самог почетка 1894. па све до смрти 1916. и руководио прикупљањем грађе за израду речника.

Лексикографски је одсек саставио *Позив и Ујујисџиво за куљење речи њо народу* (Београд 1899) које је прво штампано у службеним *Српским новинама*, а из њих прештампано и разаслано сакупљачима грађе по свим српским етничким крајевима. Пристигле су збирке од 197 лица са око 400.000 листића грађе. Уношене су такође на посебне листиће речи из српске књижевности почев од Доситеја па надаље.

М. Иванић је израдио и 1913. шџамџао као рукојис Огледно издање бр. 1 *Српски речник књижевноја и народноја језика*.

На каквом је речнику СКА већ више од деценију радила, јасно се може закључити из следећих речи М. Иванића: „Према свему, напред изложеном о речничкој грађи, као основи речника, јасна је и разлика између Караџићева и загребскога Академијског рјечника, с једне стране, и будућег Српске Краљевске Академије, с друге стране: први је речник народних речи; други је речник исто таквих речи, али којима се нарочито трага за бићем и значењима у књижевној прошлости српској и хрватској; трећи, пак, треба да буде речник садашњег, књижевнога и народнога језика српскога.“³⁴

Лексикографски одсек СКА се одлучио да од три изговора старога гласа јат као основни за речник узме источни (екавски) а М. Иванић је у Огледном издању бр. 1 образложио разлоге за такав избор.

После I светског рата и стварања Краљевине СХС 1920. године обнавља се Лексикографски одсек а радом на изради речника руководи Александар Белић. Наредних неколико година се врши преглед и сређивање грађе и 1925. А. Белић даје предлог како наставити даљи рад.

А. Белић када говори о грађи за речник српског језика, прикупљеној и обрађеној до његовог постављења за руководиоца, и сам каже да је грађа за речник потпуно српска и да у њему одсуствује хрватска књижевност. Он закључује: „Дакле, може се рећи да у овој грађи хрватска књижевност одсуствује.“ (стр. XIII Увода *Речника српскохрватској књи-*

---

³⁴ *Српски речник књижевноја и народноја језика*, Огледно издање бр. 1, Београд, 1913, стр. V, штампано као рукопис по материјалу Лексикографског отсека СКА и послато „на преглед и оцену г.г. академицима и стручњацима“.

жевној и народној језика, књига I, САН, Београд, 1959. – у даљем тексту: СХ Речник).

У *Ѣоку окуѢације 1944. Ѣодине издана је Огледна свеска* о којој А. Белић у Уводу СХ речника каже: „и по одабирању грађе, и по начину одређивања значења, и по начину ређања значења, и по стилистичкој перспективи, и по граматичкој перспективи, и по критеријумима ’по којима су пропуштене поједине граматичке категорије’, и по свему другом. Много штошта од овога правилно ће се разумети ако речем одмах да су речи и примери у којима се оне налазе одређиване према њиховој општејезичкој вредности, а по естетској тек на другом месту. Исто тако да им је увек даван језички опис, а никако енциклопедијски.

Тако исто се слажемо са писцем када вели (т. 4) да је стварна граница овог нашег Речника наша нова књижевност, али кад вели да је у Речнику „цео Вук и цео Даничић, сви примери из њихових дела, сви без изузетка... друго, све народне, покрајинске и дијалекатске речи; све речи из Академијиних збирака, опет – готово без изузетака; нису ушле само речи које су нам се учиниле, из овога или онога разлога, непоуздане“ – може се добити утисак, иако све ово и треба да уђе у Речник, да је мало померен центар овог Речника. Та он је, на првом месту речник нашег књижевног језика, а тек после тога и народног језика!“³⁵

Но да видимо шта о овој Огледној свесци каже њен уредник Милош Тривунац.

Као циљ њеног штампања и објављивања он наводи „да се добије што јаснија слика о обиму и обиљу будућег речника Српске краљевске академије, о којем речнички текст ове Огледне свеске треба да да што вернији утисак, а уједно и о неизмерном богатству српскога језика, које ће овом приликом први пут блеснути пред очима српских читалаца.“, а нешто касније као разлог израде речника у суштини понавља аргументацију Стојана Новаковића: „Кад се има на уму да је између предговора другом издању Вукова речника – у Бечу 1851. – и појаве ове Огледне свеске протекло безмало читаво столеће, испуњено многобројним тековинама у свим гранама наше културне области и нашега народног живота, онда је јасно да наш језик мора данас имати далеко више речи, са далеко више значења но што их је било у Вуково доба.

---

³⁵ *Речник српскохрватској књижевној и народној језика*, књига I, САН, Београд, 1959, Увод, стр. XX.

Осим тога, огромна је разлика између Вукових могућности у погледу скупљања речи и могућности Српске краљевске академије.³⁶

М. Тривунац наводи да грађа за речник обухвата народни језик из Вуковог речника и народни језик из свих српских етничких крајева прикупљен и сређиван у протеклим деценијама. „Огледна свеска обухвата поред тога још и целокупну нашу књижевност од Доситеја до данас, све гране науке и технике, и уопште све гране народног и државног живота. Другим речима, Вук је – због тадашњег језика и правописа – начелно избегавао књиге свога времена и дао само речник народног језика српског, док Огледна је свеска, у складу са грађом скупљеном у току минулих педесет година, исечак из речника *српскоїа књижевної и народної језика*, како га је Стојан Новаковић замишљао још пре педесет и шест година. Та околност објашњава уједно и зашто је тако велика разлика у обиму између Вуковог и данашњег речника, и зашто је тако мала разлика у суштини. Тиме што је Вук написао речник језика на коме су испеване с правом чувене српске народне песме он је учинио да народни језик постане основа целокупног књижевног језика, и тако је данас једина разлика између књижевног и народног језика у обиму; јер народни језик, разуме се, не може садржавати толике стручне и друге сличне изразе.“³⁷

Даље М. Тривунац говори о основном и другим изговорима српског језика у Вуковом речнику. „Слично томе поступа се и у овом Огледу, али с том разликом што је за основицу узето екавско наречје, које је у раздобљу од Вука до данас привукло знатан број јекаваца, међу њима и Јована Дучића, и што се засебно дају само јекавски (а не и икавски) облици. На тај начин је довољно истакнуто да се и јекавштина сматра за равноправну са екавштином, јер се по себи разуме да и језик српских народних песама, Вука и Даничића, Његоша и Шантића мора остати српски књижевни језик.“³⁸

Видимо да ова Огледна свеска из 1944. чврсто сведочи да је њочев од идеје Стојана Новаковића и у складу са њом у СКА њедесет година прикупљана грађа и израђиван речник српскоїа књижевної и народної језика.

И после доласка комуниста на власт, у САН-у је још доста национално одговорних академика, што се види у отпору да се промени назив

---

³⁶ *Речник српскоїа књижевної и народної језика, Огледна свеска (глава – ілеце)*, Београд, 1944, Штампa државне штампарије, Предговор, стр. III.

³⁷ Исто, стр. IV.

³⁸ Исто, стр. IV.

Института за српски језик и отпору да се промени назив пројекта на изради Речника српског језика.

Тако се и 1951. године још ради на изради Речника српског језика и при интервјуисању Александра Белића новинар *Борбе* бележи: „У Институту за српски језик Српске академије наука увелико се ради на скупљању, сређивању, и изучавању грађе за велики речник српског језика. Тим радом руководи др Белић.“ И на крају чланка (интервјуа): „А на растанку др Белић ми је рекао: – Укратко напишите: Завршава се штампање мог правописа, радим на другој књизи своје лингвистике и *руководим радом на великом речнику српског језика* (подвлачење Ћ. Ј). А ако поживим... – и крепко се руковао.“³⁹

Интервју са А. Белићем носи наслов ПЕДЕСЕТ ГОДИНА РАДА НА ИЗУЧАВАЊУ ЈЕЗИКА јер је дат поводом педесетогодишњице од почетка рада на изради речника српског језика (*Позив и Уиуиство за куљење речи њо народу* су штампани 1899, грађа прикупљана годину дана а прави рад на речнику почео је 1901. године). У Позиву стоји да је „Лексикографском одеку Српске Краљевске Академије стављено у задатак, да прибере и спреми грађу за израду речника садашњег књижевног језика српског.“, и нешто после „Али је овај одсек уверен да се у живом народном говору може чути још велики број речи, које би згодно послужиле књижевним потребама, и ако нису ни у који српски речник унесене нити у ком спису новије српске књижевности употребљене.“

Даље се у Позиву говори да ће скупљачи добити пристојну награду. „Али, осем те награде, вредном, савесном и за тај посао спремном скупљачу остаће још и ово уверење и душевно задовољство: да је и он уложио свој труд и знање у посао од великога значаја и домаћаја по васколики културни, просветни и књижевни живот српскога народа, – у речник сувременога нам народног и књижевног језика.“⁴⁰

Наведени докази указују да је необорив закључак да је 50 година Српска краљевска академија уложила огроман напор на изради „Речника српског књижевног и народног језика“.

Александар Белић 1953. године објављује прво послератно издање свога *Правописа српскохрватског књижевног језика* (прво издање 1923). Наредне 1954. године потписује се чувени *Новосадски договор* по којем

³⁹ *Борба*, 1. јануар 1951, *Најплоднија година рада Академије, ПЕДЕСЕТ ГОДИНА РАДА НА ИЗУЧАВАЊУ ЈЕЗИКА* – разговор са др Александром Белићем.

⁴⁰ *Позив и Уиуиство за куљење речи њо народу за Речник Српске Краљевске Академије*, Београд, штампано у Штампарији Краљевине Србије, 1899, стр. 3–4.

се наш језик назива „српскохрватски“ те су тиме комунисти имали „подршку српских лингвиста“ за промену назива деценијског пројекта израде речника српског језика па је прва књига 1959. година објављена под називом *Речник српскохрватској књижевној и народној језика*.

По налоју комунистичке власти, а уз сагласношћ српских лингвиста, умесћо да прикупиљену грађу објаве као Речник српској књижевној и народној језика 1959. године изашла је прва књига Речника српскохрватској књижевној и народној језика.

Па да размотримо на каквим темељима се заснива тај Речник СХ и какав је његов садржај.

Овде само помињемо речи др Михаила Стевановића у приказу издања *Правописа српскохрватској књижевној језика* из 1953. године: „Проф. Белић је показао да је правилније од осталих наших лингвиста и граматичара схватио замисао Вука Караџића да у писању нашим језиком свугде треба верно претставити изговорену реч. Још од првог издања Белићева *Правописа* (1923 г) било је људи који су сматрали да Белић отступа од Вука. Уствари ми код њега налазимо најдоследније спровођење у живот Вукових начела. У питању је само неједнако схватање у чему је принцип – у слову или у духу, односно у речима или у суштини. Белић је увек имао и има на уму ово друго.“⁴¹ Имајући у виду да је А. Белић већ две деценије руководио пројектом израде речника, неспорно је да је у његовој основи језик Вука Караџића.

О основном карактеру Речника СХ А. Белић у Уводу каже:

„Срби и Хрвати имају три основна наречја своја, штокавско, кајкавско и чакавско. *Штокавски говоре* сви Срби и *један део Хрватиа*; зато је тај њихов заједнички дијалекат и постао њиховим заједничким књижевним језиком. Као што обично бива, сви говори штокавског наречја нису подједнако ушли у књижевни језик српскохрватски, већ, на првом месту, јужни и источни део његов (у јекавском и екавском изговору) са цртама опште правилности књижевног Вукова језика; *западни део штокавској изговора није ушао као равноправни члан у књижевни језик, али је и он унесен у овај Речник да би се и његови претставници лако налазили у цртама књижевној језика.*

Према овоме, и савремена народна речничка грађа, на првом месту, из тих говора ушла је у овај Речник, па и из свих осталих говора наших народа онда када су њихове лексичке особине (по изразитости,

---

⁴¹ *Борба*, 23. јануар 1953, Др Михаило Стевановић, *Правопис професора Александра Белића*

писцима (одмах 1948 г) и изнесена потреба да се број њихових дела знатно попуни (Б. Аранђеловић-Живковић), затим да се унесе грађа из литературе Народноослободилачке борбе и послератног периода (Милија Станић и Србислава Ковачевић).⁴³

Видимо какве су налоге А. Белићу дали комунисти: да се у грађу за речник убаце хрватски писци (да извор буде и хрватска књижевност) и да у изворе убаци писце комунисте за шта је био задужен Милија Станић.

Убацивању хрватских писаца у грађу за речник А. Белић се није много противио с обзиром на то да је још 1925. године нешто слично и сам предлагао уважавајући приговор хрватског лингвисте Томислава Маретића уреднику Огледног издања бр. 1. *Српског речника књижевно-ја и народноја језика* из 1913. Момчилу Иванићу да „ра makar on koliko vikaо, да Hrvati ne знају српски pisati“⁴⁴ ипак има и код хрватских писаца добрих ствари и да треба у грађу за речник да узме све оно што је добитак за језик. „U drugom pak случају зашто се оно, што је добро, не би обилније узимало и из hrvatskih pisaca? Upotrebiti malo више hrv. knjiga bilo би i zato добро, што има podosta neologizama (dobrih i rdavih), koji su nastali на hrvatskoj strani, па су prodrli i у српске knjige, на пр. glasovir, obrt...“⁴⁵ И после захтева да се у грађу за речник убаци хрватска књижевност, подразумевајући да ће то српска страна прихватити, Т. Маретић износи најзначајнију примедбу везану за оно што је Хрватима највише сметало – приговор на српско име речника. „Napokon не могу да не zabavim i имену рјечника. Kad је Jugoslav. akademija mogla svoj рјечник nazvati: рјечник hrvatskoga или srpskoga језика, zar не би од српске akademije било lijepo i dostojno, да је pored srpskoga имена u natpis рјечника metnula i hrvatsko? И на крају чланак завршава готово претећи: „Srpska akademija може остати kod samoga srpskog имена svome рјечнику, али нека зна, да ће онда то djelo бити 'kamen spoticanja' mnogim i mnogim ljudma на hrvatskoj strani i извор zadjevicama i gloženju, чега је dosad међу Hrvatima и Srbima доста i previше било. Do српске akademije стоји, да именованом svom рјечнику обилјежи novu епоху u књижевном и културном животу Srba и Hrvata. Nadajmo се, да ће она то и учинити.“⁴⁶

---

⁴³ Исто, Увод, стр. XXV.

⁴⁴ *Рјечник српске академје*, написао др. Т. Маретић, Ljetopis JAZU за годину 1913, 28. svezak, у Zagrebu, 1914, стр. 125.

⁴⁵ Исто, стр. 126.

⁴⁶ Исто, стр. 130.

Тај хрватски захтев Српска краљевска љкадемија није прихватила и речник је све до доласка комуниста на власт имао српско име. То потврђују огледне свеске речника српског језика из 1913. и 1944. године године које као доказе прилажемо уз овај наш Захтев.

Комунисти одмах по преузимању власти Академији укинуше њено Краљевско име и почеше да из ње прогањају „великосрпске националисте“.

Потом 1948. године српски лингвисти прихватише, иако су сви знали, како анонимус 1955. сведочи, да су Хрвати свој језик заменили српским крајем XIX века, да се одрекну имена српског у називу свог језика из Устава Србије 1947, и прихватише без јавног отпора налог комуниста да у речник уносе грађу хрватских писаца, а убрзо и само име српског речника променише.

А ево како је Вук Караџић *исписуио* 1852. године кад је друго издање свог речника објавио под кратким именом – *Српски рјечник*. Ово друго издање *Српског рјечника* Вук је штампао после Бечког књижевног договора и на *иришворе* неких *ишио* је и ову књију назвао *српским рјечником одговара*: „Истина, да је она, по ономе што је у њој, свију људи народа нашега без разлике вјерозакона, али ја, као Србин вјерозакона *источно-ја*, *ниши* сам је могао *дружчије* назваши, ни *друјијем* словима *ишиамјаши*. Осим тога сви готово наши књижевници вјерозакона западнога познају и славенска слова, а за оне, који би се десили, да их још не познају биће у почетку књиге испоређена славенска слова с латинским и њемачкима, по чему ће их сваки моћи познати за *ј е д а н* дан. *Кад смо овако раздијељени на два вјерозакона, и по томе књижевносци наша на двоја слова*, ми засад ништа корисније не можемо чинити, него да гледамо и да се трудимо, да бисмо књижевни језик са свијем изједначили, *ја сви да читамо књије и једнима и друиима* словима *нашиамјане*, од прилике као што Нијемци читају књиге наштампане и латинскијем и немачкијем словима. Кад доведе дотјерамо, може бити да ћемо се онда и у имену некако сложити, а прије тога нити је то могуће, *ниши* би нам *многто* *јомогло*, и *кад* бисмо *једно* име имали, *јер* бисмо *ојейи* имали *два* књижевна језика и *двје* књижевносци (*курзив у овом цишају Ђ. Ј.*)⁴⁷

Комунистии су забранили објављивање *Вукове расправе* Срби сви и свуда а *српски лингвистии* су *кривоишворили* *цео* његов *Српски рјечник* *ишо*лашавајући *ја*, *сшо* година *јосле* његовој *ишиамјане*, за речник ср-

⁴⁷ *Српски рјечник* (1852), Београд, Просвета, 1986. II (P-III), стр. 1176.

*їскохрвайскої језика їройївно изрчиїїом исказу Вука Караџића који смо цїїїирали.*⁴⁸

Част да у грађу за СХС Речник уноси комунистичке писце Милија Станић изборио је својом партијском борбом на Новосадском договору 1954. где је изнео став да су два писма (ћирилица и латиница) штетна за друштвени и културни развитак наших народа и да развој националних односа тражи само једно писмо и да он прихвата да то буде латиница иако зна да је то хрватско писмо и то чак у расправи доказује. „Све се то, разуме се, не сме узети националистички, већ увек ка интернационалном полазити са националног тла; не треба губити из вида да су заједнички, интернационални језици и азбуке добри путеви за интернационализацију националности, тј. за укидање националности у будућности.“⁴⁹ Па пошто је питање тако значајно, он сматра да о томе треба да расправља и партијска база. „Било би погрешно сматрати да се ово питање може преконоћ решити. Не. Напротив. Као што сам већ рекао, о свему треба добро размислити, изнети пред наше радне људе мишљења наших научних и јавних радника у облику који је њима доступан, припитати радне људе шта они мисле о свему овоме итд., па тек онда доносити одлуку.“⁵⁰ И на крају у стилу великог комунистичког оптимизма: „Ја сам, дакле, свестан да решење постављеног питања неће бити обичан посао, већ револуционарни културни догађај који ће имати далекосежне позитивне последице на српско-хрватско-црногорском тлу, а тиме и у нашој земљи уопште.“⁵¹

Из речи А. Белића није јасно шта се дешавало са књигама које су до тада прикупљене. „Библиотека, у којој књиге са подвученим речима претстављају најглавнији документарни материјал, страдала је, нажалост, у току времена, па је морала бити попуњавана и увећавана новим књигама које су служиле за даље црпење грађе (са 966 бројева од 1948–1955. г). Тако исто и њен речнички одељак био је у истом периоду знатно попуњен (са 127 нових књига), не рачунајући речнике који спадају у засебан лингвистички одељак библиотеке.“⁵² Није речено ништа

⁴⁸ Јован Кашић: *О Српском рјечнику из 1852. године*, у Вук Стефановић Караџић: *Српски рјечник* (1852), Београд, Просвета, 1986. II (P-III), стр. 1740.

⁴⁹ Милија Станић, сарадник Српске академије наука: *Око нашеї језика и їравоїиса*, Анкета о питањима српскохрватског језика и правописа, *Лейоїис Майїице срїиске*, година 129, децембар 1953, књ. 372, св. 6, стр. 445–447.

⁵⁰ Исто, стр. 451.

⁵¹ Исто, стр. 451.

⁵² *Речник срїискохрвайскої књижевної и народної језика*, књига I, САН, Београд, 1959, Увод, стр. XXVI

о структури новододатих 966 књига у периоду од 1948. до 1955. те не знамо колико се од тог броја односи на хрватске писце а колико на комунистичке литературу. Такође није ништа речено ни о структури допуна у речничком одељку.

Белић каже да се са прикупљањем грађе стало 1953, што значи да у збирке речи из народа ништа није уношено, односно оне су, на срећу, у потпуности задржале свој српски карактер.

Што се тиче наречја Речник СХ је задржао свој екавски карактер а „Речи јужног изговора унете су у Речник као засебне одреднице, али уз њих нису давани никакви подаци, дефиниције ни примери, већ су упућиване као равноправни књижевни облици на исте речи источног изговора уз које се дају сви потребни подаци са дефиницијама и примерима.“⁵³ А. Белић је наш језик називао српскохрватским именом, али као велики лингвиста пазио је да се у Речнику СХ не окрњи српски екавски стандард (правопис, стилистика...). Расправа о томе да ли је Вук Караџић начинио грешку када је ијекавицу поставио као стандард данас је само историјско питање имајући у виду да је у школству и образовању екавица стандард српског језика, а преовлађује и у књижевности и у народном говору.

Наш народ у Републици Српској и у Црној Гори и данас говори ијекавски, како су говорили и његови преци. Ми не смемо вршити притисак на њих да прихвате екавицу, односно политички ми не можемо наше ијекавце препустити асимилацији од Хрвата већ обратно брига о нашем народу западно од Дунава и Дрине мора бити главна и највећа наша државна брига и брига наших културних посленика.

Видели смо да је њо налоју комунистѡа њочев од 1945. ѡодине редакција у траћу за речник убацивала хрвајске ѡисце и „литѡратѡуру Народ-ноослободилачке борбе“ (комунистѡичке ѡисце) ѡа ћемо ѡокушаѡи да усѡановимо у коликом стѡејену је ѡо ѡоремеѡило њен срѡски каракѡтер.

Да ово разматрање започнемо анализом назива Речника СХ. Пун назив је Речник српскохрватског књижевног и народног језика⁵⁴, и то од прве књиге објављене 1959. па до последње објављене прошле 2010. године.

⁵³ Исто, стр. XXIX.

⁵⁴ *Речник српскохрватског књижевног и народног језика, Књига I*, САН, Београд, 1959.

То да се назива речником српскохрватског језика за тренутак ћемо занемарити па ћемо прво анализирати да је он и **речник народног језика** и **речник књижевног језика**.

Ако се у називу каже да је речник народног језика, *да видимо на језику кої народа се израђује речник*, а то ћемо размотрити преко садржаја до сада објављених књига.

Из Увода уз *Књију I Речника СХ* (у даљем тексту: Увод) видимо да је „Речник обухватио у целини и Вуков класични речник народног језика (од 1818, 1852)⁵⁵ али *видимо и иочетїак конфузије између назива и садржаја Речника* која се огледа у избегавању јасног изјашњења да су у питању речници српског језика, односно изостављању тачних назива два цитирана извора. Пун назив Вуковог речника из 1818. је *Срїски рјечник, истїолкован њемачким и латїинским ријечима, скуїио їа и на свијетї издао Вук Сїефановић* а при позивању пренумераната на претплату (објављенију) он га назива и Србски словар. Онај други из 1852. Вук назива кратко „*Срїски рјечник*“. У оба речника ушле су само речи прикупљене из народа јер је Вук избегавао да узима речи из тадашњих књижевних дела. Ушле су речи са штокавског говорног подручја, односно речи прикупљене на српском етничком простору под којим је Вук подразумевао и подручја „Срба Римскога“ и „Срба Турскога вјерозакона“.

Можемо констатовати да су као грађа за израду Речника коришћени **само речници српског народног језика** а ниједан речник чакавског или кајкавског народног језика, односно ниједан речник хрватског народног језика.

Даље се у Уводу наводи: „Збирке народних речи скупљене су на позив и према упутству Академије у различитим крајевима наших народа и предате су на употребу Лексикографском отсеку а неке су од њих примљене и раније. Њих има око 250.“⁵⁶ У збирци материјала Академијиних речи овај део чини преко 500.000 листића. Па да размотримо у којим крајевима и код ког народа су прикупљане поменуте збирке речи. Сам аутор Увода каже: „Да би одговорио потреби купљења речи у народу, о којој је у својој Посланици Новаковић, као што смо видели, исцрпно говорио, Лексикографски је отсек, „већ првих година својега рада, саставио *Позив и Уїуїїство за куїљење речи їо народу* (Београд 1899), штампано прво у службеним *Срїским новинама*, а из њих одштампано

---

⁵⁵ Исто, стр. VII.

⁵⁶ Исто, стр. VII – VIII.

и разаслано по свем српском народу лицима, од којих се могло надати повољном одзиву.⁵⁷ Из цитираног видимо да су *Позив* и *Ујујисџиво* разаслани само по „свем српском народу“ и да нису слати у крајеве хрватскога народа.

У одељку 4. наведене су збирке речи употребљене за израду *Речника* које су претходиле *Позиву* и *Ујујисџиву* из 1899. године а које су садржале 299.437 листића. Од 197 лица која су се одазвала *Позиву* и *Ујујисџиву* у наредном периоду до I светског рата прикупљено је још око 400.000 листића, што са оним из претходног периода чини свега 699.437 листића прикупљених **само из српског народа**. Ако знамо да је до издавања Огледне свеске 1913. године сређено „1.370.438 листића, које из књига, које из народа“⁵⁸, видимо да је око половине дотадашње грађе из народног говора. Александар Белић у Уводу каже да је до окупације из народа укупно прикупљено и сређено око 25.000 речи а до објављивања прве књиге 1959. грађа је садржала око 35.000 речи из народа док обим целог *Речника* по његовом завршетку процењује на 300.000 до 400.000 речи. Ову Белићеву тврдњу да речи из народа не чини више од 10% укупног броја речи у речнику нисмо у могућности да проверимо, али њу у сумњу доводи сам обим Вуковог *Рјечника* из 1852. године. Вук је у свом личном примерку *Рјечника* из 1852. на последњој страни записао: „У овоме рјечнику има ријечи на број свега 47427,⁵⁹ а знамо да су све оне из народног говора „Срба сва три вјерозаконa“. Биће да А. Белић говори само о речима из збирке које је СКА прикупила на основу *Позива* и *Ујујисџива* па би укупне речи из народа са онима из Вукових речника чиниле приближно једну четвртину укупног обима речника по његовом завршетку.

Анализа Прегледа мање познатих места или области из којих потичу збирке речи разних сакупљача, односно анализа географских скраћеница који су објављивани уз *Речник СХ* показује да збирке народних речи потичу из 232 места од којих је 58 (25%) на територији данашње Хрватске (из околине Дубровника, Макарске, Источне Славоније и Војне Крајине), али из или чисто српских етничких крајева (највећи број

⁵⁷ Исто, стр. XI.

⁵⁸ Огледно издање бр. 1 „Српски речник књижевног и народног језика“ по материјалу Лексикографског одсека Српске Краљ. Академије израдио Момчило Иванић, Београд, 1913, стр. VII.

⁵⁹ Јован Кашић: *О Српском рјечнику из 1852. године*, објављено у Вук Стефановић Караџић: *Српски рјечник* (1852), Београд, Просвета, 1986. II (P-III), стр. 1485–1486.

од тих 58 је из Војне крајине) или из штокавских крајева где су живели Срби католици. Важно је овде напоменути да су све збирке послали Срби сакупљачи, често српски свештеници, а ниједну неки Хрват.

*На основу изнећих доказа можемо констативовати да је Речник СХ ио свом садржају **речник народној језика само српској народа**.*

Да сада размотримо и други део из назива *Речника СХ* у коме се каже да је он и *речник књижевној језика* и да видимо којег народа је књижевни језик у прикупљеној грађи.

У свом Извештају о целокупном раду на *Речнику* (1925) Александар Белић даје и напомене о будућем раду у којима наводи „да се нарочита пажња мора посветити у овом правцу:

1) да се Речник *иојуни грађом из хрватске књижевности* (*курзив Ђ.Ј*)

2) да се листови и часописи прегледају и из њих систематски (тј. за време целокупног трајања од почетка XIX века до данас) покупи потребна грађа;

3) да се провере сви досада исписани листићи и они који се сада буду исписивали, уколико је то могуће (тј. ако нису раније узбучени) и да се сви после тога узбуче;

4) да се стално увећава грађа из нових књига, а раније подвучене књиге стално испитују да ли су правилно подвучене;

5) да се примају нове речи сакупљене у народу.⁶⁰

Из Предговора М. Тривунца за Огледну свеску из 1944. године произлази да попуњавања „грађом из хрватске књижевности“ није било или да је то чињено у незнатном обиму па га и не помиње. М. Тривунац је чак изричит у тврдњи да је у *Речник* укључена само српска књижевност.

Из Увода за *Речник СХ* знамо да је 1941. године „било 3.038.453 проверена листића, непроверена 38.122, свега 3.076.575. Наравно, ова се цифра може сматрати само приближном пошто се до ње није дошло непосредним бројањем, но додавањем на раније суме. Цела је та грађа била сврстана у ове групе а) убачене речи за време М. Иванића, б) убачене и проверене речи за време другог периода, в) азбучно уређена Арсенијевићева збирка и г) збирка народних речи из осталих збирака Ака-

---

⁶⁰ *Речник српскохрватској књижевној и народној језика*, Књига I, САН, Београд, 1959, стр. XVII.

демијиних народних речи. Из овога се види да је лексичка грађа према оној из првог периода више него удвостручена.⁶¹

На основу изнејих чињеница и њихове анализе можемо констативовати да је садржај грађе прикупљене и сортиране на 3.038.453 проверена листића и у делу народној језика и у делу књижевној језика по карактеру само српски током целој рада у Српској краљевској академији иа све до доласка комуниста на власти.

Баш због таквог српског карактера грађе за *Речник* комунисти 1948. године дају налог да се у ту грађу убаце хрватски писци како би његов извор била и хрватска књижевност. У свом Уводу А. Белић не саопштава колико је ове грађе (хрватских писаца) од 1948. па до 1959. додато у претходних педесет година прикупљеној грађи.

Ми ћемо покушати да анализом *Извора* наведених у књизи *Речника СХ* утврдимо однос извора из српске књижевности и оних из хрватске књижевности. Претпоставили смо да су извори наведени ћирилицом из српске књижевности а они наведени латиницом из хрватске књижевности иако је међу овим последњим сигурно и покоји писац Србин из западних српских крајева који је своје дело штампао хрватском латиницом. Мислимо да је ова претпоставка реална с обзиром на то да су до тада дела српске књижевности у свим српским крајевима готово увек штампана на ћирилицу. Претпоставили смо и да нема значајније разлике у обиму појединачне грађе (ставке у пребројавању) без обзира на то да ли је у питању српски или хрватски извор, односно и ако их има да се потиру у укупном броју на свакој од две анализиране стране.

Пребројавање смо урадили ручно па је могуће да смо за који број и погрешили, али је укупан однос извора из српске према онима из хрватске књижевности тачан. На 70 страна *Извора* наведених уз књигу *Речника СХ* избројали смо укупно 3.033 извора од којих су 494 хрватски (штампани латиницом) што чини 16,3% укупног броја, а 2.539 српски (штампани ћирилицом) што чини 83,7% укупног броја извора.

Можемо констативовати да је грађа за Речник и после убацивања хрватских писаца по налогу комунистичких власти одржала српски карактер.

Но редакција за израду *Речника СХ* морала је да настави спровођење налога комуниста о убацивању хрватских писаца у грађу за *Речник*, временом су и српски лингвисти то почели сматрати природним, па је за

⁶¹ *Речник српскохрватској књижевној и народној језика, Књига I, САН, Београд, 1959, стр. XVII–XVIII.*

наредне књиге *Речника СХ* наведени однос сигурно промењен у смислу да се повећао % учешћа извора из хрватске књижевности у односу на стање грађе 1959.

Тако је за књигу II (1962) у грађу укључено још нових извора (око 100) вероватно са истим односом српских према хрватским. Комунисти су вероватно били незадовољни још увек, по њиховом ставу, малим коришћењем извора из хрватске књижевности па је Уређивачки одбор одлучио да убудуће буде подједнака употреба књига српских и хрватских писаца што је и саопштено у књизи III (1965) када је претходној грађи додато 249 нових извора (сада већим делом хрватских).

Када је објављена књига IV (1966) у њој је прећутан разлаз с Матицом хрватском око израде *Речника СХ* а нових извора није било као ни у V (1968) и VI (1969) књизи. И даље се у Србији ћутало о сукобу са Хрватима те ни у овим књигама није ни споменута Декларација о имену и положају хрватскога књижевнога језика из 1967. године којом су они иступили из Новосадског договора, раскинули језичко заједништво са Србима, свој језик називали хрватским (понекад хрватским или српским) и израђивали своје правописе и граматике.

Интервенисао је ЦК СК Југославије те су ЦК Србије и ЦК Хрватске обавили расправу и „политичка руководства Хрватске и Србије својим изјавама потврдила да Новосадски договор остаје основа политике и оријентације у питањима српско-хрватског књижевног језика“.⁶² Током рада на Историји књижевности народа и народности Југославије закључено је да „*Извесне тешкоће представља и ишњање природе и места дубровачке и приморске књижевности*“ и сагласно политичком договору комунистичких руководства о поштовању „територијалног принципа“ донета је одлука: „*Редакција се сложила да се ова лингвистика обрађује као део хрватске књижевности, према стварном историјском развоју.*“⁶³

Спроведене су чистке на филолошким факултетима у Београду и Новом Саду (Институту за српскохрватски језик) неподобних лингвиста који нису били довољно послушни.⁶⁴ И опет као током Анкете и

---

⁶² Архив Војводине, фонд 334 – Покрајински комитет СК Војводине, строго поверљиво 21/1968, Информација са састанка одржаног 13. 03. 1968. у просторијама Матице српске у Новом Саду, стр. 3.

⁶³ Архив Војводине, фонд 334 – Покрајински комитет СК Војводине, строго поверљиво 21/1968, Информација о раду на Историји књижевности народа и народности Југославије, стр. 2–3.

⁶⁴ Архив Војводине, фонд 334 – Покрајински комитет СК Војводине, строго поверљиво 21/1968, Извештај Секретаријата ПК СК Војводине овом органу и Општин-

усвајања Новосадског договора комунисти су појачали политички притисак на САНУ која је други пут морала да записнике својих органа води на хрватској латиници – гледали смо период само до 1970. и не знамо да ли се они и данас тако воде.⁶⁵ Извршен је и велики политички притисак на редакцију Речника САНУ да мора много више хрватских писаца да унесе у *Речник* и да више користи хрватске изворе, што је и урађено у наредној књизи.

При објављивању књиге VII (1971) наведено је око 200 нових извора (списак на 5 страна), с тим да су у грађу убачена енциклопедијска издања ЈАЗУ, хрватске народне песме и сви томови Рјечника *hrvatskoga ili srpskoga jezika* у издању ЈАЗУ. То је био резултат новог таласа борбе против српског национализма који су комунисти у тим годинама спроводили.

У књизи VIII (1973) одштампан је списак свих извора који су до тада уврштени у грађу (стр. 1 до 86), а у књизи IX (1975) и X (1978) нема додатних извора у односу на овај списак.

У периоду израде наредних неколико књига XI (1981), XII (1984), XIII (1988) и XIV (1989) готово и да није било повећања грађе за израду *Речника*.

Када је објављена XV (1996) додато је само 15 нових извора, али је прећутан распад СФР Југославије 1992. и његова међународно правна верификација исте године од стране Бадентерове комисије.

Наредна XVI књига објављена је 2001. године уз навођење да је коришћено око 150 нових извора, а међу њима и четири књиге Милије Станића, познатог партијског борца са Новосадског договора касније задуженог за убацивање комунистичких писаца (литературе из Народноослободилачке борбе) у грађу за *Речник*.

У књизи XVII (2006) одштампан је списак свих до тада коришћених извора (укупно 102 стране) и списак места из којих су речи унете у збирке народног језика, а у последњој објављеној књизи XVIII (2010) наведено је само шест нових извора у односу на списак из књиге XVII.

После објављивања последње књиге *Речника СХ* нисмо анализирали изворе како смо то урадили са стањем грађе 1959. јер је поделу на српске и хрватске изворе било немогуће извршити према критеријуму ћирилица (српски извор) а латиница (хрватски) пошто су у периоду ко-

---

ском комитету СК Нови Сад и Универзитетском комитету СК Нови Сад бр. 181/1971. стр. 1–2.

⁶⁵ Архив САНУ, записници органа из 1968. и 1969. године.

мунистичке диктатуре многа дела из српске културе одштампана хрватском латиницом.

Такође није нам познат ни степен искоришћености хрватских извора при самој обради речи и њиховом уносу у *Речник СХ*, али и када су ови извори коришћени (вероватно, за конкретну реч увек само као допунски онима из српских извора) саме речи су у *Речник* уношене у екавском говору и српској стандардизацији.

На први поглед чини нам се да у списку извора објављеном у књизи XVII (2006) и даље доминира грађа из српских извора (српске књижевности) у односу на ону из хрватских те бисмо се усудили утвердити да је и данас укључена грађа за Речник посматрано и са аспекта књижевног језика задржала карактер српског књижевног језика.

С обзиром на значај теме о којој расправљамо истичемо чињеницу да нам није познато да се игде у свету у некој националној академији израђује енциклопедијски речник а да се не зове по имену народа чија је то држава уз изузетак држава које су за службени узеле језик неког другог народа (примери португалског и шпанског у Јужној Америци и енглеског у САД и Аустралији...).

Доказали смо да нису истините јавно изнете тврдње Стане Ристић садашње уреднице Речника САНУ и академика Ивана Клајна да је рад на том речнику започет у време комунистичке власти већ да је грађа за Речник прикупљана у току педесетогодишњег периода пре доласка комуниста на власт – 1959. године је само објављена прва књига Речника. Такође смо доказали да није истинита ни њихова друга тврдња да је пројекат израде Речника започет са називом српскохрватски, већ је истина сасвим супротна – пројекат је започео с називом српски речник а комунисти су га у току своје борбе против српског национализма променили.⁶⁶

За академике имамо једно питање: ако сматрају да речник нашег језика треба да се зове Речник српскохрватског језика зар не би било природно и да имамо Српскохрватску академију наука и уметности??? Или су њихове намере мало скромније – да буду само огранак Х(Ј)АЗУ!!!

Аргумент да ће завршетак *Речника* САНУ оставити траг који показује да су сви новонастали језици проистекли из српског не стоји. Овај пројекат само још више замагљује чињеницу да су Хрвати крајем XIX века за свој књижевни језик узели новоштокавски дијалект ијекавског изговора

---

⁶⁶ Погазили национални идентитет, *Правда*, 3. децембар 2010, стр. 28–29.

српског језика и, с друге стране, ствара илузију да су „бошњачки“ и „црногорски“ настали из „српскохрватског“, а не српског језика.

Наставак финансирања ових пројеката је после доношења новог Устава по својој суштини ненаменско трошење буџетских средстава јер је немогуће усвајање буџета за намене супротне Уставу. Оно је и супротно интересу српског народа да има свој речник српског језика, а Срби у државне приходе уносе безмало 90% укупних средстава посматрано с аспекта учешћа у укупном броју становника-пореских обвезника.

Наставак пројекта *Речника САНУ* и с аспекта историје језика и писама могућ је само у сарадњи с Хрватима, ако су они заинтересовани за српскохрватски језик, и то само по принципу заједничког финансирања. Такав пројекат би морао обухватити и говоре с подручја БиХ и Црне Горе, како је било и у до сада објављеним књигама. И у овом случају поставља се питање права да се у наведеном *Речнику САНУ* позива на књиге објављене после 8. новембра 2006. (дан проглашења новог Устава Србије) будући да сваки српски писац може да затражи накнаду штете и забрану таквог тиража с позивом на аргумент да је његов рад написан на српском језику, а злоупотребом науке од стране институција и појединаца сврстан у књижевност на „српскохрватском језику“ без његовог одобрења и тако употребљен против његових интереса и његове позиције у српској књижевности.

***

ИЗЛАЗ ИЗ СВИХ БЕЗИЗЛАЗА ЈЕ У ПОКАЈАЊУ⁶⁷

Овај наш Захтев Вам достављамо полазећи од тога да спровођење реституције подразумева утврђивање криваца за прогон ћирилице у времену комунистичке диктатуре и тиме изазвано урушавање националног идентитета српског народа, њихово јавно именовање и моралну осуду, поништавање ефеката тих процеса кроз враћање једноазбучја у српски језик и ћирилицу и развијање патриотизма у српском народу, као и рехабилитацију свих појединаца који су се залагали за очување српског националног идентитета кроз очување православне вере, прослављање крсног имена, а посебно оних који су се залагали за право на употребу српске ћирилице у српском језику.

Полазећи од тога да су у Краљевини Карађорђевића (1918–1941) сви Срби писали ћирилицом, и да је апсолутна већина од 6,5 милиона

---

⁶⁷ Архимандрит Јустин Поповић: *Православна црква и екуменизам*, Манастир Хиландар, 2009.

Срба (према попису 1948. године) такође писала ћирилицом и да смо доказали да је у време комунистичке диктатуре организованом принудом и присилом после Новосадског договора из 1954. извршено латиничење Срба и Србије натурањем хрватске латинице као службеног писма и писма јавне употребе тако да данас, педесет година од тада апсолутна већина од 6,2 милиона Срба у Србији (према попису 2002. године) пише хрватском латиницом чиме је српски национални идентитет урушен као никада у досадашњој историји а српска култура је латиничењем, у суштини, постала „огранак“ или „поткултура“ хрватске културе – захтевамо да извршна власт у Србији, САНУ и Матица српска организованом заједничком државном и институционалном активношћу врате употребу српске ћирилице у српском народу како је и било пре доласка комуниста на власт.

Имајући у виду да смо доказали да је рад на изради речника нашег језика почео пре 110 година, да је све до доласка на власт комуниста, што је пуних педесет година, пројекат вођен као Речник српског језика, да је у време комунистичке диктатуре уз сагласност (принудну и/или добровољну) српских лингвиста извршено његово преименовање у *Речник српскохрватској књижевној и народној језика* и да смо доказали да је грађа за речник, и са аспекта народног и са аспекта књижевног језика, ипак задржала српски карактер а на основу општих начела Резолуције Парламентарне Скупштине Савета Европе 1096 (1996) о мерама за уклањање наслеђа бивших комунистичких тоталитарних система, усвојене 27. јуна 1996, захтевамо враћање првобитног назива *Српски речник књижевној и народној језика* у свим наредним књигама поменутог речника.

Правни основ спровођења реституције у српском језику је члан 10, став 1. Устава Србије а враћање првобитног назива *Српски речник књижевној и народној језика* у свим наредним књигама поменутог речника је само извршење ове уставне одредбе у области културе.

Овај наш захтев насловили смо на САНУ, Матицу српску и Владу Републике Србије, односно баш на потписнике Новосадског договора из 1954. који су одговорни за резултате његовог спровођења. Влада Републике Србије је данас извршна власт у Србији баш као што су комунисти тадашње Југославије били извршна власт.

После пада Берлинског зида и увођења вишестраначког система у Србију комунисти су политички поражени а историја ће временом тачно утврдити сва њихова огрешења о српски народ.

И зато су САНУ, Матица српска и Влада Републике Србије (и све будуће Владе) одговорне пред српским народом и будућим генерацијама за спровођење реституције у српском језику и српској култури, односно враћање једноазбучја у српски језик са ћирилицом као писмом и враћање првобитног назива *Српски речник књижевнога и народнога језика* садашњем *Речнику САНУ*, а како је било пре Новосадског договора.

Не постоји ни значајнији, морамо признати, ни тежи задатак у српској култури који САНУ и Матица српска морају предводити и спровести, од враћања ћирилице у масовну употребу у српском народу како би се с наше садашње и будуће културне баштине скинуо „хрватски латинички капут“ који су јој заједно с комунистима насилно и политичким притисцима навукли.

Нико нема право да САНУ, Матицу српску и извршну власт Србије ослободи неизбежне обавезе спровођење реституције у српском језику а с обзиром на њен значај за очување српског националног идентитета, то право немају ни њихова руководства – то је обавеза ових националних институција према српском народу и само њему за њено неизвршење одговарају.

НА МЕСТО ПОЗДРАВА.

Векови су прохујали од чудесне оне ноћи,

Векови су прохујали и многи ће јоште проћи.

Ал то дете јоште живи, јер његова живи слава,

Јер то дете беше Растко, син Немањин Свети Сава.

Милан Ракић

ПРИЛОЗИ:

- 1) Захтев за усклађивање *Правописа српског језика*, Матица српска 1993. (предат за штампу јуна 1993, изашао из штампе априла 1994) и свих каснијих издања овог правописа са чланом 10. став 1. Устава Србије
- 2) *Српски речник књижевнога и народнога језика*, Огледно издање бр. 1, Београд, 1913, штампано као рукопис по материјалу Лексикографског одсека СКА и послато „на преглед и оцену г. г. академицима и стручњацима“.
- 3) *Речник српског књижевног и народног језика*, *Огледна свеска (глава – плеце)*, Београд, 1944, Штампа државне штампарије.
- 4) Захтев Министарству просвете за оцену законитости *Правописа српскога језика* (измењено и допуњено издање) који је Матица српска

објавила 2010. године и захтев да Министарство просвете координира израду *Правописа српскога језика* за потребе школства и образовања (или правописних приручника за основно и средње образовање) уз захтев да се у њему (њима) решење питања писма српског језика усклади с недвосмисленом уставном одредбом о српском језику с једноазбучјем у српској ћирилици. Поменути захтев дајемо у прилогу овог документа као његов саставни део.

- 5) Захтев за усклађивање Наставних планова и програма српског језика за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије.

Достављено:

Министарству за просвету Републике Србије

Министарству за културу

Министарству за науку

Председнику Владе Републике Србије

Председнику Србије

Као информација достављено и:

Српској православној цркви

Српском сабору „Двери“

Академији наука и умјетности Републике Српске

Српској народној странци у Црној Гори

Филолошком факултету у Косовској Митровици

Филолошком факултету у Београду

Филозофском факултету у Новом Саду

Филозофском факултету у Нишу

Универзитету у Крагујевцу

Српској књижевној задрузи, Београд

Друштву за српски језик, Београд

Вуковој задужбини

Удружењу књижевника Србије

Одбору за стандардизацију српског језика

Одбор ЋИР

ПИО УГ ЋИРИЛИЦА

ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Напомена:

До дана објављивања ове књије ни од САНУ ни Мајнице српске а ни од Владе Републике Србије нисмо добили никакав одговор на наш захтев.

Нови Сад, на Савиндан 2011.

ЋИРИЛИЦА

ПРЕДСЕДНИКУ МАТИЦЕ СРПСКЕ АКАДЕМИКУ ЧЕДОМИРУ
ПОПОВУ НАДЗОРНОМ ОДБОРУ МАТИЦЕ СРПСКЕ

Матице српске 1
21000Нови Сад

Нови Сад, на Савиндан 2011.

Предмет: Захтев за утврђивање одговорности главног редактора и редакције, тј. учесника пројекта Одељења за књижевност и језик Матице српске на изради *Правописа српскога језика* (објављен 2010) због поступања супротно Закону о службеној употреби језика и писма (Службени гласник Републике Србије бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005. и 30/2010), нарушавања уставноправног положаја ћирилице као писма и тиме нарушавања суверенитета државе Србије

У *Правопису српскога језика* (измењено и допуњено издање) који је Матица српска објавила 2010. године (у даљем тексту: *Правопис*) у поглављу I. ПИСМО у тачки 1. (стр. 15) и тачки 3. (стр. 17) поступљено је супротно Закону о службеној употреби језика и писма, а подручје примене латинице проширено је на школство и образовање (намера је видљива из т. 291 поглавља XI) иако редакција није добила решење Министарства просвете да се Правопис може користити за те сврхе.

У истом *Правопису* тачком 1. (стр. 15) нарушава се уставноправни положај ћирилице као писма који је утврђен чланом 10. став 1. Устава Србије.

Нарушавањем уставноправног положаја ћирилице утврђеног Уставом нарушен је и суверенитет државе Србије у смислу члана 2. Устава Србије.

Из наведених разлога подносимо Вам овај захтев да, имајући у виду члан 4. став 1. Закона о Матици српској (Службени гласник Републике Србије бр. 49/1992) и у складу с Вашим надлежностима и одговорностима утврђеним у члану 41, односно члану 37. Статута Матице српске спроведете поступак утврђивања одговорности главног редактора и редакције тј. учесника пројекта Одељења за књижевност и језик Матице српске у изради *Правописа српскога језика* (објављен 2010) због посту-

пања супротно Закону о службеној употреби језика и писма, нарушавања уставноправног положаја ћирилице као писма и тиме нарушавања суверенитета државе Србије

У прилогу Вам достављамо детаљније Образложење.

Одбор ЋИР
ПАО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСК УГ ЋИРИЛИЦА

Достављено:

Скупштини Матице српске

Информативно достављено:

Министру просвете

Председнику САНУ, академику Николи Хајдину

*Редакѿор измењеној и допунјеној издање Правоииса српскоја језика,
Матица српска, Нови Сад, 2010.*

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Захтева за утврђивање одговорности главног редактора и редакције, тј. учесника пројекта Одељења за књижевност и језик Матице српске у изради *Правописа српског језика* (објављен 2010) због поступања супротно Закону о службеној употреби језика и писма, нарушавања уставноправног положаја ћирилице и тиме суверенитета државе Србије

У *Правопису српског језика* (измењено и допуњено издање) који је Матица српска објавила 2010. године (у даљем тексту: *Правопис*) у поглављу I. ПИСМО у тачки 1. (стр. 15) стоји: „Ћирилица је, по важности прво и основно српско писмо...“ и даље „Такав, истина редак, суживот двају писама, за нас с једино прихватљивим редоследом савладавања и приоритетом употребе – ћирилица па латиница, верујемо, не може бити штетан по српску културу све дотле док ћирилица не би заиста била егзистенцијално угрожена.“

И у тачки 3. (стр. 17) стоји: „Латиничко писмо из времена српско-хрватског језичког заједништва, чији се статус утврђује Уставом, законом и упутствима и препорукама надлежних државних, просветних, стручно-научних и културних органа и институција...“

Из наведеног је јасно да главни редактор тврди да у српском језику постоје два писма: српска ћирилица и хрватска латиница коју он ради обмањивања српске јавности зове „латиничко писмо из времена српско-хрватског језичког заједништва“.

Из речи главног редактора Мате Пижурице (стр. 8–9) и предговора ранијим издањима из 1993. и 2002. (стр. 9–12), као и из тачке 219. поглавља XI види се намера редакције *Правописа* да се он примењује у просвети (школству и образовању) и за шире културне потребе.

Наведено поступање главног редактора супротно је члану 10. став 1. Устава Србије и Закону о службеној употреби језика и писма јер он не предвиђа примену латинице у школству и образовању, а редакција није ни добила решење Министарства просвете да се *Правопис* може користити за те сврхе.

Наведени Закон о службеној употреби језика и писма који је супротан члану 10. став 1. Устава Србије, иако неуставан, ограничио је употребу латинице на само два значајна сегмента: прво, омогућио је да орган, организација и други субјект може свој назив, фирму или други јавни натпис да исписује и хрватском латиницом; и друго, прописао је њену употребу при исписивању саобраћајних знакова, путних праваца

на међународним и магистралним путевима и другим путевима, назива места и других географских назива, назива улица и тргова и других јавних натписа.

Наведено поступање главног редактора супротно је и налогу министра просвете којим је тражио „да релевантне научне институције изврше усклађивање *Правоииса српској језика* Матице српске из 1993. године (као и свих каснијих издања овог правописа) са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије“ (у прилогу дајемо с тим у вези допис Министарства просвете број 110-00-00343/2009-06).

Ради манипулсања српском јавношћу, редактор наводи за ћирилицу да је „оправдана њена фаворизација у службеној, јавној, просветној и културној делатности.*“ и у фусноти наводи:

„* Чл. 10 Устава Србије гласи: У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.

Службена употреба других језика и писама уређује се законом на основу Устава.“

Тако смо дошли у ситуацију да лингвисти дају – потпуно погрешно – правно тумачење члана 10. став 1. Устава Републике Србије који по њима спроводи „оправдану фаворизацију“ ћирилице „у службеној, јавној, просветној и културној делатности“, а тај став у ствари ћирилицу одређује као једино службено писмо српског језика, односно његово правно значење је једноазбучје у српском језику, усклађено начином решења питања писма српског језика, какво се примењује широм орестижног света.

Чланом 10. став 2. Устава Србије који гласи: „Службена употреба других језика и писама уређује се законом, на основу Устава.“ регулисана су права припадника националних мањина на службену употребу њихових језика и њихових писама. Овим ставом регулисана је службена употреба других језика и писама осим српског језика и писма, јер је то регулисано првим ставом. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише за све националне мањине које живе у Србији. У складу са овим чланом Устава, хрватска национална мањина има право на употребу латинице као службеног писма хрватског језика у складу с републичким законом.

Чланом 10. став 1. регулисана је службена употреба језика и писма у Србији као држави и уједно је регулисана службена употреба језика и писма српског народа као државотворног (Преамбула Устава Републике Србије и члан 10. Устава). Овај став има двоструку уставноправну улогу;

у једној је регулисано питање службене употребе језика и писма државе Србије, а у другој питање језика и писма српског народа. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, и то у обе уставноправне улоге. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише. Овај Став је императиван, могућа је његова директна примена у правној пракси и за српски језик је везано и именовано само једно писмо – ћирилично.

Навденим поступањем у истом Правопису тачком 1. (стр. 15), како смо објаснили, нарушава се уставноправни положај ћирилице као јединог писма српског језика.

„Латиничко писмо из времена српско-хрватског језичког заједништва“ о коме се говори и које се ортографски приказује у тачки 3. на страни 17. *Правоијиса* је писмо хрватског језика и хрватског народа, а као доказе наводимо:

1) став Александра Белића, на чију се традицију иначе позива главни редактор *Правоијиса*, недвосмислено каже: „А пишу ли сви Југословени само ћирилицом? Пишу ли њоме и наша браћа Хрвати и Словенци? – Не, они пишу друкчијим писмом – л а т и н и ц о м. Као што видите, ми Југословени имамо два писма: ми Срби служимо се старим словенским писмом, ћ и р и л и ц о м, која је састављена по смрти св. браће Ћирила и Методија, а преуредио је за наш језик Вук Караџић; међутим, браћа Хрвати и Словенци примили су латинско писмо, л а т и н и ц у, коју је преуредио Вуков савременик Људевит Гај“.¹

2) Члан 12. Устава Републике Хрватске, у коме стоји:

„U Republici Hrvatskoj u službenoj je uporabi hrvatski jezik i latinično pismo.

U pojedinim lokalnim jedinicama uz hrvatski jezik i latinično pismo u službenu se uporabu može uvesti i drugi jezik te ćirilično ili koje drugo pismo pod uvjetima propisanim zakonom.“

Из *Правоијиса хрвајскоја језика* који се у држави Хрватској користе и голим оком је видљиво да се ради ортографски истој латиници која је приказана у тачки 3. на страни 17. *Правоијиса српскоја језика* у издању Матице српске 2010.

Чланом 2. Устава Србије утврђено је: „Сувереност потиче од грађана који је врше референдумом, народном иницијативом и преко својих слободно изабраних представника.

---

¹ А. Белић и А. Жежељ: *Грамајика српскохрвајској језика за I разред средњих школа*, издање Београд, 1940. стр. 10.

Ниједан државни орган, политичка организација, група или појединац не може присвојити сувереност од грађана, нити успоставити власт мимо слободно изражене воље грађана.“

Устав Републике Србије потврђен је на референдуму одржаном 28. и 29. октобра 2006. а проглашен на свечаној седници Скупштине Републике Србије 8. новембра 2006.

Тачком 1. у поглављу I. ПИСМО (стр. 15) и тачком 3. (стр. 17) главни редактор, односно редакција, нарушили су уставноправни положај ћирилице као јединог писма српског језика, утврђен у члану 10. став 1. Устава Србије, уједно, правописно у српски језик увели су писмо хрватског, службеног језика нама суседне Хрватске, и тиме као „група и појединац“ нарушили и суверенитет државе Србије у смислу члана 2. Устава.

Из свих наведених разлога Правопис као акт супротан Уставу Републике Србије и закону не може се користити „у службеној, јавној, просветној и културној делатности“ како препоручују његови творци.

Да се сада осврнемо на питање суверенитета држава насталих од бивших република СФРЈ, а са аспекта језика и писма, односно језичке политике.

С обзиром на то да ће се у овом 21. веку комуникације у свим сферама друштва и живота појединаца остваривати путем информационих технологија, језичку политику ћемо овде само посматрати са законског аспекта и аспекта информационих технологија.

Словенија на својој територији користи само словеначки језик, а при представљању светској јавности енглески језик и тако поступа и при комуникацији информационим технологијама (интернет презентације, електронска пошта). Српски језик и ћирилица су искључиво и једино у употреби онолико колико их Срби који тамо живе користе а то је изузетно мало јер су скоро сви научили словеначки.

Македонија на својој територији користи само македонски језик, а при представљању светској јавности енглески језик и тако поступа и при комуникацији информационим технологијама (интернет презентације, електронска пошта). Српски језик и ћирилица су искључиво и једино у употреби онолико колико их Срби који тамо живе користе а то је изузетно мало јер су скоро сви научили македонски.

Словенија и Македонија нису уопште заинтересоване за дешавања у Србији, за нашу науку и културу, усмерене су на културе великих европских народа, а само понекад и понешто преведу од онога што је

објављено у Србији. За Србију су везане једино сопственим економским интересима.

Но, много је интересантније понашање у државама насталим од бивших република СФРЈ које су потписнице Новосадског договора из 1954. године.

Хрватска има добру и чврсту језичку политику – по Уставу, законским прописима и свим правописима језик је хрватски а писмо је хрватска латиница. Влада и сва министарства, Хрватска академија знаности и умјетности, сви факултети, сви градови и све државне и јавне институције у потпуности поштују утврђену језичку политику – све интернет презентације (и електронска пошта) су само на хрватском језику и латиници или и на енглеском језику. Други језик поред енглеског се изузетно ретко користи у интернет презентацијама. Ћирилица се у државним органима и институцијама и у свим јавним установама не сме користити (службеним писмом се сматра само хрватска латиница) и сматра се писмом српске националне мањине.

Црна Гора је недавно спровела Уставну и законску одредбу о службеној употреби црногорског језика и сачинила Правопис. Влада Републике Црне Горе, сва министарства, сви државни органи и институције користе само назив црногорски језик и на интернет презентацијама за њега везују црногорску ћирилицу и црногорску латиницу. Понекад су интернет презентације и на енглеском језику. Црногорска академија знаности и умјетности, сви факултети, градови и друге институције на интернет презентацијама уз црногорски језик везују само латиницу. Једним законским прописом из Црне Горе је прогнан и српски језик и српска ћирилица и они су сада језик и писмо српске националне мањине.

Босна и Херцеговина и ентитет Федерација БиХ по законској регулативи познају: босански језик који се пише латиницом (Гајевом, хрватском), хрватски језик који се пише хрватски латиницом и према Правописима државе Хрватске и српски језик који се пише српском ћирилицом. Наведена законска регулатива се у потпуности поштује у школству као и у свим државним органима и институцијама при изради интернет презентација. Немамо довољно информација о разликама између босанског и хрватског језика с обзиром на то да користе исто писмо и оне често нису видљиве на интернет презентацијама.

Република Српска такође по Уставу и законским прописима познаје: српски језик који се пише српском ћирилицом, босански језик који се пише латиницом (Гајевом, хрватском) и хрватски језик који се пише хр-

ватском латиницом и према Правописима државе Хрватске. Међутим, у школству и у пракси се ово не поштује па су интернет презентације Владе, градова и многих државних органа и институција са ознакама према писму (ћирилица и латиница), а не како је по законским прописима према језицима: српски, босански и хрватски.

Како видимо законодавства трију суседних држава, бивше републике СФРЈ, Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе за српски језик познају једино и искључиво ћирилицу (српску, разме се)!

У Србији је чланом 10. став 1. Устава утврђено: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.“ Но Влада Републике Србије је извршила измене Закона о службеној употреби језика и писма, донетог још у време постојања СФРЈ (1991) и у њему задржала хрватску латиницу са ограниченом употребом за називе фирми и ознаке на међународним путевима.

Никаква језичка политика не постоји, а сада је и Матица српска објавила *Правопис српскога језика* са два писма: српском ћирилицом и хрватском латиницом.

Кршење Устава од извршне власти и твораца *Правописа* производи хаотично стање у пракси.

Влада Републике Србије, министарства, државни органи и већина институција, јавних установа и факултета има интернет презентације са ознакама према писму (ћирилица и латиница), а нигде са ознаком српски. На тај начин у сфери информационих технологија српски језик је прогнан и у Србији.

Влада АП Војводине је чак са своје интернет презентације протерала ћирилицу: српски текстови су на латиници, а енглески текстови су на енглеској латиници.

А како остатак света преко информационих технологија препознаје језике бивших република СФРЈ потписница Новосадског договора, сада посебних држава с посебним политичким називима језика: уз обновљени назив српски – хрватски, босански и црногорски? Па само преко писма српске ћирилице и хрватске латинице и сви интернет претраживачи при превођењу текстова са више од 60 језика препознају само српски (преко српске ћирилице) и хрватски (преко хрватске латинице)!

У свету се у информационам технологијама увек користи назив језика, а никад назив писма којим се он пише и тако се преко језика народи међу собом препознају на глобалној информационој мрежи.

Једино творци српског *Правоииса* тврде да српски језик поред ћирилице има као писмо и хрватску латиницу.

Неку малу наду да ћемо једног дана добити квалитетну језичку политику даје чињеница да САНУ, Матица српска, Институт за српски језик и Филолошки факултет у Београду изгледа коначно знају да се српски језик пише само ћирилицом па њихове интерент презентације имају ознаке према језицима: српски, english, francais, deutsch, polski, рускии... Да ли то можда те институције знају и да сваки језик сваког престижног народа има једно писмо?

Имајући у виду дато образложење и наведене разлога, подносимо Вам овај захтев да, полазећи од члана 4. став 1. Закона о Матици српској (Службени гласник Републике Србије бр. 49/1992) и у складу с Вашим надлежностима и одговорностима утврђеним у члану 41, односно члану 37. Статута Матице српске спроведете поступак утврђивања одговорности главног редактора и редакције, тј. учесника пројекта *Одељења за књижевност и језик Матице српске у изради Правоииса српскоја језика* (објављен 2010) због поступања супротно Закону о службеној употреби језика и писм, нарушавања уставноправног положаја ћирилице као писма и тиме суверенитета државе Србије

Спремни смо да наш захтев детаљније образложимо на седници Надзорног одбора ако нас позовете када га будете разматрали.

Прилог: допис Министарства просвете број 110-00-00343/2009-06.

У Новом Саду, на Савиндан 2011.

Одбор ЋИР
ПАО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСК УГ ЋИРИЛИЦА

Достављено:

Скупштини Матице српске

Информативно достављено:

Министру просвете

Председнику САНУ, академику Николи Хајдину

Напомена:

Сличним захтевом и са истиим аргументиима обрађили смо се и председнику САНУ, академику Николи Хајдину и Председништву САНУ

и иѣражили уиѣврђивање одјоворности рецензентиѣ Правоииса српскоѣ језика збоѣ иосиуиѣања суѣроино Закону о службеној уѣоѣреби језика и иѣсма, нарушавања усѣавноѣравноѣ иѣоложаја ћирилице као иѣсма и иѣиме суверениѣиѣиѣа државе Србије. Од њих смо захѣевали да у складу са Законом о Српској академији наука и умеѣности и Сѣаѣиуиѣом Српске академије наука и умеѣности сѣроведу иѣосиуиѣак уиѣврђивања одјоворности рецензентиѣа академика Ивана Клајна.

60

Нови Сад, на Савиндан 2011.

ЋИРИЛИЦА

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ

11000 БЕОГРАД

Немањина 24, Ц крило, VI/7

ДР ЖАРКО ОБРАДОВИЋ

Нови Сад, на Савиндан 2011.

Предмет: Захтев за усклађивање Наставних планова и програма српског језика за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије.

Према Наставном плану и програму за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања српски језик је обавезни наставни предмет (Правилник о Наставном плану и програму за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања – Службени гласник РС – просветни гласник бр. 10/2004, бр. 1/2005, бр. 3/2006. и све касније измене и допуне овог Правилника кроз упутства и инструкције – у даљем тексту: Правилник о настави).

Правилником о настави утврђени су Наставни планови и програми за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања за српски језик као обавезни предмет – у даљем тексту: Наставни план и програм српског језика. Утврђени су циљеви и задаци наставе српског језика и за сваки разред основног образовања и васпитања (од првог до четвртог) утврђени оперативни задаци и утврђене методолошке јединице наставе српског језика.

У Наставном плану и програму српског језика за други разред утврђени су оперативни задаци који су описани у 10 алинеја.

Као један од оперативних задатака алинејом 4 утврђено је: „овладавање техником читања и писања латиницом;“ што је супротно члану 10. став 1. Устава Србије из 2006. у коме је утврђено: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.“

Овом уставном одредбом у српском језику поново је успостављено једноазбучје с ћирилицом као писмом, како је било у претходних хиљаду година писмености у Срба све до 1954. године. А на тај начин и српски језик је поново решио питање писма у складу с праксом у сваком појединачном језику у целој Европи

У поменутом Наставном плану и програму у поглављу „Начин остваривања програма“ цела методолошка јединица *Учење другој и писма (латинице)* супротна је члану 10. став 1. Устава Србије који је утврдио да српски језик нема два већ само једно – ћирилично писмо.

У Наставном плану и програму српског језика за трећи разред утврђени су оперативни задаци који су описани у 6 алинеја.

Као један од оперативних задатака алинејом 2 утврђено је: „овладавање техником читања и писања на оба писма“ што је супротно члану 10. став 1. Устава Србије.

У поменутом Наставном плану, у поглављу „Језичка култура“, *усмена и писмена вежбања*, утврђена је методолошка јединица *Орфографске вежбе: преписивање текста са ћирилице на латиницу...*, што је такође супротно члану 10. став 1. Устава Србије.

У Наставном плану и програму српског језика за четврти разред код утврђивања оперативних задатака и усмених и писмених вежбања поступљено је на исти начин као и у Наставном плану и програму српског језика за трећи разред, односно поступљено је супротно члану 10. став 1. Устава Србије.

Чланом 10. став 1. регулисана је службена употреба језика и писма у Србији као држави и уједно је регулисана службена употреба језика и писма српског народа као државотворног (Преамбула Устава Републике Србије и члан 1. тог Устава). Овај став има двоструку уставноправну улогу; у једној је регулисано питање службене употребе језика и писма државе Србије, а у другој питање језика и писма српског народа. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, и то у обе уставноправне улоге. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише. Овај Став је императиван, могућа је његова директна примена у правној пракси и за српски језик је везано и именовано једно писмо – ћирилично.

Чланом 10. став 2. Устава Србије који гласи: „Службена употреба других језика и писама уређује се законом, на основу Устава“ регулисана су права припадника националних мањина на службену употребу њихових језика и њихових писама. Овим ставом регулисана је службена употреба других језика и писама осим, тј. изван српског језика и писма. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише за све националне мањине које живе у Србији. У складу с овим чланом Устава Србије, хрватска национална мањина има право на употребу латинице као службеног писма хрватског језика у складу с републичким законом, као што Русини и Македонци, на пример, имају право на своје ћирилично писмо.

О латиници Александар Белић каже: „А пишу ли сви Југословени само ћирилицом? Пишу ли њоме и наша браћа Хрвати и Словенци? – Не, они пишу друкчијим писмом – л а т и н и ц о м. Као што видите, ми Југословени имамо два писма: ми Срби служимо се старим словенским писмом, ћ и р л и ц о м, која је састављена по смрти св. браће Ћирила и Методија, а преуредио је за наш језик Вук Караџић; међутим, браћа Хрвати и Словенци примили су латинско писмо, л а т и н и ц у, коју је преуредио Вуков савременик Људевит Гај“.¹

У члану 12. Устава Републике Хрватске стоји:

„У Republici Hrvatskoj у службеној је употреби хрватски језик и латинично писмо.

У појединим локалним јединицама уз хрватски језик и латинично писмо у службену се употребу може увести и други језик те ћирилично или које друго писмо под увјетима прописанима законом.“

Из *Правовиса хрватскога језика* који се у држави Хрватској користи видљиво је да је латиница наведена у Правилнику о настави и Наставним плановима и програмима српског језика (на које се односи овај наш затев) ортографски у ствари иста та хрватска латиница.

Правилник о настави и Наставни планови и програми српског језика којима је у српски језик унета хрватска латиница као званично и службено писмо нама суседне државе Хрватске супротни су члану 10. став 1. Устава Србије и њима се нарушава суверенитет државе Србије у смислу члана 2. Устава.

Имајући у виду све горе наведено подносимо Вам овај захтев за усклађивање Наставних планова и програма српског језика за први, дру-

¹ А. Белић и А. Жежељ: *Грамађика српскохрватског језика за I разред средњих школа*, издање Београд, 1940. стр. 10.

ги, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања са Уставом Републике Србије и усклађивање свих пратећих правописних приручника, упутстава и инструкција.

У прилогу Вам достављамо детаљније Образложење.

Одбор ЋИР
ПАО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСК УГ ЋИРИЛИЦА

Достављено:

Председнику Владе Републике Србије

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Захтева за усклађивање Наставних планова и програма српског језика Уставом Републике Србије.

Према Наставном плану и програму за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања српски језик је обавезни наставни предмет (Правилник о Наставном плану и програму за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања – Службени гласник РС – просветни гласник бр. 10/2004, бр. 1/2005, бр. 3/2006. и све касније измене и допуне овог Правилника кроз упутства и инструкције – у даљем тексту: Правилник о настави).

Правилником о настави утврђени су Наставни планови и програми основног образовања и васпитања за српски језик као обавезни предмет – у даљем тексту: Наставни план и програм српског језика. Утврђени су циљеви и задаци наставе српског језика и за сваки разред основног образовања и васпитања (од првог до четвртог) утврђени оперативни задаци и утврђене методолошке јединице наставе српског језика.

У поменутом Правилнику о настави каже се:

„*Циљ* наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Задаци наставе српског језика:

- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;

- основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;“

Прескачемо наредних 10 алинеја из Задатака наставе српског језика и дајемо 15. алинеју која гласи:

„– упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;“ и такође не наводимо преосталих 7 алинеја.

Из цитираног садржаја циља и задатака наставе српског језика очито је и јасно да се изводи наства српског језика (не непостојећег српско-хрватског или хрватског, или босанског или црногорског који су службени језици нама суседних држава) са коначним циљем „упознавања, развијања, чувања и поштовања властитог (српског – Ћ. Ј) националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења“.

У Наставном плану и програму српског језика за други разред утврђени су оперативни задаци који су описани у 10 алинеја.

Као један од оперативних задатака алинејом 4 утврђено је: „овладавање техником читања и писања латиницом“, што је супротно члану 10. став 1. Устава Србије из 2006. у коме је утврђено: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.“

Овом уставном одредбом у српском језику поново је успостављено једноазбучје с ћирилицом као писмом, како је било у претходних хиљаду година писмености у Срба све до 1954. године, а опет – праксу једноазбучја познаје и сваки европски језик појединачно.

У поменутом Наставном плану и програму српског језика за други разред у поглављу „Начин остваривања програма“ цела методолошка јединица *Учење групој и писма (латинице)* супротна је члану 10. став 1. Устава Републике Србије који је утврдио да српски језик нема два писма већ једно – ћирилично писмо.

У Наставном плану и програму српског језика за трећи разред утврђени су оперативни задаци који су описани у 6 алинеја.

Као један од оперативних задатака алинејом 2 утврђено је: „овладавање техником читања и писања на оба писма;“ што је супротно члану

10. став 1. Устава Србије из 2006. у коме је утврђено да српски језик има једно – ћирилично писмо.

У поменутом Наставном плану и програму српског језика за трећи разред у поглављу „Језичка култура“, усмена и писмена вежбања, утврђена је методолошка јединица „Орфографске вежбе: преписивање текста са ћирилице на латиницу...“, што је такође супротно члану 10. став 1. Устава Србије, у коме је утврђено да српски језик има једно – ћирилично писмо.

У Наставном плану и програму српског језика за четврти разред код утврђивања оперативних задатака и усмених и писмених вежбања поступљено је на исти неуставан начин као и у Наставном плану и програму српског језика за трећи разред, односно супротно члану 10. став 1. Устава Србије.

Чланом 10. став 1. регулисана је службена употреба језика и писма у Србији као држави и уједно је регулисана службена употреба језика и писма српског народа као државотворног (Преамбула Устава Републике Србије и члан 1. тог Устава). Овај став има двоструку уставноправну улогу; у једној је регулисано питање службене употребе језика и писма државе Србије, а у другој питање језика и писма српског народа. Утврђено је да је у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, и то у обе уставноправне улоге. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише. Овај Став је императиван, могућа је његова директна примена у правној пракси и за српски језик је везано и именовано само једно писмо – ћирилично.

Чланом 10. став 2. Устава Србије који гласи: „Службена употреба других језика и писама уређује се законом, на основу Устава“ регулисана су права припадника националних мањина на службену употребу њихових језика и њихових писама. Овим ставом регулисана је службена употреба других језика и писама изван српског језика и писма. Предмет регулисања су службени језик и писмо којим се он пише за све националне мањине које живе у Србији. У складу с овим чланом Устава Србије, хрватска национална мањина има право на употребу латинице као службеног писма хрватског језика у складу с републичким законом, као што Русини и Македонци, на пример, имају право на своје ћирилично писмо.

О латиници Александар Белић каже: „А пишу ли сви Југословени само ћирилицом? Пишу ли њоме и наша браћа Хрвати и Словенци? – Не, они пишу друкчијим писмом – л а т и н и ц о м. Као што видите, ми

Југословени имамо два писма: ми Срби служимо се старим словенским писмом, ћ и р и л и ц о м, која је састављена по смрти св. браће Ћирила и Методија, а преуредио је за наш језик Вук Караџић; међутим, браћа Хрвати и Словенци примили су латинско писмо, л а т и н и ц у, коју је преуредио Вуков савременик Људевит Гај“.²

У члану 12. Устава Републике Хрватске стоји:

„U Republici Hrvatskoj u službenoj je uporabi hrvatski jezik i latinično pismo.

У појединим локалним јединицама уз хрватски језик и латинично писмо у службено се употребу може увести и други језик те ћирилично или које друго писмо под увјетима прописанима законом.“

Из *Правоииса хрвајскоја језика* који се у држави Хрватској користи видљиво је да је латиница наведена у Правилнику о настави и Наставним плановима и програмима српског језика (на које се односи овај наш затев) ортографски уствари иста та хрватска латиница.

Правилник о настави и Наставни планови и програми српског језика којима је у српски језик унета хрватска латиница као званично и службено писмо нама суседне државе Хрватске супротни су члану 10. став 1. Устава Србије и њима се нарушава суверенитет државе Србије у смислу члана 2. Устава.

У нашем захтеву за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивање његових циљева и Програма рада у складу с чланом 10. став 1. Устава Србије (Нови Сад, 6. новембар 2009. године) који смо Вам тада и доставили на основу државног, политичког, друштвеног и културног оквира у коме се српски народ данас налази и очекиване дугорочне перспективе нашег живљења у Европској унији – предложили смо стратешке циљеве језичког планирања и државно-политичке, организационо-институционалне и лингвистичке методе за његово остварење. Уставно-правни основ за утврђивање стратешких циљева језичког планирања представља члан 10, став 1. Устава Републике Србије.

У нашем захтеву за усклађивање *Правоииса срјској језика* са Уставом Србије (Нови Сад, 5. децембар 2009) који смо Вам такође тада доставили доказали смо како је хрватска латиница натурена српском народу у време комунистичке диктатуре Хрвата Јосипа Броза уз изнуђену сагласност српских лингвиста и спроведена чувеним Новосадским договором из 1954.

---

² А. Белић и А. Жежељ: *Грамајика срјскохрвајској језика за I разред средњих школа*, издање Београд, 1940. стр. 10

Да се сада осврнемо на њиховање суверениитета држава насталих од бивших република СФРЈ а са аспекта језика и писма, односно језичке полијике.

С обзиром на то да ће се у овом 21. веку комуникације у свим сферама друштва и живота појединаца остваривати путем информационах технологија, језичку политику ћемо овде само посматрати са законског аспекта и аспекта информационах технологија.

Словенија на својој територији користи само словеначки а при представљању светској јавности енглески језик и тако поступа и при комуникацији информационим технологијама (интернет презентације, електронска пошта).

Македонија на својој територији користи само македонски а при представљању светској јавности енглески језик и тако поступа и при комуникацији информационим технологијама (интернет презентације, електронска пошта). У ове две државе српски језик и ћирилица су искључиво и једино у употреби онолико колико их Срби који тамо живе користе, а то је изузетно мало јер су скоро сви научили словеначки, односно македонски.

Словенија и Македонија нису уопште заинтересоване за дешавања у Србији, за нашу науку и културу, усмерене су на културе великих европских народа а само понекад и понешто преведу од онога што је објављено у Србији. За Србију су везане једино сопственим економским интересима.

Но, много је интересаније њиховање у државама насталим од бивших република СФРЈ које су њиховнице Новосадској дојовора из 1954. године.

Хрватска има добру и чврсту језичку политику – по Уставу, законским прописима и свим правописима после осамостаљења језик је хрватски а писмо је хрватска латиница. Влада и сва министарства, Хрватска академија знаности и умјетности, сви факултети, сви градови и све државне и јавне институције у потпуности, без икаквог изузетка, поштују утврђену језичку политику – све интернет презентације (и електронска пошта) само су на хрватском језику и латиници или и на енглеском језику. Други језик поред енглеског изузетно ретко се користи у интернет презентацијама. Ћирилица се у државним органима и институцијама и у свим јавним установама не сме користити (службеним писмом се сматра само хрватска латиница) и сматра се писмом српске националне мањине.

Црна Гора је недавно спровела Уставну и законску одредбу о службеној употреби црногорског језика и сачинила Правопис. Влада Републике Црне Горе, сва министарства, сви државни органи и институције користе само назив црногорски језик и на интернет презентацијама за њега везују црногорску ћирилицу и црногорску латиницу. Понекад су интернет презентације и на енглеском језику. Црногорска академија знаности и умјетности, сви факултети, градови и друге институције на интернет презентацијама уз црногорски језик везују само латиницу.

Једним законским прописом из Црне Горе је прогнан и српски језик и српска ћирилица и они су сада језик и писмо српске националне мањине.

Босна и Херцеговина и ентитет Федерација БиХ по законској регулативи познају: босански језик који се пише латиницом (Гајевом, хрватском), хрватски језик који се пише хрватском латиницом и према правописима државе Хрватске и српски језик који се пише српском ћирилицом. Наведена законска регулатива се у потпуности поштује у школству, као и у свим државним органима и институцијама при изради интернет презентација. Немамо довољно информација о разликама између босанског и хрватског језика с обзиром на то да користе исто писмо и оне често нису видљиве на интернет презентацијама.

Република Српска такође по Уставу и законским прописима познаје: српски језик који се пише српском ћирилицом, босански језик који се пише латиницом (Гајевом, хрватском) и хрватски језик који се пише хрватском латиницом и према правопису државе Хрватске.

Законодавства све три суседне државе, бивше републике СФРЈ, Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе утврдиле су своје посебне службене језике: хрватски, босански и црногорски и све три су увеле једноазбучје са латиницом као писмом и то примењују у својим школским програмима од основног до високог образовања. Ни у једној се више не учи читање и писање ћирилице у настави званичних службених језика.

Како видимо, законодавства три суседне државе, бивше републике СФРЈ, Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе за српски језик познају једино и искључиво ћирилицу (српску, разме се) и Срби као национална мањина по законским прописима тих држава имају право да је користе као своје службено писмо!

А у Србији и у пракси државних органа и институција и у школској настави српског језика влада безакоње и отворено се крши уставна одредба о једноазбучју у српском језику. Влада АП Војводине је чак са

своје интернет презентације протерала ћирилицу, за језик српски текстови су на хрватској латиници а за језик енглески текстови су на енглеској латиници.

А како остатак света преко информационих технологија препознаје језике бивших република СФРЈ потписница Новосадског договора, сада посебних држава са посебним политичким називима језика: српски, хрватски, босански и црногорски? Па само преко писама и сви интернет претраживачи при превођењу текстова са више од 60 језика препознају само српски (преко српске ћирилице) и хрватски (преко хрватске латинице)!

У свету се у информационим технологијама увек користи назив језика а никад назив писма којим се он пише и тако се преко језика народи међу собом препознају на глобалној информационој мрежи.

Неку малу наду да ћемо једног дана добити квалитетну језичку политику даје чињеница да САНУ, Матица српска, Институт за српски језик и Филолошки факултет у Београду изгледа коначно знају да се српски језик пише само ћирилицом па њихове интернет презентације имају ознаке према језицима: српски, english, francais, deutsch, polski, рускии... Да ли то можда те институције знају и да сваки језик сваког престижног народа има једно писмо?

Имајући све ово у виду подносимо Вам захтев за усклађивање Наставних планова и програма српског језика за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања са чланом 10. став 1. Устава Републике Србије и усклађивање свих пратећих правописних приручника, упутстава и инструкција.

Спремни смо да наш захтев и детаљније образложимо на састанку који Вас молимо да организујете у вези с овим нашим захтевом.

У Новом Саду, на Савиндан 2011.

Одбор ЋИР
ПИО УГ ЋИРИЛИЦА
ПСк УГ ЋИРИЛИЦА

Београд, 23. мај 2011.

Издавање одржано на Језичкој тјрибини Удружења књижевника Србије.

УСТАВНИ И ЗАКОНСКИ ОКВИР УПОТРЕБЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ПИСМА

Од појаве писмености у Срба у средњем веку и у српским државама Немањића државни (службени) језик био је српски и ћирилично писмо у ортографској форми тог времена. У неким периодима петовековне турске окупације српских земаља као друго званично писмо поред турског коришћена је и српска ћирилица.

У Хабзбуршкој монархији на подручјима где су живели Срби њима су тадашње власти као етничкој мањинској заједници у неким периодима дозвољавале службену употребу српског језика и ћирилице.

У периоду постојања Војводства Србије и Тамишког Баната (1849–1860) као аутономне јединице у Хабзбуршкој монархији на њеној територији у службеној употреби је српски језик и ћирилично писмо.

Од 1804. године, тј. од времена Карађорђевог устанка па све до стварања Југославије 1918. у Кнежевини, касније Краљевини Србији службени језик је српски са једним ћириличким писмом. Исто тако и у Књажевини, касније Краљевини Црној Гори све време службени језик је српски са једним ћириличким писмом.

У Босни и Херцеговини одмах после анексије од Аустро-Угарске 1878. уместо турског језика и писма уведен је немачки језик, али је он коришћен само за комуникацију с органима Монархије а унутар БиХ, у раду са странкама, коришћен је језик којим је говорило становништво који је различито називан, а најчешће „српско-хрватски језик“. Срби су стално инсистирали на осигурању потпуне равноправности своје ћирилице и хрватске латинице и о овоме отварали расправе у Сабору БиХ.

Од 1918. до 1941. у Краљевини Југославији службени језик је српско-хрватско-словеначки. То није био језик састављен од три различита језика, већ је идентичан језик сваког од та три народа. У пракси словеначки језик је био у службеној употреби само у Дравској бановини. У осталим бановинама Краљевине Југославије све власти, сва надлештва, све државне установе, сва јавноправна тела и њихове установе примењивале

су „српско-хрватски-словеначки“ језик тако што су за српски језик употребљавале ћирилично, а за хрватски латиничко писмо.

Од средњег века па до 1941. године друге државе у којима су Срби живели као мањина, ако су им давале право на коришћење свог српског језика као службеног, као писмо су наводили само ћирилицу.

У Српској православној цркви од почетка њене аутокефалности 1219. до данас у службеној употреби је увек и једино српски језик и само једно ћирилично писмо.

Последњих деценија у јавности па чак и науци износи се тврдња да је латиница међу Србе продрла после 1918, односно у Краљевини Југославији.

Према статистичкој процени Данила Живаљевића (*Ћирилица и Латиница*, Београд 1935) од укупног становништва Краљевине Југославије у 1935. години ћирилицом се служи око 70%, а латиницом једва 30%“, односно ћирилицом пишу сви Срби и већина муслимана у БиХ.

Према једном библиографском прегледу српске штампе за период 1915–1945. године (Вук Драговић: *Српска штампа између два рата. I. Основа за библиографију српске периодике 1915–1945*. САНУ. Грађа. Књига XI. Историјски институт, књига 8, Београд, 1956) 98% наслова српске периодике је било на ћирилици.

Наведени подаци показују да су нетачне тврдње неких лингвиста из периода комунистичке Југославије да је латиница масовно коришћена у Срба још у Краљевини Југославији. Подаци показују и да је нетачно да је латиница икад била везана уз српски језик – увек само и једино уз српскохрватски.

Да латиница није српско писмо показује наших хиљаду година писмености на ћирилици а најјасније то доказује чињеница да се у српским престоницама Расу, Скопју, Призрену, Крушевцу, Смедереву, Крагујевцу и Београду никад није писало латиницом све до доласка комуниста на власт и до Новосадског договора 1954.

Латиница којом се по Србији пише је хрватско писмо. Њоме су у претходних неколико векова поред Хрвата писали и Срби католици. Хрвати су крајем XIX века свој ранији језик заменили српским који су почели писати својом хрватском латиницом и назвали га по свом националном имену – хрватски језик.

После распада СФРЈ 1992. године Бошњаци и Црногорци су српски језик којим говоре и који такође пишу хрватском латиницом назвали по својим националним именима – босанским односно црногорским.

Историјски посматрано, хрватска латиница је у Срба масовно почела да се користи после Новосадског договора 1954. када је у уставно-правни систем Србије (и њене обе покрајине) уведен појам српскохрватског језика са два писма српском ћирилицом и хрватском латиницом. Лингвисти су на Новосадском договору још признавали да је ћирилица српско а латиница хрватско писмо. Организовано државном акцијом по налогу ЦК Комунистичке партије Југославије наредних деценија перфидно је спровођен прогон ћирилице и њена замена хрватском латиницом на свим српским етничким просторима тадашње СФРЈ.

Након распада СФРЈ 1992. године у правним системима Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе службени језици су хрватски, босански и црногорски а уз службену употребу српског језика на чију употребу Срби имају право везује се само ћирилично писмо.

У правном систему Србије службени језик је називан и српскохрватским и српским уз коришћење оба писма – српске ћирилице и хрватске латинице све до новог Устава Србије из 2006.

Доказали смо да су у Краљевини Карађорђевића (1918–1941) готово сви Срби писали ћирилицом и да је апсолутна већина од 6,5 милиона Срба према попису из 1948. године такође писала ћирилицом.

Доказали смо да је у време комунистичке диктатурте организовано принудом и присилом од стране комуниста и њима лојалних лингвиста после Новосадског договора из 1954. извршено латинчење Срба и Србије натурањем хрватске латинице као званичног, службеног писма и писма јавне употребе тако да данас педесет година после Новосадског договора, као резултат језичке политике засноване на том договору, апсолутна већина од 6,2 милиона Срба у Србији (према попису 2002. године) пише хрватском латиницом чиме је српски национални идентитет урушен као никада у досадашњој историји а српска култура је латинчењем, у суштини, постала „огранак“ или „подкултура“ хрватске културе.

Нови Устав Републике Србије из 2006. године је у члану 10. став 1. утврдио „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо“ и тиме створио правне и институционалне претпоставке да се од државе организовано активношћу пониште ефекти латинчења Србије спроведени у периоду комунистичке диктатуре.

Хрватска латиница је и правно гледано и с лингвистичког аспекта писмо Хрвата као националне мањине, што је наша држава обавезна да им обезбеди, а Хрватска има право да то тражи у складу с начелом реципроцитета.

Колико ће Срба и даље употребљавати хрватску латиницу у приватном животу је ствар сваког од њих појединачно и то је питање ван службене и јавне употребе.

Српски језик и ћирилица морају бити стожер српске културе у 21. веку чиме би била изграђена непробојна брана свим покушајима „латинчења“ Срба и увлачења у процес унијаћења и чиме би се спречило претакање нашег народа у друге суседне народе.

По нашем мишљењу питање враћања ћирилице у јавну и приватну употребу у српском народу је данас најзначајније питање српске културе и ни једно друго питање нема такав значај за наш национални идентитет у будућности.

Службена употреба ћирилице као писма српског језика у администрацији Европске уније као заједнице народа и култура обезбедила би Србима и Србији препознатљивост нашег језика и културе као стожера очувања националног идентитета у будућности, што треба да буде стратешки циљ језичког планирања.

Правна последица проглашења новог Устава Србије јесте да су српски језик и ћирилично писмо у службеној и јавној употреби на њеној територији, да је обавезна њихова употреба уз подразумевајуће право националних мањина на употребу својих језика и писама у складу са законом (прихваћена међународна обавезе) и изузимање из приватне области појединаца (обезбеђење основних људских права и слобода).

Под употребом ћирилице као јединог писма српског језика као службеног подразумева се употреба писма у руком писаним документима, штампаним и куцаним документима (папирним документима) и електронским документима као и употреба писма у сајбер простору.

Тумачење да се двоазбучност напушта само у службеној и јавној употреби, а не и у језичкој пракси је „правни изум“ наших лингвиста јер несагласност између службене и јавне употребе и језичке праксе не постоји ни у једној јединој европској или престижној светској земљи. У свим европским земљама у установама предшколског, основног, средњег и високог образовања, као и у институцијама науке и културе примењује се службени језик и писмо уз право етничких заједница (националних мањина) на употребу свог језика и писма у складу с међународним актима којима је то регулисано. Прошло је већ више од пет године од доношења новог Устава Србије, а уставна одредба о службеној употреби српског језика и ћирилице масовно се крши.

У Србији се десило нешто што је незамисливо у било којој европској држави. Владајућа политичка већина у Скупштини Србије је у два наврата доношењем закона намерно прекршила Устав Србије – конкретно одредбу члана 10. став 1. о службеној употреби српског језика и ћирилице. Устав Србије прекршен је први пут у Скупштини Србије крајем 2009. усвајањем Закона о надлежностима Војводине и Статута покрајине Војводине са неуставном одредбом у члану 26. тог Статута о некаквом „латиничном писму српског језика“.

Други пут владајућа политичка већина је прекршила уставну одредбу о ћирилици као једином службеном писму српског језика када је 5. маја 2010. године у Скупштини Србије изгласала и донела Закон о изменама и допунама закона о службеној употреби језика и писама са „хрватском латиницом“ у српском језику.

Удружење „Ћирилица“ Нови Сад реаговало је оба пута и председник Извршног одбора Драгољуб Збиљић је 15. јануара, односно 21. маја 2010. године поднео Уставном суду Србије одговарајуће Иницијативе за оцену уставности поменутих закона.

Кад владајућа политичка већина доноси законе супротне Уставу онда не чуди што она и у пракси масовно крши одредбу о ћирилици као службеном писму српског језика а за политичким моћницима поводе се и многи други првенствено из разлога што за такве поступке нису предвиђене никакве санкције.

У Србији поменути Закон уопште не предвиђа употребу енглеског језика и писма а владајућа политичка већина стално у медијима истиче своју посвећеност уласку у Европску унију. Из Закона о службеној употреби језика и писма може се помислити да они желе од Србије да направе само једну хрватску покрајину.

Сви проблеми службене и јавне употребе српског језика у свим сферама активности државе, друштва па и сваког Србина као појединца могу се решити употребом српске ћирилице, а енглеског језика и писма у комуникацији на међународном нивоу без обзира на облик комуникације (електронски, факсом, у штампаној форми, ТВ, мобилни...).

Обавеза је државе, њачније извршине власити и Скућишћине Србије да у складу са чланом 10. сћав 1. донесе нови Закон о службеној ућо-ћреби језика и ћисма са одредбом о „ћириличком ћисму“ као једином службеном ћисму срћској језика којим би се:

- детаљно регулисала службена и јавна употреба српске ћирилице у свим сферама активности државе и друштва

- предвидела употреба енглеског језика и писма у међународној комуникацији и тамо где смо по међународном праву на то обавезни
- прописала обавеза обезбеђења информационе подршке за службену и јавну употребу српске ћирилице у свим сферама активности државе и друштва (компјутерски софтвер, електронска пошта, ТВ, мобилна телефонија...)
- прописале казне за непоштовање законских одредби о службеној употреби ћирилице на исти начин и на истом нивоу као и казне за непоштовање законских одредби о правима националних мањина на службену употребу њихових језика и писама које већ постоје и по садашњем Закону
- у прелазним одредбама утврдио поступак примене закона у правној пракси са роковима његове примене по фазама у складу са реалним могућностима спровођења у држави и друштву.

С аспекта утицаја на психологију српског народа овде су, по нашем мишљењу, најбитније две ствари.

Прво, да се стандардизује ћирилично-енглеска тастатура и да она буде обавезна у свим областима службене и јавне употребе, а да се избаци сада масовно употребљаване хрватске или енглеске тастатуре. Примери одговорног поступања и овде су Русија, Грчка и Бугарска које у областима службене и јавне употребе користе своје ћириличке тастатуре.

Друго, у складу с чланом 10. став 1. Устава Србије да се стандардизују српски ћирилички фонтови са означавањем Serbian (Cyrillic, Serbia) и да се тај стандард правно региструје у складу с домаћим и међународним прописима о стандардизацији а законом санкционише као илегалан софтвер са ознаком Serbian (Latin, Serbia) јер је супротна тој одредби.

Ово је сада лако изводљиво јер су од 1. јуна 2008. године одлуком међународно признатог тела (Registration Authority) при Конгресној библиотеци у Вашингтону проглашене неважећим досадашње ознаке у ISO 639-2 за српскохрватски језик scr (Serbo-Croatian-Roman) i scc (Serbo-Croatian-Cyrillic) и уведене су нове ознаке srp (српски језик) и hrv (hrvatski jezik).

УНЕСКО у свом прегледу језика који користе латински алфавет (ISO/FDIS 12199) не наводи српски језик (12199 is the ISO standard for „Alphabetical ordering of multilingual terminological and lexicographical data represented in the Latin alphabet.“)

Исто тако Европска унија у својој електронској државној управи за српски језик везује само српску ћирилицу (за Бугарски – бугарску, за Грчки – грчку) а латиницу којом се по Србији масовно пише у складу са међународним правом везује уз хрватски језик. Електронска државна управа која се развија у Србији мораће ово поштовати.

Резултат спровођења ових двеју активности би био стварање „комодитета у коришћењу ћирилице“, што би повећало број њених корисника међу Србима.

Поштовање уставне одредбе о ћирилици као једином службеном писму српског језика је питање од највећег националног значаја, питање суверенитета државе Србије на њеној територији и суверенитета у међународним односима како са државног аспекта тако и са аспекта права Срба ван Србије на службену употребу свог писма и језика у складу са међународним правом. То је и важно питање српске духовности и српске културе како данас тако и у будућности.

Ђорђе Јањатовић, с. р.
Одбор ЋИР

62

Београд, 6. април 2011.

Предлој новој Закона о службеној употреби језика и писма, који сам на иницијативу Милеја Медвића, организатора Језичке трибине Удружења књижевника Србије израдио и изнео 6. априла 2011. у оквиру трибине „Расправа о ћирилици“.

ПРЕДЛОГ ОРГАНИЗАТОРА И УЧЕСНИКА ЈЕЗИЧКЕ ТРИБИНЕ ОДРЖАНЕ ПРИ УДРУЖЕЊУ КЊИЖЕВНИКА СРБИЈЕ

ЗАКОН О СЛУЖБЕНОЈ УПОТРЕБИ ЈЕЗИКА И ПИСМА

І. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

У Републици Србији у службеној је употреби српски језик и ћирилично писмо.

На подручјима Републике Србије на којима живе припадници националних мањина у службеној употреби су, истовремено са српским језиком и ћириличким писмом, и језици и писма националних мањина на начин утврђен овим законом.

Члан 2.

Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се употреба језика и писама у раду: државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина (у даљем тексту: органи), установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења (у даљем тексту: организације које врше јавна овлашћења) као и појединаца кад врше такве послове.

Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се и употреба језика и писама у раду јавних предузећа и јавних служби, као и у раду других организација кад врше послове утврђене овим законом.

Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се и употреба језика и писама у раду предузећа, других организација и предузетника када обављају делатности од општег интереса.

Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се и употреба језика и писама у раду и настави у установама предшколског, основног, средњег и високог образовања као и других образовних организација.

Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се и употреба језика и писама у раду телевизија и јавних гласила (штампаних и електронских) која су у већинском власништву или под контролом органа или организација које врше јавна овлашћења.

Службеном употребом језика и писама, у смислу овог закона, сматра се и употреба језика и писама у раду научних, научноистраживачких и културних институција која су у већинском власништву или под контролом органа или организација које врше јавна овлашћења.

Члан 3.

Службеном употребом језика и писама сматра се нарочито употреба језика и писама у:

- 1) усменом и писменом општењу органа и организација међусобно, као и са странкама, односно грађанима;
- 2) вођењу поступка за остваривање и заштиту права, дужности и одговорности грађана;

- 3) вођењу прописаних евиденција од стране општинских органа и организација које врше јавна овлашћења на територији општине (у даљем тексту: евиденције);
- 4) издавању јавних исправа, као и других исправа које су од интереса за остваривање законом утврђених права грађана;
- 5) остваривању права, дужности и одговорности радника из рада или по основу рада.

Службеном употребом језика и писама сматра се и употреба језика и писама при: исписивању назива места и других географских назива, назива тргова и улица, назива органа, организација и пословних имена (фирми), објављивању јавних позива, обавештења и упозорења за јавност, при исписивању других јавних натписа, као и при исписивању декларација производа.

Службеном употребом језика и писма сматра се и употреба језика и писма правних лица и предузетника и других правних субјеката када се при извршавању пословних активности за које су регистровани обрађају субјектима из члана 2. овог закона и при томе извршавају неку своју законом утврђену обавезу.

Члан 4.

Под употребом писма службеног језика подразумева се употреба писма у руком писаним документима, штампаним и куцаним (папирним) документима и електронским документима као и употреба писма у сајбер простору.

Члан 5.

Свако има право да у поступку пред органом, односно организацијом која у вршењу јавних овлашћења решава о његовом праву и дужности употребљава свој језик и да се у том поступку упознаје са чињеницама на свом језику.

Члан 6.

У службеној употреби текст на језицима и писмима националних мањина (у даљем тексту: језици националних мањина) исписује се после текста на српском језику и ћириличком писму (у даљем тексту: српски језик) испод или десно од њега, истим обликом и величином слова.

Ако је више језика националних мањина у службеној употреби, текст на тим језицима исписује се после српског језика по азбучном реду.

II. СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА И ПИСМА

Члан 7.

Саобраћајни знаци и путни правци на међународним и магистралним путевима, називи места и други географски називи исписују се на српском језику ћириличком писму и на енглеском језику и писму.

Саобраћајни знаци и путни правци на другим путевима, називи улица и тргова и други јавни натписи могу се, поред исписивања на српском језику исписивати и на енглеском језику и писму.

Кад се, у складу са одредбама овог члана текст исписује и на енглеском језику и писму, текст на енглеском језику и писму исписује се после текста на српском језику, испод или десно од њега.

III. СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСМА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА

Члан 8.

На територији јединице локалне самоуправе где традиционално живе припадници националних мањина, њихов језик и писмо може бити у равноправној службеној употреби.

Јединица локалне самоуправе ће обавезно својим статутом увести у равноправну службену употребу језик и писмо националне мањине уколико проценат припадника те националне мањине у укупном броју становника на њеној територији достиже 15% према резултатима последњег пописа становништва.

Службена употреба језика националних мањина из става 1. овог члана подразумева нарочито: коришћење језика националних мањина у управном и судском поступку и вођење управног и судског поступка на језику националне мањине; употребу језика националне мањине у комуникацији органа са јавним овлашћењима са грађанима; издавање јавних исправа и вођење службених евиденција и збирки личних података на језицима националних мањина и прихватање тих исправа на тим језицима као пуноважних; употребу језика националних мањина на гласачким листићима и бирачком материјалу; употребу језика националних мањина у раду представничких тела.

На територијама из става 2. овог члана, имена органа који врше јавна овлашћења, називи јединица локалне самоуправе, насељених места, тргова и улица и други топоними исписују се и на језику дотичне националне мањине, према њеној традицији и правопису.

Језици националних мањина који су у службеној употреби у раду органа аутономне покрајине утврђују се њеним статутом, у складу са овим законом.

Закони и прописи се објављују и на језицима националних мањина, у складу са посебним законом.

Припадници националних мањина чији број у укупном становништву Републике Србије достиже најмање 2% према последњем попису становништва могу се обратити републичким органима на свом језику и имају право да добију одговор на том језику.

Посланик у Народној скупштини који припада националној мањини чији број у укупном становништву Републике Србије достиже најмање 2% према последњем попису становништва има право да се обраћа Народној скупштини на свом језику, што ће се ближе уредити пословником Народне скупштине.

Члан 9.

Првостепени управни, кривични, парнични или други поступак у коме се решава о правима и дужностима грађана води се на српском језику.

Поступак из става 1. овог члана може се водити и на језику националне мањине који је у службеној употреби у органу, односно у организацији која води поступак.

Ако је орган, односно организација која води поступак образована за више општина, поступак се може водити на језицима националних мањина који су у службеној употреби у општинама обухваћеним подручјем тог органа, односно организације и то за странке у поступку – припаднике националних мањина који имају пребивалиште у општини у којој је у службеној употреби језик националне мањине.

Кад у поступку учествује једна странка – припадник националне мањине поступак се, на њен захтев, води на језику националне мањине који је у службеној употреби у органу, односно организацији која води поступак.

Кад у поступку учествује више странака чији језици нису исти, поступак се води на једном од језика који су у службеној употреби у органу, односно организацији која води поступак о коме се стране споразумеју.

Ако се странке не споразумеју о томе на ком ће се језику водити поступак, језик поступка одређује орган, односно организација пред којом се води поступак, осим ако једна од странака захтева да се поступак води на српском језику, у ком случају ће се поступак водити на том језику.

Члан 10.

Утврђивање језика не коме ће се водити поступак је претходно питање о коме, у складу са одредбама овог закона, одлучује лице које води поступак.

Службено лице које води поступак дужно је да упозна странку који су језици у службеној употреби на подручју органа, односно организације пред којом се води поступак и да затражи од странке да се изјасни на ком ће се језику водити поступак.

Док се не утврди језик поступка, службено лице води поступак на српском језику.

Начин утврђивања језика поступка и утврђен језик поступка назначује се у записнику.

Члан 11.

Записник и одлуке у првостепеном поступку и у вези с тим поступком израђују се, као аутентични текстови, на српском језику и на језику националне мањине ако је на језику националне мањине вођен поступак.

Странка у поступку чији језик није утврђен као језик поступка има права утврђена у чл. 13. и 14. овог закона.

Члан 12.

Другостепени поступак води се на српском језику, а странке у поступку имају права утврђена у чл. 13. и 14. овог закона.

Другостепено решење, одлуку, записник, поднеске, исправе и друга писмена у другостепеном поступку и у вези с другостепеним поступком преводи првостепени орган или организација на језик, односно језике на којима је вођен првостепени поступак.

Члан 13.

На подручјима на којима језици националних мањина нису у службеној употреби, органи, односно организације који воде поступак дужни су да припадницима националних мањина који код њих остварују своја права и обавезе обезбеде:

1) да у поступку код ових органа и организација употребљавају свој језик и писмо;

2) да на свом језику подносе молбе, жалбе, тужбе, предлоге, представке и друге поднеске;

3) да им се на њихов захтев достављају на њиховом језику отправци решења, пресуда и других аката којима се решава о њиховим правима и обавезама, као и сведочанства, уверења, потврде, и друга писмена.

Сматраће се да постоји захтев из тачке 3. став 1. овог члана и ако је поднесак поднет на језику националне мањине.

Члан 14.

Изјаве странака, сведока, вештака и других лица која учествују у поступку на подручјима у којима није у службеној употреби језик националне мањине дате на језику националне мањине уносе се у записник на српском језику и ћириличком писму. На захтев припадника националне мањине који је учесник у поступку, записник или поједини његови делови превешће се на језик националне мањине.

Изјаве лица из става 1. овог члана, дате на српском језику, превод се на језик националне мањине ако захтева припадник националне мањине који је учесник у поступку.

Поступак се води уз помоћ тумача ако службено лице које води поступак не познаје у довољној мери језик националне мањине.

Трошкове превођења сноси орган, односно организација код које се води поступак.

Одредбе члана 13. и ст. 1–4. овог члана сходно се примењују и у поступку код Уставног суда.

Члан 15.

На подручјима на којима су у службеној употреби и језици националних мањина сведочанства о стеченом образовању, кад је настава извођена на језику националних мањина, друге јавне исправе, као и друге исправе које су од интереса за остваривање законом утврђених права грађана, на захтев припадника те националне мањине издају се и на његовом језику.

На подручјима на којима су у службеној употреби и језици националне мањине евиденције из члана 3. тачка 3. овог закона воде се и на тим језицима.

Обрасци јавних исправа, као и обрасци евиденција за потребе подручја на којима су у службеној употреби језици националних мањина штампају се двојезично, на српском језику и ћириличком писму и на језику оне националне мањине чији је језик у службеној употреби.

Члан 16.

Припадници националних мањина имају право на слободан избор и коришћење личног имена и имена своје деце, као и на уписивање ових личних имена у све јавне исправе, службене евиденције и збирке личних података према језику и правопису припадника националне мањине.

Право из става 1. овог члана не искључује паралелан упис имена и на српском језику и ћириличком писму.

Члан 17.

На подручјима на којима су у службеној употреби и језици националних мањина називи места и други географски називи, називи улица и тргова, називи органа и организација, саобраћајни знаци, обавештења и упозорења за јавност и други јавни натписи исписују се и на језицима националних мањина.

Члан 18.

Пословно име (фирма) предузећа, установе и другог правног лица исписује се на српском језику и ћириличком писму, а може и на језику националне мањине који је у службеној употреби у општини у којој је седиште тог субјекта.

Пословно име (фирма) се може исписати и на језику националне мањине који је у службеној употреби у месту пословања субјеката из става 1. овог члана.

Одредбе ст. 1. до 2. овог члана, односе се и на радње, односно друге облике обављања делатности.

IV. СРЕДСТВА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ОВОГ ЗАКОНА

Члан 19.

Средства потребна за остваривање службене употребе језика и писама обезбеђују органи, односно организације и други правни субјекти из члана 2, 3. и 18. овог закона у којима се остварују права и обавезе утврђени овим законом.

V. НАДЗОР НАД СПРОВОЂЕЊЕМ ОДРЕДАБА ОВОГ ЗАКОНА

Члан 20.

Надзор над спровођењем одредаба овог закона врше министарства, у оквиру свог делокруга утврђеног законом о министарствима.

VI. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

(Напомена: У казнене одредбе у сваки члан сам убацито санкције и за кршење обавезе службене употребе српског језика и ћирилице иако ипак сам се позвао на одговарајући члан овог Закона. У старом важећем Закону санкције су предвиђене само за кршење права националних мањина на

ујошребу њихових језика и њисама и казнене одредбе се њозивају само на ње чланове из закона).

Члан 21.

Новчаном казном од 20.000 до 1.000.000 динара казниће се за привредни преступ организација овлашћена за постављање саобраћајних знакова и назива места која поступи супротно члану 3. став 2, члану 7. и члану 17. овог закона.

За привредни преступ из става 1. овог члана казниће се и одговорно лице у организацији из става 1. овог члана новчаном казном од 4.000 до 70.000 динара.

Члан 22.

Новчаном казном од 20.000 до 1.000.000 динара казниће се за привредни преступ предузеће, установа или друго правно лице које истакне, односно испише фирму, односно декларацију производа, противно одредбама члана 3. став 2. и члана 18. овог закона.

За привредни преступ из става 1. овог члана казниће се и одговорно лице у правном лицу новчаном казном од 4.000 до 70.000 динара.

Члан 23.

Новчаном казном од 10.000 до 250.000 динара казниће се за прекршај власник радње која нема својство правног лица ако испише, односно истакне фирму супротно одредбама члана 3. став 2. и члана 18. овог закона.

Члан 24.

Новчаном казном од 10.000 до 250.000 динара казниће се за прекршај одговорно лице у органу, односно организацији која врши јавна овлашћења, као и у правним субјектима из члана 2. став 2, 3, 4, 5 и 6 ако поступа супротно одредбама члана 1, 3. и 4. овог закона, као и предузетник, заступник правног лица и заступник других правних субјеката ако поступа супротно одредбама члана 3. став 3.

VII. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 25.

У јединици локалне самоуправе у којој је на дан ступања на снагу овог закона језик националне мањине у службеној употреби, тај језик ће остати у службеној употреби.

Члан 26.

Називи места, улица, тргова, органа и организација, пословног имена (фирме), други јавни натписи, и исписивање декларације производа, ускладиће се са овим законом, најкасније до 31. 12. 2012. године.

Закон о електронском документу ускладиће се са овим законом најкасније до 31. 12. 2011. године.

Закон о телекомуникацијама ускладиће се са овим законом најкасније до 31. 12. 2011. године и њиме ће се регулисати употреба српског језика и ћириличног писма у сајбер простору, односно јавној телекомуникационој мрежи што укључује и јавну мобилну телекомуникациону мрежу.

Владе Републике Србије донеће у складу са овим законом најкасније до 31. 12. 2011. године одлуку којом ће регулисати питање употребе енглеског језика и писма у складу са овим законом.

Члан 27.

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важи закон о службеној употреби језика и писма (Службени гласник РС“, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005. и 30/2010).

Члан 28.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

Ђорђе Јањатовић, с. р.
Одбор ЋИР

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

І. УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење предложеног закона садржан је у одредбама члана 10. Устава Републике Србије, којима је утврђено да су у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо и да се службена употреба других језика и писама уређује законом, на основу Устава. Уставни основ за доношење овог закона садржан је и у одредби члана 97. тачка 2. Устава Републике Србије, којом је предвиђено да Република Србија уређује и обезбеђује остваривање и заштиту слобода и права грађана и поступак пред судовима и другим државним органима, као и у тачки 17. наведеног члана Устава Републике Србије, којом

је утврђено да Република Србија уређује и обезбеђује и друге односе од интереса за Републику Србију, у складу са Уставом.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА И ОБЈАШЊЕЊЕ ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Одредбама члана 10. Устава Републике Србије утврђено је да су у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо и да се службена употреба других језика и писама уређује законом, на основу Устава.

Основни разлог за доношење предложеног закона јесте усклађивање Закона о службеној употреби језика и писама са Уставом Републике Србије односно увођење српског језика и ћириличног писма у службену употребу.

Чланом 1. став 1. Закона предвиђа се, сагласно члану 10. став 1. Устава Републике Србије, да је у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо.

Чланом 1. став 2. Закона предвиђа се да на подручјима Републике Србије на којима живе припадници националних мањина у службеној употреби су, истовремено са српским језиком и ћириличким писмом, и језици и писма националних мањина на начин утврђен овим законом.

У члану 2. Закона одређено је да се службеном употребом језика и писама сматра употреба језика и писама у раду:

- државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина (органа),
- установа, предузећа и других организација кад врше јавна овлашћења (организације које врше јавна овлашћења),
- јавних предузећа и јавних служби, као и у раду других организација кад врше послове утврђене овим законом,
- предузећа, других организација и предузетника када обављају делатности од општег интереса,
- установа предшколског, основног, средњег и високог образовања као и других образовних организација,
- телевизија и јавних гласила (штампаних и електронских) која су у већинском власништву или под контролом органа или организација које врше јавна овлашћења и
- научних, научноистраживачких и културних институција која су у већинском власништву или под контролом органа или организација које врше јавна овлашћења.

У члан 3. одређено је шта се сматра службеном употребом језика и писама с тим да се службеном употребом језика и писама сматра и употреба језика и писама при: исписивању назива места и других географских назива, назива тргова и улица, назива органа, организација и пословних имена (фирми), објављивању јавних позива, обавештења и упозорења за јавност, као и при исписивању других јавних натписа.

У члану 4. предвиђено је да се под језиком и писмом у службеној употреби подразумева и електронски запис и његов трансфер у сајбер простору с обзиром на значај информационих и комуникационих технологија у држави и друштву. У складу са овим Законом одредбе о службеној употреби језика и писама примените би се при реализацији Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Сл. Гласник 87/2006) која је донета пре проглашења Устава Србије (пројекта „електронска управа“ у државној управи, мобилној телефонији, итд.).

У Закону је предвиђено посебно поглавље II. СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА И ПИСМА, члан 7, у коме је одређено да се саобраћајни знаци и путни правци на међународним и магистралним путевима, називи места и други географски називи исписују на српском језику и на енглеском језику и писму. Саобраћајни знаци и путни правци на другим путевима, називи улица и тргова и други јавни натписи могу се, поред исписивања на српском језику исписивати и на енглеском језику и писму. Кад се, у складу са одредбама овог члана текст исписује и на енглеском језику и писму, текст на енглеском језику и писму исписује се после текста на српском језику, испод или десно од њега. На овај начин извршено је усклађивање са чланом 10. став 1. Устава Србије и истовремено су испоштоване међународне обавезе у вези исписивања саобраћајних знака, путних праваца, назива места и других географских назива. На исти начин ово питање је решено и у законодавствима Русије, Грчке и Бугарске.

У предлогу Закона у поглављу III. СЛУЖБЕНА УПОТРЕБА ЈЕЗИКА И ПИСАМА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА (чланови 8. до 18) законски текст се усклађује са потврђеном Оквирном конвенцијом за заштиту националних мањина, и то посебно са одредбом члана 11. став 3. Оквирне конвенције, која гласи: „У областима које су традиционално насељене знатним бројем припадника националне мањине, стране уговорнице ће настојати да у оквиру својих правних система, а укључујући где је то потребно и споразуме са другим државама узимајући у обзир њихове специфичне услове, истакну традиционалне локалне називе, имена ули-

ца и друге топографске назнаке намењене јавности и на језику мањине, ако постоји довољна тражња за таквим знацима.“

Такође, чланом 16. предлога Закона врши се усклађивање и са важећим Законом о заштити права и слобода националних мањина („Службени лист СРЈ“, број 11/02), и то посебно са одредбама чл. 9. и 11. наведеног закона, као и са Уставом Републике Србије утврђеним правима националних мањина (посебно са одредбом члана 79. став 1. Устава Републике Србије, којом је, између осталог, утврђено да припадници националних мањина имају право: на коришћење свог језика и писма; да у срединама где чине значајну популацију, државни органи, организације којима су поверена јавна овлашћења, органи аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе воде поступак и на њиховом језику; да на своме језику користе своје име и презиме и да у срединама где чине значајну популацију, традиционални локални називи, имена улица, насеља и топографске ознаке буду исписане и на њиховом језику).

Одредбом члана 25. Предлога закона предвиђа се да у јединици локалне самоуправе у којој је на дан ступања на снагу овог закона језик националне мањине у службеној употреби, тај језик остаје у службеној употреби. Предложено решење је у складу са одредбом члана 20. став 2. Устава Републике Србије, којом је утврђено да се достигнути ниво људских и мањинских права не може смањивати.

Одредбом члана 28. Предлога закона предвиђа се да закон ступи на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

III. ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

Средства потребна за остваривање службене употребе језика и писама обезбеђују органи, односно организације и други правни субјекти из члана 2 овог закона у којима се остварују права и обавезе утврђени овим законом.

IV. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА ПО ХИТНОМ ПОСТУПКУ

Имајући у виду постојећу неусаглашеност Закона о службеној употреби језика и писама са Уставом Републике Србије, потребно је предложени закон донети по хитном поступку, јер би у супротном могле наступити штетне последице по суверенитет Републике Србије.

Ђорђе Јањатовић, с. р.
Одбор ЋИР

Напомена:

Организатори Језичке ћирилице су подржали расправу о овом предлогу новог закона о службеној употреби језика и писма. Овај предлог сам доставио и Управном одбору Удружења „Ћирилица“ Београд који је на својим седницама током априла и маја 2011. године извршио дојуне и измене и зајим за тај текс Предлога Закона о службеној употреби језика и писма обезбедио писмену подршку Удружења књижевника Србије.

САДРЖАЈ ДОКУМЕНАТА

Нови Сад, 15. фебруар 2001: Статут УГ ЋИРИЛИЦА који је штампан као брошура и дељен члановима. У Статуту је у члану 3. заградом означен део текста који је касније брисан на основу одлуке донете на 1. редовној годишњој седници Скупштине одржаној у петак, 15. фебруара 2002. године.

ДОКУМЕНТА НАСТАЛА ДО ПРОГЛАШЕЊА НОВОГ УСТАВА СРБИЈЕ 8. НОВЕМБРА 2006. ГОДИНЕ . . . . . 27–114. стр.

1	Нови Сад, 15. фебруар 2002: Записник са 1. редовне годишње седнице Скупштине УГ „Ћирилица“ на којој су донете измене Статута УГ „Ћирилица“ којима је у овај акт унета одредбе о једном писму у српском језику	29
2	Нови Сад, 15. фебруар 2002: Копија Извода из Записника седнице Скупштине УГ „Ћирилица“ одржане 15. фебруара 2002. године . . .	34
3	Нови Сад, 15. фебруар 2002: Текст предлога за измене Статута који је Ђорђе Јањатовић припремио, одштампао у 50 примерака и поделио члановима на седници Скупштине ради разматрања и одлучивања	35
4	Нови Сад, 15. јун 2001: Чланска карта	38
5	Нови Сад, 15. фебруар 2002: Текст члана 3. Статута УГ „Ћирилица“ после измена од 15.02.2002. године	39
6	Београд, 24. септембар 2001: Излагање Ђорђа Јањатовића „Срби имају само једно писмо – ћирилицу“ приложено у штампаној форми на скупу одржаном 24. септембра 2001. године у Свечаној сали Филолошког факултета у Београду приликом озваничења повереништва УГ „Ћирилица“ за Београд.	40
7	Нови Сад, октобра 2001: Захтев за заштиту законитости упућен Министарству правде Србије	50
8	Нови Сад, новембра 2001: Поновљени захтев за заштиту законитости упућен председнику Владе Републике Србије	51
9	Нови Сад, октобра 2001: Захтев за заштиту законитости упућен Информатика ЈП у Новом Саду	54
10	Београд, 16. децембар 2001: Јавни позив члановима „Ћирилице“ и поштоваоцима ћирилице српског језика да нам доставе доказе о кршењу одредби Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) који је објављен у Политици од 16. децембра 2001. као плаћени оглас	56

- 11 Нови Сад, новембра 2001: Поновљени захтев да се у Србији у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа, предузећа кад врше јавна овлашћења поштују одредбе Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94). 59
- 12 Нови Сад, октобра 2001: Информација Скупштини АП Војводине о непоштовању одредби Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) у раду органа АП Војводине 63
- 13 Нови Сад, новембра 2001: Молба директору Deloitte&Touche да предузеће којим руководи при комуникацији са правним и физичким лицима у Србији користи ћирилицу као службено писмо како је утврђено Уставом и Законом 66
- 14 Нови Сад, новембра 2001: Захтев за заштиту законитости упућен гувернеру Народне банке Југославије 72
- 15 Нови Сад, децембра 2001: Иницијатива да се „Кикиндске новине“ штампају ћирилицом 75
- 16 Нови Сад, септембра-октобра 2001: Захтев да се у Србији у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа, предузећа кад врше јавна овлашћења поштују одредбе Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94). 76
- 17 Нови Сад, децембра 2001: Информација о досадашњем раду и активностима „Ћирилице“ 81
- 18 Нови Сад, 24. јануар 2002: Достава доказа о кршењу Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) у раду органа АП Војводине 83
- 19 Нови Сад, 24. јануар 2002: Предлог протокола разговора у Покрајинском Извршном Већу АП Војводине који смо предложили и уручили представницима ПИВ АП Војводине 84
- 20 Нови Сад, 25. јануар 2002: Захтев за доставу једног примерак Извештаја о раду покрајинског извршног већа у 2001. години 85
- 21 Београд, 11. октобар 2003: Јавни позив члановима „Ћирилице“ и поштоваоцима ћирилице српског језика да нам доставе доказе о кршењу одредби Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) који је објављен у Политици од суботе 11. октобра 2003. године (ОГЛАСИ, Политика В7) као плаћени оглас. 86
- 22 Нови Сад, марта 2004: Захтев Влади Републике Србије да се у Србији у раду државних органа, органа аутономних покрајина, градова и општина, као и у раду установа, предузећа кад врше јавна

	овлашћења поштују одредбе Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94)	89
23	Нови Сад, марта 2004: Захтев за заштиту законитости упућен Скупштини АП Војводине	91
24	Нови Сад, април 2004: Захтев за политичком подршком Удружењу „Ћирилица“ у борби да ћирилица по Уставу и закону буде једино писмо у званичној, службеној и јавној употреби у Србији	95
25	Београд, почетком маја 2004: Предлог Протокола о успостављању дугорочне сарадње УГ „Ћирилица“ и „Нове Србије“	99
26	Нови Сад, 15. април 2004: „Национална стратегија за враћање ћирилице Србима и српском језику“ усвојена као програмски документ УГ „Ћирилица“ на 4. редовној годишњој (изборној) седници Скупштине УГ „Ћирилица“ одржаној на Света Три Јерарха, у суботу 12. фебруара 2005. године	103
27	Нови Сад, 12. фебруар 2005: Одлука о формирању Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице	111
28	Нови Сад, 12. фебруар 2005: Предлог члана Устава Србије о службеној употреби језика и писма	112

**ДОКУМЕНТА НАСТАЛА ПОСЛЕ ПРОГЛАШЕЊА НОВОГ
УСТАВА СРБИЈЕ 8. НОВЕМБРА 2006. ГОДИНЕ 115–456**

29	Нови Сад, 30. јун 2007: Записник с ванредне седнице Скупштине УГ „Ћирилица“ одржане у суботу, 30. јуна 2007. године у Матици српској (Матице српске 1) у Новом Саду	119
30	Нови Сад, 30. јун 2007: Измена Одлуке о оснивању Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице донете на 4. редовној годишњој (изборној) седници Скупштине УГ „Ћирилица“ 12. фебруара 2005. године	124
31	Нови Сад, 30. јуна 2007: План активности Удружења „Ћирилица“ после доношења новог Устава Републике Србије	126
32	Нови Сад, крајем маја 2008: Молба Савезу рачуновођа и ревизора Србије да Рачуноводствени софтверски стандард РСС 33, предвиди обавезујућу употребу српске ћирилице при изради рачуноводствених софтвера (апликација, програма) а сагласно ставу 1. члана 10. важећег Устава Републике Србије	129
33	Нови Сад, 26. септембар 2008: Записник с ванредне седнице Скупштине УГ „Ћирилица“ поводом Статута АП Војводине	131
34	Нови Сад, 8. октобар 2008: Оглас у Вечерњим новостима, среда, 8. октобар 2008, којим је јавност обавештена о одлукама Скупштине УГ „Ћирилица“ да се од владајуће коалиције у Скупштини АП	

- Војводине тражи брисање одредбе о „латиничном писму српског језика“ јер је супротна Уставу Србије. 136
- 35 Нови Сад, 26. септембар 2008: Одлука о овлашћењу Извршног одбора „Ђоролице“ да, уз подршку Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице, у име УГ „Ћирилица“ води поступак оцене уставности члана 26. став 2. Статута АП Војводине и других одредби о некаквом „латиничном писму српског језика“. 141
- 36 Нови Сад, августа и септембра 2008: Захтев за спровођење члана 10 новог Устава Србије који је послат на адресе 164 Скупштине општине у Србији. 143
- 37 Нови Сад, септембра 2008: Предлог активности до годишње Скупштине „Ћирилице“ послат свим повереницима УГ „Ћирилица“ 146
- 38 Нови Сад, септембра 2008: Захтев за спровођење члана 10. став 1. Устава Србије, захтев за извршење надзора усклађености статута аутономних покрајина, општина, градова, града Београда, јавних предузећа, установа и ималаца јавних овлашћења у вези с чланом 10. став 1. Устава Србије и захтев за спровођење надзора службене употребе ћирилице 150
- 39 Нови Сад, септембра 2008: Захтев за спровођење члана 10 новог Устава Србије и захтев за употребу српског језика и ћириличног писма при спровођењу Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији (Службени гласник Републике Србије 87/2006) 155
- 40 Нови Сад, октобра 2008: Захтев за разматрање Члана 26. Статута АП Војводине у поступку давања сагласности Народне скупштине, захтев за оцену његове усклађености са Уставом Републике Србије и предлог да се не да претходна сагласност на Статут АП Војводине. . 159
- 41 Нови Сад, крај октобра 2008: Захтев за оцену уставности члана 6. Статута општине Бечеј који је донет на V седници Скупштине општине Бечеј која је одржана 16.09.2008. године. 166
- 42 Нови Сад, марта 2009: Захтев за оцену уставности Закона о изменама и допунама закона о службеној употреби језика и писама пре његовог ступања на снагу 169
- 43 Нови Сад, 14. фебруара 2009: Извод из Записника са 8. седнице Скупштине УГ „Ћирилица“ одржане на Св. мученика Трифуна (претпразништво Сретења) – у суботу, 14. фебруара 2009. године 173
- 44 Нови Сад, 6. новембар 2009: Захтев за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивање његових циљева и Програма рада у складу с чланом 10, ставом 1. Устава Србије са образложењем у прилогу. Као образложење приложен је текст Језичко планирање после доношења новог Устава Србије 2006. (Тезе о српском језику и ћирилици као стожеру српске културе у 21. веку) . 179

- 45 Нови Сад, 5. децембар 2009: Захтев за усклађивање Правописа српског језика, Матица српска 1993. (предат за штампу јуна 1993, изашао из штампе априла 1994) и свих каснијих издања овог правописа са чланом 10, ставом 1. Устава Србије. Као образложење приложен је текст „Данашња очигледна окупација српскога језика хрватском латиницом наложена је од комуниста а (не)скривена у закључцима Новосадског договора из 1954. године“ 241
- 46 Нови Сад, 14. фебруар 2010: Записник са 9. редовне годишње седнице Скупштине УГ „Ћирилица“ 285
- 47 Нови Сад, 17. март 2010: Достава прилога уз наш Захтев за усклађивање Правописа српског језика, Матица српска 1993. (предат за штампу јуна 1993, изашао из штампе априла 1994) и свих каснијих издања овог правописа са чланом 10, ставом 1. Устава Србије а који смо Вам проследили у децембру 2009. године 290
- 48 Београд, 15. јануар 2010: Допис уз Иницијативу за покретање поступка за оцену уставности члана 26. Статута АП Војводине. 294
- 49 Београд, 15. јануар 2010: Иницијатива за покретање поступка за оцену уставности члана 26. Статута АП Војводине 295
- 50 Београд, 21. мај 2010: Допис уз Иницијативу за покретање поступка за оцену уставности Закона о службеној употреби језика и писама („Службени гласник РС“, бр. 45/91, 53/93 – др. закон, 67/93 – др. закон, 48/94 – др. закон, 101/2005 – др. закон и бр. 30/2010) у тексту како је дато уз овај допис 299
- 51 Београд, 21. мај 2010: Иницијатива за покретање поступка за оцену уставности Закона о службеној употреби језика и писама. 300
- 52 Нови Сад, 7. јун 2010: Достава Иницијативе за покретање поступка за оцену уставности Закона о службеној употреби језика и писама („Службени гласник РС“, бр. 45/91, 53/93 – др. закон, 67/93 – др. закон, 48/94 – др. закон, 101/2005 – др. закон и бр. 30/2010) 308
- 53 Нови Сад, 30. јун 2010: Захтев Министарству за дијаспору Владе Републике Србије за спровођење члана 10. новог Устава Србије, односно захтев за употребу српског језика и ћириличног писма у раду Скупштине дијаспоре и Срба у региону и обезбеђење Србима у дијаспори и региону права да користе свој српски језик и своје ћирилично писмо у складу с међународним правом 321
- 54 Нови Сад, 22. октобар 2010: „Српско писмо као огледало десето-октобарских дешавања у Београду“: текст објављен на сајту www.dverisrpske.com 325
- 55 Нови Сад, децембра 2010: Захтев деканима факултета за организовање и извођење студија на српском језику а у складу са Законом о службеној употреби језика и писама (Службени гласник РС бр. 45/91,

- 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005. и 30/2010) и Законом о високом образовању (Службени гласник бр. 76/2005, 97/2008. и 44/2010) 328
- 56 Нови Сад, на Светог Саву 2011: Записник са 10. редовне годишње седнице Скупштине УГ „Ћирилица“ која је одржана на дан Светог Саве српског – у четвртак, 27. јануара 2011. године у Матици српској 335
- 57 Нови Сад, на Савиндан 2011: Захтев Министарству просвете за оцену законитости Правописа српскога језика (измењено и допуњено издање) који је Матица српска објавила 2010. године и захтев да Министарство просвете координира израду Правописа српскога језика за потребе школства и образовања (или правописних приручника за основно и средње образовање) уз захтев да се у њему (њима) решење питања писма српског језика усклади с недвосмисленом уставном одредбом о српском језику с једноазбучјем у српској ћирилици 348
- 58 Нови Сад, на Савиндан 2011: Захтев за спровођење реституције у српском језику враћањем једноазбучја у српски језик са ћирилицом као писмом и кроз поништавање ефекта насилног уношења хрватске (Гајеве или ма чија да је) латинице у српски језик и у употребу у Србији 364
- 59 Нови Сад, на Савиндан 2011: Захтев за утврђивање одговорности главног редактора и редакције, тј. учесника пројекта Одељења за књижевност и језик Матице српске на изради Правописа српскога језика (објављен 2010) због поступања супротно Закону о службеној употреби језика и писма (Службени гласник Републике Србије бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005. и 30/2010), нарушавања уставноправног положаја ћирилице као писма и тиме нарушавања суверенитета државе Србије 417
- 60 Нови Сад, на Савиндан 2011: Захтев за усклађивање наставних планова и програма српског језика за први, други, трећи и четврти разред основног образовања и васпитања са чланом 10, ставом 1. Устава Републике Србије 427
- 61 Београд, 23. март 2011: „Уставни и законски оквир употребе српског језика и писма“: излагање одржано на Језичкој трибини Удружења књижевника Србије 437
- 62 Београд, 6. април 2011: Предлог новог Закона о службеној употреби језика и писма, који сам на иницијативу Милета Медића, организатора Језичке трибине Удружења књижевника Србије израдио и изнео 6. априла 2011. у оквиру трибине „Расправа о ћирилици“ 443

СПИСАК ПРИЛОГА, ИЛУСТРАЦИЈА И ФОТОГРАФИЈА

1	Статут УГ ЋИРИЛИЦА, Нови Сад, 15. II 2001. године	17
2	Чланска карта	38
3	„Ћирилица“, гласило УГ „Ћирилица“, година I, број 1	48
4	Озваничење повереништва УГ „Ћирилица“ за Београд, фотографија	49
5	Јавни позив члановима „Ћирилице“ и поштоваоцима ћирилице српског језика да нам доставе доказе о кршењу одредби Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94) који је објављен у <i>Политици</i> од 16. децембра 2001, оглас . . .	57
6	Јавни позив члановима „Ћирилице“, симпатизерима и поштоваоцима ћирилице српског језика да нам доставе доказе о кршењу одредаба Устава (Члан 8) и Закона о службеној употреби језика и писма (Сл. гласник РС бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94)	88
7	Прва српска културна буна за ћирилицу коју је на Срећење Господње, 15. фебруара 2004. у Орашцу подигло УГ „Ћирилица“, а поводом 200-годишњице Првог српског устанка из 1804. године, фотографија	102
8	Устав Републике Србије, октобар, 2006, корице	117
9	Спасовање ћирилице доношењем Устава Републике Србије 2006, илустрација	118
10	Обавештење српском народу и члановима „Ћирилице“ о одлукама донетим по обављеној јавној расправи о члану 26 Нацрта статута АП Војводине	140
11	Одговор кабинета председнице Народне скупштине Републике Србије на захтев УГ „Ћирилица“ за оцену уставности Предлога статута АП Војводине	165
12	Одговор Министарства за државну управу и локалну самоуправу на захтев УГ „Ћирилица“ за оцену уставности Статута општине Бечеј	168
13	Made in: Odbor za standardizaciju srpskog jezika, илустрација	183
14	Одговор Министарства културе на захтев УГ „Ћирилица“ за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивање његових циљева и програма рада у складу са чланом 10. став 1 Устава Републике Србије	237
15	Одговор Института за српски језик на захтев УГ „Ћирилица“ за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивање његових циљева и програма рада у складу са чланом 10. став 1 Устава Републике Србије	238

16	Одговор Одељења језика и књижевности САНУ на захтев УГ „Ћирилица“ за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивање његових циљева и програма рада у складу са чланом 10. став 1 Устава Републике Србије	239
17	Одговор председника Одбора за стандардизацију српског језика на захтев УГ „Ћирилица“ за реорганизацију Одбора за стандардизацију српског језика и утврђивање његових циљева и програма рада у складу са чланом 10. став 1 Устава Републике Србије	240
18	Подршка Министарства просвете иницијативи УГ „Ћирилица“ да релевантне научне институције изврше усклађивање <i>Правойиса српској језика</i> са чланом 10. став 1 Устава Републике Србије	282
19	Одговор Министарства просвете на захтев УГ „Ћирилица“ за усклађивање <i>Правойиса српској језика</i> са чланом 10. став 1 Устава Републике Србије	283
20	Одговор Министарства просвете на захтев УГ „Ћирилица“ за извршење надзора над радом Комисије за израду новог правописа српског језика	284
21	Иницијатива за покретање поступка за оцену уставности члана 26. Статута АП Војводине поднета Уставном суду Србије.	293
22	Иницијатива за покретање поступка за оцену уставности Закона о службеној употреби језика и писама („Службени гласник РС“, бр. 45/91, 53/93 – др. закон, 67/93 – др. закон, 48/94 – др. закон, 101/2005 – др. закон и бр. 30/2010) поднета Уставном суду Србије	297
23	Влада Републике Србије спроводи члан 10, став 1. Устава Републике Србије, илустрација	298
24	Подршка Светог архијерејског синода Српске Православне Цркве захтеву УГ „Ћирилица“ за оцену уставности Закона о службеној употреби језика и писама.	319
25	Подршка Управног одбора Матице српске захтеву УГ „Ћирилица“ за оцену уставности Закона о службеној употреби језика и писама и захтеву за оцену уставности Предлога Статута АП Војводине	320
26	Одговор Министарства просвете на захтев УГ „Ћирилица“ за оцену законитости и уставности Правописа српског језика (измењено и допуњено издање) који је Матица српска објавила 2010. године	358
27	Одговор Министарства просвете на захтев УГ „Ћирилица“ за оцену законитости и уставности наставних програма српског језика за прва четири разреда основне школе	359
28	Одговор Завода за унапређивање образовања и васпитања на захтев УГ „Ћирилица“ за оцену законитости и уставности наставних програма српског језика за прва четири разреда основне школе.	360

29	Одговор Председништва Матице српске на захтев УГ „Ћирилица“ за оцену законитости и уставности Правописа српскога језика (измењено и допуњено издање) који је Матица српска објавила 2010. године.	362
30	Одговор редакторске групе Правописа српског језика на захтев УГ „Ћирилица“ за оцену законитости и уставности Правописа српскога језика (измењено и допуњено издање) који је Матица српска објавила 2010. године	363
31	<i>Редакѿор измењеној и допуњеној издања Правописа српскога језика, Матица српска, Нови Сад, 2010. године . . . . .</i>	419

Српском роду

Србин је без ћирилице, роде, / као живот без хлеба и воде.

Ћирилица ако се не плоди, / нови Србин неће да се роди.

Биће Срба и без ћирилице, / ал' имаће неко туђе лице.

Сваки Србин морао би знати / да га српска ћирилица прати.

Србин јача карактер и лице / неговањем српске ћирилице.

Држећи се своје ћирилице / Србин мије лице Србијице.

Док усправно ћирилица хода, / дотле биће и српског народа.

Ћирилицом својом Срби бране / своје прошле и будуће дане.

Не дај сестро и брате Србине / ћирилица српска да умине.

милан милић јагодински

У Новом Саду

14. јуна 2011. године.

ПОХАРА СРБА И СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Књига Ђорђа Јањатовића која се пред нама налази драгоцен је документ о свакоруким полозима који су Србе задесили током последњих шест-седам деценија и, како рече песник, довели их „довде“. И све то – по списима који су могли настати једино међу Србима (и, вероватно је, више ни међу једним озбиљно утемељеним народом на планети), а тичу се настојања мале групе њихових представника који сматрају да се на потоп српскога писма мора гледати као на претходницу затирања српскога националног идентитета и, тиме, упућивања Срба према тминама историје. Списи о којима је реч настали у оквиру деловања Удружења за заштиту ћирилице српског језика „Ћирилица“ у Новом Саду, односе се на десетогодишњи период у раду Удружења (од његовог оснивања 2001. до почетка 2011) и представљају сведочанство о механизмима по којима су комунистички властодршци отворили и водили хајку на Србе и српску културу, а њихови демократизовани настављачи продужили тамо где су им се претходници зауставили. И Србе и њихов језик и писмо извели на беспуће.

Уз мноштво записа о најразноврснијим облицима деловања Удружења, у књизи се налазе и три опсежна и посебно значајна документа који осветљавају путеве и поступке којима је то чињено:

1) Језичко планирање после доношења новог Устава Србије 2006 : Тезе о српском језику и ћирилици као стожеру српске културе у 21. веку (188–236 стр);

2) Данашња очигледна окупација српскога језика хрватском латиницом наложена је од комуниста, а (не)скривена је у Закључцима Новосадског договора из 1954. године (243–281 стр);

3) Однос комунистичких власти према српском народу и српским националним институцијама (364–416 стр).

У тим текстовима темељито су осветљене прилике у којима се данас налази српски народ, као и путеви који су до тога довели, при чему из њих издвајам више простих чињеница с којима се непаметно спорити.

Прва је она да је ћирилица била једино писмо православних Срба од првога њиховог сачуваног слова до пада у комунистичко ропство, а незаснована је тврдња да је снажан продор латинице почео „још у Краљевини Југославији“. О томе сведочи Јањатовићев навод да је „према

једном библиографском прегледу српске штампе за период 1915–1945. године 98% наслова српске периодике било на ћирилици“, а ваља претпоставити да су онај „остатак“ могли доносити *српски социјалисти* или њихове присталице као најаву онога што ће се дешавати од 1945. надаље. То, уосталом, не треба ни доказивати оним Србима који су још сведоци времена о коме је реч: ја сам, рецимо, у то време завршавао основну школу и био у гимназији и *не ћамћим да се српски језик називао друкчије нећо ћако и имао друћо ћисмо нећо ћирилицу*. И сваком писменом Србину, као и сваком њиховом суседу и/ли суграђанину, то није никад требало доказивати и о томе сведоче, свака на свој начин, макар две чињенице. Једна је од њих већ банална: сви су српски непријатељи, почев од окупације Босне 1878. па до наших дана, најпре насртали на *ћирилицу* и једнако је забрањивали и у Београду, и у Загребу, и у Сарајеву; она је друга необична: када су Швабе који су 1945. протерани из Војводине протестовали против учешћа Немачке у ширењу демократије осиромашеним уранијумом по Србији, чинили су то носећи транспаренте исписане *ћирилицом*.

Друћа је чињеница она која се тиче времена кад је Србима почела систематски да се намеће латиница, али и „идеологија“ која је иза тога наступала и „идеолози“ који су је предводили. О томе Јањатовић доноси мноштво појединости, почесто таквих које, *и са истираживачкој сћановишћя*, представљају поуздану основу за много дубље увиде и у закулисне игре које су у вези с тим припремане, али и у заслуге „главних играча“ који су то остваривали. Све се то грана у много праваца, сваки је од њих био једнако фаталан и за Србе, и за српску културу, и за српску будућност, а ја овде помињем само покоју појединост, при чему њихову хијерархију свако може одређивати према својим схватањима, а нека она у мом случају буде – произвољна.

1) Јањатовићев преглед комунистичких докумената, са разних конгреса и из различитих времена, показује да су њихови доносиоци планирали да Србију разбију на исти начин на који је то с Русијом учињено неколико година раније. Сетићемо се, наиме, да је Лењин из Швајцарске, преко ратом запаљене Немачке, а затим преко Шведске (са 20 милиона марака које су га тамо чекале) и Финске, доведен у Петербург да покрене „Октобарску револуцију“, а већ 1920. КПЈ хоће то исто да приреди и Југославији, с тим што су њене идеје „еволуирале“ од схватања о „совјетском Балкану“ до тога да „западне Србе“ треба с тих простора „прогнати као окупаторе“. Јањатовићева је заслуга што је успоставио везу између

данашњих прилика у којима се налазе Срби и почетака утемељивања пројекта којим је све то припремљено. Неке су појединости у вези с тим посебно индикативне:

а) „Југославија је имала да се распадне на посебне државе – Хрватску, Црну Гору, Македонију, Словенију; Србија се и не помиње, док ће се мађарска и албанска национална мањина отцепити, јер је њихову земљу, наводно, ’анектирала’ српска буржоазија“;

б) КПЈ је подржала усташки устанак у Лици (1932); нешто касније у затвору у Сремској Митровици споразум о уништавању Срба потписали су Миле Будак и Моша Пијаде; на Бујанској конференцији (1943) Миладин Поповић и Душан Мугоша Косово и Метохију обећали су Шиптарима (непролазна је заслуга Сретена Вукосављевића, министра за аграрну реформу и колонизацију, што је одбио да потпише декрет о иселјавању тамошњих Срба када је 1947. Енвер Хоџа дошао да му се, у складу с договором, „преда Косово“; Енвер се тада вратио празних руку, али је после тога на Србе тамо укинут ловостај и он не престаје до данашњих дана);

в) На заседању Авноја у Јајцу, на коме је припремљена основа за дефинитивни слом Србије, она није имала својих представника и о њеној судбини тамо су одлучивали они који су се потписивали латиницом и планирали њен суноврат и који ће је касније у суноврат и одвести, тј. хрватски и словеначки комунисти, уз помоћ својих српских специјалиста за прљаве послове. На то указује и чињеница да су комунисти у Србији и Црној Гори тада имали само *йокрајинске*, а у Хрватској и Словенији *ценџралне* комитете, а разлози за такав однос били су врло једноставни: Србе је требало држати под контролом и онемогућити им увид у све „стратешке замисли“ о ономе што се српском народу припремало. И употребити их тамо где им „учитељи“ нису могли стићи, рецимо – као „контролоре лијевих скретања“ у Херцеговини и Црној Гори, тј. тамо где усташки нож није могао досегнути. (Не знам шта је све у Херцеговини постигао Петар Драпшин, али је упамћено да су у Црној Гори крваво коло заиграли М. Ћилас и Моша Пијаде и да је после њиховога боравка тамо почела да се исписује књига *Пакао и комунизам у Црној Гори*, да се прича о колашинском затвору и Пасјем гробљу, да се помињу Кечина јама и Мачкова јама, да је у ову другу „Јово Капа убацио 200 заробљених талијанских војника и 400 Срба“ и много других страхаота);

в) Све велике „партизанске победе и њихове офанзиве“ вођене су по западним српским просторима и њихов је једини резултат био сатирање

тамошњих Срба и припрема терена за оно што ће се касније догађати, а за то се као потврда могу поменути и макар три посебно занимљива податка:

први је онај о споразуму који су у Загребу 1943. с Немцима потписали Милован Ћилас, Владимир Поповић и Владимир Велебит да их Немци „не узнемиравају“ док не пређу Неретву и док на супротној обали не разбију велике четничке јединице које су их тамо чекале; Немци су поштовали споразум: партизани су седам дана прелазили Неретву, пренели преко ње 4.500 рањеника, разбили 20.000 четника, а после тога, док су „вртели прсте“ чекајући искрцавање савезника на Јадрану, Немци их опколили, сатерали на Сутјеску и тамо обавили оно што су пропустили на Неретви урачунавајући у то и оних 4.500 рањеника;

грући се податак тиче предлога Николе Демоње Владимиру Бакарићу да нападне и ослободи Јасеновац; Бакарић је тај предлог одбио, а кад га је Демоња поновио, њему је у потиљак објашњено зашто то не треба чинити (после је Демоња проглашен за народног хероја, без прилике да своју идеју понови и трећи пут, а Јасеновац је „врло успешно функционисао“ до краја априла 1945, тј. и у време кад су већ сви Хитлерови концентрациони логори били ослобођени и крематоријуми погашени);

трети је податак већ из времена када су се западни савезници са Стаљином договорили о подели интересних сфера, престали да подржавају Дражу Михајловића и уклонили и последње препреке за дефинитивни полум Србије: Коча Поповић позвао је западне савезнике да својом авијацијом разоре све веће градове и важније индустријске центре по Србији (и они су то врло успешно извели – **на Васкрс 1944!**), а после тога се и Броз договорио са Стаљином да руске трупе прегазе оно што је од Србије остало и да тако отворе пут његовим „ослободиоцима“ за преузимање власти и завођење неконтролисаних репресија над српским народом; Брзова је наредба била да се према Србији „ослободиоци“ имају понашати „као према окупираној области“, при чему је занимљиво поменути да се у саставу руских трупа нашла и она елитна усташка јединица коју је Марко Месић, после покоља над Србима по Хрватској, одвео да помогне Немцима под Стаљинградом, а вратио се с Русима да свој посао клања Срба настави уз Западну Мораву. (Марко Месић је, иначе, стрикан онога Стипе који и сад Србима прети „јасеновачком демократијом“, а ја не знам да ли у Крушевцу она улица још носи његово име);

2) Кад су, иза руских трупа (и уз помоћ Марка Месића), комунисти „ослободили“ Београд, преко онога моста (који су „Прле и Тихи“ разминирали и спасли од рушења) прешла је једна српска јединица, али је брзо враћена и тамо послата „хрватска“ на челу с Иваном Рукавином (са задатком да прва уђе у „хрватски Земун“; лепу паралелу тај догађај добио је и приликом ослобођења Загреба: 7. маја ушле су у град српске јединице, али су одмах враћене и тек за сутрадан „пронађена“ је нека „хрватска“ – која је дочекана кантама вреле воде и ђубрета, за разлику од Немаца 1941 – који су дочекани цвећем и таламбасима; тако је Загреб ослобођен *један дан пре Берлина* и због тога му је касније Броз доделио „Орден Града хероја“). Та је епизода била врло симптоматична у светлу каснијих догађаја: комунисти су својим ратним стратезима наложили да се на сремској равници мало „поиграју и фронталног ратовања“ и у ту сврху успоставили тзв. „Сремски фронт“ – и претворили га у гробницу српске младости. На некаквом тамошњем споменику, подигнутом више деценија после сремске погибије, наиме, нашло се нешто преко 12.000 имена, други извори веле да их је тамо убијено више од 40.000, а неки помињу чак и 70.000! (комунисти су, и иначе, увек волели оперисати „великим цифрама“ и зато ћемо узгред поменути и још једну: у јаму Понор код Фоче они су, негде у то исто време, бацили 20.000 (негде се помиње и десетак хиљада више) присилно мобилисаних дечака који су се из Босне враћали у Србију, а оно што је отуд успело да побегне – дочекано је и побијено на Златибору). Иза таквог „ратовања“ остали су сакривени неки елементи најчистије злочиначке комунистичке стратегије и они се огледају, рецимо, у следећим појединостима:

а) Као „војници“ тамо су мобилисани и слани на прву борбену линију голобради дечаци из Србије и Војводине, без иједног дана војничке обуке, с циљем да се и тамошњим Србима „пусти мало крви“ због тога што се партизански покрет међу њима, после преласка у Санцак крајем 1941, сводио на безначајне епизоде и спорадичне провокације које су, једино, доводиле до немачких репресалија (као у Крагујевцу и Краљеву, рецимо); такви су „војници“, најпростије речено, употребљавани као топовско месо (према неким сведочанствима, и натеривани на минска поља – кад за то више није било оваца);

б) Армија маршала Толбухина, с тим циљевима, уместо да пође преко Срема, спржи немачке ровове и код Вуковара пређе преко Драве у Барању, упућена је преко Бачке и, форсирајући Дунав на Батини, изгубила 15.000 људи. Тако се и могло догодити да су Толбухинове трупе

биле ближе Берлину него Брозове Ђакову кад је у априлу 1945. коначно пробијен Сремски фронт, при чему је занимљив и још један детаљ из тог војевања: тај фронт је пробијен тек кад су се немачке трупе из Грчке, преко северне Босне, пробиле до Хрватске и отвориле пут до Аустрије – да тамо положе оружје пред западним савезницима, а у вези с тим могао би се поменути и бизаран детаљ везан за освајање Ђакова: иако се у торњу Акшамовићеве (некад и Штросмајерове) катедралне цркве налазило митраљеско гнездо, ослободиоци су имали наредбу да на цркву не смеју испалити ни један једини метак – због њеног значаја за „повијест хрватске духовности и културе“. А колико су комунисти „скрупулозно“ водили рачуна о таквим појединостима, сведочи и чињеница да су они, кад су преузели власт, Грачаницу унапредили – у *зайвор*, Милешеву – у *коњушницу*, а Морачу – у *клозеј*, при чему ваља поменути и то да су спалили и пребогату библиотеку тога манастира и око тако уприличене „логорске ватре“ заиграли козарачко коло. (Не знам је ли и која друга манастирска библиотека имала сличну судбину, али је и то довољно за поређење с оним што су Немци учинили 6. априла 1941. с Народном библиотеком у Београду, с поруком Хитлеровог доглавника: кад се народу униште културни и духовни ослоњци, за две-три генерације он престаје да постоји као народ);

в) Као најоданију чланицу хитлеровске коалиције, комунисти су Хрватску „престројили“ у победнички табор и Стипе Месић имао је основу да изјави да је Хрватска „двапут побиједила у Другом свјетском рату“ (и 10. априла 1941. и 8. маја 1945), свакако на основу ватиканско-усташко-комунистичког договора М. Будака и М. Пијаде, и уместо да буде денацификована (заједно са својим „муслиманским цвијећем“), као што је то учињено с Немачком и Јапаном, Хрватска је, одмах после рата, за злочине над Србима награђена Барањом, западним Сремом, Истром и приморјем до Бококоторског залива (сад је то „Заљев хрватских светаца“, с црквама оријентисаним по православном канону), а убрзо после тога Ђиласова Комисија за разграничење даровала јој је и Илок „јер су тамо Хрвати имали већину“. Ђиласа није занимала чињеница да је та већина створена „пресељавањем“ Срба у Јасеновац и Павелићевом колонизацијом усташких кољача из Херцеговине; тиме је, уз остало, директно погажена народна воља изражена на Великој народној скупштини 25. новембра 1918. у Новом Саду да се Војводина (у чијем су саставу били Барања и *цео* Срем) прикључи Србији, при чему су на томе скупу, поред 84 Буњевца, учествовала 3 Шокца и **2 Хрвата** (тада их у Војводини није

било ни 2.000!) и они су се „намножили“ тек после *наредбе* комунистичких власти од маја 1945. *да сви католици у Југославији морају бити Хрвати*. (И сад Хрвати траже границу иза Бачке Паланке и Апатина и, узгред, денацификацију Срба због Јасеновца, Јадовна, Пага и више стотина јама по Хрватској, Херцеговини и Босни...);

г) Док су по Србији „пуштали крв“, комунисти су прегли да створе „новог човека“ (данас се с таквим „прегнућем“ најизразитије срећемо у Црној Гори), у том смислу лансирани крилатицу да је „религија опијум за народ“, конфисковали црквена имања, завели терор над архијерејима и свештенослужитељима (и побили их више него што је то у рату успело свим српским непријатељима заједно), забранили верске обреде и над „непослушнима“ завели најразноврсније облике тортуре: у неко послератно време, Срби су у војсци уписивани као „Југословени“ и „без вере“, Хрвати били – „католици“, а данашњи „Бошњаци“ – „неопредељени“ и „муслимани“; у Качеру једна старица, са сузама у очима, сведочила ми је о синовљевом вапају: „Мајко, ако оћеш да ме имаш, одустави славу“ (знало се: они који су славили после су, почесто, налажени по јаругама и поточинама и никад се није могло утврдити како су тамо стигли); или причу о детету које је видело да се „баба и деда љубе преко астала“ (сами ломили славски колач – да не угасе славску свећу); та чудна времена добро памти и сваки старији Србин макар по томе што су за све веће црквене празнике увек заказивани „важни састанци“ по установама и предузећима и о томе потписник ових редова може сведочити сопственим искуством: кад је једне давне године, у родитељској кући, на Св. Никољу, крстио децу – њихова мајка није могла напустити „важан састанак“ Наставничког већа (и свекрва јој то није могла опростити – није се жена разумевала у оно чему су је поучавали Ћилас, Кардељ и Коса).

д) Колико су комунисти „бринули“ о Србији када су учврстили власт, показују и неке појединости које још нису разјашњене нити њихови данашњи наследници показују жељу да то учине. Рецимо: ко је наредио да се она бетонска платформа изгради у Ђердапу и да се на њу сложи четири милиона кг. тротила те да се, у случају „совјетске агресије“, прегради Дунав и Србија потопа? Или: по чијим су налозима, пре тога, по Србији демонтрани сви индустријски капацитети и пресељени у Босну, Хрватску и Словенију? Или: ко је најзаслужнији за некадашњу „сечу директора“ (ако добро памтим, то је било негде 1963–1964, и то пре неког „важног партијског Пленума“) када је 4.000 најуспешнијих предузећа по Србији обезглављено и њена привреда дефинитивно разорена.

Све су то, међутим, питања за неко будуће време и одговори на њих, бојим се, неће више никога интересовати, а овде ћемо даље осматрати неке Јањатовићеве доприносе разумевању данашњих српских језичких прилика. Рекли смо већ да су планови за *разарање* Србије, *неће њамо*, написани *лајиницом*, и да је *српским разарачима* припала једино улога извођача прљавих послова.

Да видимо ко су ти разарачи и како су своје послове обављали.

Најистакнутији је међу њима био већ, више пута, помињани Милован Ђилас и под његовим надзором „у Београду су комунисти спровели чистке у Српској краљевској академији и на Београдском универзитету и у те институције на руководећа места већином поставили партијски проверене кадрове“ уклањајући, у првом налету, из њих све оне научнике који су *имали и име и дело*. Тада је, рецимо, већ у новембру 1944. убијен Милош Тривунац (Јањатовић га помиње као уредника *Ойлегне свеске Речника српског књижевног и народног језика*, Београд, 1944) зато што је био, као изузетно угледан германиста, члан међународне комисије која је, на захтев Немачке, оформљена са задатком да утврди чињенице о стрељању више хиљада пољских официра у Катинској шуми – за шта су Совјети оптужили Немце; Тривунчев грех био је у томе што је потписао налазе комисије у којима се потврдило да су злочин извршиле совјетске трупе. (Тако се Тривунац прикључио Живојину Павловићу, који је, неколико година раније, такође платио главом књигу у којој је открио да код Стаљина „пшеница више не рађа шест пута годишње“, али и још понешто) Не зна се да ли је сличну судбину имао и још неки угледни научник, ни ко је све тада уклоњен из Академије и Универзитета (*о њој* „*мудре*“, комунистичке, *хронике*, и данас, *ћуће*), али на те чињенице гледамо као на добру основу за поређење с оним како су се Павелићеве кадрови после 8. маја 1945. глатко „уписали у комунисте“: сви су они остали тамо где су се затекли, а аутори и уредници *Хрватске енциклопедије* (чија су три тома штампана за време НДХ), после коју годину, мирно се „преселили“ у *Енциклопедију Југославије!* И продужили да тамо, по већ устаљеној навици, лажу и фалсификују чињенице и о српској и о хрватској историји.

О томе шта се у то време све догађало у Академији ми данас не знамо ништа, а изгледа да ће у Јањатовићеве заслуге остати записано да је први покушао да разбије глувило које деценијама прати тај период у деловању највише српске националне институције. Јањатовић наводи да су, крајем 1944. године, А. Белића посетили Милован Ђилас и Едвард

Кардељ и том приликом „вероватно га тешко уценили“, да је „прихватио да извршава њихове налоге“ и „обавезу да сачини и комунистима достави Извештај о држању Српске академије наука за време окупације у коме јој је избацио Краљевско име и, прилично, због личне међусобне нетрпељивости, опањкао Велмара Јанковића, помоћника министра током окупације.“ У тим пословима Ђиласу је помагала и његова жена Митра Митровић тиме што је Министарство просвете (на чијем је челу била) „основало Одбор за сређивање стања у Академији. Тако су почеле чистке у Академији и пријем нових академика присталица комунистичке идеологије. У врло кратком року сломљен је отпор групе од 16 најхрабријих академика и САН је била под потпуном контролом комуниста. У редове САН морали су академици да приме чак и Душана Недељковића (1899–1984), комунисту од 1941, који је сам највише инсистирао на чисткама у Академији, а био је и председник Државне комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача“. (Поменутом Душану Недељковићу и његовим „настављачима“ никад није пало на памет да проговоре ни реч о томе колико су Срба побили „нови комунистички окупатори и њихови помагачи“, шта су учинили с Главњачом и Јајинцима пошто су их ослободили од Немаца, где су све они утемељивали масовне гробнице, колико је стадиона или других објеката по Србији подигнуто на костурницама и сл.). „Президијум Народне скупштине НР Србије потврђивао је пуноважност или стављао примедбе и одбацивао одлуке скупштине Српске академије наука о избору нових редовних и дописних чланова, знатно је проширен круг установа и појединаца који су могли да предлажу кандидате за избор академика..“ А да би се заштитила „од комунистичке одмазде“, Академија је „за првог почасног члана на свечаној промоцији 11. новембра 1948. примила Јосипа Броза“ и његово је име до смрти „навођено као прво на листи чланова САН(У).“

„Стављање под контролу Матице српске у Новом Саду комунисти су извели много брже и без неког значајнијег отпора“, али је у вези с тим занимљива, и неспорна, и општа Јањатовићева опаска да је „политика разбијања српског етничког простора и српског националног јединства вођена из Централног комитета КПЈ (СКЈ), а усаглашавана само са Загребом и Љубљаном (остали су те договоре послушно спроводили)“, да је „подстицање сепаратизма у Војводини спровођено преко државних органа и политичких структура“, а да „током целог периода комунистичке диктатуре Матица српска није добијала неке значајније политичке задатке (осим ’великог задатка’ формалне организације Новосадског

договора 1954), већ је остављена да извршава своје законима утврђене активности“.

*

Два претходна покушаја „обједињавања“ језика Срба и Хрвата (онај Скерлићев из 1913. и онај Белићев из 1929) завршени су без резултата јер Хрвати нису никад ни помишљали на то да напусте оно што су „преузели“ од Срба кад су напуштали своју чакавску језичку основу (као и ону кајавску коју су „преузели“ од Словенаца), а Србима није падало на памет да се одричу своје десетовековне ћириличке традиције. Када су, међутим, пали у комунистичко ропство, „одговорним“ Србима је „објашњено“ да то баш и није нека дуга традиција и да могу бирати хоће ли се одрицати ње или сопствених глава. То су, како смо видели, Ђилас и Кардељ најпре „објаснили“ Белићу, после на Голом отоку и другде и свим оним Србима који су то теже разумевали, а на крају је Летопис Матице српске о томе анкетирао и Србе и Хрвате који су најбоље разумели и Ђиласове и Кардељеве идеје. И показало се да су то много боље разумели Хрвати него Срби: од свих позваних одазвало се нешто мање од половине Хрвата и тек сваки пети Србин (а међу њима они који су били уцењени и они који су најмање знали и никада нису успели ни да уђу у лингвистику нити да се упишу у лингвисте, али су зато увек показивали „високу комунистичку свест“).

А шта се све догађало око Новосадскога договора, како је он припреман, где је одржан, зашто га је обезбеђивала ОЗНА и сл., засад остаје непознато, а једино што је Јањатовић у вези с тим могао учинити – учинио је савесно и исцрпно: представио је схватања главнине учесника у Анкети, пренео све битне детаље из завршних разговора (8–10. децембра 1954), цитирао 3. тачку Закључака о „равноправности *латинице* и *ћирилице*“ (управо тим редом, при чему су Закључци формулисани *латиницом* – испод ћириличног заглавља Матице српске!), утврдио да су њоме „српски лингвисти прихватили увођење латинице у Србију, али су тражили да „то време само донесе“, показао главне механизме по којима је „то време“ латиницу све жешће почело да „доноси“ Србима и да је они данас *имају*, као што је извесно да ћирилице више – *немају*.

Као што немају ни *речник* свог језика.

Према опсежним наводима Јањатовића, вишедеценијски послови на *Речнику српскога језика*, чију је припрему покренуо 1888. Стојан Новаковић, са огледним свескама 1913. и 1944, под тим насловом рађен је још 1953, али се његов први том 1959. појавио под насловом *Речник*

српскохрватскога књижевног и народног језика – као резултат „уједињења језика“ на Новосадском договору. Јањатовић, при том, помиње Белићеву идеју (1925) да се у грађу за речник укључе и хрватски писци (после Маретићевог приговора), али то, по свему судећи, није чињено све до 1948. када је „дат налог“ да се, уз хрватске изворе, „унесе и грађа из литературе Народноослободилачке борбе и послератног периода“. Све што се с тим речником догађало током много следећих година, и поред сталних притисака „комунистичких надзорника“ да се у њему повећа удео хрватске грађе, према Јањатовићевим истраживањима, није ни у најмањој мери могло сакрити чињеницу да је то *речник српскога језика* (једнако као и онај који је Даничић засновао као *Рјесник hrvatskoga ili srpskoga jezika*, а ЈАЗУ га завршила стотинак година касније) будући да су оба прављена од српске језичке јапије, а Хрвати и преко језика и преко речника прелепили само „хрватску етикету“. Да би се то показало, довољно је поменути само чињеницу да су „хрватски језик“ утемељили „хрватски вуковци“ И. Броз, Т. Маретић и Ф. Ивековић у целини преузимајући *српски језик* онако како су га разрадили Вук и Даничић и без икаквих „хрватских натруха“ у њему, при чему то они сви отворено и поштено признају и не покушавају сакрити ниједну једину чињеницу. Погледајмо како су то они учинили.

1) У предговору свом правопису (1892) Иван Броз записао је и ове редове: „Што се првога дијела тиче, ја сам израдио *јравила у главноме јрема начелима, којих се држао Вук и Даничић*, а само гдјешто одступио сам од њихова писања“.

2) Још је изричитоји у том погледу Т. Маретић у Предговору својој *Грамајници* (1899): „Ако сам хтио, да ова књига буде онакова, какова треба, морао сам грађу за њу узимати из дјела писанијех најбољим књижевним језиком. Сви људи, који о тој ствари могу судити, слажу се у томе, да је Вук Стефановић Караџић до данас први наш писац, што се тиче правилна и добра језика, *да је он за књижевни наш језик оно, што је Цицерон био и јест* за књижевни латински језик. Будући да о Вуку и ја ово мислим, за то је требало, да из његовијех дјела саберем што потпунију грађу за ову моју књигу. Вуку се од свих других писаца у правилности књижевнога језика највише приближио Даничић; за то сам ја обилно употребио и она Даничићева дјела, која су за тај посао најзгоднија. Напокон сам употребио народне умотворине, што их је на свијет издао Вук познатом својом вјештином, у којој га нитко није достигао. Другијех извора нијесам хтио употребити“. Тим схватањима Маретић

је брзо после тога додао и опаску: „*Ја ујправо не знам, којеја бих ћисца још ућоћребио, јер онако добро и ћавилно као Вук не ћише ни јеган*“ додајући да ће се „врло тешко наћи штогод у *срћском језику*, што је добро и правилно, а у мојој се граматичи не налази само за то, што нијесам употребљене изворе боље претражио, а не у томе, што нијесам употребио и дјела другијех писаца.“ Маретићеви критерији за избор грађе на којој је засновао своју граматичу, дакле, показују да се он не двоуми ни о томе да се бави *срћским језиком* нити да у тим пословима може имати поузданије изворе од оних за које се определио.

3) Да су Вукова и Даничићева дела била једини извор за Ивековићев и Брозов *Рјечник хрваћскоја језика* (1901), потврђује и сам Ивековић: „Покојни нећак мој, гимнасијски професор Др. Иван Броз, с намјером да напише рјечник Хрватскога језика много је година скупљао грађу за њ из свијех књижевних дјела Вука Караџића и Ђура Даничића, т. ј. из онијех која су они сами написали и из онијех која су само издали на свијет, као народне приповијетке, пословице, пјесме и т. д.“ Ивековић, даље, наводи да је Броз исписао 103.161 цедуљицу, а да је сам томе додао још 23.875 цедуљица из оних Вукових и Даничићевих дела из којих грађу није исписао Броз. У *Изворима ћисменим овоме Рјечнику*, уз неколико речника страних језика, Ивековић наводи 74 јединице, од којих би се само за једну или две могло рећи да су „хрватске“, а све су остале српске (уз дела Вука и Даничића, у *Изворима* се налази Његошев *Лажни цар Шћейан Мали* и пет наслова Милана Ђ. Милићевића). Уз све то, Ивековић истиче да је „за темељ“ његовој „радњи постављен *Срћски Рјечник*“ Вуков (1852) и у вези с тим наглашава две појединости. Прва се тиче његовог „признања“ да је, практично – дословце, преписао тај Вуков речник: „Како у сам темељ нијесам хтио много да дирам, прешло је из њега којешта у ову радњу, што по мишљењу мом не иде у рјечник за обичнога књижевника“, а међу њима „имена властита“, „Турске ријечи“, „падежи од замјеница личних“ итд. Друга је појединост, међутим, и неразумљива и апсурдна: „Ово дјело могло би се звати и *рјечник Срћскоја језика*, и да су га написали Срби, јамачно би се тако звало; али му је... име *рјечник Хрваћскоја језика*, јер су га списали и на свијет издали Хрвати. Није се дометнуло *или Срћскоја*, јер тај дометак не би задовољио ни једнога Србина а озловољио би многе Хрвате“. (Логика је, дакле, једноставна: ако једнога дана Хрвати направе речник *јайанској* језика, „по једнаком праву“, моћи ће му дати „име рјечник *Хрваћскоја језика*“).

Тако су, дакле, *ујтемељивачи* модернога „хрватског језика“ оставили најчвршћа сведочанства о томе да су свој посао обавили искључиво на *српској језичкој грађи, да су од слова до слова ирејисали Вуков речник и, углавном, његова правописна правила* и да су преко свега тога, како рекосмо, само – прелепили „хрватску етикету“. На те је чињенице овде имало смисла подсетити и зато што је „нова хрватска лингвистичка памет“, посебно она после *Декларације о положају и називу хрватскога језика* (1967), почела тврдити да „хрватски језик има тронарјечну димензију“ (по једначини */буква + граб + лија = орах/*), да је хрватски језик „стандардизиран у 17. столећу“, да током „повијести“ није било више од 50 „хрватских језика“ него, можда, неки мање и да су „хрватски вуковци“ били *свиње* зато што се у ту науку нису разумевали. Помињем те појединости не да бих потврдио Јањатовићеве закључке о томе да је, „и после убацивања хрватских писаца по налогу комунистичких властодржаца“, Речник САНУ сачувао свој „српски карактер“, већ да бих могао прецизирати: тај је речник *ио себи*, једнако као и онај ЈАЗУ, тезаурус *српскога језика*, при чему је онај други „*и хрватски*“ једино по томе што су га, идући за Даничићем, „(пре)списали и на свијет издали“ Хрвати, а онај први – нема ни таквог упоришта. Свесни су тога и сами Хрвати будући да „хрватска национална етикета“ никако није могла преkritи српску језичку суштину и Хрвати се никако нису могли извући испод „тешке вуковске сјене“ Томе Маретића нити одбранити од „прејаке вуковске компоненте“ Стјепана Ившића. Тих се оптерећења Хрвати никако не могу ослободити нити се „хрватски језик“ може „одбранити“ од свога српског порекла и идентитета, а једини начин да се то покуша постићи заснива се на сталним „декларацијама“, „променијама“ и сличним вербалним подупирачима о његовој различитости од српскога. (Потписник ових редова зна за шест таквих „подупирача“, при чему се у последњем тражи „заштита“ од енглеског језика, а у онима другим образлаже тврдња да „хрватски није ни налик“ српском језику и да његови утемељитељи нису били при свести кад су радили послове које смо напред представили).

Полазећи од свега што је речено, логичним сматрам закључак да се на термин „српскохрватски језик“ мора гледати као на *неуку* политичку бесмислицу и отуда је потпуно неразумљиво истрајавање САНУ на таквом „имену“ њеног великог речника који је и заснован, и шест деценија припреман, као *Речник српскога језика*, а тек деценију мање излази у свет „под српскохрватским самаром“. Колико је то ближе простој пато-

логији него елементарној памети, показују и неки свежи спорови о томе да ли данашњи Вукови потомци говоре *српским* или „*српскохрватским*“ језиком. Такве је спорове, рецимо, у Хрватској потпирила једна књига тврдњом да се тамо, као и у Босни, Црној Гори и Србији, говори *једним језиком* који је „полицентричан“, што је схваћено као да Хрватима „неко из њихове куће“ поново жели натурити „српскохрватски језик“ и повукло жестоке полемике па чак и захтеве за судску заштиту „хрватског језика“. Подоста је о тим споровима преносила и штампа у Србији, али то није било довољно српским лингвистима да се умешају у свој посао и требало је да се појави млади специјалиста за *нека група знања* (*Лешојис Мајице српске*, мај, 2011) и да *разори* схватање о томе да је онај „полицентрични“ језик „српскохрватски“, да он постоји од краја 19. века, тј. откад су се на *српски* „накачили“ Хрвати, да тај језик има своје „центре“ у свим „штокавским републикама бивше Југославије“ итд. И да покаже да ауторка, напосто, не зна шта је написала будући да у свој тој папазјанији постоји једино *српски језик* и ако је он „полицентричан“, онда су и „хрватски“, и „бошњачки“, и „црногорски“ само његове неутемељене варијанте, тј. заперци, а о њиховој „самосталности“ моћи ће се говорити тек кад се проговори „*аустријским*“, „*америчким*“, „*канадским*“, „*аустралијским*“, „*мексичким*“, „*бразилским*“, „*еијајским*“ или сличним „језицима“.

*

Оставићемо овде по страни мноштво других Јањатовићевих разматрања која су заслуживала да се о њима каже реч више, али смисао таквога казивања тањи се пред чињеницом да су силе зла свој посао са Србима завршиле и да више никакве „дијагнозе“ немају сврхе. Јасно је једино шта нам се догодило, а за мене није спорно ни зашто се то догодило ни ко је у свему томе био „главни извођач радова“.

Јањатовић мисли да су за све што нам се десило криви српски лингвисти, а ја бих рекао да су они недужни будући да од свега што им се приговара(ло) ништа нису разумевали нити су икад покушали да схвате нешто од онога што се догађало с њиховим језиком и са судбином њиховог народа. Једини је то покушао Павле Ивић када је неке од ових проблема назначио у књизи *Српски народ и његов језик* (1971), али су му Јосип Врховец и Душан Драгосавац одмах „објаснили неке ствари“, узет му је пасош и он је ускоро, у 51. години живота, присилно пензионисан („из здравствених разлога“); после тога он је, као најздравији, радио још скоро 25 година, али је био склоњен (да студенти од њега не би научили

да мисле). Много је, међутим, била невеселија судбина и неких других најбољих лингвиста нашега времена, таквих, рецимо, као што су били Ирена Грицкат и Митар Пешикан – који никад нису могли одржати ни једно универзитетско предавање.

Најбољим нашим лингвистима, дакле, било је узето право на реч, они други – нису имали шта рећи, а они међу њима који су (се) накнадно (рас)причали лепше би задужили свој народ – да су ћутали. Макар због тога што се не би нашли у ситуацији да им основне чињенице о ономе што је био њихов најпречи задатак откривају (и разјашњавају) историчари, теоретичари књижевности и економисти, а дубљу његову историју инжењери, атомски физичари, енолози, антрополози, археогенетичари... (Уосталом, је ли била случајност да је на ону хрватску „Декларацију“ из 1967. гласно реаговала једино група српских *књижевника* својим „Предлогом за размишљање“, али да су то комунисти одмах оценили као „израз српског национализма“, при чему исту тољагу не испуштају из руку ни њихови данашњи следбеници?)

Мислим да своје улоге у свим тим догађајима није био свестан ни Ђилас као главни разарач Срба и њиховог националног корпуса, да су он и његова „српска сарадничка свита“, напосто, били „заражени идејом“ и пристали на то да буду упрегнути у нечасне послове. Он се касније „покајао“, почео да у правом светлу представља своје „другове налогодавце“, они га осуђивали на вишегодишње затворске казне, стекао репутацију „првог великог европског / светског дисидента“ и идеја о његовој рехабилитацији може се, евентуално, тицати само разлога због којих му је суђено, али не и онога другог што је учинио на разарању Срба. Он је из српског националног корпуса издвојио Македонију (и сад она има и своју „Цркву“ – коју не признаје ниједна Православна црква), „направио „црногорску нацију“ (а власт јој додала и „Цркву“ – коју најжешће заступа једино цетињска полиција), с Немцима упазарио Сутјеску за Неретву, с Мошом Пијаде утемељио „Пакао и комунизам у Црној Гори“, с Кардељом разорио САНУ и Београдски универзитет, Хрватима поклонио Барању и западни Срем до Илока, припремио Новосадски договор и делом српског језика (а у Бјелопавлићима се, чак, причало да је, после неког „важног договора“, пуцао у чобанче које је у близини чувало десетак оваца, да би лично показао како се треба борити „против ситносопственничког елемента“). И, после свега, изругивао се црногорској нацији, Матија га на најлепши начин увео у српско поетско памћење (Унук Алексе Маринкова плаче над Црном Гором), „умро као Србин“ и сахрањен по

православном обреду, по благослову Његове Светости Патријарха српског Павла. Срби не могу знати како је Ћилас, после покајања, прошао на Највишем Судилишту, али знају да после онога што им је он оставио – више немају будућности. Зато се његова рехабилитација може разумети и као спрдња са српским страдањима.

Видели смо како је, по Јањатовићевим наводима, Ћилас уцењивао Белића, а на основу свега што је овде речено јасно нам је и зашто је то чинио: они који су Србима наметнули комунизам учинили су то с циљем да Србе дефинитивно уклоне с балканских простора, тј. исто оно што је као стратешки циљ поставила католичка црква одмах после раскола (1054) ставом да је „ћирилица ђавољи изум“ или онај ватикански каноник у 14. веку кад је рекао да Србе треба уништити, а Грке бацити у море. Планери светске историје (тј. они који су у Русију отпремили Лењина, а нама довели Броза) проценили су да су прилике за остварење тих пројеката коначно сазреле, а непосредни „извођачи радова“ (претпостављам да су то били Броз, Кардељ и Бакарић, можда и Кидрич) истурили су Ћиласа за обављање оних послова за које је он био „много погоднији“ и зато је он 1945. и ишао у Скопље да убеди Македонце да свој језик заснују латиницом (те да Срби тако буду убачени „у хрватско-македонски сендвич“ и натерани да и сами напусте ћирилицу). Зашто је то било битно, показаће се касније кад се распламсао терор и над народом и над црквом и лако је било очекивати да ће се то пренети и на језик и његово писмо и да ће тако бити отворене све бране којима се Срби неће моћи одупрети. Да се та стратегија показала плодотворном, показује све оно што се са Србима дешавало током 20. века:

1) Из првог рата они су изишли без боље половине својих мушких глава, током другог их је ватиканско-комунистичко-ушаста интернационала темељито, и неселективно, проредила, а током овога последњег само је довршено оно што је раније претекло: до пре двадесетак година Срби су се налазили на тридесетак километара од Загреба, а сад су несигурни и у Лијевчу пољу;

2) У потпуном складу с давно утврђеном стратегијом, Срби су нестали у Хрватској, у Босни и Херцеговини још ће се, *не задуго*, задржати на танкој омчи код Брчког, у Црној Гори претписује им се оно што се десило у Хрватској и Босни („Од Тополе па до Црне Горе / свуд су врбе да вјешамо Србе“ или „Ко ће за мном, ја ћу први / да пијемо српске крви“), на Косову и Метохији ону преосталу шачицу Срба београдска власт већ је изручила ширитељима уранијум-демократије и трговцима људским органима, Војводина је спремна да се склони под хабзбуршку стражњи-

цу, а Шумадија и Поморавље или изумиру или се селе на Теразије, тј. примичу се Ади Циганлији;

3) Ватикан и његови геостратези обавили су, дакле, све главне послове с православљем на Балкану: Срби су сломљени и већ су почели да се кандидују за уједињење „под окриљем Владике Римског“, у Бугарској већ имају два патријарха (један је ватикански), у Македонији се граде католичке цркве за три верника, црногорски председник однео је у Ватикан Књажев конкордат из 1886. и кандидовао Црну Гору за католичење, а Цетињској Митрополији претписује се судбина оне на Превлаци. У приликама, дакле, кад је православље на Балкану дефинитивно посрнуло (Васељенска патријаршија и Атинска архиепископија о томе су се с Ватиканом давно споразумеле), ватикански геостратези могу прећи на „следећу фазу“ и први знак о томе дали су Хрватима папским декретом да се она „хрватска бискупија“ преда у надлежност талијанским бенедиктинцима; Хрвати су се због тога мало љутнули, али кад им је Бозанић објаснио неке ствари, они су заћутали као заливени и такви ће бити и кад папа од њих затражи и Истру и Задар и сва „хрватска острва“ која су „некоћ“ Талијани сматрали својима. Срби још не схватају све те игре, али ће им то папски емисари, или он лично, објаснити кад, за две године, дођу на (про)славу Миланског едикта, испод онога великог „латинског крста“ код Ниша – за који је речено да ће бити толико импозантан да ће се најбоље видети из Ватикана.

А и без тога, Срби више не морају бринути за своју будућност, њих предводи и световна и духовна власт које им је утемељивао Ђилас и које их могу одвести једино тамо куд су их и одвеле. У нестајање.

Данашњи баштеници комунистичке идеје, преобучени у демократе, социјалдемократе, либералне демократе, хришћанске демократе, трговачке демократе, наркоманске демократе, пљачкашке демократе, грађанске демократе, социјалисте, грађанске иницијаторе, покретаче обнове, напредњаке и сличне специјалисте за марифетлуке, довели су Србију у ситуацију у каквој се она није никад налазила у својој историји, при чему се најчешће не зна ни чиме се баве њихови челници ни из којих се средстава финансирају њихове странке, ни како су се они уопште нашли на политичкој сцени Србије и дошли у ситуацију да одлучују о народној судбини, али је извесно да се њихово понашање своди тек на ситну реторичку разлику у поређењу са оном коју су са политичке сцене потиснули: они су један тоталитаризам („комунистички“, тј. *прикривено фашистички*) само реторички заменили другим („демократско-мондија-

листичким“, тј. *нескривено фашистичким*) и продужили да се према српском народу понашају на исти начин. Да би се то показало, довољно је само осмотрити оно што се данас догађа и са Србима посебно и у свету уопште: ако се фашизам специјализовао за уништавање туђих народа, а комунизам највеће домете достигао уништавајући сопствене, ваља рећи да је „модерна демократија у интерпретацији мондијалиста“ у том смислу потпуно неселективна: она с једнаком лакоћом планира уништавање и једних и других. За то се уверљива потврда налази у предлогу филозофа религије С. Кина Светском форуму 1996. да се еколошки проблеми планете Земље реше тако што би се „становништво Земље смањило за 90 процената“ – што је било „дочекано бурним аплаузом присутних“.

Планерима судбине света и „утеривачима демократије“ довољно је, дакле, седамсто милиона робова и у светлу те чињенице треба гледати и на све оно што се са Србима догађало током много последњих деценија и што им се и сада догађа: њихово затирање почели су фашисти, продужили га комунисти, а послове својих претходника завршавају носиоци „ура-нијум-демократије“, уз несебичну помоћ домаћих „чикашких момака“ и других протува и пробисвета, тј. оних који су у Србији уништили и/ли покрали све чега су се дохватили, почев од моћних српских финансијских институција (место њих доведене су десетине страних пљачкашких банака), преко индустријских гиганата (у српским градовима данас више не постоји категорија „индустријски радник“), уништили војну индустрију и свели војску на ватрогасне дружине (и јављају Шиптарима да не мисле ратовати нити, за почетак, бранити ни Врање ни Ниш), обезглавили просвету, науку и културу (ових дана јављају да затварају 800 школа!), обогалили здравство, испразнили више хиљада села, а у своја највиша достигнућа уписују евроинтеграције, корупцију, наркоманију, „параде поноса“ и сл. И да ће у „Европу без алтернативе“ увести „Другу Србију“ (са свим њеним знаним и „незнаним јунацима“), тајкунску Србију, „заштићену Србију“, педерску Србију, полатиничену Србију, тј. онај сој њених грађана који су се одавно *исцисали* из српског корпуса и отишли у „нешто друго“.

Србија која *џамџи* да је била у Европи кад Европе није било, Србија које је *било* док је имала своју световну и духовну власт, Србија породична, домаћинска, ћирилична – остаће тамо где је вазда била. Јања-товићева књига сабира памћење – за такву Србију.

А Европа нека онима који су је уобличили на великом злочину. Или се великим злочиним за њу квалификовали.

На Преображење Господње 2011.

Драгољуб Петровић

БЕЛЕШКА О АУТОРУ

Ђорђе Јањатовић рођен је 2. маја 1954. године у Сомбору од оца Јована и мајке Стане, рођене Гњатовић. Магистар је економских наука. Од 1994. године живи у Новом Саду са женом и сином.

На основу црквеног пописа у Дабробосанској митрополији из 1883. објавио је 1993. године речник *Презимена Срба у Босни*.

Марта 2001. године објавио је књигу о историји пчеларства у Сомбору и сомборској породици Јањатовић под називом: *Живош са пчелама – Пчеларска биографија Ђорђа А. Јањатовића*.

Члан је удружења „Ћирилица“ Нови Сад од 15. јуна 2001. године а од 12. фебруара 2005. је председник Одбора за службену и јавну употребу српске ћирилице тог удружења.

